

วารสาร ISSN: 2697-5130 (Print)
พุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ISSN: 2697-5254 (Online)
Journal of Buddhistic Sociology

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2565)
Vol.7 No.2 (April – June 2022)

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (เมษายน – มิถุนายน 2565) Vol.7 No.2 (April – June 2022)

◇ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

◇ วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนถึงผู้ที่สนใจทั่วไป

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

◆ ที่ปรึกษา

พระเทพวินยาภรณ์

พระราชวิสุทธิกวี

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายบริหาร

ดร.สันติ อุณจะนำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระมหาวิชาญ กนต์สีโล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สีปงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์นาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวรัตน์ บุญภิละ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์ยมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร.สำเร็จ จันทร์ชุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.พัชรี สุ่มเณกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.ปิยะสุดา เพชรอาเวช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

◇ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาประทีป เขมจารี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◇ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร

พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโณ

พระมหาโยธิน มหาวิโร

นางจิตรา อุนจะนำ

นายวิทยา ระน้อมบำรุง

นางสาวละออง สิทธิฤกษ์

นางสาวปิยารัตน์ นาคพุ่ม

◇ ออกแบบปก

พระนันท์ชัย นนทชโย

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

◇ จัดรูปเล่ม

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

◇ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เม็ดทราย

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

◇ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhistic Sociology) เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 (ถึง 31 ธันวาคม 2567) ซึ่งฉบับนี้ ย่างเข้าสู่ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2565 ทางกองบรรณาธิการ ได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสาร ให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศาสนา ศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความในฉบับที่ 2 ปีที่ 7 นี้มีบทความทั้งหมด 17 เรื่อง ทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลาย สถาบันการศึกษา

ปัจจุบันการอุดมศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “การเรียนรู้ยุคใหม่” ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการสร้าง บัณฑิตพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูง การจัดการศึกษาจึง จำเป็นต้องปรับตัวให้มีความหลากหลายในกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึง วิธีการวัดประเมินและผลที่เชื่อในศักยภาพของคนทุกคนที่จะค้นหาและพัฒนาตนเองได้ ใน กระบวนการเรียนรู้จึงย่อมไม่มี “สูตรสำเร็จรูป” ตายตัว หากแต่แปรผันและปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามสภาพบุคคล บริบทเศรษฐกิจ และภูมิสังคม บนฐานการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของทุกภาคส่วนในพื้นที่และชุมชน

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสาร ฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกาย ความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่ จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการ พัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบาย ประเทศไทย 4.0

และทางกองบรรณาธิการวารสารขอแจ้งว่า วารสารตั้งแต่ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน 2565) เป็นต้นไป ทางวารสารจะปรับหลักเกณฑ์การส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณา (Peer Reviewer) เป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน

เพื่อให้สอดคล้องกับประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2564 เพื่อให้ผู้สมัครสามารถนำผลงานไปใช้ในการยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขออนุโมทนาขอบคุณต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้องขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย และออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ thammarat.yo@mbu.ac.th ทางกองบรรณาธิการขอน้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(พระครูสิริธรรมาภิต, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพ
ในการเรียนรู้ของนักศึกษา รายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่าย
ทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
DEVELOPMENT OF THE ONLINE INSTRUCTIONAL PACKAGE USING PROBLEM
BASED LEARNING TO ENHANCE STUDENTS' LEARNING ABILITY IN DATA
COMMUNICATION TECHNOLOGY AND NETWORKING FOR EDUCATION COURSE,
FACULTY OF EDUCATION, NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY
รัฐพร กลิ่นมาลี

1

การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์
การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Sr
DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGY SKILLS FOR LEARNING MANAGEMENT
IN COVID-19 EPIDEMIC SITUATION USING THE 3D & 3Sr SUPERVISION PROCESS
ปรียา สงค์ประเสริฐ

18

กรรมและสังสารวัฏ: หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา
KARMA AND TRANSMIGRATION: THE KEYS DOCTRINE IN BUDDHISM
ประพันธ์ สหพัฒนา

39

การจํารักรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติ
ภาคใต้
PERSONNEL RETENTION RESULTING IN ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF THE
INTERNATIONAL SCHOOLS IN THE SOUTH
เข็มจิรา กุลขำ, ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ และเกษมา ศรีสุวรรณ

53

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับ
การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND THE IMPLEMENTATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM
IN SCHOOLS UNDER THE KRABI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
เกรียงไกร สมรูป, จุติพร อัครโสวรรณ และสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์

69

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่	84
GUIDELINES FOR DEVELOPING COMPETENCIES UNDER PROFESSIONAL STANDARDS OF EDUCATIONL INSTIUTION ADMINISTRATORS UNDER KRABI EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PRIMARY SCOOOL เด่นตา ชัยเพชร, จุติพร อัสวโสรวรรณ และสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์	
นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช	103
INNOVATION OF CULTURAL KNOWLEDGE AND LOCAL WISDOM MANAGEMENT FOR COMMUNITY DEVELOPMENT IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE จุฑาสกนก บุนญา และนิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์	
การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช	115
THE APPLICATION OF BUDDHIST DHAMMA PRINCIPLES OF PRISONERS IN NAKHON SI THAMMARAT CENTRAL JAIL ปริญญา จันทรวง, เดชชาติ ตริทรัพย์ และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร	
การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช	130
LIFE QUALITY DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHA DHAMMA PRINCIPLES OF PELPLE IN THONGLUMGEAK COMMUNITY, CHANYAI DISTRICT, NAKOHON SI THAMMARAT PROVINC เครือวรรณ เทพดำ และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร	
บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช	144
ROLES OF ECCLESIASTIC MONKS IN PROMMOTING MORALITY AND ETHICS IN THE SANGHA ADMINISTRATIVE COMMUNITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE พระวัชรินทร์ วชิรวโส (ชุมจิน), เดชชาติ ตริทรัพย์ และพระครูวิจิตรพรหมคุณ	
ลักษณะการเจริญมรณสติตามนัยที่ปรากฏในอรรถกถาพระบาลี: คัมภีร์วิสุทธิมรรค	159
CHARACTERISTICS OF DEATH MINDFULNESS AS EVIDENCED IN PHRA PALI COMMENTARY: VISUDDHIMAGGA SCRIPTURE พระมหาวีรฐ วิโรจโน (นิลเพชร), เชี่ยวชาญ ศิริศักดิ์เสนา, ชนาธิป ศรีโท และพระครูวินัยธรรวชิต ปยุตโต (ทะสา)	

สารบัญ (ต่อ)

- โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 174
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF BUDDHIST INTEGRATION FOR HUMAN
RESOURCE DEVELOPMENT OF CHONBURI PROVINCIAL POLICE
บุญชिरา ภูชนะจิต, สุรินทร์ นียมางกูร และสุรพล สุษะพรหม
- การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี 194
INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR IMPROVING THE QUALITY OF LIFE
OF THE ELDERLY IN LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS, CHANTHABURI
PROVINCE
พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทโธ (หวานผล), สมาน งามสนิท และสุรพล สุษะพรหม
- การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา
พัฒนาการ สุราษฎร์ธานี 209
MORAL AND ETHICAL PROMOTION FOR STUDENTS AT TRIAMUDOM SUKSA
PATTANAKARN SURAT THANI SCHOOL
พระคมสันต์ พรหมโชโต (พรหมเมฆ), เดชชาติ ตริทรัพย์ และพระครูวิจิตรพรหมคุณ
- การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 223
SCHOOLS ADMINISTRATION TO WORD CLASS STANDARD IN SCHOOLS UNDER
THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA
อนัส ชาติดคัน, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และบุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ
- บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชน
ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 238
ROLES OF COMMUNITY LEADERS ON THE DEVELOPMENT OF COMMUNITY
UTILITY SYSTEM IN NAKHON SI THAMMARAT CITY MUNICIPALITY AREA 1
ทวี ย้อยนวล, สุปรียา ชำนาญพุดิพร และพระครูวิจิตรพรหมคุณ
- แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสะท้อนมุมมองผ่านนิทานชาดก 252
THE ENVIRONMENTAL CONSERVATION CONCEPTS REFLECTING PERSPECTIVES
THROUGH JATAKA TALES
อำพล บุตดาสาร และพระมหาวิชาญ กนตสีโล (กำเหนิดกลับ)

การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษา
รายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช^{*}
DEVELOPMENT OF THE ONLINE INSTRUCTIONAL PACKAGE USING
PROBLEM BASED LEARNING TO ENHANCE STUDENTS' LEARNING
ABILITY IN DATA COMMUNICATION TECHNOLOGY AND
NETWORKING FOR EDUCATION COURSE, FACULTY OF EDUCATION,
NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

รัฐพร กลิ่นมาลี

Rattaporn Klinmalee

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: Rattaporn_kli@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2563 จำนวน 48 คน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การพัฒนา

^{*} Received 28 March 2022; Revised 8 June 2022; Accepted 15 June 2022

ชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ และระยะที่ 2 การทดลองใช้ชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า

1. ได้ชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยชุดบทเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลการหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ชุดบทเรียน, การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การเรียนการสอนแบบออนไลน์

ABSTRACT

The development of an online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability in data communication technology and educational networking aimed to 1) develop an online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability in data communication technology and educational networking course, 2) compare the students' learning outcomes before and after learning through the online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability, and 3) explore the students' satisfaction on the online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability. The research model was quasi-experimental research. The sample group was selected by purposive sampling, consisting of 48 students in the second year of the Computer Education Program, the faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University in the academic year of 2020. This research was divided into 2 phases: Phase 1, the development of the online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability; and Phase 2, the experiment using the online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability.

The research showed that;

1. The research obtained the online instructional package using problem-based learning to enhance students' learning ability in data communication technology and educational networking course.

2. The students' learning outcomes after the post-test were higher than their pre-test scores, with the statistically significant level at .05

3. The overall students' satisfaction with learning through the instructional package learning was high.

Keywords: instructional package, Problem-based Learning, Online Learning

บทนำ

การศึกษาของไทยในปัจจุบันนั้นพบว่ายังประสบปัญหาอยู่มาก เห็นได้จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการประเมิน PISA ของประเทศไทยที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการประเมินโครงการ PISA ของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) ทักษะคิด แแรงจูงใจและวิธีการเรียนของนักเรียน 2) ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง 3) การรับนักเรียนเข้าเรียนและการแบ่งกลุ่มนักเรียนในการเรียน 4) อำนาจอิสระในการบริหารโรงเรียน 5) ปัญหาครูและวิธีการพัฒนาครู 6) การบริหารทรัพยากรการเรียน 7) บรรยากาศและพฤติกรรมทางการเรียน 8) ระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน 9) นโยบายการศึกษาและการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ภัทรมนัส ศรีตระกูล, 2562) ถึงแม้ว่า จะผ่านการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญ อันเป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ดำเนินการปฏิรูปและเร่งรัดปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้ง แนวโน้มของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้รับการกล่าวถึงและกำหนดให้ มีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ทั้งจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ซึ่งระบุแนวทางการเน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ ที่ต้องยึดหลักในการจัดการศึกษาว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนา ตนเองได้ โดยมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตาม ธรรมชาติและเต็มศักยภาพและเปลี่ยนบทบาทของนักศึกษาจากผู้รับมาเป็น “ผู้เรียน” และ เปลี่ยนบทบาทของอาจารย์จากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้ มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์ การเรียนรู้” และทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ หรือผู้เอื้ออำนวยการเรียนรู้ให้จุดเน้นการเรียนรู้อยู่ที่ ผู้เรียน มากกว่าอยู่ที่ผู้สอน

การจัดการเรียนรู้ของผู้สอนที่เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีเทคนิคการสอน ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เน้น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและเรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ได้ฝึกทักษะการคิด โดยมีการวางแผนและกติกากิจกรรม ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการทำงานกลุ่ม การรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนทักษะการสื่อสารที่ถือว่ามีความจำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิต อย่างมาก โดยผู้เรียนจะเสนอสิ่งที่ตนเองอยากเรียนรู้ขึ้นมาและผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ

เท่านั้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นความรับผิดชอบของผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับตัวเอง การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นจัดการเรียนรู้ที่เน้นในสิ่งที่ผู้เรียนอยากเรียนรู้ โดยสิ่งที่อยากเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องเริ่มมาจากปัญหาที่ผู้เรียนสนใจหรือพบในชีวิตประจำวันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียน อาจเป็นปัญหาของตนเองหรือปัญหาของกลุ่ม ซึ่งผู้สอนจะต้องมีการปรับเปลี่ยนแผนการจัดการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนตามความเหมาะสม จากนั้นผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันคิดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหานั้น โดยปัญหาที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อาจเป็นปัญหาของสังคมที่ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดจากสถานการณ์ ข่าว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการเรียน (learning to learn) รวมถึงการเรียนรู้แบบออนไลน์ (On Line Group) เป็นการนำเทคโนโลยีนวัตกรรม และวิธีการที่ใช้ในการเรียนรู้แบบผสมผสานที่มีการใช้งานร่วมกันหลายคน ทั้งผู้สอน ผู้เรียน ผู้เสริม หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยการต่อเชื่อมเข้าด้วยกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนสำหรับนำเสนอเนื้อหาผ่านทางมีเดียต่าง ๆ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ทรัพยากรหรือเนื้อหาาร่วมกันได้ (Online Learning Content) การเรียนการสอนโดยการทบทวนบทเรียน หรือมีครูพี่เลี้ยงผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (E-Tutoring) (มนต์ชัย เทียนทอง, 2556)

รายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายทางการศึกษา รหัสวิชา 1142102 จำนวน 3(2-2-5) หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะด้าน วิชาชีพพื้นฐานคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2562) มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเน้นการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ได้เห็นจริงและเข้าใจในเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายทางการศึกษา มีเนื้อหาบางส่วนที่ต้องใช้การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ เช่น พื้นฐานการสื่อสารข้อมูลและเครือข่าย รูปแบบมาตรฐานและแบบจำลองเครือข่าย การวางแผน การออกแบบการประยุกต์ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์กับการศึกษา และการติดตั้งและใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา เป็นต้น แต่เนื่องจากการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติ จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความเข้าใจ รวมถึงทักษะในการปฏิบัติ และเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนมากขึ้น

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา และหาวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยการพัฒนาแบบชุดบทเรียนออนไลน์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษา โดยจัดสภาพการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพิ่มความน่าสนใจ และทักษะในการปฏิบัติของผู้เรียน โดยการบูรณาการเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดย

ใช้ปัญหาเป็นฐาน การจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อให้เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดบทเรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง อีกทั้งยังเป็นแนวทางและทางเลือกหนึ่งสำหรับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาปฏิบัติอื่น ๆ ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย และทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะชุดบทเรียนนี้จะสามารถทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 194 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คัดเลือกด้วยวิธีแบบเจาะจง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา จำนวน 48 คน

การดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา หลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าพบสภาพปัญหา และความต้องการของการจัดการเรียนรู้ การศึกษาการจัดการศึกษาของไทยในปัจจุบัน การจัดการเรียนการสอนใน

ระดับอุดมศึกษา และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังจากนั้นได้ศึกษาแนวทางที่จะพัฒนาการเรียนรูของผู้เรียน โดยการศึกษาการพัฒนาชุดบทเรียน การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรูต่อไป

2. วิเคราะห์ และออกแบบบทเรียน และกิจกรรม ของชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ รายวิชาที่ใช้ในการพัฒนาชุดบทเรียน คือ รหัสวิชา 1142102 เทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา จำนวนหน่วยกิต 3(2-2-5) สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เนื่องจากเป็นรายวิชาที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยเน้นการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติที่ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ได้เห็นจริงและเข้าใจในเนื้อหามากกว่าการปฏิบัติในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้รายวิชานี้ในการพัฒนาชุดบทเรียน

3. กำหนดกลุ่มผู้เรียน ผู้เรียนที่จะใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา

4. ศึกษาเครื่องมือสำหรับการพัฒนาชุดบทเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาระบบที่จำเป็นในการพัฒนาบทเรียน ดังนี้

4.1 กูเกิลไซต์ (Google Sites) ใช้สำหรับพัฒนาชุดบทเรียนแบบออนไลน์

4.2 กูเกิลคลาสรูม (Google Classroom) ใช้สำหรับการติดต่อ สื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

4.3 กูเกิลฟอร์ม (Google Forms) ใช้สำหรับการสร้างแบบฝึกหัดแบบทดสอบ แบบประเมินออนไลน์

5. วิเคราะห์เนื้อหา และกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

6. สร้างเครื่องมือในการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แบบทดสอบทุกข้อมีค่า IOC 0.5 ขึ้นไป ดำเนินการทดลองใช้ (Try-out) มีค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.86 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.24-0.74 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.30-0.58

7. ออกแบบชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา โดยออกแบบชุดบทเรียนแบบออนไลน์ ออกแบบสื่อที่ใช้นำเสนอเนื้อหา สถานการณ์ปัญหา แบบฝึกหัด และแบบทดสอบ โดยพัฒนาชุดบทเรียนในรูปแบบเว็บไซต์โดยใช้กูเกิลไซต์

8. การพัฒนาชุดบทเรียน ผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา โดยดำเนินการตามขั้นตอน โดยผู้วิจัยได้พัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ เป็นส่วนที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบชุดบทเรียน โดยพัฒนาชุดบทเรียนในรูปแบบเว็บไซต์โดยใช้กูเกิลไซต์ และกูเกิลฟอรม์

9. นำชุดบทเรียนไปทดลองใช้ (Try-out) หลังจากนั้นจึงทำการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

10. เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อสรุปผลการทดลองใช้ไปปรับปรุงชุดบทเรียนให้มีคุณภาพดี

ระยะที่ 2 การทดลองใช้ชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในระยะนี้ เป็นขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลการทดลองใช้ชุดบทเรียนออนไลน์ มีการดำเนินการดังนี้

1. การหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยชุดบทเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 48 คน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบชุดบทเรียน หลังจากนั้นวิเคราะห์ผลโดยใช้ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่า T-test for Dependent Samples มีการทดลองใช้ชุดบทเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การนำชุดบทเรียนไปทดลองใช้

2. การหาความพึงพอใจต่อชุดบทเรียน โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อชุดบทเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น มาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแบบของ Likert กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 48 คน ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 หลังจากนั้นวิเคราะห์ผลโดยใช้ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา โดยใช้กูเกิลไซต์มีรายละเอียดดังนี้

1.1 หน้าหลักของชุดบทเรียน แสดงรหัสวิชา ชื่อวิชา และคำอธิบายรายวิชาให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงข้อมูลทั่วไปของรายวิชา และเนื้อหาของรายวิชาซึ่งประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 พื้นฐานการสื่อสารข้อมูลและเครือข่าย หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 รูปแบบมาตรฐานและแบบจำลองเครือข่าย หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การวางแผนการออกแบบการประยุกต์ใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์กับการศึกษา และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การติดตั้งและใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา รวมถึงส่วนของแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 2

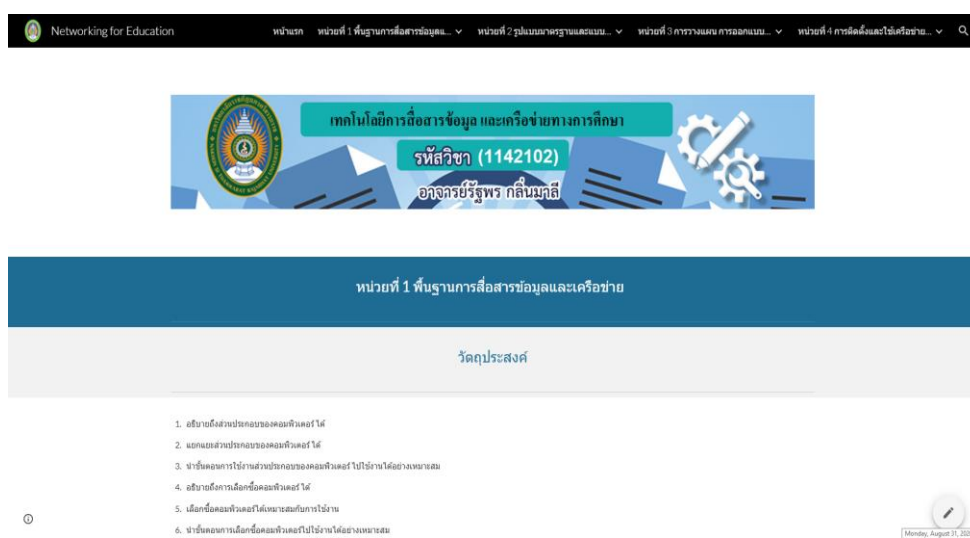
ภาพที่ 2 หน้าหลักของชุดบทเรียน

1.2 หน้าหลักของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แหล่งเรียนรู้แบบฝึกหัด สถานการณ์ปัญหา และผู้ช่วยเหลือ ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 3

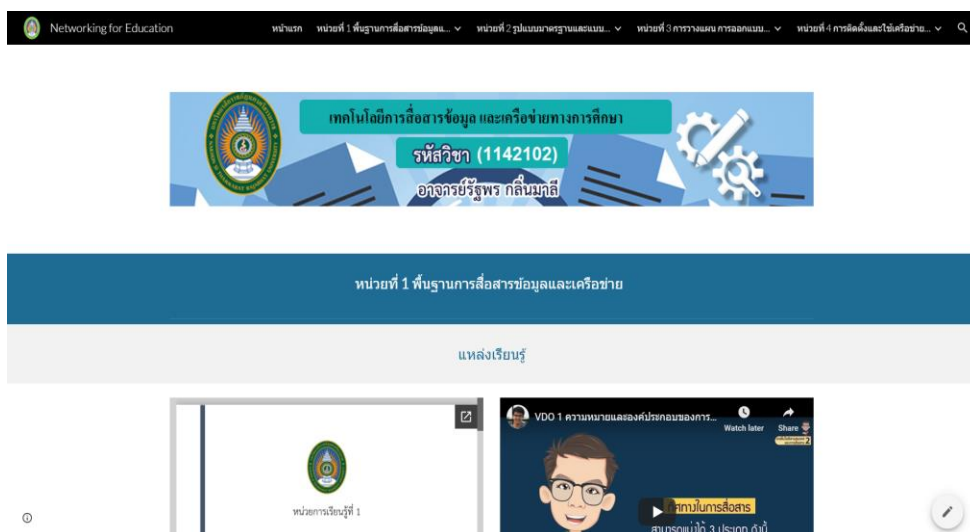
ภาพที่ 3 หน้าหลักของหน่วยการเรียนรู้

1.3 หน้าวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แสดงถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 4

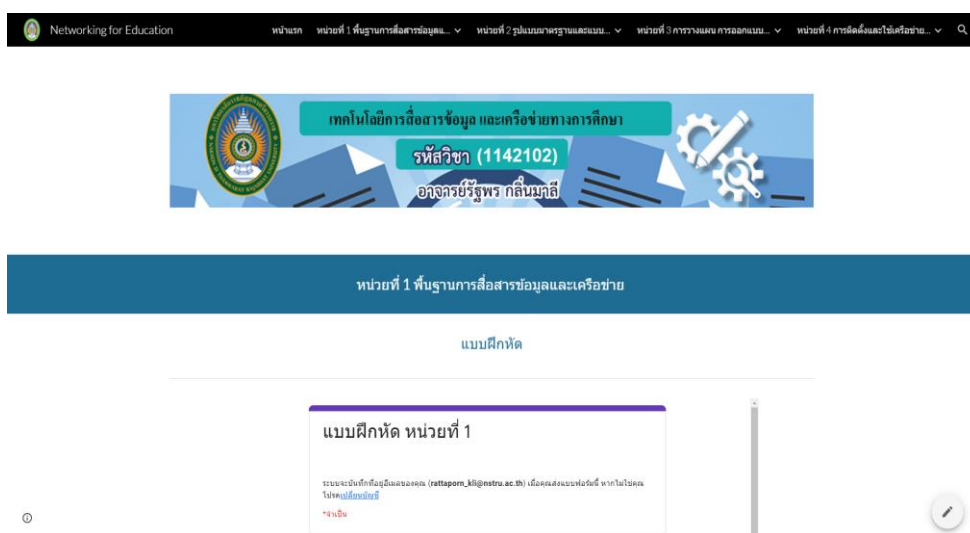
ภาพที่ 4 หน้าวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.4 หน้าแหล่งเรียนรู้ เป็นส่วนการนำเสนอเนื้อหา ประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ใบความรู้ วิดีโอสาริต และเอกสารประกอบอื่น ๆ ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 หน้าแหล่งเรียนรู้

1.5 หน้าแบบฝึกหัด เป็นส่วนของแบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นการทดสอบออนไลน์ด้วยกูเกิลฟอร์ม ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 หน้าแบบฝึกหัด

1.6 หน้าสถานการณ์ปัญหา เป็นส่วนของสถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนต้องดำเนินการแก้ไขเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 หน้าสถานการณ์ปัญหา

1.7 หน้าผู้ช่วยเหลือ เป็นส่วนช่วยเหลือในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนแก้ไขสถานการณ์ปัญหาได้ และช่วยเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังตัวอย่างที่แสดงในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 หน้าผู้ช่วยเหลือ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา ปรากฏการวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

การทดสอบ	N	Score	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	48	40	18.17	3.64	19.15*
หลังการจัดการเรียนรู้	48	40	35.89	4.72	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการออกแบบชุดบทเรียน	4.07	0.68	มาก
1.1 ความเหมาะสมของสีและขนาดของตัวอักษร ภาพพื้นหลังโดยรวม	4.02	0.67	มาก
1.2 ความน่าสนใจเกี่ยวกับภาพ และสื่อวีดิทัศน์ที่ใช้	4.04	0.65	มาก
1.3 ความสะดวกในการใช้งานชุดบทเรียน	4.15	0.71	มาก
2. ด้านการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน	4.13	0.70	มาก
2.1 ความเหมาะสมของลำดับขั้นในการนำเสนอเนื้อหา	4.17	0.69	มาก
2.2 ความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์	4.10	0.69	มาก
2.3 การนำเสนอเนื้อหาที่มีความน่าสนใจ ทันสมัย	4.13	0.70	มาก
3. ด้านสถานการณ์ปัญหา	4.09	0.71	มาก
3.1 ความน่าสนใจของสถานการณ์ปัญหา	4.13	0.73	มาก
3.2 สถานการณ์ปัญหาส่งเสริมต่อกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.06	0.70	มาก
4. ด้านระบบเสริมศักยภาพในการเรียนรู้	4.08	0.72	มาก
4.1 ความน่าสนใจของระบบเสริมศักยภาพการเรียนรู้	4.06	0.73	มาก

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
4.2 ระบบเสริมศักยภาพการเรียนรู้ส่งเสริมต่อกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.10	0.72	มาก
5. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากชุดบทเรียน	4.14	0.74	มาก
5.1 ประโยชน์ที่ได้รับจากชุดบทเรียน	4.13	0.76	มาก
5.2 ความเหมาะสมของการนำความรู้จากชุดบทเรียนไปประยุกต์ใช้งาน	4.15	0.71	มาก
ภาพรวมทุกด้าน	4.10	0.70	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.70) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากชุดบทเรียน มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$, S.D.=0.74) รองลงมา คือ ด้านการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D.=0.70) และนักศึกษามีความพึงพอใจน้อยที่สุดในด้านการออกแบบชุดบทเรียน มีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.68)

อภิปรายผล

การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษา รายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายทางการศึกษามีประเด็นที่ได้นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อน และหลังเรียนด้วยชุดบทเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา ฐานวิเศษ และวาสนา กิรติจำเริญ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ปรากฏผลว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นันทนา ฐานวิเศษ และวาสนา กิรติจำเริญ, 2561) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Korocu and Cakir ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่ใช้เทคโนโลยีเว็บ และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง ด้วยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาผลกระทบของเทคโนโลยีเว็บที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา

ครูจำนวน 104 คน เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยเทคโนโลยีเว็บจะประสบผลสำเร็จมากกว่า (Korocu, A. T., & Cakir, H., 2018) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรธรรฐ กรรัมย์ และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาการเขียนโปรแกรมภาษาซี ปรากฏผลว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มผู้เรียนด้วยบทเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สุวรรธรรฐ กรรัมย์ และคณะ, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกยสิทธิ์ อภิระติง และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยเช่นกัน (ไกยสิทธิ์ อภิระติง และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข, 2562)

2. ผลการหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยบทเรียนตามชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสนใจ และพึงพอใจต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้ และสื่อที่ใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรธรรฐ กรรัมย์ และคณะ ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาการเขียนโปรแกรมภาษาซี พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุวรรธรรฐ กรรัมย์ และคณะ, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกยสิทธิ์ อภิระติง และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่องการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ไกยสิทธิ์ อภิระติง และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร สังข์เขียว และคณะ ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายสังคมและคลาวด์เลิร์นนิ่ง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนต่อบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายสังคมและคลาวด์เลิร์นนิ่งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (จิราพร สังข์เขียว และคณะ, 2561) ด้วยเช่นกัน

สรุป

การพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษา รายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูล และเครือข่ายทางการศึกษา สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา โดยใช้กูเกิลไซต์ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ได้แก่ 1) หน้าหลักของชุดบทเรียน แสดงรหัสวิชา ชื่อวิชา และคำอธิบายรายวิชา ให้ผู้เรียนได้รับทราบถึงข้อมูลทั่วไปของรายวิชา และเนื้อหาของรายวิชา รวมถึงส่วนของแบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน 2) หน้าหลักของหน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ แหล่งเรียนรู้ แบบฝึกหัด สถานการณ์ปัญหา และผู้ช่วยเหลือ 3) หน้าวัตถุประสงค์การเรียนรู้ แสดงถึงวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ 4) หน้าแหล่งเรียนรู้ เป็นส่วนการนำเสนอเนื้อหา ประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น ใบความรู้ วิดีโอสาธิต และเอกสารประกอบอื่น ๆ 5) หน้าแบบฝึกหัดเป็นส่วน of แบบฝึกหัดในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เป็นการทดสอบออนไลน์ด้วยกูเกิลฟอร์ม 6) หน้าสถานการณ์ปัญหา เป็นส่วนของสถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนต้องดำเนินการแก้ไขเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ และ 7) หน้าผู้ช่วยเหลือ เป็นส่วนช่วยเหลือในการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเพื่อช่วยให้ผู้เรียนแก้ไขสถานการณ์ปัญหาได้ และช่วยเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อน และหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษา สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการหาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่เรียนด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาในรายวิชาเทคโนโลยีการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากชุดบทเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอนควรมีการวางแผนเวลาให้เหมาะสม โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ควรใช้เวลาไม่น้อยกว่า 4 คาบเรียน เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้เนื้อหาได้ครบถ้วน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เน้นการเรียนรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง
2. ผู้สอนควรเน้นให้นักศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. ผู้สอนควรเพิ่มช่องทางในการติดต่อกับผู้เรียน เพื่อช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ เช่น สื่อสารกับผู้เรียนผ่านกลุ่มไลน์ หรือกลุ่มเฟซบุ๊ก

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปทดลองใช้กับนักศึกษาในระดับอื่น ๆ หรือรายวิชาอื่น ๆ
2. ควรศึกษาเทคนิคในการจัดการเรียนรู้อื่นเพิ่มเติมร่วมกับชุดบทเรียนออนไลน์ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) (พ.ศ. 2545). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- โกยสิทธิ์ อภิระติง และธนาภรณ์ หมั่นเพียรสุข. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทเรียนออนไลน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง การแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา จังหวัดนครปฐม. วารสารโครงการนวัตกรรมการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 5(2), 28-36.
- คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. (2562). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- จิราพร สังข์เขียว และคณะ. (2561). การพัฒนาบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบปฏิสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายสังคมและคลาวด์เลิร์นนิง กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 10(1), 80-89.
- ฐารรรฐกร เกรรัมย์ และคณะ. (2562). การพัฒนาบทเรียนบนเว็บโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาการเขียนโปรแกรมภาษาซี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(3), 65-76.

- นันทนา ฐานวิเศษ และวาสนา กิริติจำเริญ. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วย การเรียนรู้งานและพลังงาน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 29(2), 43-50.
- ภัทรมนัส ศรีตระกูล. (2562). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) ของประเทศไทย. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 15(2), 213-227.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2556). นวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผลิตตำราเรียนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Korocu, A. T., and Cakir, H. (2018). The Effect of Dynamic Web Technologies on Student Academic Achievement in Problem-Based Collaborative Learning Environment. Malaysian Online Journal of Educational Technology, 6(1), 92-108.

การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้
ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr*

DEVELOPMENT OF DIGITAL TECHNOLOGY SKILLS FOR LEARNING
MANAGEMENT IN COVID-19 EPIDEMIC SITUATION USING
THE 3D & 3Srr SUPERVISION PROCESS

ปรียา สงค์ประเสริฐ

Preeya Songprasert

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

E-mail: tooktook719@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr 2) เพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาครูด้านทักษะ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) แบบวัดทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูต่อกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr และ 5) แบบสอบถาม ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาครูด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

* Received 26 April 2022; Revised 8 June 2022; Accepted 22 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

2. ครูมีทักษะด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

3. ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อการพัฒนาครูด้านทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, กระบวนการนิเทศ, โควิด-19, การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

This research aimed to 1) create knowledge and understanding of using digital technology for learning management in the COVID-19 epidemic situation using the 3D & 3Srr supervision process, 2) improve digital technology skills for learning management in the COVID-19 epidemic situation using the 3D & 3Srr supervision process, 3) study teachers' satisfaction of using the 3D & 3Srr supervision process to develop the digital technology skills for learning management in the COVID-19 epidemic situation, and 4) to study the satisfaction of school administrators towards teacher development in skills and application of digital technology for learning management in the COVID-19 epidemic situation using the 3D & 3Srr supervision. The sample group consisted of 60 administrators and teachers in schools under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Area Office 1. The research instruments were 1) the 3D & 3Srr supervision process, 2) a cognitive test of using the digital technology for learning management, 3) a skill test for using digital technology in learning management, 4) a teachers' satisfaction questionnaire on the 3D & 3Srr supervision process, and 5) the satisfaction questionnaire of educational institution administrators on teacher development using the 3D & 3Srr supervision process.

The research showed that:

1. The teachers had more knowledge and understanding of digital technology applications for learning management in the COVID-19 epidemic after using the 3D & 3Srr supervision process.
2. The teachers had more skills in applying digital technology for learning management in the COVID-19 epidemic after using the 3D & 3Srr supervision process.
3. Teachers had the highest satisfaction with developing knowledge, understanding, and skills in using digital technology for learning management in the COVID-19 epidemic situation using the 3D & 3Srr supervision process.
4. The educational administrators had the highest satisfaction with teacher development in applying digital technology skills for learning management in the COVID-19 epidemic using the 3D&3Srr supervision process.

Keywords: Digital technology, Supervision process, COVID-19, Learning management

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา สถานศึกษาต้อง เตรียมตัวให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับ มาตรการป้องกันการระบาด พร้อมกับเตรียมมาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับ ผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป ในช่วงการระบาดระลอกที่ผ่านมาระยะนี้ โรงเรียน มีมาตรการปิดโรงเรียนเพื่อลดช่องทางการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส แต่การปิดโรงเรียนส่งผลให้ นักเรียนส่วนใหญ่เสียโอกาสในการเรียนรู้โดยเฉพาะนักเรียนในครอบครัวที่มีฐานะดังนั้น การวางแผนทางเปิดโรงเรียนเพื่อให้เด็กได้ไปโรงเรียนอีกครั้ง โดยให้สอดคล้องกับระดับความ รุนแรงของสถานการณ์ควบคู่กับการใช้มาตรการทางด้านสาธารณสุขและมาตรการทางสังคม อย่างเคร่งครัด (กรมอนามัย, 2564) “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้แนว ทางการจัดรูปแบบการเรียนการสอนทางไกลในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น เพื่อความปลอดภัยของ นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง โดยมีแนวทางหลักในการจัดการเรียนการสอน คือ ให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ใน 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) On Site คือให้มาเรียนตามปกติได้ ในพื้นที่ที่ไม่ใช่สีแดง แต่ต้องเว้นระยะหรือลดจำนวนนักเรียนต่อห้องลง สำหรับจังหวัดพื้นที่ สีเขียว สามารถจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ตามปกติ 2) On Air คือการออกอากาศผ่าน DLTV เป็นตัวหลักในการกระจายการสอน โดยใช้โรงเรียนวังไกลกังวลเป็นฐานในการจัดการ เรียนการสอน สามารถดูได้ทั้งรายการที่ออกตามตาราง และรายการที่ดูย้อนหลัง 3) Online ให้ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน ผ่านเครื่องมือที่ทางโรงเรียนกระจายไปสู่ นักเรียน เป็นรูปแบบ

ที่ถูกใช้ในการจัดการเรียนการสอนจำนวนมากที่สุด 4) On Demand เป็นการใช้งานผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ที่ครูกับนักเรียนใช้ร่วมกัน และ 5) On Hand การจัดการศึกษามีตามความแตกต่างของผู้เรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียน มีความสุขและเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน, 2563)

จากรูปแบบการสอนที่ต้นสังกัดกำหนดไว้จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนซึ่งปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนผลักดันให้ผู้เรียนมีการใช้นวัตกรรมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้นส่งผลให้ มีการนำมาใช้ในวงการศึกษาอย่างกว้างขวางเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา ทั้งตัวสื่อกลางในการเรียนรู้ ในการเข้าถึงองค์ความรู้สู่การจัดการศึกษายุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy หรือ DE) การพัฒนาศักยภาพของคนที่จะต้องชาญฉลาด รู้เท่าทันสื่อและเท่าทันโลก เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไปสู่ความพร้อมในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งเป็นเครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเป็นข่าวสารที่เป็นองค์ความรู้ เนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ จึงมีส่วนทำให้ คนในสังคมมีการติดต่อสื่อสารถึงกันได้ง่ายและรวดเร็ว มีการทำกิจกรรมหลายสิ่งหลายอย่างร่วมกันง่ายขึ้น ในด้าน การศึกษาถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน โดยการนำสื่อดิจิทัลรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีทำให้วงการการศึกษาทั่วโลกได้รู้จักกับการเรียนการสอนในรูปแบบ “ออนไลน์” มาแล้วได้พักใหญ่ แต่ก็ยังมียุทธศาสตร์ไม่ได้ว่าการเรียนผ่านจอไม่อาจได้ผลลัพธ์ดีเท่ากับการเรียนในห้องเรียน ที่ครูกับนักเรียน รวมถึงนักเรียนด้วยกันเองได้มีปฏิสัมพันธ์กันแบบเห็นหน้ากันจริง ๆ การเรียนออนไลน์ที่ผ่านมามีเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งที่ถูกใช้บางโอกาสเท่านั้นว่าเมื่อเกิดการระบาดของโควิด-19 การเรียนในโหมดออนไลน์ก็ได้กลายจากทางเลือกมาเป็น “ทางเลือก” ของการเรียนการสอนในหลายพื้นที่ทั่วโลกทันที แต่ละประเทศจึงต่างพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ของตัวเองออกมาในรูปแบบต่าง ๆ หรือไม่ก็นำโปรแกรมเดิมที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ (วงศ์พันธ์ อมรินทร์เทวา, 2564) เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้

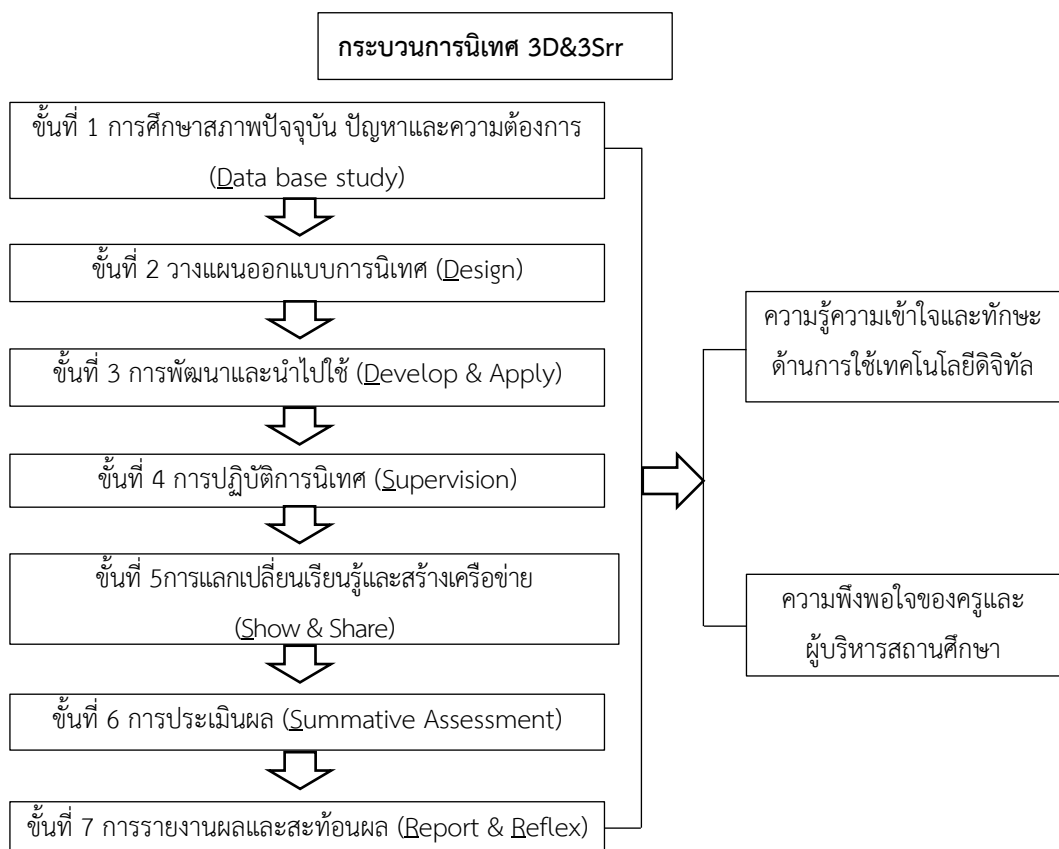
จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้พบว่าครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2564) ส่งผลให้นักเรียนขาดโอกาสในการเรียนรู้ช่วงการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 จนเกิดภาวะการถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ดังนั้นการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนจึงเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วนเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การ

แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr เพื่อนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr
2. เพื่อพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาครูด้านทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 109 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 109 ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 1 จำนวน 30 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจากครูผู้สอนที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ซึ่งกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr เป็นกระบวนการนิเทศที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการนิเทศติดตาม และช่วยเหลือครูในการพัฒนาทักษะหรือสร้างองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำความรู้ วิธีการ หรือทักษะกระบวนการต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้ โดยในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มาใช้เพื่อพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขและนำไปหาคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการนิเทศติดตามได้ค่าคุณภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งกระบวนการนิเทศ 3D&3Srr มี 7 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ (Data base study)
- ขั้นที่ 2 วางแผนออกแบบการนิเทศ (Design)
- ขั้นที่ 3 การพัฒนาและนำไปใช้ (Develop & Apply)
- ขั้นที่ 4 การปฏิบัติการนิเทศ (Supervision)
- ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่าย (Show & Share)
- ขั้นที่ 6 การประเมินผล (Summative Assessment)
- ขั้นที่ 7 การรายงานผลและสะท้อนผล (Report & Reflex)

จากกระบวนการนิเทศ 7 ขั้นตอน สามารถเขียนเป็นแผนภาพดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 2 กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการนิเทศ 3D&3Srr มาใช้ในการพัฒนาครูด้านความรู้ ความเข้าใจและทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันเพื่อจัดทำข้อมูลพื้นฐาน (Data base study) จาก การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการ เรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อนำมาจัดทำเป็น ข้อมูลสารสนเทศเบื้องต้นพบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันปัญหา

1.1.1 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้ครูไม่สามารถสอนนักเรียนในห้องเรียนได้ส่งผลให้นักเรียนขาดความต่อเนื่องในการ เรียนรู้เนื้อหาและพัฒนาตนเอง

1.1.2 นักเรียนและครูไม่สามารถพบหน้าหรือพูดคุยกันได้

1.1.3 หน่วยงานต้นสังกัดออกนโยบายให้ครูให้ความรู้ แก่นักเรียนด้วยวิธีการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น Online, On Demand, On Air เป็นต้น

1.1.4 ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการ เรียนรู้แบบต่าง ๆ ว่ามีกระบวนการอย่างไร

1.1.5 ครูส่วนใหญ่ไม่มีทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลสมัยใหม่ที่จะช่วยในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน

1.2 สภาพปัจจุบันด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครูผู้สอนจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด พบว่าครูผู้สอนในสังกัดจำนวน 100 ท่านด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล พบว่าครูร้อยละ 85 ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ และครูร้อยละ 100 มีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้

2. วางแผนการนิเทศติดตาม (Design) จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยได้วางแผนการนิเทศติดตามเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ พบว่าเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 มีหลายรูปแบบและสามารถจัดหมวดหมู่ได้ดังนี้

2.1.1 เทคโนโลยีสำหรับการประชุมทางไกลซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบพบหน้ากันและเป็นการสื่อสารแบบสองทาง โดยครูกับนักเรียนไม่ต้องเดินทางมาโรงเรียนได้แก่ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เช่น Google Meet, Zoom cloud meeting, Microsoft Team ซึ่งเมื่อศึกษาข้อดี ข้อจำกัดในการใช้งานแล้วผู้วิจัยเลือกใช้แอปพลิเคชัน Google Meet

2.1.2 เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันประเภทการจัดทำข้อสอบ หรือแบบสอบถามต่าง ๆ แบบออนไลน์ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และทดลองใช้งานพบว่าแอปพลิเคชันที่สะดวกที่สุดในการใช้งานของคุณครูได้แก่ Google Form

2.1.3 เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันประเภทการทำแบบฝึกหัดหรือใบงานแบบออนไลน์และครูสามารถตรวจให้คะแนนพร้อมทั้งเก็บข้อมูลการทำงานของนักเรียนได้อย่างสะดวก ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม Live Work Sheet

2.1.4 โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันสำหรับสร้างห้องเรียนแบบออนไลน์ซึ่งคุณครูสามารถรวมรวมข้อมูล และจัดเก็บสื่อของครูและของนักเรียนได้อย่างสะดวกผู้วิจัยเลือกใช้งาน Google Classroom

2.1.5 โปรแกรมหรือ แอปพลิเคชันที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้คุณครูในการสร้างห้องเรียนออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มคลิป์วิดีโอ หรือคลิปการสอนต่าง ๆ ผู้วิจัยเลือกใช้งาน YouTube

2.1.6 โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันที่ช่วยให้คุณครูสร้างงานกราฟิก หรือ งานนำเสนอได้ง่าย ๆ ในระบบออนไลน์ และสวยงามโดยไม่ยุ่งยากในการออกแบบและสนับสนุนการใช้งานเพื่อการศึกษาโดยครูไม่ต้องจ่ายเงินเพิ่มเติมในการใช้งาน ผู้วิจัยเลือกใช้โปรแกรม Canva for education

2.2 จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูผู้สอนด้านความรู้ความเข้าใจและพัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้นำเสนอต่อผู้บังคับบัญชา จำนวน 2 หลักสูตร ดังนี้

หลักสูตรที่ 1 การประยุกต์ใช้ Google Application เพื่อการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหาการฝึกอบรมการใช้งาน Google Meet, Google Form, Google Classroom และการสร้างห้องเรียนออนไลน์ด้วย YouTube

หลักสูตรที่ 2 การประยุกต์ใช้ Live Work Sheet และ Canva for education ประกอบด้วยเนื้อหาการฝึกอบรมการใช้งานโปรแกรม Live Work Sheet เพื่อการจัดทำแบบฝึกหัดหรือใบงาน และการใช้งาน Canva for education ในรูปแบบต่าง ๆ

2.3 วางแผนและจัดทำรายละเอียดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูผู้สอน ดังนี้

2.3.1 กำหนดฝึกอบรมแบบออนไลน์โดยใช้ระบบการประชุมทางไกล Google Meet

2.3.2 จัดทำคู่มือการใช้งานโปรแกรมและแอปพลิเคชันต่าง ๆ สำหรับครูผู้เข้าอบรม

2.3.3 กำหนดกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการอบรม

2.3.4 ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ วิทยากร เจ้าหน้าที่ฝ่ายไอซีที

2.4 วางแผนและจัดทำกำหนดการนิเทศติดตามหลังการอบรมพัฒนาครูเพื่อติดตามผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ดังนี้

2.4.1 นิเทศติดตามแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Meet ในภาพรวมทั้งหมด

2.4.2 นิเทศติดตามโดยการสังเกตชั้นเรียนแบบออนไลน์ใน

2.4.3 นิเทศติดตามแบบ Coaching แก่ครูผู้สอนที่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม

2.4.4 นิเทศติดตามแบบแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันแบบออนไลน์

3. การพัฒนาสร้างองค์ความรู้ และการนำไปสู่การปฏิบัติ (Develop & Apply) ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาครูด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามแผนการที่วางไว้โดยมีกระบวนการ ดังนี้

3.1 สร้างองค์ความรู้ด้วยการฝึกอบรม ดังนี้

3.1.1 ทดสอบความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน จำนวน 30 ข้อ ก่อนการฝึกอบรม

3.1.2 ดำเนินการฝึกอบรมพัฒนาครูตามกำหนดการที่วางไว้

3.1.3 ทดสอบความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอน จำนวน 30 ข้อ หลังการฝึกอบรม

3.1.4 ทดสอบวัดทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ หลัง การฝึกอบรม

3.1.5 ประเมินความพึงพอใจต่อการอบรมพัฒนาทักษะด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้

3.1.6 ครุ่นาความรู้จากการอบรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน

4. ปฏิบัติการนิเทศติดตาม (Supervision) หลังการฝึกอบรมผ่านไปเป็นเวลาประมาณ 3 สัปดาห์ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อติดตามการประยุกต์ใช้ความรู้จากการอบรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมจำนวน 30 ท่าน ดังนี้

4.1 นิเทศติดตามในภาพรวมแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Meet โดยผู้วิจัยดำเนินการนิเทศด้วยตนเองโดยการใช้คำถามเพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้บอกเล่าการปฏิบัติ หรือการนำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในระดับเรียนอย่างไร เช่น ปัจจุบันครูใช้วิธีการใดบ้างในการสอนนักเรียน ครุ่นาเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันชนิดใดจากการอบรมไปใช้สอนนักเรียนบ้าง คุณครูคิดว่าเทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันที่ได้อบรมไปสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียนได้จริงหรือไม่อย่างไร ให้คุณครูเล่าความประทับใจ หรือข้อดี ข้อควรพัฒนาหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการ ใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

4.2. การนิเทศติดตามโดยการสังเกตชั้นเรียนแบบออนไลน์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นการปฏิบัติจริงของครูผู้สอนผู้วิจัยได้จัดทำแบบสังเกตชั้นเรียนออนไลน์เพื่อใช้เก็บข้อมูลในการสังเกตชั้นเรียนออนไลน์ โดยให้ศึกษานิเทศก์อีก 4 ท่าน ช่วยเข้าสังเกตชั้นเรียนและเก็บข้อมูลตามแบบนิเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงแนวทางปฏิบัติ และการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากการสังเกตชั้นเรียนแก่ศึกษานิเทศก์ที่ช่วยนิเทศแบบสังเกตชั้นเรียนทุกคน

4.3 การนิเทศติดตามแบบ Coaching แก่ครูผู้สอนที่ต้องการการช่วยเหลือเพิ่มเติมแบบออนไลน์ในกลุ่มเป้าหมาย จากการนิเทศติดตามในครั้งที่ 1 และ 2 พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ แต่มีครูผู้สอนบางท่านยังต้องการความช่วยเหลือในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการให้การช่วยเหลือแก่ครูกลุ่มดังกล่าวโดยการนิเทศติดตามแบบ Coaching รายบุคคลเพื่อจะได้ทราบปัญหาและหาแนวทางแก้ไข โดยผู้วิจัยเป็นผู้นิเทศแบบ Coaching ด้วยตัวเอง

5. การนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่าย (Show & Share) ในขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างเครือข่ายร่วมกันของครูที่เข้ารับการอบรม และ ผู้สนใจที่ยังไม่ผ่านการอบรมโดยการคัดเลือกครูผู้สอนที่ผ่านการอบรมและสามารถนำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในรายวิชาที่สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ

6. ประเมินผล (Summative Assessment) หลังจากดำเนินการตามแผนที่วางไว้ครบกระบวนการ ผู้วิจัยได้นำแบบประเมินเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ประเมินผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่

6.1 แบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

6.2 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาครูด้านการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

7. รายงานและสะท้อนผล (Report & Reflex) ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผล และสรุปแนวทางข้อควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนางานในอนาคต

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ในการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ผ่านการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาครูด้านใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ผ่านการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC

อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

2.4 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดการเรียนการสอน เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ (Multiple Choice) ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผ่านการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 และได้นำไปทดสอบกับครูผู้สอนด้านเทคโนโลยี ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 30 คนแล้วนำไปคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ รายข้อ และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายพอเหมาะและอำนาจจำแนกสูงรวมทั้งครอบคลุมเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และพฤติกรรมที่วัดเป็นข้อสอบที่ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

2.5 แบบประเมินทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ เป็นแบบทดสอบวัดทักษะการปฏิบัติจำนวน 3 ตอน 30 ข้อ โดยแบบทดสอบผ่านการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 และได้นำแบบทดสอบไปใช้สอบกับครูผู้สอนด้านเทคโนโลยี ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 30 คนแล้วนำไปคะแนนที่ได้ มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบรายข้อ และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายพอเหมาะและอำนาจจำแนกสูงรวมทั้งครอบคลุมเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่วัดเป็นข้อสอบที่ใช้จริง จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.85

3. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในด้านการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

3.2 วางแผนการพัฒนาครูด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้

3.3 ดำเนินการพัฒนาครูกลุ่มเป้าหมายตามแผนที่วางไว้

3.4 นิเทศติดตามการนำความรู้จากการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครู

3.5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

3.6 ประเมินผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูจากการดำเนินการด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

3.7 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยการทดสอบที

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการวัดความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ΣD	ΣD^2	t
ก่อนเรียน	30	15.76	5.27	379	5273	16.92**
หลังเรียน	30	28.40	1.50			

n = 30 df = 29

จากตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนผลการวัดความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ของครูผู้สอน พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลหลังการใช้กระบวนการนิเทศมีค่าสูงกว่าก่อนการใช้กระบวนการนิเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ก่อนและหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบคะแนนด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr กับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80

การทดสอบ	จำนวน (n)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	เกณฑ์ (80%)	t
คะแนนทดสอบ	30	30	28.13	13.65	24	13.67**

df = 29

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr กับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 พบว่าคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี หลังการใช้กระบวนการนิเทศ มีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

ลำดับที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาครู	4.90	0.30	มากที่สุด
2	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการเป็นขั้นตอนชัดเจนในการพัฒนาครู	4.80	0.40	มากที่สุด
3	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr พัฒนาครูที่มีความสามารถแตกต่างกันได้	4.83	0.37	มากที่สุด
4	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้	4.80	0.4	มากที่สุด
5	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr สามารถพัฒนาครูให้มีทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ได้	4.86	0.34	มากที่สุด
6	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการช่วยเหลือครูเป็นรายบุคคล	4.93	0.25	มากที่สุด
7	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีการช่วยเหลือแนะนำ และแก้ปัญหาในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน	4.96	0.18	มากที่สุด
8	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในวงวิชาชีพ	4.80	0.40	มากที่สุด
9	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ช่วยสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน	5.00	0	มากที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
10	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้	5.00	0	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.89	0.26	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.26

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของครูผู้สอนด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาครูด้านทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

ลำดับที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาครู	4.86	0.33	มากที่สุด
2	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการเป็นขั้นตอนชัดเจนในการพัฒนาครู	4.80	0.40	มากที่สุด
3	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr พัฒนาครูที่มีความสามารถแตกต่างกันได้	4.83	0.37	มากที่สุด
4	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้	4.80	0.40	มากที่สุด
5	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr สามารถพัฒนาครูให้มีทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ได้	4.86	0.34	มากที่สุด
6	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการช่วยเหลือครูเป็นรายบุคคล	4.93	0.25	มากที่สุด

ลำดับที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
7	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีการช่วยเหลือแนะนำ และแก้ปัญหาในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน	4.96	0.18	มากที่สุด
8	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในวงวิชาชีพ	4.80	0.40	มากที่สุด
9	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ช่วยสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน	4.83	0.37	มากที่สุด
10	กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้	4.90	0.3	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.86	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้บริหารมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ของครู โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.33

อภิปรายผล

ผลการสร้างความรู้ความเข้าใจของครูด้านความรู้ความเข้าใจด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr และครูมีทักษะด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ทั้งนี้เนื่องจากครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับสถานการณ์ตลอดจนความต้องการของครู ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ซึ่งเป็นกระบวนการนิเทศที่ครอบคลุมกระบวนการทำงานแบบ PDCA โดยมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นของครูก่อนจะนำข้อมูลมาวางแผนเพื่อพัฒนาและให้ความรู้แก่ครูเนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลให้ครูต้องประยุกต์ใช้แนวทางการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนโดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อการจัดการศึกษาตามความแตกต่างของผู้เรียนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็น เพื่อให้ผู้เรียน มีความสุขและเกิด

การเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้นการพัฒนาตนเองด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนการสอนจึงเป็นความต้องการของครูอย่างยิ่ง เมื่อมีการพัฒนาครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างมากจากครูผู้สอน และในขั้นตอนการพัฒนาครูผู้สอนดำเนินการโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอบรมให้ความรู้ และมีการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม เช่น การทดสอบ การทำแบบฝึกออนไลน์ การเล่นเกมส์ และอื่น ๆ ทำให้ครูได้เห็นภาพที่ชัดเจนในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งครูและนักเรียนไม่ได้เจอหน้ากันแต่อาศัยการเรียนรู้ผ่านสื่อแต่นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ ภูมิมา ภิญญูสินวัฒน์ ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทยในสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เราควรเปลี่ยนให้ทุก ๆ ที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้ยังต้องดำเนินอยู่แม้ว่านักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ และในการพัฒนาครูตามกระบวนการนิเทศได้พัฒนาสมรรถนะของครูครบทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ การใช้งาน และการสร้างสรรค์ผลงาน ทำให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย (ภูมิมา ภิญญูสินวัฒน์, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ Media Awareness Network ซึ่งได้แบ่งสมรรถนะของการรู้เท่าทันสื่อและดิจิทัล (Digital and media literacy competency) ออกเป็น 3 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ใช้ (Use) คือ ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งต้องมีทักษะทางเทคนิคที่จำเป็นประกอบด้วย ความสามารถในการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ 2) เข้าใจ (Understand) คือ ความสามารถในการรับรู้ และประมวลผลสารสนเทศรวมถึงสามารถสะท้อนความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกต่อสื่อดิจิทัลเพื่อประเมินประโยชน์และลดความเสี่ยงในสังคมอย่างมีวิจารณญาณ 3) สร้างสรรค์ (Create) คือ ความสามารถในการสร้างเนื้อหาและใช้เครื่องมือสื่อดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำเสนอเนื้อหาดิจิทัลที่หลากหลายไปยังผู้รับสารกลุ่มต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัล (Media Awareness Network, 2010)

ด้านความพึงพอใจของครูและผู้บริหารสถานศึกษาต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากครูที่ผ่านการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้จริงสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ช่วยแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูได้ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ อติพร เกิดเรือง ซึ่งกล่าวว่าการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องคำนึงถึงการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เน้นการสร้างสรรค์ปรับแต่งการเรียนรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน เน้นการใช้เครือข่ายออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ สร้างสถานการณ์

จำลองให้ผู้เรียนพบประสบการณ์จริง เนื้อหาการเรียนรู้ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนเครือข่ายออนไลน์สามารถสร้างองค์ความรู้ แบ่งปันความรู้และเนื้อหาผ่านเครือข่ายออนไลน์ และส่งเสริมความรู้ในโลกแห่งการทำงานมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าทุก ๆ หน่วยงานมีความพยายามที่จะพัฒนาบุคลากรและหน่วยงานของตนเองให้ไปสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล (อติพร เกิดเรือง, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล ม่วงกล้า ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดสระบุรี 2) นำเสนอแนวทางส่งเสริมความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบตัวชี้วัดความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเทคโนโลยีดิจิทัล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล การปฏิบัติตามกฎหมายเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัล และการขับเคลื่อนเทคโนโลยีดิจิทัล 2) แนวทางส่งเสริมความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษาจังหวัดสระบุรี ได้แก่ การจัดอบรม เพื่อพัฒนาความสามารถทางดิจิทัล การจัดตั้งกลุ่มเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ การสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถทางดิจิทัล และสร้างต้นแบบครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ศศิวิมล ม่วงกล้า, 2562) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ บัญชา วงศ์คำภา ได้ศึกษาวิจัยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมค่าเฉลี่ยของระดับปฏิบัติงานตามสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานตามสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก 2) ความต้องการจำเป็นของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวมพบว่า ด้านที่มีค่า PNIModified สูงสุด ลำดับที่ 1 คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ลำดับที่ 2 คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ลำดับที่ 3 คือ สื่อนวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และแหล่งการเรียนรู้ ลำดับที่ 4 คือ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพศึกษา ลำดับที่ 5 คือ การวัดผล และประเมินผล ลำดับที่ 6 คือ การประกันคุณภาพการศึกษา และลำดับที่ 7 คือ การส่งเสริมความร่วมมือด้านวิชาการกับชุมชน ดังนั้นการจัดการศึกษาก็ควรมีการพัฒนาไปสู่ยุคดิจิทัลเช่นกัน นอกจากนี้ กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ยังเป็นกระบวนการที่มีการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหารคอยส่งเสริมสนับสนุน ศึกษาวิเคราะห์คอยให้ความรู้และดูแลแก้ปัญหาเพื่อให้ครูได้รับความรู้และมีทักษะในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์และสามารถนำมาใช้งานได้จริง ตลอดจนมีการนิเทศติดตามสังเกตการสอนแบบรายบุคคลตามกระบวนการนิเทศส่งผลให้สามารถแก้ปัญหา และส่งเสริมสนับสนุนได้ตรงการ

บริบทของโรงเรียนและครูรายบุคคลทำให้การนำความรู้จากการอบรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น (บัญชา วงศ์คำภา, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของ สงัด อุทธานันท์ ได้กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการ ทำงาน ร่วมกันของครูและผู้นิเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ การนิเทศศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาการสอนของครู อันจะส่งผลที่ดีขึ้นของนักเรียนโดยตรงไปสู่ผลการเรียนรู้ (สงัด อุทธานันท์, 2530) เช่นเดียวกับ แนวคิดของ เกรียงศักดิ์ ไชยเนตร ที่กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่า คือการร่วมกันทาง การศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูอีกด้วย และการนิเทศภายในมีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพราะเป็นความร่วมมือร่วมใจ ร่วมแรงของบุคลากรทุกภาคส่วนที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สูงขึ้น การให้กำลังใจสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาได้แสดงศักยภาพของตนเองในการจัดการเรียนรู้เพื่อบ่มบ่มคุณภาพที่สูงขึ้นของผู้เรียน (เกรียงศักดิ์ ไชยเนตร, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่คือ การพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะใหม่ ๆ เพื่อนำความรู้มาใช้สอน และแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสหรือในสถานการณ์อื่น ๆ สามารถทำได้โดยการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr เนื่องจากกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และเข้าถึงครูหรือผู้รับบริการทุกแบบทั้งมีความสามารถด้านเทคโนโลยี และไม่มีความสามารถด้านเทคโนโลยี แต่ด้วยกระบวนการนิเทศทำให้ผู้ใช้กระบวนการนิเทศสามารถดูแล แนะนำและให้การช่วยเหลือครูได้ทุกคนตามความสามารถของตนเอง อีกทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนได้จริงตามบริบทของตนเอง

สรุป

1. ครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr
2. ครูมีทักษะด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มขึ้นหลังการใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr

3. ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยใช้กระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผู้บริหารสถานศึกษามีความพึงพอใจต่อการพัฒนาครูด้านทักษะการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ด้วยกระบวนการนิเทศแบบ 3D&3Srr อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการสร้างความร่วมมือ หรือสร้างเครือข่ายการพัฒนาครูทั้งในระดับภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อให้ครูได้เห็นความหลากหลายของการประยุกต์ใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

2. ควรมีการสนับสนุนส่งเสริม และนิเทศติดตามการการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอเพื่อกระตุ้น ส่งเสริม และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมกับบริบทห้องเรียน และผู้เรียนอย่างมีคุณภาพส่งผลให้การจัดการศึกษาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

3. จากการนิเทศติดตามพบว่าการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้สื่อหรือเทคโนโลยีควรมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง รายบุคคล และควรมีการสังเกตชั้นเรียนเพื่อช่วยครูแก้ปัญหาในการใช้งานจริงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลการนำกระบวนการนิเทศติดตามแบบ 3D&3Srr ไปใช้ในการพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ของครูผู้สอน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นต้น

2. ควรมีการประเมินผลการใช้กระบวนการนิเทศติดตามเพื่อนำผลไปปรับปรุงกระบวนการนิเทศติดตามให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย. (2564). คู่มือการปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19. นนทบุรี: คิวแอดเวอร์ไทซิง.
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2564). รายงานผลการนิเทศติดตามการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1.
- เกรียงศักดิ์ ไชยเนตร. (2552). การนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเชียงคำ (วัดพระธาตุสบแวน) อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บัญชา วงศ์คำภา. (2563). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภูมิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนรู้การสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2564 จาก <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/>
- วงศ์พันธ์ อมรินทร์เทวา. (2564). เพราะการศึกษาหยุดไม่ได้ ต่างประเทศเรียนกันอย่างไรในช่วงโควิด-19. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.eef.or.th/education-abroad-covid>.
- ศศิวิมล ม่วงกล้า. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สัจด์ อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- อดิพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 6(1), 173-184.
- Media Awareness Network. (2010). Digital and literacy [On-line]. เข้าถึงได้จาก [http://mediasmarts.ca/sites/mediasmarts/files/pdfs/publication-report/full/digitalliteracy paper.pdf](http://mediasmarts.ca/sites/mediasmarts/files/pdfs/publication-report/full/digitalliteracy%20paper.pdf)

กรรมและสังสารวัฏ: หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา*

KARMA AND TRANSMIGRATION: THE KEYS DOCTRINE IN BUDDHISM

ประพันธ์ สหพัฒนา

Prapan Sahapatthana

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Thonburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: prapan.s@dru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเข้าใจถึงหลักของกรรมและการให้ผลของกรรม 2) เพื่อเข้าใจถึงชีวิตภายหลังความตายตามมุมมองในพระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อเข้าใจถึงภพภูมิของสัตว์ทั้งหลายในคำสอนของพระพุทธศาสนา รูปแบบการเขียนบทความคือการเขียนโดยอ้างอิงจากตำราที่น่าเชื่อถือในทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎกและอรรถกถาตลอดจนหนังสือจากนักการศาสนาที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนา

บทความนี้จะเริ่มอธิบายถึงหลักของกรรมและการให้ผลของกรรม ชีวิตหลังความตายพระพุทธศาสนา เชื่อว่าตายแล้วสูญหรือไม่ หรือมีภพภูมิอื่นรออยู่สำหรับชีวิตหลังความตาย แท้จริงความตายคืออะไรตามทรรศนะทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้บทความนี้ยังกล่าวถึงการเตรียมพร้อมกับการเผชิญความตายตามคำสอนเรื่องสังสารวัฏซึ่งเป็นคำสอนสำคัญทางพระพุทธศาสนาอีกด้วย

คำสำคัญ: กรรมและสังสารวัฏ, ความตายตามทรรศนะทางพระพุทธศาสนา, หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This article aims to comprehend 1) the karma and the results of karma, 2) life after death in Buddhism's point of view, and 3) forms of existence in Buddhism doctrine. For this article, the writer referred to the data from the reliable Buddhism texts: Tripitaka, commentary, and the texts from Buddhism experts.

* Received 15 March 2022; Revised 23 May 2022; Accepted 2 June 2022

This article starts with the introduction of karma and the results of karma. Then it describes life after death from Buddhism's point of view. It discusses whether Buddhism believes in diminishing after death, whether there are some forms of existence for life after death or not, and what the real meaning of death in Buddhism doctrine is. Moreover, this article also suggests how to prepare to face death following the transmigration, the vital doctrine in Buddhism.

Keywords: Karma and transmigration, Death in Buddhism doctrine, Key doctrines in Buddhism

ความเข้าใจเรื่องกรรมและผลของกรรมในคำสอนพระพุทธศาสนา

คำสอนเรื่องกรรมและผลของกรรมถือเป็นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อแรกตรัสรู้ในคืนวันวิสาขบูชาในพระองค์ทรงบรรลุพุทธานุสติญาณและจตุตตญาณ จึงทรงค้นพบว่าสัตว์ทั้งหลายนั้นล้วนมีกรรมเป็นแดนเกิด และมีกรรมเป็นสิ่งที่สร้างภพชาติ トラバในที่ยังไม่ดับอนุสัยกิเลสได้อย่างหมดสิ้น กรรมและผลของกรรมนั้นก็ยังทำหน้าที่ของมันตลอดในวัฏสงสาร ในครั้งพุทธกาลก็มีผู้ที่เผยแพร่ความเห็นผิด ๆ เช่นนี้คือครูทั้ง 6 หนึ่งในนั้นคือลัทธิอชิตเกสกัมพล (Ajitakesakambala) ในอรรถกถาสุมัตถวิลาสินีของพระพุทธโฆษาจารย์ (พระไตรปิฎก และอรรถกถา เล่มที่ 11 (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2525) กล่าวว่าลัทธินี้ก่อตั้งโดยท่านอชิตเกสกัมพลเป็นผู้มีชื่อเสียงก่อนพุทธกาลเล็กน้อยคำว่า เกสกัมพล แปลว่า ผู้มีผ้าถุงผ้าห่มที่ทำด้วยผม เป็นผ้าที่หยาบและน่าเกลียดมีแนวความคิดที่รุนแรงคัดค้านทุกลัทธิรวมทั้งพุทธศาสนา ลัทธินี้สอนว่า "ทุกสิ่งทุกอย่างขาดสูญ ไม่มีคนไม่มีสัตว์ ไม่มีมารดา บิดา ทำอะไรก็สักว่าแต่ทำเท่านั้น การบูชาบวงสรวงก็ไร้ผลการเคารพนับถือ ผู้ควรเคารพก็ไร้ผล โลกนี้ไม่มี โลกหน้าไม่มี สัตว์ตายแล้วขาดสูญไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อตายแล้วก็จบที่ป่าช้า ไม่มีอะไรเกิดอีกบาปบุญคุณโทษไม่มี การทำบุญคือคนโง่ การแสวงหาความสุขจึงเป็นสิ่งที่ควรทำในโลกนี้ความสุขที่ได้มาจาก การปล้น ย่องเบา เผาบ้านสังหารชีวิตก็ควรทำ" ลัทธินี้หนักไปในทางวัตถุนิยมยิ่งกว่าลัทธิใด เป็นการแสวงหาความสุขเพียงฝ่ายเดียว เชื่อว่าชาตินี้เกิดมาเพียงชาติเดียวแล้วจบ ผลของกรรมไม่มี ไม่ต้องได้รับผล ตายแล้วสูญ ดังนั้น แนวคิดลัทธิเช่นนี้เป็นลักษณะอู้งานทมิฬ ที่เชื่อว่าตายแล้วขาดสูญซึ่ง (พระราชนวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2533) อธิบายว่าเป็นความเห็นที่ขาดสูญ เช่นเห็นว่าคนและสัตว์จุติจากอัฐภาพนี้แล้วขาดสูญ ดังนั้นความตายแล้วสูญจึงไม่เป็นความเห็นที่ถูกต้องตามทัศนะทางพระพุทธศาสนาแต่กลับเป็นความเห็นผิดที่รุนแรงทีเดียว ซึ่งในอดีตครั้งพุทธกาลก็มีครูทั้งหลายที่เผยแพร่ลัทธิผิด ๆ เช่นนี้อยู่แล้ว

ความตามธรรมชาติทางพระพุทธศาสนา

ความแก่ ความเจ็บ และความตาย เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงได้ คำสอนในพระพุทธศาสนาได้กล่าวว่าเพราะมีความเกิดเป็นสาเหตุ ดังนั้นความแก่ ความเจ็บ และความตายจึงตามมาเป็นธรรมดา แม้ว่าใครไม่ต้องการแก่ ป่วย หรือตาย ก็จำเป็นต้องพบกับ ความแก่ ความป่วย และความตายพระพุทธองค์ทรงตรัสสอนเรื่องเกี่ยวกับความตายไว้ในพุทธพจน์หลายบท แต่ในที่นี้จะขอยกพุทธพจน์บทหนึ่งที่กล่าวถึงความตายไว้น่าสนใจมาก คือ “สพฺพํ เกทพริยนฺติ เอวํ มจฺจานํ ชีวิตํ ซึ่งแปลว่า ชีวิตของสัตว์เหมือนภาชนะดิน ล้วนมีความสลายเป็นที่สุด” ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ในพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 10 (กรมการศาสนา, 2527) กล่าวคือภาชนะดินเผาซึ่งเริ่มตั้งแต่การนำดินมา นวดและปั้น ตั้งแต่เริ่มปั้นเป็นรูปหม้อก็สามารถแตกสลายได้ หากทำตกแล้วบอบสลายจนกระทั่งนำไปเผาก็สามารถแตกสลายได้ในขณะเผาหากเผาด้วยความร้อนมากไปเมื่อเผาเสร็จนำไปใช้ได้ 1 วันก็สามารถแตกได้ โดยอาจตกกระแทกกับพื้นแตก นำไปใช้ได้ตั้งแต่ 1 วัน จนถึงร้อยปี พันปี หมื่นปี หรือแสนปี ก็ต้องมีวันที่ร้าว และแตกสลายในที่สุดไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใด ๆ สัตว์ทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นสัตว์ใดในภูมิใด ๆ เจริญฉาน สัตว์นรก มนุษย์ เทวดา มาร พรหม ล้วนมีความตาย คือจะต้องเปลี่ยนภพภูมิไปตามเหตุปัจจัย เมื่อถึงเวลาการให้ผลของกรรมและเหตุปัจจัยที่ได้สร้างไว้ เช่นเดียวกับภาชนะดินเผาที่ต้องมีความแตกสลายไปในที่สุด ไม่ว่าจะเป็นช่วงใด ก็สามารถแตกสลายได้ อาจแตกสลายได้ตั้งแต่ เริ่มปั้นยังไม่ได้เผา ซึ่งก็เปรียบได้กับสัตว์ที่ตายตั้งแต่ปฏิสนธิใหม่ ๆ คือตายในครรภ์เป็นต้น จนกระทั่ง ตายแต่ วัยเยาว์ เหมือนภาชนะที่ผ่านการเข้ามาได้ไม่นาน หรือตายตามวัยที่ถึงเวลาชรามากต้องตาย อุปมาดังภาชนะที่ผ่านการใช้งานมานานจนร้าวและแตกสลายไปตามอายุกาลของภาชนะนั้นซึ่งจาก พุทธภาษิตนี้เป็นการยืนยันได้ว่าชีวิตนั้นเป็นของบอบบางเหมือนกับภาชนะดินที่สามารถแตกได้ง่าย และสุดท้ายทุกชีวิตจะต้องประสบกับความตายอย่างไม่สามารถหลบหนีได้พ้น ซึ่งสำหรับความตายของสัตว์ทั้งหลายที่เปรียบได้กับการแตกสลายของภาชนะดินเผานั้น หมายถึงเฉพาะความตายโดยสมมติที่โหราชาวโลกเรียกว่าตาย คือ คนตาย หรือสัตว์ตายนั่นเอง

ความตายตามโหราชาวโลกที่กล่าวข้างต้นนั้นเป็นเพียงความตายประเภทหนึ่งในพระพุทธศาสนาเท่านั้น แท้จริงแล้วในคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อธิบายถึงความตายไว้มี 3 ลักษณะ คือ

1. สมุจเฉทมรณะ ได้แก่ความตัดขาดจากชาติภพทั้งปวงหรือความตายจากวัฏวนแห่งวิภวสงสารสภาพเช่นนี้จักมิได้แก่เฉพาะพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือพระอรหันตสาวกที่หมดสิ้นกิเลสแล้วเท่านั้น
2. ขณิกมรณะ ได้แก่ ความเกิดดับแห่งสังขารธรรมอันได้แก่ นามธรรมและรูปธรรม ขณิกมรณะมีอยู่ในสรรพสิ่งสรรพชีวิตและสรรพบุคคลทุกชนิดไม่เว้นแม้แต่พรหมมารที่ยังมีขันธ

เพราะชั้นนี้เองก็คือรูปชั้นและนามชั้นที่มีการเกิดดับกันอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วสุดประมาณที่บุุคคลทั่วไปจะเห็นได้

3. สมมติมรณะ (การตายในสังขารที่มีวิญญาณครอง) ได้แก่ การตาย ตามโวหารของชาวโลกว่า คนตาย สัตว์ตาย ย่อยสลายแตกหักพังหมดสภาพหมดอายุของวัตถุธาตุทั้งหลายรอบ ๆ กายเราสมมติมรณะจักเกิดขึ้นได้ด้วยอาการหมดอายุขัยเสื่อมสภาพมีเหตุปัจจัยเหล่านี้คือสภาพแห่งความเป็นจริงที่ปรากฏขึ้นทุกขณะที่ใครก็มีอายุขัยได้ (วรรณสิทธิ โวทยะเสวี, 2544)

ดังนั้นอาการแห่งมรณะ หรืออาการแห่งความตายได้มีอธิบายไว้ 2 อย่างคือ

1. กาลมรณะกาลมรณะนี้จักเกิดขึ้นได้แก่กายนี้ด้วยเหตุเพราะสิ้นบุญและสิ้นบาปหรือเพราะหมดอายุขัย

1.1 เพราะสิ้นบุญถ้าจกยกตัวอย่างให้เห็นชัด ๆ ก็คงต้องยกตัวอย่างเทวดาเทวดาที่บังเกิดในสรวงสวรรค์ หรือมนุษย์ที่เกิดในตระกูลชาติดีดีสมบัติดีปัญญาดีสุขภาพดีวรรณะดีเหล่านี้ถือได้ว่าเพราะบุญจึงทำให้ได้อัตภาพที่ดีต่อมาเมื่อหมดบุญถ้าเป็นเทวดาก็จักแสดงอาการเตือนให้รู้ว่ากำลังจะหมดบุญแล้วนะเช่นฉวีวรรณเศร้ามองลงมีเหงื่อไคลซึมทั่วร่างกายกลืนตัวปรากฏประสาทสัมผัสเลวลงแล้วก็มีอาการฟุ้งซ่านหงุดหงิดรำคาญในอัตภาพที่เป็นอยู่ส่วนมนุษย์ที่เสวยสุขเพราะผลของบุญกุศลที่ตนได้บำเพ็ญไว้นั้นอาการที่แสดงออกของการหมดบุญก็คือทุกอย่างที่มีดีและเลิศจักเสื่อมลงอาจจะเสื่อมไม่พร้อมกันหรือพร้อมกันก็ได้แล้วแต่บุญใครอย่างไหนมากน้อยจนเป็นเหตุให้มีไม่ได้รับการยอมรับเชื่อถือเช่นเชื่อถือว่าเป็นผู้มีอายุยืนสุขภาพแข็งแรงแต่อาการที่ปรากฏในปัจจุบันนั้นกลับเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามเลยมิได้รับการยอมรับเชื่อถือจนในที่สุดทั้งเทวดาและมนุษย์ก็ตามที่มากเกิดได้เพราะมีบุญมาดี เมื่อหมดบุญคือใช้หมดแล้วก็ต้องถึงกาลมรณะหรือตายเรียกว่าตายเพราะหมดบุญ

1.2 เพราะสิ้นบาปอันได้แก่ผู้ที่มีชีวิตเกิดมาตกอยู่ในห้วงแห่งความระทมทุกข์เดือดร้อนทรมานด้วยอาการต่าง ๆ ตัวอย่างง่าย ๆ ก็คือพวกสัตว์นรกเปรตอสุรกายสมภเวสสัตว์เดรัจฉานและมนุษย์ที่ต้องรับทุกขเวทนาอย่างแสนสาหัสซึ่งเวทนานั้นอาจจะติดตัวมาตลอดชีวิตหรือปรากฏขึ้นภายหลังก็ตามที่ครั้นสัตว์เหล่านั้นได้ชดใช้บาปหรือกรรมไม่ดีจนหมดสิ้นแล้วก็ถึงกาลมรณะลงเรียกว่าเกิดมาได้ด้วยบาปกรรมชั่ว

1.3 เพราะสิ้นอายุขัยคำว่า สิ้นอายุขัยหมายรวมไปถึงการสิ้นอายุขัยของเซลล์เล็ก ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของอวัยวะทั้งผองในร่างกายนี้เมื่อองค์ประกอบทั้งหลายของกายนี้มันได้เสื่อมสภาพเพราะหมดอายุขัยจึงทำให้กายนี้ต้องตายจากชาติภพปัจจุบันมีข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่การตายเพราะหมดอายุขัยมักจะมีแก่คนผู้มีอายุมากสำหรับผู้มีอายุน้อยแล้วตายเพราะหมดอายุนั้นมักจะไม่ค่อยมีในปัจจุบันนี้มนุษย์มีอายุขัยเฉลี่ยที่ 75 ปีตามอายุกับ ซึ่งจะลดลงหนึ่งปีทุกร้อยปีหลังจากยุคพุทธกาล เพราะในยุคพุทธกาลนั้นมนุษย์มีอายุกับที่ 100 ปี

ดังนั้นปัจจุบันผ่านยุคพุทธกาลมาแล้ว สองพันห้าร้อยปี อายุก็จึงลดลง 25 ปีเหลือที่ประมาณ 75 ปี มนุษย์บางคนอาจมีอายุขัยเกินหรือขาดบ้างก็แล้วแต่กรรม และผลของกรรมทั้งสิ้น

2. อากาละมณะเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้มีเหตุปัจจัยจากบุพกรรมอันหนักที่ตนทำไว้ซึ่งแบ่งออกเป็นอดีตกรรมและปัจจุบันกรรมอายุขัยแห่งบุคคลในพุทธกาลนี้ควรจักมีสัก 100 ปี แต่เมื่อมากระทบกับอดีตกรรมซึ่งเป็นกรรมหนักให้ผลอย่างรุนแรงรวดเร็วแทรกเข้ามาตัดรอนห้วงเวลาอายุกาลของชีวิตที่ควรจักอยู่ถึงร้อยให้เหลือน้อยและสั้นลงทำให้ต้องตายก่อนกำหนดด้วยทัณฑ์กรรมต่าง ๆ ที่ตนทำไว้แต่อดีตเช่นตายเพราะอุบัติเหตุปัจจุบันกรรม กรรมที่บุคคลกระทำในปัจจุบันแล้วเป็นผลให้ตนต้องตายเช่นทะเลาะวิวาทกันและโดนทำร้ายจนตายประมาทหัวเมาสนุกสนานจนเพลินเป็นเหตุให้ตนต้องเสียชีวิต เช่นขับรถแข่งกันแล้วประสบอุบัติเหตุจนตายหรือไม่ก็ไปก่อเวรภัยแก่ผู้อื่นเลยโดนผู้นั้นรุมทำร้ายจนตายเหล่านี้เป็นกรรมหนักในปัจจุบันที่มีเหตุให้แทรกเข้ามาตัดรอนอายุขัยของตนให้สั้นลงเป็นต้น

ความตายในความหมายแห่งปรมัตถธรรมที่อธิบายไว้ในพระอภิธรรมคือ การเกิดดับของธรรมชาติที่เป็นนามธรรม และรูปธรรม หรือ จิต และรูปเท่านั้น แท้จริงไม่มีสัตว์ การที่บุคคลเกิดและตาย เป็นเพียงการเกิดและการดับของ นามธรรมและรูปธรรมเท่านั้น แต่กลับเป็นสมมติของชาวโลกว่าคนตาย สัตว์ตาย การตายคือการที่จิตดวงสุดท้ายในชาตินี้เกิด แล้วทำกิจจุติกิจไป และในทันทีนั้นจิตดวงใหม่ทำกิจปฏิสนธิในภพใหม่ทันที นั่นคือเมื่อสัตว์ตายแล้วก็ย่อมเกิดทันทีด้วยอำนาจของอนันตรปัจจัย (สุจินต์ บริหารวนเขตต์, 2541) คือจิตที่เกิดดับอย่างไม่มีระหว่างขึ้น เมื่อจิตดวงสุดท้ายของชาตินี้ทำกิจจุติคือตายแล้ว จิตดวงใหม่ก็เกิดขึ้นทันทีโดยทำกิจปฏิสนธิในภพใหม่ทันที และเป็นบุคคลใหม่ในภพภูมิใหม่นั้นทันทีตามกรรมที่ตนได้สร้างไว้ เว้นจิตที่เป็นจิตจิตของพระอรหันต์เท่านั้นที่ไม่เป็นอนันตรปัจจัย เพราะเมื่อจุติจิตของพระอรหันต์ดับไปก็เป็นการปรินิพพาน จะไม่มีการเกิดในภพภูมิได้อีกต่อไป

สำหรับคำว่าอนันตรปัจจัยที่กล่าวข้างต้นนั้น ท่านผู้อ่านบางท่านอาจเคยได้ยินคำว่า “อนันตรปัจจัย” ในเวลาที่ท่านได้ไปสวดการสวดพระอภิธรรมในงานศพตามวัด ในคัมภีร์เล่มที่ 7 ที่ชื่อว่ามหาปฏิกฐาน ซึ่งเป็นตอนท้าย ๆ ของการสวดพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ เป็นการเกิดดับของจิตซึ่งเป็นธรรมชาติที่มีการเกิดดับติดต่อกันอย่างรวดเร็วไม่มีระหว่างขึ้น ตามความหมายของคำว่า “อนันตร” อันแปลว่าไม่มีระหว่างขึ้นนั่นเอง และในขณะเดียวกันก็เป็นไปตามอำนาจแห่งสมันตรปัจจัยด้วย คือการเกิดดับกันอย่างไม่มีระหว่างขึ้นด้วยดี (สม+อนันตร) นั่นคือแม้ว่าจิตที่เกิดดับอย่างรวดเร็วสุดประมาณนั้น แต่ก็ไม่ก้าวล่วงกันเลย เมื่อจิตดวงหนึ่งดับไปจิตอีกดวงก็เกิดขึ้น เช่น จิตจิตที่ดับไปแล้วจิตดวงใหม่ต้องเป็นปฏิสนธิจิตเท่านั้น จะเป็นจิตอื่น เช่น ภวังคจิตหรือ จิตอื่นใดไม่ได้เลย

สรุปได้ว่าความตายทางพุทธศาสนาคือการเกิดและการดับของจิตจิตดวงเดียวนั่นเอง หากยังไม่หมดปัจจัยให้จิตเกิดแล้ว เมื่อจิตดวงหนึ่งคือจิตจิตดับไปก็ต้องมีจิตดวงใหม่คือปฏิสนธิจิตเกิดขึ้นต่อนั่นเอง ดังนั้นเมื่อจิตดวงสุดท้ายทำหน้าที่จุติ คือตายแล้ว รูปอันเป็นร่างกาย

ก็หยุดเกิด เป็นอันจบการเกิดขึ้นของรูปธรรมในชาตินี้ หรือที่วิทยาศาสตร์กล่าวว่าเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกายก็หยุดสร้างใหม่ นั่นก็คือการตายของคนหรือสัตว์ แต่นามธรรมคือจิตนั้นต้องเกิดต่อไป ตามปัจจัยคืออนันตรปัจจัย ที่ได้กล่าวข้างต้น สัตว์ก็ต้องถือปฏิสนธิในภพภูมิใหม่ทันที เมื่อตายในชาตินี้ก็มีการเกิดใหม่ในภพใหม่ทันที ตามภพภูมิต่าง ๆ ที่จะได้กล่าวต่อไปข้างหน้าตามกรรม และผลของกรรมซึ่งผู้นั้นได้ทำไว้

ชีวิตภายหลังความตายทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่เน้นในเรื่องกรรม และผลของกรรม หรือสอนในเรื่องเหตุและผลซึ่งกรรมก็คือการสร้างเหตุ ผลของกรรมคือผลที่ได้รับจากการสร้างกรรมนั้น และเป็นศาสนาแห่งปัญญาที่สอนว่าแท้จริงแล้วชีวิตมนุษย์นั้นเป็นเพียงนามธรรมและรูปธรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) มีการเกิดและดับไปอย่างรวดเร็ว โดยแท้จริงแล้วไม่มีสัตว์บุคคลเลยเป็นเพียงรูปและนามที่เกิดดับ ทำกิจการงานของรูปนามนั้นเท่านั้น เป็นเพียงขั้นธ ธาตุ และอายตนะ ซึ่งล้วนแต่เป็นของไม่เที่ยง เกิดและดับอยู่ตลอดเวลา อยู่ในอำนาจแห่งสามัญลักษณะหรือพระไตรลักษณ์ อ่านดูอาจยากสำหรับท่านที่ไม่เคยศึกษาพุทธศาสนา มาแต่หากลองพิจารณาแล้วจะพบว่าไม่ยากเกินไป เนื่องจากทุกสิ่งทีพระพุทธศาสนาสอนนั้นเป็นเรื่องความจริงทั้งสิ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) ได้อธิบายความหมายของไตรลักษณ์ (the Three Characteristics of Existence) โดยย่อดังนี้

1. อนิจจตา (Impermanence) ความไม่เที่ยงความไม่คงที่ความไม่คงตัวภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป

2. ทุกขตา (Conflict) ความเป็นทุกข์ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและสลายไป ภาวะที่กดดันฝืนและขัดแย้งอยู่ในตัวเพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้นเปลี่ยนแปลงไปจะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ภาวะที่ไม่สมบูรณ์มีความบกพร่องอยู่ในตัวไม่ให้ความเสมอภาคแท้จริงหรือความพึงพอใจเต็มที่แก่ผู้อยากด้วยตนหาและก่อให้เกิดทุกข์แก่ผู้เข้าไปอยากไปยึดด้วยตัณหาอุปาทาน

3. อนัตตตา (Soullessness หรือ Non-Self) ความเป็นอนัตตาคือความไม่ใช่ตัวตนความไม่มีตัวตนแท้จริงที่จะสั่งบังคับให้เป็นอย่างไร ๆ ได้สิ่งทั้งหลายหากจะกล่าวว่ามีก็ต้องว่ามีอยู่ในรูปของกระแสที่ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ อันสัมพันธ์เนื่องอาศัยกันเกิดดับสืบต่อกันไปอยู่ตลอดเวลาไม่ขาดสายจึงเป็นภาวะที่ไม่เที่ยงเมื่อต้องเกิดดับไม่คงที่และเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่อาศัยก็ย่อมมีความบีบคั้นกดดันขัดแย้งและแสดงถึงความบกพร่องไม่สมบูรณ์อยู่ในตัวและเมื่อทุกส่วนเป็นไปในรูปกระแสที่เกิดดับอยู่ตลอดเวลาขึ้นต่อเหตุปัจจัยเช่นนี้ก็ย่อมไม่เป็นตัวของตัว มีตัวตนแท้จริงไม่ได้ไม่อยู่ในอำนาจของใคร ๆ ที่จะสั่งบังคับให้เป็นไปอย่างไร ๆ ตามใจปรารถนาในกรณีของสัตว์บุคคลให้แยกว่าสัตว์บุคคลนั้นประกอบด้วยขั้น 5 เท่านั้นไม่มีสิ่งใดอื่นอีกนอกเหนือจากขั้น 5 เป็นอันตัดปัญหาเรื่องที่จะมีตัวตนเป็นอิสระอยู่ต่างหากจากนั้น

หันมาแยกชั้น 5 ออกพิจารณาแต่ละอย่าง ๆ ก็จะเห็นว่าชั้นทุกชั้นไม่เที่ยงเมื่อไม่เที่ยงก็เป็นทุกข์เป็นสภาพบีบคั้นกดดันแก่ผู้เข้าไปยึด เมื่อเป็นทุกข์ก็ไม่ใช้ตัวตนที่ว่าไม่ใช่ตัวตนก็เพราะแต่ละอย่าง ๆ ล้วนเกิดจากเหตุปัจจัยไม่มีตัวตนของมันอย่างหนึ่งเพราะไม่อยู่ในอำนาจไม่เป็นของของสัตว์บุคคลนั้นแท้จริง (ถ้าสัตว์บุคคลนั้นเป็นเจ้าของชั้น 5 แท้จริงก็ย่อมต้องบังคับเอาเองให้เป็นไปตามความต้องการได้และไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปจากสภาพที่ต้องการได้ เช่น ไม่ให้แก่ไม่ให้เจ็บป่วย เป็นต้นได้) อย่างหนึ่ง

ภพภูมิภายหลังความตายตามมุมมองในพระพุทธศาสนา

หลังจากการตายของมนุษย์แล้วไม่ว่าจะเป็นกรณีใด จะเป็นตายเพราะเหตุแห่งอกาลมรณะ หรือตายเพราะเหตุแห่งกาลมรณะก็ตาม คำสอนในพระพุทธศาสนาแสดงถึงภพภูมิที่รองรับอยู่ซึ่งรายละเอียดของภพภูมิต่าง ๆ นั้น มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาหลายแห่งเช่นในคัมภีร์พระไตรปิฎกเองซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญและหนักแน่นในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในพระอภิธรรมปิฎกซึ่งเป็นปิฎกที่สาม มีการกล่าวถึงภพภูมิต่าง ๆ ไว้โดยละเอียดตลอดจนคัมภีร์อรรถกถา ซึ่งอรรถกถาจารย์ในยุคหลังพุทธกาลได้อธิบายเพิ่มเติม และในคัมภีร์รุ่นหลัง ๆ ที่มีการแต่งเพิ่มเติมเช่น ไตรภูมิพระร่วงจักรวาลทีปนี โลกทีปนี เป็นต้น ในบทความนี้ผู้แต่งจึงใคร่ขอนำเสนอคัมภีร์ไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่แต่งในสมัยสุโขทัยเป็นราชธานีนี้เอง คัมภีร์เล่มนี้มีหลายชื่อเรียกได้แก่ "ไตรภูมิพระร่วง" "เตภูมิกถา" "ไตรภูมิภค" "ไตรภูมิโลกวินิจฉัย" และ "เตภูมิลोकวินิจฉัย" เป็นวรรณคดีพุทธศาสนาที่แต่งในสมัยสุโขทัยประมาณ พ.ศ. 1888 โดยพระราชดำริในพระยาสิทธิโธ รวบรวมจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา มีเนื้อหาเกี่ยวกับโลกสัณฐาน ที่แบ่งเป็น 3 ส่วน หรือ ไตรภูมิ ได้แก่ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ วรรณคดีเรื่องนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับ คติความเชื่อของชาวไทยเป็นจำนวนมาก เช่น นรกสวรรค์การเวียนว่ายตายเกิด ทวิปทั้งสี่ (เช่น ชมพูทวีป ฯลฯ) ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไท แต่งขึ้นเมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ปีระกา ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 1864 (ปีเกา) จ.ศ.683 พ.ศ.1243 เป็นปีครองราชย์ที่ 6 โดยมีพระประสงค์ที่จะเทศนาโปรดพระมารดา และเพื่อจำเริญพระอภิธรรม ไตรภูมิพระร่วงเป็นหลักฐานทางพระพุทธศาสนาชิ้นหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถอย่างลึกซึ้ง ในด้านพุทธศาสนาของพระมหาธรรมราชาลิไทที่ทรงรวบรวมข้อความต่าง ๆ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา นับแต่พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และปกรณ์พิเศษต่าง ๆ มาเรียบเรียงขึ้นเป็นวรรณคดีโลกศาสตร์เล่มแรกที่แต่งเป็นภาษาไทยเท่าที่มีหลักฐานอยู่ในปัจจุบันนี้ ไตรภูมิพระร่วงเป็นวรรณกรรมทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึงภูมิ (แดน) ทั้ง 31 คือ กามภูมิ 11, รูปภูมิ 16 และอรุภูมิ 4 ซึ่งมีเนื้อหาพรรณนาถึงที่อยู่ ที่ตั้ง และการเกิดของมนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และเทวดา ที่ตั้งเหล่านี้มีเขาพระสุเมรุเป็นหลัก เขาพระสุเมรุนี้ตั้งอยู่ท่ามกลางจักรวาล มีทิวเขาและทะเลล้อม ทิวเขามีชื่อต่าง ๆ ดังนี้ 1) ยุคนธร 2) อสิณธร 3) กรวิก 4) สุทัสน์ 5) เนมินธร

6) วินันตก และ 7) อัศकरण ซึ่งเป็นเขารอบนอกสุด ทิวเขาเหล่านี้รวมเรียกว่า เขาสัตตบริภัณฑ์ ส่วนทะเลที่รายล้อมอยู่ 7 ชั้น เรียกว่า มหานทีสีทันดร ถัดจากทิวเขาอัศकरणออกมาเป็นมหาสมุทรอยู่ทั่วทุกด้านแล้วจะมีภูเขาเหล็กกั้นทะเลนี้ไว้รอบเรียกว่า ขอบจักรวาล พ้นไปนอกนั้นเป็นนอกขอบจักรวาล (นิยะดา เหล่าสุนทร, 2543)

ภพภูมิต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาสามารถสรุปรวมได้เป็น 3 ภพภูมิหลัก ซึ่งเมื่อแยกรายละเอียดแล้วรวมได้ทั้งสิ้น 31 ภพภูมิ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (พระญาณลิไทย, 2554)

1. กามภูมิ 11 ภูมิ อันได้แก่

- อบายภูมิทั้ง 4 คือกำเนิดแห่ง สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดรัจฉาน
- มนุษย์ภูมิ 1 ภูมิ
- เทวภูมิ ทั้ง 6 ภูมิ คือ จาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมรณดี ปริมิตวสวัตตี

2. รูปภูมิ 16 ภูมิอันได้แก่

- ชั้นที่ 1 พรหมปารีสัชชาภูมิ
- ชั้นที่ 2 พรหมบุโรหิตาภูมิ
- ชั้นที่ 3 มหาพรหมภูมิ
- ชั้นที่ 4 ปริตรตาภูมิ
- ชั้นที่ 5 อัปปมาณาภูมิ
- ชั้นที่ 6 อาภัสราภูมิ
- ชั้นที่ 7 ปริตตสุภาภูมิ
- ชั้นที่ 8 อัปปมาณสุภาภูมิ
- ชั้นที่ 9 สุภกีนหาภูมิ
- ชั้นที่ 10 เวหัพผลาภูมิ
- ชั้นที่ 11 อสัณญีสัตตาภูมิ
- ชั้นที่ 12 อวิหาสุทธาวาสภูมิ
- ชั้นที่ 13 อตปปาสุทธาวาสภูมิ
- ชั้นที่ 14 สุทิสสาสุทธาวาสภูมิ
- ชั้นที่ 15 สุทิสสีสุทธาวาสภูมิ
- ชั้นที่ 16 อกนิมฺมสุทธาวาสภูมิ

3. อรูปภูมิ 4 ภูมิอันได้แก่

- อากาสนัญญายตนภูมิ
- วิญญานัญญายตนภูมิ
- อาภิญญัญญายตนภูมิ
- เนวสัณญานาสัญญายตนภูมิ

พระพุทธศาสนามีคำสอนในเรื่องกรรมและผลของกรรมอย่างหนักแน่นมาก ดังนั้นกรรมที่ทำไว้นั้นไม่มีการสูญหายได้เลย กรรมเป็นนามธรรมที่เก็บสะสมในจิต จิตเป็นที่เก็บที่นิรภัยที่สุด ใครทำกรรมใดไว้นั้นต้องเป็นผู้ได้รับกรรมที่ทำอย่างแน่นอน ไม่มีผู้ใดเอากุศลหรืออกุศล ของใครไปได้ ดังนั้นเมื่อคนหรือสัตว์ตาย ในพระอภิธรรมซึ่งเป็นคำสอนที่ลึกซึ้งมากในพระพุทธศาสนา กล่าวว่า เมื่อจิตดวงสุดท้ายในชาตินี้เกิดคือจิตติจิตแล้ว ก็ได้ชื่อว่าผู้นั้นตาย จิตดวงใหม่ที่เกิดในภพชาติใหม่จะเกิดขึ้นโดยไม่มีระหว่างขึ้นเลยเรียกว่าปฏิสนธิจิตในภพชาติใหม่ สัตว์นั้นก็ได้อีกว่าเกิดใหม่แล้ว แต่จะเกิดในภพภูมิใดแล้วแต่กรรมที่ตนสร้างไว้ และผลของกรรมที่จะเป็นตัวให้ผล ส่งให้ปฏิสนธิจิตเป็นกุศลหรืออกุศล หากปฏิสนธิจิตเป็นกุศลวิบากก็ไปเกิดในภพภูมิที่เป็นสุคติสุข อันได้แก่ มนุษย์หรือ เทวโลก แต่หากปฏิสนธิจิตเป็นอกุศลวิบาก ก็ส่งผลให้ไปเกิดหรือปฏิสนธิในทุคติภูมิอันได้แก่ สัตว์นรก เดรัจฉาน อสุรกาย และภูมิเปรต เป็นต้น ส่วนรูปภูมิและอรุณภูมิเป็นภูมิของบุคคลผู้ได้มานสมบัติ คือการบำเพ็ญสมาธิอย่างยิ่งยวดเมื่อตายแล้วก็จะไปปฏิสนธิในรูปภูมิและอรุณภูมิดังกล่าว

ดังนั้น เมื่อทราบว่าคุณตายหรือสัตว์ตายจึงต้องมีการเกิดทันที เมื่อจิตติจิตดับแล้วก็ถือว่าสัตว์นั้นตายจิตดวงใหม่ทำหน้าที่ปฏิสนธิ สัตว์นั้นก็เกิดใหม่ขึ้นทันทีตามภพภูมิอันสมควรแก่กรรมที่สัตว์นั้นได้ทำ ที่ผู้เขียนกล่าวว่าตายแล้วต้องเกิดทันทีนั้นเป็นความเร็วที่สุดจะประมาณได้ ในพระอภิธรรมนั้นอธิบายว่า จิตที่เกิดดับนั้นเป็นไปด้วยอำนาจอนันตรปัจจัยที่เป็นธรรมชาติของจิตที่เกิดดับอย่างไม่มีระหว่างขึ้น เกิดดับติดต่อกันอย่างรวดเร็ว เมื่อตายจากภพชาตินี้ก็เกิดใหม่ในภพชาติใหม่ทันทีแล้วแต่กรรมและผลของกรรมที่จะส่งผลเท่านั้น

ความเห็นว่ายตายแล้วสูญนั้นถือเป็นความเห็นผิดที่รุนแรงมากทางพระพุทธศาสนา คือเป็นอุจเจตฐิ ที่เห็นว่าตายแล้วสูญ เพราะเมื่อเห็นว่าตายแล้วสูญแล้ว กรรมและผลของกรรมอยู่ที่ใดเมื่อตายแล้วสูญก็ไม่ต้องรับผลกรรมที่ได้กระทำไว้ ในขณะที่พระพุทธศาสนามีความหนักแน่นในเรื่องกรรมและผลของกรรมซึ่งในครั้งพุทธกาลก็มีผู้ที่เผยแพร่ความเห็นผิด ๆ เช่นนี้คือครูทั้ง 6 ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

การเตรียมพร้อมกับการเผชิญความตายตามทัศนะทางพระพุทธศาสนา

ความตายเป็นความกังวลที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ไม่มีมนุษย์คนไหนหนีความตายได้ แต่ความตายกลับเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต่างก็กังวล ไม่เพียงแต่มนุษย์เท่านั้นสัตว์ก็กลัวตายเช่นเดียวกัน หากสามารถมองว่าความตายก็เป็นสิ่งธรรมดาของโลกเท่านั้น ยอมรับกับความตายได้ ชีวิตก็มีความสุขไร้ความทุกข์กังวล แต่ความเป็นจริงก็คือมนุษย์ปุถุชนทุกคนไม่สามารถทำได้เลยสักคน ไม่มีใครไม่กลัวความตายเลย พระพุทธศาสนามีการกล่าวถึงการตายไว้อย่างละเอียด ให้เหตุและผลเกี่ยวกับความตายไว้อย่างน่าสนใจหลายตอน ดังนั้นหากผู้อ่านได้มีโอกาสอ่านบทความนี้จนจบแล้ว มีความเข้าใจเกี่ยวกับความตายตามทัศนะของพระพุทธศาสนาดีขึ้นแล้ว ผู้เขียนมั่นใจว่าท่านผู้อ่านจะสามารถลดความกังวลเกี่ยวกับความตาย ข้อข้องใจเกี่ยวกับความ

ตายได้ดีขึ้นอย่างแน่นอนไม่มากนักน้อย และบรรลุตามเป้าหมายของการเขียนบทความครั้งนี้ของผู้แต่งด้วย

มนุษย์มีอัตภาพที่ประกอบด้วยรูปธรรมและนามธรรม สงเคราะห์เป็นธาตุ คือรูปธาตุ และนามธาตุ สงเคราะห์เป็นขันธ์ คือรูปขันธ์ 1 และนามขันธ์ 4 ตราบใดที่ยังมีกิเลสแล้ว จิตซึ่งเป็นนามธาตุดับไปก็ยังเป็นปัจจัยให้จิตดวงใหม่เกิดขึ้น ด้วยอำนาจแห่งอนันตรปัจจัยเช่นกัน ดังนั้นเมื่อจิตที่เกิดใหม่ก็เกิดเรื่อยไป แม้กระทั่งคนตายคือจิตดวงสุดท้ายในชาตินี้เกิดขึ้นและดับลงไป จิตดวงใหม่ก็เกิดขึ้นต่อเนื่องภพชาติใหม่ก็เกิดขึ้น ตราบจนเป็นพระอรหันต์คือเป็นจิตที่บริสุทธิ์หมดสิ้นจากกิเลสอันเป็นเชื้อให้กุศลและอกุศลเกิด เมื่อนั้นจิตจิตของพระอรหันต์เกิดเมื่อใด จิตจิตของพระอรหันต์ซึ่งหมดสิ้นแล้วซึ่งกิเลสจึงไม่เป็นปัจจัยให้จิตดวงใหม่เกิดขึ้นอีก เมื่อนั้นเองภพชาติก็สิ้น สามารถสลักหนี หลีกพ้นความตายไปได้โดยสิ้นเชิง

คำสอนในพระพุทธศาสนาจึงมุ่งหวังสูงสุดที่พระนิพพานอันเป็นความสงบจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวง พระนิพพานเป็นสภาวะธรรมที่ไม่มีการเกิด ดังนั้นจึงไม่มีการดับ เมื่อเข้าถึงพระนิพพานได้แล้วจึงไม่ต้องมีการเกิดอีก เมื่อไม่มีการเกิดอีกก็ไม่ต้องพบกับความตายอีกต่อไป ดังเช่น สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงเสด็จเข้าสู่พระมหาปรินิพพาน และบรรดาพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลเป็นอาทิ

เมื่อทราบแล้วว่าการตายและการเกิดนั้นเกิดขึ้นติดต่อกันอย่างรวดเร็วดังที่ได้อธิบายไว้ ดังนั้นเราจึงไม่รู้เลยว่าชาติหน้าของเราจะมาถึงเมื่อใด อาจมาถึงก่อนพรุ่งนี้ มีอาหารหน้าที่จะถึงก็ได้ ตัวอย่างที่เห็นก็มีทั่วไปสำหรับผู้ประสพอุบัติเหตุเสียชีวิต ท่านผู้อ่านคงพอทราบได้ว่าผู้ที่เสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุหรือตายอย่างกะทันหันนั้น ชาติหน้า ภพหน้าของท่านเหล่านั้นมาอย่างรวดเร็ว เร็วกว่าที่ใครจะคาดคิดได้ ความตายจึงไม่มีนิมิต เครื่องหมายเลยบอกให้รู้ล่วงหน้าเลย อย่างไรก็ตามในพระอภิธรรมได้อธิบายไว้ถึงนิมิต ที่ผู้ใกล้เสียชีวิตสามารถเห็นได้โดยที่ผู้อื่นไม่สามารถเห็นได้เลย ซึ่งมีชื่อว่า กรรมอารมณ์ กรรมนิมิตอารมณ์ คตินิมิตอารมณ์ซึ่งเป็นนิมิตบอกภพภูมิที่ไปของผู้ใกล้เสียชีวิตด้วย (พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร), 2541) กล่าวคือ

กรรมอารมณ์คือ การระลึกถึงกรรมใดกรรมหนึ่ง เช่นกรรมอารมณ์ที่เป็นฝ่ายกุศลคือตนได้ให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม หรือเจริญ ภาวนามานั้น เคยทำอะไร ก็นึกก็คิดอย่างที่ทำอยู่อย่างนั้น มรณาสันนชวนจิต ซึ่งเป็นวิจิตสุดท้ายก่อนจิตคือตาย ก็ถือเอากรรมนั้นเป็นอารมณ์เป็นต้น ส่วนที่เป็นฝ่ายอกุศล เช่น ตนเคยฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ อย่างไร ก็นึกก็คิดอย่างที่ได้ทำอยู่อย่างนั้นมรณาสันนชวนจิตก็น้อมเอามาเป็นอารมณ์กรรมอารมณ์นี้ปรากฏทางมโนทวารทางเดียวไม่ปรากฏทางทวารทั้ง 5 คือ ปัญจทวาร ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย เพราะกรรมอารมณ์นี้นึกถึงคิดถึงการกระทำในอดีตเป็นอดีตอารมณ์ปรากฏทางใจเท่านั้นเมื่อมีกรรมอารมณ์เป็นกุศลก็นำไปสู่สุคติถ้าหากว่ามีกรรมอารมณ์เป็นอกุศลก็จะต้องไปสู่ทุคติ

กรรมนิมิตอารมณ์หมายถึงเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ตนได้ใช้ในการกระทำกรรมนั้น ๆ ที่เป็นฝ่ายกุศลก็เห็นเครื่องมือที่ตนได้ทำกุศลเป็นต้นว่าเห็นเครื่องสักระที่ตนใช้บูชา

เห็นผ้าผ่อนที่ตนให้ทาน เห็นโบสถ์เห็นพระพุทธรูปที่ตนสร้าง เห็นพระสงฆ์ที่ตนอุปการะบวชให้
มรณาสันนชวนจิตก็ห่วงหาเป็นอาภรณ์เป็นต้น ส่วนที่เป็นฝ่ายอกุศล เช่น เห็นแห อวน หอก
ดาบ มีด ไม้ ปืน เครื่องเบียดเบียน สัตว์ ที่ตนเคยใช้ในการทำบาปเหล่านี้มรณาสันนชวนจิต
ก็น้อมมาเป็นอาภรณ์ทั้งนี้ถ้าเป็นแต่เพียงนึกเพียงคิดถึงวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้นั้น ๆ ก็ปรากฏ
ทางมโนทวารเป็นอดีตอาภรณ์ แต่ถ้าได้เห็นด้วยตาจริง ๆ ด้วย ได้ยินทางหูจริง ๆ ด้วย ได้กลิ่น
ทางจมูกจริง ๆ ด้วยก็เป็นทางปัญจทวาร คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย เป็นปัจจุบันอาภรณ์
ดังนั้นคตินิมิตอาภรณ์นี้ สามารถเห็นได้ด้วยประสาทรับรู้ทั้ง 6 ทางคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และ
ใจ เมื่อมีกรรมนิมิตอาภรณ์เป็นกุศลก็นำไปสู่สุคติ แต่ถ้าหากว่ามีกรรมนิมิตอาภรณ์เป็นอกุศล
แล้ว ย่อมนำไปสู่ทุกข์

คตินิมิตตารมณเป็นการเห็นนิมิตเครื่องหมายที่จะนำไปสู่สุคติภพ หรือทุกข์ภพ
ถ้าจะไปสู่สุคติภพก็จะปรากฏเป็นวิมาน เป็นปราสาททิพย์สมบัติ เป็นนางเทพอัปสร เป็นรั้ววัง
เป็นครุฑมารดา ล้วนแต่เป็นสิ่งที่คตินิมิตตารมณที่จะนำไปสู่สุคติภพ ก็จะปรากฏเป็นเปลวไฟ
เป็นเหว ถ้าอันมืดมัว หรือเป็นนายนิรยบาล สนุขแรงกาเป็นต้นจะมาเบียดเบียนทำร้ายตนล้วน
แต่เป็นสิ่งที่เลวร้ายทั้งนี้ปรากฏทางมโนทวารแต่ทางเดียว คือเห็นทางใจและจัดเป็นปัจจุบัน
อาภรณ์เพราะกำลังนึกเห็นนิมิตนั้น ๆ อยู่

มนุษย์หรือสัตว์ที่มีกิเลสอยู่ต่างกลัวความตายทั้งสิ้น ด้วยเหตุจากการยึดมั่นในตัวตน
ว่าเป็นของตนของตนนั้นเอง หากลองทดสอบเรื่องนี้ดูว่าจริงหรือไม่ได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
เมื่อญาติพี่น้อง คนสนิทมิตรสหายต้องตาย หรือพลัดพรากไป เรามีความเศร้าเสียใจ คร่ำครวญ
ร่ำไห้ แต่เมื่อมีคนทั่วไปตามท้องถนนที่เราไม่รู้จัก ตายหรือพลัดพรากไปทั้ง ๆ ที่เขาก็เป็นคน
เหมือนกันแต่เรากลับไม่เศร้าใจเสียใจเหมือนเป็นญาติเรา คำตอบก็คือ เรามีความยึดว่าคนคน
นั้นเป็นญาติของเรา เป็นเพื่อนสนิทเรา นั่นเอง และลองคิดว่าหากเป็นเราที่ต้องตายแล้วเราจะ
ยังไม่เสียใจหรือมนุษย์มีความรักตัวเองเป็นที่สุด ดังนั้นการที่เรายึดว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา
มันจึงเป็นความทุกข์ใจอย่างยิ่งเมื่อต้องเผชิญกับความพลัดพราก แต่หากมีปัญหาเป็นตามที่
พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ว่า มนุษย์เป็นเพียงธาตุ เพียงขันธ์ นามธรรมรูปธรรมที่ มีการเกิดขึ้น
ตั้งอยู่และก็ต้องดับไปเป็นธรรมดาเท่านั้น ความทุกข์ใจแม้จะยังมีอยู่แต่มันย่อมน้อยลง หรือ
ลดลงกว่าการที่ไม่รู้ ไม่เห็นตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้เลยนอกจากการมีอุปทานใน ตัวเรา
ของเรา ในธาตุ ในขันธ์ที่กล่าว ข้างต้นแล้ว เราต่างกลัวการพลัดพรากจากสิ่งที่เรารัก ทุกคนจะ
กลัว กลัวว่าจะต้องจาก ต้องพรากจากคนที่รัก สัตว์ที่รัก สิ่งของที่รัก ทรัพย์สินสมบัติที่หวงแหน
ตัวอย่างที่เห็นชัด ๆ และสามารถทดสอบว่าที่ผู้เขียนกล่าวไว้จริงหรือไม่นั้นก็คือ ท่านผู้อ่านเคย
ของหายหรือไม่ หากท่านเคยของหาย ลองทบทวนดูว่า เมื่อของที่มีค่าน้อย หรือรักน้อยหายไป
ท่านรู้สึกเช่นไร เศร้ามากน้อยเพียงใด แต่ถ้าของนั้นมีความสำคัญมาก รักมากท่านจะเศร้า
เสียใจเพียงใด นี่คือนัยของการพลัดพรากเท่านั้น แต่การตายคือการพลัดพรากทุกสิ่ง และ
ทุกอย่างที่มีอยู่ในชีวิต ทั้งรักมาก ห่วงมาก รักน้อย ห่วงน้อย ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ ครอบครอง

อยู่ ดังนั้น คนเราจึงกลัวการพลัดพรากครั้งยิ่งใหญ่ที่จะต้องพลัดพรากจากของที่สิ่งทุกอย่างที่ตนมีอยู่นั่นเอง

การเตรียมพร้อมกับการเผชิญความตายจึงเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับมนุษย์ทุกคน สาเหตุเพราะการตายจากภพหนึ่งแล้วต้องไปเกิดอีกภพหนึ่งนั้นเป็นเวลาที่รวดเร็วมาก หากไม่มีการเตรียมการที่ดีแล้วเมื่อจิตดวงสุดท้ายที่ทำหน้าที่จิติกิณัน มีความเศร้าหมองเป็นอกุศลจิต จิตดวงใหม่ที่ทำหน้าที่ปฏิสนธิก็จะเป็นอกุศลด้วยทำให้ภพภูมิที่ต้องไปเกิดใหม่ในทันทีนั้นเป็นทุกข์ภูมิเช่น สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน ดังนั้นหากไม่มีการเตรียมพร้อมเผชิญกับความตายดีพอ จะเกิดความกังวล ความห่วงใย ความกลัวที่จะต้องตาย จิตย่อมเป็นอกุศล ทำให้จิตดวงที่จะปฏิสนธินั้นเป็นอกุศล การเตรียมพร้อมที่ดีนั้นมิงานศึกษาหนึ่งซึ่งแสดงว่าหลักพุทธธรรมนั้นช่วยในการเตรียมตัวเผชิญกับความตายได้ ซึ่งมีข้อแนะนำว่า หลักพุทธธรรมที่ใช้เยียวาจิตใจผู้ป่วยระยะสุดท้าย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ในส่วนผู้ป่วยระยะสุดท้าย และในส่วนผู้ให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ด้านผู้ป่วยระยะสุดท้าย สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่ไม่มีความสนใจในพระพุทธศาสนาและมีความรู้ทางพุทธศาสนาน้อยมาก ผู้ป่วยกลุ่มนี้ ไม่สามารถใช้หลักธรรมใดที่เหมาะสมแก่การเยียวา แต่ผู้ให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายสามารถช่วยเยียวาจิตใจผู้ป่วยได้ด้วยความสะดวก ซึ่งผู้ป่วยที่ใกล้เสียชีวิตสามารถรับรู้ได้ และสามารถทำให้ผู้ป่วยมีจิตใจสงบและเป็นที่พึ่งทางใจได้ 2) กลุ่มผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาปานกลาง หรือมีความสนใจในพระพุทธศาสนาปานกลาง พุทธธรรมที่เหมาะสมกับผู้ป่วยกลุ่มนี้คือ ทานการให้ทั้งในส่วนของอามิสทานและอภัยทาน หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา และศรัทธาความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย 3) กลุ่มผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่มีความรู้ทางพระพุทธศาสนามาก หรือผู้ป่วยที่มีปัญญามากเช่น บุคคลต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกสมัยพุทธกาล พุทธธรรมที่เหมาะสมกับผู้ป่วยกลุ่มนี้ที่ปรากฏตามหลักฐานคือหลักโพชฌงค์ 7 มรณสติ การระลึกถึงความตาย โสดาปัตติยงค์ 4 คือคุณสมบัติแห่งพระโสดาบัน 4 ประการ อนุปาทาน คือ ความไม่ยึดถือ หรือสำคัญหมายอยู่ภายใน มิได้ยึดถือว่ามิตัวตน เป็นต้น สัญญา 10 ความกำหนดหมายสิ่งที่ควรกำหนดหมายไว้ในใจ ส่วนหลักธรรมสำหรับผู้ให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ได้แก่ 1) พรหมวิหารธรรม 4 ประการ อันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา 2) กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ เป็นองค์คุณของกัลยาณมิตรคุณสมบัติของมิตรดีเป็นธรรมะที่สำคัญสำหรับผู้ให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย สำหรับวิธีการนำหลักธรรมไปเยียวาจิตใจผู้ป่วย จากการศึกษาพบว่าในสมัยพุทธกาลนั้นมีวิธีการใช้หลักธรรมกับผู้ป่วยด้วยการทำให้เกิดสัทธาในพระรัตนตรัย การสนทนาธรรมกับผู้ป่วย และการแสดงธรรมให้กับผู้ป่วยฟัง เมื่อผู้ป่วยมีจิตใจน้อมเข้าไปในพระธรรมนั้น ก็จะมีจิตเป็นกุศล และหายจากการป่วย หรือมีจิตที่เป็นกุศลและมีสுகติเป็นที่ไปได้ สำหรับในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์และบุคลากรทางการแพทย์ที่ดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายยังคงใช้วิธีเหมือนกับสมัยพุทธกาล คือ การสร้างสัทธาให้แก่ผู้ป่วย การแสดงธรรมและสวดมนต์ ร่วมกับการสนทนาธรรม

กับผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยมีความสงบใจ การกระทำพิธีกรรมทางพุทธศาสนาร่วมกัน พระสงฆ์สามารถใช้พิธีกรรม เช่น การสมาทานศีลร่วมกัน การสวดมนต์ร่วมกัน การถวายสังฆทานร่วมกัน และกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งพระสงฆ์ ญาติผู้ป่วย และตัวผู้ป่วยเองด้วยกระทำร่วมกัน เป็นการสร้างความสามัคคี และเกิดความปีติยินดีร่วมกัน เกิดความสบายใจในบทสวดมนต์นั้น จิตเป็นสมาธิ และพระสงฆ์ก็ให้พร ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกมีความสุขอุ่นใจที่ได้รับพร และมีความศรัทธาในบุญกุศลที่ตนได้ทำ ถือเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยเยียวยาจิตใจผู้ป่วยได้ นอกจากนี้วิธีการนำพุทธธรรมไปใช้กับผู้ป่วยนั้นมีความสัมพันธ์กับทฤษฎีการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม (Holistic Care Concept) คือ ต้องคำนึงถึงตัวผู้ป่วยโดยการพิจารณาผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยคำนึงถึงสถานการณ์โดยรวมของผู้ป่วยทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ และคำนึงถึงต่อเนื่องไปถึงพื้นฐานครอบครัว การศึกษา และความรู้ทางด้านพุทธศาสนาของผู้ป่วยด้วย (ประพันธ์ สหพัฒนา, 2552)

สรุป

การเป็นพุทธศาสนิกชน ยอมรับนับถือในคำสอนของสมเด็จพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ควรทราบข้อเท็จจริงดังที่ผู้เขียนได้อธิบายมาทั้งหมดว่า พระพุทธศาสนานั้นหนักแน่นในเรื่องกรรมและผลของกรรมมากเป็นพระศาสนาที่บริสุทธิ์ด้วยพระปัญญาผู้เป็นพุทธศาสนิกชนต้องศรัทธาในพระปัญญาของพระพุทธองค์ที่ทรงแสดงว่าอรรถาพของมนุษย์นั้นเป็นเพียงนามธรรม และรูปธรรมที่เป็นไปตามพระไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ และอนัตตาคือความไม่มีตัวตน บังคับบัญชาไม่ได้เลย เพราะเป็นเพียงธรรมชาติที่เป็นรูปและนาม เท่านั้นไม่มีตัวเราเลย

ในอรรถาพมนุษย์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมนี้ ต้องมีความไม่เที่ยงเป็นธรรมดา เมื่อมีเกิดก็ต้องมีตายเป็นธรรมดา และการเกิดการตายนั่นเป็นเพียงการเกิดและดับของจิตที่เป็นนามธรรมเท่านั้น เมื่อจิตเกิดในชาตินี้และดับลง เป็นสมมติของชาวโลกว่าคนตายสัตว์ตายเท่านั้น เมื่อตายแล้วเกิดทันทีคือจิตดวงใหม่เกิดเป็นปฏิสนธิจิตในภพชาติใหม่ トラบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ต้องเวียนเกิดเวียนตายรำไปในสังสารวัฏ การทำกุศลกรรม จึงให้กุศลวิบากคือผลที่เป็นกุศลให้ผลเป็นความสุข การทำอกุศลกรรมย่อมให้ผลที่เป็นอกุศลวิบากคือผลที่เป็นอกุศลให้ผลเป็นโทษ สัตว์โลกที่ยังมีกิเลสต้องเวียนเกิดเวียนตายในสงสาร ตามกรรมและผลของกรรม ในภพภูมิที่เป็นสุคติและทุคติรำไป จนกระทั่งเข้าสู่พระนิพพานได้สิ้นสุดสังสารวัฏ การเกิดไม่มีอีก ดังนั้นการตายย่อมไม่มีอีกต่อไป สมดังคำสอนที่พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า นิพพานัง ปรมัง สุขัง หรือพระนิพพานเป็นบรมสุขอย่างยิ่งนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2527). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสยามรัฐ เล่มที่ 10. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2543). ไตรภูมิพระร่วง การศึกษาที่มา. กรุงเทพมหานคร: แม่คำผาง.
- ประพันธ์ สหพัฒนา. (2552). พุทธธรรมเพื่อการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยระยะสุดท้าย. ใน ดุษฎี นิพนธ์ศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระญาณไทย. (2554). ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2541). ภูมิวิลาสินี (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2533). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎก และอรรถกถา เล่มที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วรรณสิทธิ ไวยะเสวี. (2544). คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมมัตถสังคหะปริเฉทที่ 5 วิถีวิมุตตสังคหวิภาค. นครปฐม: มูลนิธิแนบมหานิรานนท์.
- สุจินต์ บริหารวนเขตต์. (2541). ปัจจัยสังเขป. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา.

การจํารงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร ในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้*

PERSONNEL RETENTION RESULTING IN ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF THE INTERNATIONAL SCHOOLS IN THE SOUTH

เขมจิรา กุลขำ

Khemjira Kulkham

ธีระพงษ์ สมเขใหญ่

Teeraphong Somkhaoyai

กษมา ศรีสุวรรณ

Kasama Srisuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: Khem.masterofeducation@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจํารงรักษาและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ 2) ศึกษาการจํารงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ และ 3) เสนอแนวทางการจํารงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัย เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรคนไทย ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการศึกษา (Supporting Staff) ผู้บริหารและครูผู้สอน (Teaching Staff) ในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ จำนวน 12 โรงเรียน จำนวน 155 คน และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคคลที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนในระบบ ประเภทนานาชาติเป็นระยะเวลาเกิน 10 ปี จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.975 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยระบบออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

* Received 27 January 2022; Revised 1 April 2022; Accepted 10 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำรงรักษาบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การดำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ พบว่า มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการจูงใจ ด้านการบริหารค่าตอบแทน ด้านบุคลากรสัมพันธ์ และด้านวินัยและการลงโทษส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. แนวทางการดำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ พบว่า "การร่วมคิด ร่วมทำ" เสริมสร้างความรู้สึกที่ดี ความรู้สึกของการมีส่วนร่วม ทำให้นักเรียนและบุคลากรเกิดความรู้สึกพอใจ ภูมิใจ อบอุ่นใจ รู้สึกในความเป็นเจ้าของ รักศรัทธา มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรและอยากอยู่กับองค์กรให้นานที่สุดแม้มีความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การดำรงรักษาบุคลากร, ความผูกพันต่อองค์กร, โรงเรียนนานาชาติ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the retention and organizational commitment of personnel of the international schools in the south of Thailand, 2) study the personnel retention resulting in the organizational commitment of the international schools in the south of Thailand, and 3) propose the guidelines for personnel retention resulting organizational commitment of the international schools in the south of Thailand. The study applied the quantitative research method. The sample group included 155 Thai personnel from 12 schools responsible for supporting staff and teaching staff. Five key informants were chosen by purposive sampling based on the qualifications required by the researcher: having not less than ten years of working experience in the international schools within the formal education in the south of Thailand. The research tools were the questionnaire having qualified reliability of 0.975 and an in-depth online interview. The statistics for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and multiple linear regression.

The research showed that:

1. The overall personnel retention in the international schools in the south of Thailand was high. The overall organizational commitment in the international schools in the south of Thailand was high.

2. Four variables affected the personnel retention resulting in organizational commitment in international schools in the south of Thailand: motivation, compensation management, personnel relations, and discipline and punishment, with the statistical significance at 0.05.

3. The guidelines for personnel retention resulting in the organizational commitment of international schools in the south of Thailand were as follows: “co-thinking and co-working” can increase personnel involvement, rise students and personnel to have satisfaction, pride, comfort, a sense of ownership, affection, faith, and good attitudes for the organization and a desire to be with the organization for as long as possible despite social and cultural differences.

Keywords: Personnel Retention, Organizational Commitment, International schools.

บทนำ

ความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรมนุษย์เป็นที่ยอมรับโดยกว้างขวางทั้งทาง เศรษฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ว่า คน (Human) และทุนมนุษย์ (Human Capital) เป็นปัจจัย การผลิต (Factor of Production) ตลอดจนปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Social and Environmental Factor) ที่สำคัญยิ่ง อันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสำเร็จและความยั่งยืนของ องค์กรและประชาสังคมนั้น ๆ เพราะฉะนั้นองค์กรและประชาสังคมต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญกับ การพัฒนาคนและทุนมนุษย์ เพื่อเป็นต้นทุนสำคัญสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในบริบทเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Social and Economy) ซึ่ง ความรู้เป็นเครื่องมือและกลไกหลักในการสร้างความแตกต่างในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ นั้น ๆ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจ สภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนแปลงในสังคมทั้งสังคมออนไลน์ สื่อเทคโนโลยีที่เข้ามาเป็นหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันของ ผู้คน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการแสดงออกด้านอารมณ์ ความรู้สึกด้านต่าง ๆ ของคนใน องค์กรมีมากขึ้น รู้สึกอิสระในการแสดงออกทั้งด้านบวกและด้านลบต่อองค์กร ทั้งเจตนาหรือไม่ เจตนาก็ตาม องค์กรจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจคุณลักษณะของบุคคลหรือบุคลากร ส่งเสริมการมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร สร้างความรักความเคารพและศรัทธาในองค์กร โดยเฉพาะ อย่างยิ่งองค์กรการศึกษา ประเภทโรงเรียนเอกชน การบริหารงานบุคคลถือเป็นหัวใจสำคัญของ การบริหารจัดการโรงเรียน ผู้บริหารควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ความสำเร็จในการบริหารงาน บุคคลในโรงเรียนขึ้นอยู่กับการใช้ความรู้ความสามารถในการบริหารบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการบริหารงานบุคคลนั้นเป็นกระบวนการวางแผนกำลังคน การสรรหา คัดเลือกบุคคล

การพัฒนาบุคลากรการบำรุงรักษาบุคคล ที่มีคุณลักษณะเหมาะสมให้อยู่กับหน่วยงานหรือองค์กรให้นานที่สุด (พิชิต เทพวรรณ, 2554)

โรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทนานาชาติ เป็นองค์กรที่มีผู้คนจากหลากหลายวัฒนธรรม การบริหารจัดการจึงต้องเรียนรู้หลักการบริหารบุคลากร หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ต้องคำนึงถึงบริบทการศึกษา วัฒนธรรม ธรรมเนียมและประเพณีของไทยควบคู่ไปกับการศึกษาระดับสากล การธำรงรักษาบุคลากรคนไทยที่มีศักยภาพให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในสังคมที่มีความหลากหลายเช่นบริบทสังคมพุทธวัฒนธรรมในโรงเรียนนานาชาติ ให้ความรู้สึกดี มีความผูกพันต่อองค์กรจะส่งผลดีแก่เยาวชนของชาติและพลเมืองของโลก แต่หากบุคลากรในองค์กรโรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทนานาชาติ ขาดซึ่งสำนึกของความผูกพันต่อองค์กรแล้วก็จะเห็นแก่ตัว เห็นแก่ผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้งก็จะทำให้สถาบันการศึกษานั้นขาดความมั่นคงและยังยั้งในการดำเนินการพัฒนาเยาวชนที่ดีสู่สังคม (บุญญาภา ปกิระสัง, 2559)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่ทำงานอยู่ในองค์กรการศึกษาเอกชนในระบบ ประเภทโรงเรียนนานาชาติมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ได้เห็นถึงความสำคัญของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนนานาชาติ โดยเฉพาะบุคลากรคนไทยมีวิถีชีวิตแบบไทยที่จะต้องเข้าใจถึงสังคมพุทธวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายด้านความเชื่อ ทักษะคติต้องมาอยู่ร่วมกันในองค์กรการศึกษาที่ได้รับความคาดหวังจากสังคมในระดับสูงจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่บุคลากรจะต้องเรียนรู้และตระหนักถึงความเป็นไทย โดยเฉพาะการวิเคราะห์จุดแข็งและโอกาสที่จะทำให้ผู้บริหารระดับสูงในองค์กรได้ประจักษ์ถึงศักยภาพและความสามารถในการทำงานให้กับองค์กร หากบุคลากรเหล่านี้เกิดความผูกพันต่อองค์กร มีทัศนคติที่ดีกับองค์กรก็จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การธำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและเกิดการพัฒนาศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่เยาวชนพลเมืองโลกร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการธำรงรักษาและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้
2. เพื่อศึกษาการธำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนวทางการธำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรคนไทยที่ปฏิบัติหน้าที่ทั้งผู้สนับสนุนการศึกษา (Supporting Staff) ผู้บริหารและครูผู้สอน (Teaching Staff) จำนวน 263 คน จากโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษาธิการภาค 5 ฝั่งอ่าวไทย จำนวน 5 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา จำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 12 โรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางเครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ตามบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน แยกเป็นผู้สนับสนุนการศึกษา (Supporting Staff) จำนวน 100 คน ผู้บริหารและครูผู้สอน (Teaching Staff) จำนวน 55 คน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ บุคคลที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนด คือ มีประสบการณ์การทำงานในโรงเรียนในระบบ ประเภทยานาชาติเป็นระยะเวลาเกิน 10 ปี จำนวน 5 คน

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับและแบบปลายเปิด (Open-ended) มี 4 ตอน และแบบสัมภาษณ์ (Interview Studies) เกี่ยวกับการจัดการรักษาบุคลากรที่ส่งผลกระทบต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ มี 3 ตอน ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญและหาค่าความเชื่อมั่น เพื่อให้ครอบคลุมข้อมูลตามต้องการ ผลการตรวจสอบคุณภาพได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.975 และค่าความเชื่อมั่นรายข้อ อยู่ระหว่าง 0.430-0.828 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างโดยใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email) เพื่อตอบแบบสอบถามระบบออนไลน์ (Google Form) และสัมภาษณ์ด้วยระบบออนไลน์ จากนั้นนำมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) ในรูปตาราง และนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และนำเสนอในรูปความเรียง ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การจัดการรักษาและความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

1.1 การจัดการรักษาบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการรักษาบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวม

การธำรงรักษาบุคลากร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการจงใจ	4.37	.541	มาก
2. ด้านการบริหารค่าตอบแทน	3.41	.854	มาก
3. ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน	3.77	.819	มาก
4. ด้านบุคลากรสัมพันธ์	4.14	.499	มาก
5. ด้านวินัยและการลงโทษ	4.20	.501	มาก
6. ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน	3.86	.868	มาก
7. ด้านการย้ายและการแทนที่	3.79	.790	มาก
รวม	3.94	.556	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการธำรงรักษาบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจงใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.37$) รองลงมาคือ ด้านวินัยและการลงโทษ ($\bar{X} = 4.20$) ส่วนด้านการบริหารค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.41$)

1.2 ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร ในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

ตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวม

ความผูกพันต่อองค์กร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านสภาพและบรรยากาศการทำงาน	4.17	.601	มาก
2. ด้านความเต็มใจ อุทิศตนให้กับองค์กร	4.35	.499	มาก
3. ด้านการเชื่อมั่น ยอมรับค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กร	4.23	.525	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กรและการยกย่องให้เกียรติ	4.30	.558	มาก
5. ด้านความจงรักภักดีต่อองค์กร	4.28	.571	มาก
รวม	4.27	.481	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเต็มใจ อุทิศตนให้กับองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กรและการยกย่องให้เกียรติ ($\bar{X} = 4.30$) ส่วนด้านสภาพและบรรยากาศการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.17$)

2. การดำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	.749	.272		2.751	.007
ด้านการจูงใจ (T1)	.255	.059	.287	4.334*	.000
ด้านการบริหารค่าตอบแทน (T2)	-.105	.048	-.187	-2.194*	.030
ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน (T3)	.111	.058	.189	1.904	.059
ด้านบุคลากรสัมพันธ์ (T4)	.265	.070	.275	3.801*	.000
ด้านวินัยและการลงโทษ (T5)	.160	.072	.167	2.229*	.027
ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน (T6)	.086	.051	.155	1.672	.097
ด้านการย้ายและการแทนที่ (T7)	.063	.059	.104	1.068	.287
R = .781a R ² = .609 Adjusted R Square = .591 Std. Error of the Estimate = .30756					

a. Predictors: (Constant), T7, T4, T1, T5, T2, T6, T3

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณมีค่า .781 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหพันธ์พหุคูณมีค่า .609 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 7 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การดำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันขององค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ ได้ร้อยละ 60.9 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .30756 การค้นหาปัจจัยการดำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ พบว่า มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการจูงใจ (T1) ด้านการบริหารค่าตอบแทน (T2) ด้านบุคลากรสัมพันธ์ (T4) และด้านวินัยและการลงโทษ (T5) ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน (T3) ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน (T6) และด้านการย้ายและการแทนที่ (T7) ไม่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร และตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 7 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

3. แนวทางการสร้างความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 การสร้างสภาพและบรรยากาศในการทำงานของโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ ควรสร้างบรรยากาศในการทำงานให้สำนึกในการให้บริการที่ดี และมีจิตอาสา ไม่ว่าจะอยู่ภาคใดในประเทศไทย บรรยากาศในการทำงานที่ดีจะมีส่วนผลักดันให้ผลงานออกมาดี จะต้องมีความสามัคคีและร่วมมือของทุกภาคส่วน เป็นไปตามบริบทสถานศึกษาระบบนานาชาติ ควรมีสภาพแวดล้อมที่โล่ง โปร่ง ไม่แออัด บรรยากาศการทำงานควรเป็นแบบอบอุ่น เอื้อเพื่อ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3.2 การเสริมสร้างความเต็มใจอุทิศตน เสียสละร่างกาย แรงใจเพื่อพัฒนาองค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อมในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ ควรประกอบด้วย การมีคุณธรรม และจริยธรรม รวมถึงมีจรรยาบรรณในการทำงาน เป็นแบบอย่างในด้านทัศนคติที่ดีต่อองค์กร สร้างทีมที่ดี ให้ขวัญและกำลังใจ ความรับผิดชอบมีวินัย ซื่อสัตย์และมีคุณธรรม Give and Take คือการไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย

3.3 การสร้างความเชื่อมั่น ยอมรับค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กรโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง พร้อมทั้งจะเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ เพื่อทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร สถานศึกษาต้องสร้างความเชื่อมั่นในเชิงประจักษ์ และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ศึกษา ค้นคว้าความต้องการของชุมชนในภาคใต้ หากองค์กรมีบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจอุทิศตน เสียสละร่างกายแรงใจเพื่อพัฒนาองค์กรแล้ว บุคลากรย่อมมีความเชื่อมั่นและยอมรับค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กร

3.4 การมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวและยกย่องให้เกียรติซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้มีความเต็มใจเพื่อความสำเร็จขององค์กรและกล่าวถึงองค์กรในทางบวก ทำงานด้วยความผูกพันมีส่วนสำคัญมากต่อการปฏิบัติงาน คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ให้ความเสมอภาค และให้เกียรติ ไม่ว่าจะดำรงอยู่ในตำแหน่งใดก็ตาม มีการประชุมชี้แจงสร้างแรงบันดาลใจในองค์กรมีการประชาสัมพันธ์ สร้างความเป็นเอกภาพและภาพลักษณ์ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสายตาศาบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดกิจกรรมเสริมพลังทางบวกอย่างสม่ำเสมอจัดอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย

3.5 การสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กร โดยบุคลากรสมัครใจและเต็มใจอยู่กับองค์กรแม้ได้รับข้อเสนอที่ดีกว่าจากองค์กรอื่นหรือแม้ยามภาวะวิกฤตในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ ดูแลบุคลากรด้วยความเป็นธรรม ดูแลเรื่องสวัสดิการ ทำให้บุคลากรรู้สึกมั่นคงในชีวิตการทำงานและครอบครัว ทำให้บุคลากรรู้สึกผูกพันต่อองค์กร สร้างวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนขององค์กรในด้านความจงรักภักดี และให้ความใส่ใจในทุกรายละเอียด

ข้อเสนอแนะการธำรงรักษาบุคลากร (Personal Maintenance) ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ ควรให้ขวัญและกำลังใจ บุคลากรจะรับรู้ถึงสิ่งที่

ได้รับก่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร ตามพื้นเพของชาวใต้มีความรักพวกพ้อง ดังนั้นควรดูแลเอาใจใส่บุคลากรทุกคนที่อยู่ในองค์กรนั้น ๆ ให้ทั่วถึงตั้งแต่ ยาม แม่บ้าน พนักงานทุกคน ครู ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมไปถึงนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณที่ตั้งของสถานศึกษา ส่งเสริมด้าน personal wellbeing ให้แก่บุคลากร ให้ตามความต้องการเป็นรายบุคคล เสริมสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน และปรับปรุงให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่เคารพให้เกียรติยกย่องเพื่อนร่วมงานเพื่อแสดงว่ามีความผูกพันต่อองค์กรอย่างแนบแน่น

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง “การธำรงรักษามูลค่าบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้” ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุพงษ์ หมื่นชัยยะ ที่กล่าวว่าความสามารถขององค์กรที่จะรักษามูลค่าบุคลากรให้คงอยู่ปฏิบัติงานกับองค์กรให้ยาวนานที่สุด คือการสร้างแรงจูงใจเช่นผลตอบแทนที่เหมาะสมแก่บุคลากร (อนุพงษ์ หมื่นชัยยะ, 2561) และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ เสกสรรค์ เมฆไตรรัตน์ ที่กล่าวว่า การจูงใจ ให้ขวัญและกำลังใจ รวมทั้งผลตอบแทน รายได้และสวัสดิการจะทำให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กร (เสกสรรค์ เมฆไตรรัตน์, 2550) ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การธำรงรักษามูลค่าบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ พบว่า ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการธำรงรักษามูลค่าบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจูงใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวินัยและการลงโทษ ส่วนด้านการบริหารค่าตอบแทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนเอกชนประเภทนานาชาติ เป็นที่สนใจของคนทำงานยุคใหม่ที่ต้องการความท้าทายในงาน และความชัดเจนในสิ่งที่ทำได้และทำไม่ได้ในรูปแบบของวินัยและบทลงโทษเพราะโรงเรียนเอกชนประเภทนานาชาติจะมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ มีความยุติธรรมกับการสนับสนุน ส่งเสริมและจูงใจเพื่อให้บุคลากรต้องการอยู่ทำงานไปนาน ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญาภา ปกิระสัง ที่กล่าวไว้ว่าการให้การสนับสนุน พิจารณาความดีความชอบ (Promotion) การจูงใจด้วยการให้รางวัล (Reward) เป็นการธำรงรักษามูลค่าบุคลากรให้อยู่ในองค์กรอย่างยืนยาว (บุญญาภา ปกิระสัง, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอฮานี หิมมิหนะ ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของแรงจูงใจในการทำงานต่อผลปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่าแรงจูงใจในด้านความสำเร็จของงาน (รอฮานี หิมมิหนะ, 2559) และยังสอดคล้องกับ รัชนิพร ไชยมิ่ง ซึ่งศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ในงานของอาจารย์วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ผลการศึกษาสรุปว่าองค์ประกอบปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการคงอยู่ในงานของอาจารย์วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีจำนวน 7 องค์ประกอบ 60 ตัวแปร ตัวแปรร่วมกันได้ร้อยละ 74.01

ประกอบด้วย 1) ด้านการนำองค์กรของผู้บริหาร มี 17 ตัวแปร 2) ด้านผลตอบแทนและความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน มี 16 ตัวแปร 3) ด้านนโยบายการบริหารขององค์กร มี 8 ตัวแปร 4) ด้านลักษณะงานและการทำงาน มี 6 ตัวแปร 5) ด้านสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่เอื้อต่อการทำงาน มี 6 ตัวแปร 6) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต มี 4 ตัวแปร และ 7) ด้านทักษะการทำงานและสัมพันธภาพกับผู้ร่วมงาน มี 3 ตัวแปร ด้านกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการคงอยู่ในงานของอาจารย์วุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีจำนวนรวม 11 กลยุทธ์ 42 แนวปฏิบัติ โดยเฉพาะกลยุทธ์ด้านการเสริมสร้างค่านิยม/วัฒนธรรมองค์กร โดยเน้นคุณธรรม จริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้เกิดความภักดีต่อองค์กร มีจำนวน 2 กลยุทธ์ 8 แนวปฏิบัติ (รัชนิพร ไชยมิ่ง, 2558)

2. การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ พบว่าระดับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเต็มใจ อุทิศตนให้กับองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กรและการยกย่องให้เกียรติ ส่วนด้านสภาพและบรรยากาศการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเอกชนประเภทนานาชาติจะเป็นองค์กรที่สนับสนุนบุคลากรทุกด้านเพื่อให้บุคลากรมีความพร้อมในการปฏิบัติงานให้แก่องค์กรมากที่สุด ซึ่งส่งผลให้บุคลากรมีความเต็มใจ อุทิศตนให้กับองค์กร และยินดีมีส่วนร่วมเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กรโดยเฉพาะการได้รับการยกย่องให้เกียรติจากผู้บริหารทั้งชาวไทยและต่างชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Solomon Markos ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของพนักงานเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ หากการจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม พนักงานก็จะขาดความมั่นใจและขาดความเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในงาน ตรงข้ามพนักงานที่ได้รับการเห็นคุณค่าจากองค์กรจะมีความเต็มใจอุทิศตนให้กับองค์กร เช่น ความพึงพอใจในงาน ความมุ่งมั่น และพฤติกรรมการเป็นพลเมืองขององค์กร รวมทั้งการมีส่วนร่วมของพนักงานเป็นตัวทำนวยที่แข็งแกร่งขององค์กรในเชิงบวกด้านประสิทธิภาพการทำงานแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความสัมพันธ์แบบสองทางระหว่างนายจ้างและลูกจ้างนั่นคือความพึงพอใจในงาน ความมุ่งมั่นของพนักงาน และพฤติกรรมการเป็นพลเมืองขององค์กร การมีส่วนร่วมทำให้พนักงานมีความผูกพันทางอารมณ์กับองค์กรอย่างมากและพนักงานจะทำงานด้วยความกระตือรือร้นเพื่อความสำเร็จของนายจ้างหรือองค์กรเพราะนั่นคือความสำเร็จของพนักงานด้วยเช่นกัน (Solomon Markos, 2010) และยังสอดคล้องกับ Robert J. Vance ที่กล่าวว่าความผูกพันมีผลต่อองค์กรมาก คือ เมื่อบุคคลมีความผูกพัน มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับองค์กร ได้รับการยกย่องให้เกียรติก็จะเต็มใจ พร้อมอุทิศตนให้กับองค์กร เพราะเขาจะมีความเชื่อมั่นในองค์กรและเมื่อเขามีความเชื่อมั่นต่อองค์กรแล้วเขาก็จะมีความสุขกับการทำงานให้กับองค์กร จะไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงหรือย้ายไปทำงานที่อื่น ความผูกพันต่อองค์กรมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล คือ ผู้มีความผูกพันอันแท้จริงต่อจุดมุ่งหมายและคุณค่า

องค์กรจะแสดงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เต็มใจอุทิศตนให้กับองค์กร มีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในเดียวกับองค์กร และยกย่องให้เกียรติองค์กรเสมอตามหลัก 3-5 คือ บุคคลที่มีส่วนร่วม Stay มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร Say สนับสนุนองค์กรคือ คิดบวกกับเพื่อนร่วมงานและวิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ Strive ใช้ความพยายามเป็นพิเศษและมีส่วนร่วมในพฤติกรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร (Robert J. Vance, 2006) และยังสอดคล้องกับ นภาพรรณ ธนะแก้ว ที่ศึกษาสภาพและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในองค์กรของครูตามทัศนะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในอำเภอเชียงของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4 ศึกษาระดับความผูกพันในองค์กร 3 ด้าน คือ การยอมรับเป้าหมายขององค์กร ด้านความเต็มใจ ท่วมเท เสียสละเวลาให้กับองค์กร และด้านความต้องการดำรงความเป็นสมาชิกขององค์กร พบว่า ผลวิจัยโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก (นภาพรรณ ธนะแก้ว, 2562) และยังสอดคล้องกับ อัญชนา คำสออด ศึกษาวิจัยเรื่องความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่าด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกขององค์กร มีระดับความผูกพันต่อโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ใน 3 อันดับแรก คือ ครูอยากอยู่ทำงานที่โรงเรียนนานเท่าที่เป็นไปได้ หากมีใครกล่าวหาหรือพูดจาถึงโรงเรียนด้านเสียหายครูจะชี้แจงในทางที่ดีแก่โรงเรียน และครูรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน (อัญชนา คำสออด, 2559) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑิชา เป้าบุญปรุง เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันกับองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า ปัจจัยด้านความต้องการที่จะรักษาความเป็นสมาชิกภาพขององค์กรส่งผลกับความผูกพันต่อองค์กรภาพรวมอยู่ในระดับมาก (มณฑิชา เป้าบุญปรุง, 2558)

3. การธำรงรักษาบุคลากรที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการจูงใจ (T1) ด้านการบริหารค่าตอบแทน (T2) ด้านบุคลากรสัมพันธ์ (T4) และด้านวินัยและการลงโทษ (T5) ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน (T3) ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน (T6) และด้านการย้ายและการแทนที่ (T7) ไม่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร และตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 7 ด้านร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในโรงเรียนนานาชาติภาคใต้ รวมได้ร้อยละ 60.09 มีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.30756 ทั้งนี้เนื่องจากการจูงใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ของสถานศึกษาเอกชน โดยเฉพาะด้านการบริหารค่าตอบแทนที่เป็นธรรม รายได้ที่เพียงพอจนเจ้าครอบครัวจะทำให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรและอยู่องค์กรอย่างยาวนาน โดยเฉพาะความชัดเจนของเกณฑ์การลงโทษที่ยึดธรรมตามระเบียบวินัยที่ระบุไว้ และทั้งนี้เพราะความมั่นใจในความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับบุคลากรและบุคลากรกับผู้บริหารในองค์กรเพราะหากมีความสัมพันธ์ที่ดี ค่าตอบแทนดี จะเป็นแรงจูงใจให้เกิดความ

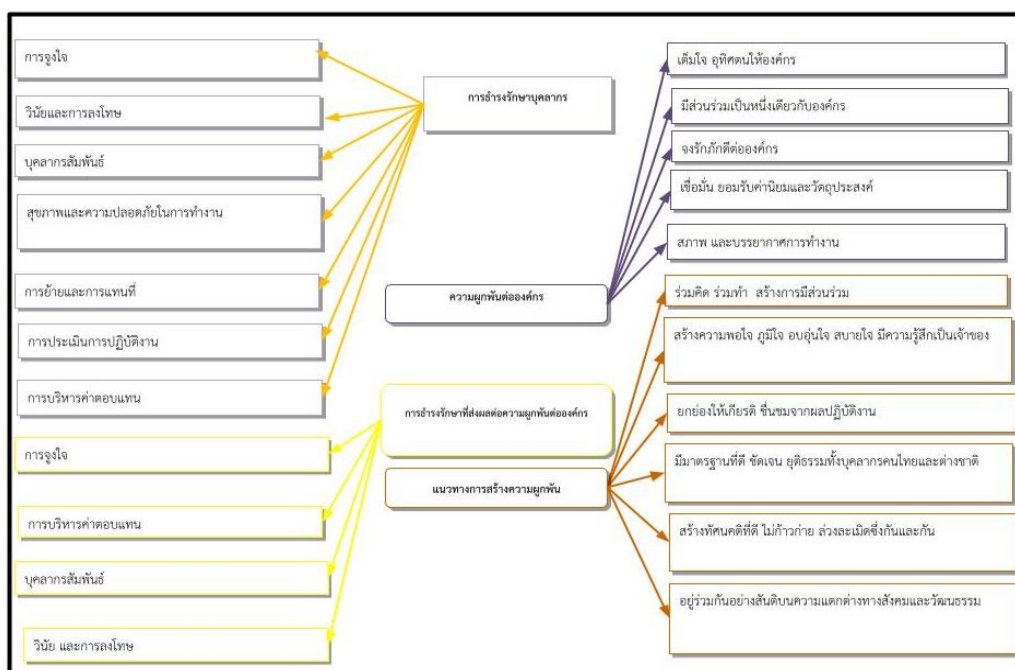
ผูกพันต่อองค์กรและจะนำมาซึ่งความสุขและความสมดุลของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนสินี รื่นนุสาน ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ

1) ปัจจัยด้านบุคคล มีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ คือ ด้านภาระ ครอบครัวยุ ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ ด้านความผูกพันในงานของครูส่งผลต่อ ด้านความสมดุลการมีชีวิตส่วนตัวกับการทำงานกับด้านตำแหน่งที่ได้รับมอบหมายส่งผลต่อการ คงอยู่ของครูโรงเรียนประจำและด้านการยึดมั่นอุดมการณ์ในการทำงาน 2) ปัจจัยด้านพึงพอใจ ในงานมีองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ คือ ด้านลักษณะงานส่งผลต่อ การคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำด้านความผูกพันในงานของครู และส่งผลต่อการยึดมั่น อุดมการณ์ในการทำงาน และปัจจัยด้านความพึงพอใจในงานด้านภาระงาน ส่งผลต่อการคงอยู่ ของครูโรงเรียนประจำ ด้านความสมดุลการมีชีวิตส่วนตัวกับการทำงาน 3) ปัจจัยด้านองค์กร ที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำทั้ง 3 ด้าน ด้านที่ส่งผลต่อผลคือด้านวัฒนธรรม องค์กร ส่งผลด้านความผูกพันในงานของครูมากที่สุด และด้านความสมดุลการมีชีวิตส่วนตัว กับการทำงาน และด้านการยึดมั่นอุดมการณ์ในการทำงาน เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยทั้งสามด้าน พบว่า ปัจจัยด้านองค์กรด้านวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำมากที่สุด ซึ่งหมายความว่า ครูที่มีความพึงพอใจด้านวัฒนธรรมองค์กรมาก จะส่งผลต่อการคงอยู่ ของครูโรงเรียนประจำมาก (รัตนสินี รื่นนุสาน, 2560) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ อนุพงษ์ หมั่นชัยยะ ที่ได้ศึกษาความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรระดับ ปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ พยากรณ์ (R²) มีค่าเท่ากับ .287 และตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงรักษาบุคลากรพบว่า มี 3 ตัวแปร คือ 1) ความเชื่อมั่น ยอมรับและปฏิบัติตามเป้าหมายของโรงแรม 2) ความเต็มใจที่จะปฏิบัติเพื่อองค์กร และ 3) ความ ปรารถนาที่จะรักษาการเป็นสมาชิกในองค์กร ผู้วิจัยมีความเห็นว่างานบริการในโรงแรมมีส่วน คล้ายกับงานในโรงเรียนเอกชนเพราะผู้ปกครองที่ยอมจ่ายเงินค่าธรรมการศึกษาสูงนั้นก็แสดง ว่าผู้ปกครองต้องการการบริการที่ดีที่สุดในทุกด้านของการศึกษา (อนุพงษ์ หมั่นชัยยะ, 2561) สอดคล้องกับ อนงค์ศิริ โจนโสดม ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู โรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัด องค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านความเชื่อมั่น และยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ด้านความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กรและด้านความปรารถนาที่จะรักษา สมาชิกภาพขององค์กรไว้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูให้ความสำคัญกับโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้าน ของตนเอง มีการปกป้องชื่อเสียงให้กับโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญครูปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย อย่างเต็มความสามารถเพื่อความสำเร็จของโรงเรียนและเต็มใจทำหน้าที่เพื่อให้โรงเรียนประสบ ความสำเร็จ (อนงค์ศิริ โจนโสดม, 2561) ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ มั่นเดย์ สเตียร์ และพอดเตอร์

กล่าวถึง องค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์กรไว้ 3 ประการ คือความเชื่อและยอมรับในเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กรความเต็มใจที่จะทุ่มเทพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร มีความเต็มใจความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร (Mowday, R. T., & Steers, R. M., 1983)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่

โรงเรียนเอกชนในระบบ ประเภทนานาชาติประกอบด้วยบุคคลที่มาจากหลากหลายเชื้อชาติและหลากหลายวัฒนธรรม การบริหารจัดการบุคคลในองค์กรจึงมีลักษณะการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออก สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยการธำรงรักษาบุคลากรที่ส่งต่อความผูกพันต่อองค์กรนี้ที่ค้นพบว่า มี 4 ตัวแปรสำคัญ คือ การจูงใจ การบริหารค่าตอบแทน บุคลากรสัมพันธ์ และวินัยและการลงโทษ ไปออกแบบสร้างแผนการธำรงรักษาบุคลากรในองค์กรเพื่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร

2. บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนเอกชน ควรให้ความสนใจในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานได้เต็มตามศักยภาพ พร้อมรับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ตระหนักถึงความสำคัญกับความสำเร็จตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของโรงเรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนและจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพเพื่อนำความรู้มาใช้ในการเกิดประโยชน์ต่อตนเองและองค์กร

4. โรงเรียนเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการปฏิบัติงานมาปรับปรุงพัฒนาและวางแผนการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงบริบทของภูมิภาคที่โรงเรียนตั้งอยู่

5. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ศึกษาธิการจังหวัดภาคต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและอบรมพัฒนาเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ เกี่ยวกับการศึกษานานาชาติอย่างแท้จริง

6. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ศึกษาธิการจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรม สร้างความสัมพันธ์ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดี ลดการประกวดแข่งขัน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน และต่างโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนในระบบการศึกษานานาชาติ

7. ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรักความผูกพันต่อองค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อลดภาระด้านการศึกษาของรัฐ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและผลประกอบการของโรงเรียนเอกชน

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อการเป็นผู้นำการศึกษานานาชาติ

3. ควรทำการวิจัยแบบผสมผสาน เพื่อหาแนวทางส่งเสริมองค์ความรู้ภาษาและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับองค์กรพัฒนาธรรม กรณีศึกษาโรงเรียนนานาชาติภาคใต้

4. ควรศึกษาการสร้างคุณภาพชีวิตและสร้างความสุขในการทำงานบนฐานของความแตกต่างในสังคมและความหลากหลายของวัฒนธรรมในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพรรณ ธนะแก้ว. (2562). สภาพและแนวทางการเสริมสร้างความผูกพันในองค์กรของครูตามทัศนะ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในอำเภอเชียงของ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4. ใน ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

- บุญญาภา ปกิระสัง. (2559). แนวทางการสรรหาคัดเลือกและดำรงรักษาครูชาวต่างชาติของโรงเรียนนานาชาติในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต เทพวรรณ. (2554). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์: แนวคิดและกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จได้เปรียบทางการแข่งขัน. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- มณฑิชา เป้าบุญบุรุษ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันกับองค์กรของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร, 11(1), 99-112.
- รอฮานี หีมมิหน๊ะ. (2559). ผลกระทบของแรงจูงใจในการทำงานต่อผลปฏิบัติงานของบุคลากรมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัชนิพร ไชยมิ่ง. (2558). การพัฒนากลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจในการคงอยู่ในงานของอาจารย์ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาเอก วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 8(4), 94-95.
- รัตนสินี รื่นนุสาน. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของครูโรงเรียนประจำ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสกสรร เมฆไตรรัตน์. (2550). การศึกษาการดำรงรักษาพนักงานที่มีศักยภาพสูงโดยใช้กลยุทธ์การบริหารค่าตอบแทน กรณีศึกษา บริษัท เอฟเอ็มพี กรุ๊ป (ประเทศไทย) ชลบุรี. ใน การศึกษาอิสระการจัดการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนงค์ศิริ โรจนโสดม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อนุพงษ์ หมื่นชัยยะ. (2561). แนวทางการดำรงรักษานักวิชาการระดับปฏิบัติการของโรงแรม 4 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อัญญา คำสอด. (2559). เรื่องความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนในกลุ่มศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี.
- Mowday, R.T., & Steers, R.M. (1983). Employee organization linkages: The psychology of commitment, Absenteeism, and turnover. New York: Academic Press.
- Robert J. Vance. (2006). Employee Engagement and Commitment SHRM Foundation. Printed in the United States of America.

Solomon Markos. (2010). Employee Engagement: The Key to Improving Performance. International Journal of Business and Management, 5(12), 89-94.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการ
ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE DIGITAL LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND THE IMPLEMENTATION
OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SCHOOLS UNDER THE KRABI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เกรียงไกร สมรูป

Kriangkrai Somroob

จutipพร อัสววรรณ

Jutiporn Assawasowan

สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์

Surapong Uasiripornrit

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: namoza2535@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ปีการศึกษา 2563 จำนวน 338 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินคุณภาพที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.95 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย

* Received 8 February 2022; Revised 17 June 2022; Accepted 22 June 2022

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (simple linear regression analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
2. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the digital leadership of school administrators, 2) the implementation of the student support system in educational institutions, and 3) the relationship between the digital leadership of school administrators and the implementation of the student support system. The sample group used in this research was 338 teachers under the Krabi Primary Educational Service Area Office in the academic year 2020. The sample group was determined by using the ready-made tables of Craigsy and Morgan and selected by Proportional Stratified Random Sampling using the size of the educational institutions to classify. The research tool was a five-level estimation scale questionnaire that was passed a valuable quality assessment with an IOC of 0.95 and a reliability of 0.94. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and simple linear regression analysis.

The results showed that:

1. Overall, the digital leadership of school administrators under the Krabi Primary Educational Service Area Office was high.
2. Overall, the implementation of the student support system under the Krabi Primary Educational Service Area Office was high.

3. The relationship between the digital leadership of school administrators and the implementation of the student support system under the Krabi Primary Educational Service Area Office was at a high level of positive correlation, with the statistical significance at .01.

Keywords: Digital leadership, Student support system, The Krabi Primary Educational Service Area Office

บทนำ

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เป็นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทุกคนต้องปรับตัวให้ทันกับสถานะของสังคมการดูแลนักเรียนในการเข้าสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งที่นักเรียนไม่มีความพร้อมเป็นภาระที่ครอบครัวยุติ โรงเรียนและชุมชนต้องร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการสื่อสารให้ความรู้ ส่งเสริมพัฒนาเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน การดูแลนักเรียนให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต ต้องทำด้วยความเอาใจใส่ความรักความเมตตาและความเข้าใจนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ นักเรียนจะเร็วเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ พระบรมราชโองการพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิตลธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤเบดินทรสยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร ที่ว่า เยาวชนทุกคนที่ได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาสังคมประการใดแท้จริง ต้องการจะเป็นคนดีมีความสำเร็จมีฐานะมีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะที่ผู้เป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาฉันจะช่วยเขาได้มากที่สุดเพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิด อยู่ทุก ๆ ด้านลองลงมาจากบิดามารดา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องมีทักษะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศโดยการมีวิสัยทัศน์ในการใช้ข้อมูลจากเทคโนโลยีและสารสนเทศให้เกิดประโยชน์ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและสารสนเทศใหม่ ๆ มาสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างจากสถานศึกษาอื่น ๆ ให้ประสบการณ์ที่เหนือความคาดหมายกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้อง จัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมการทำงานวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผลักดันให้ครู และผู้เรียนคิดค้นนวัตกรรมการบริหารจัดการและนวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการใช้ประโยชน์จากความรู้ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพของครู ผู้เรียน และผู้เกี่ยวข้อง (ศศิมา สุขสว่าง, 2559)

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน เป็นการมีส่วนร่วมของ

บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคนมีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ได้มีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานอยู่ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และการส่งต่อ ด้วยเหตุนี้ระบบการดูแลช่วยเหลือจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

ผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูดิจิทัล จัดการเรียนการสอนได้สำเร็จก็จะกลายเป็นผู้บริหารโรงเรียนดิจิทัลและโรงเรียนที่สอนและบริหารโดยครูและผู้บริหารดิจิทัลก็จะกลายเป็นโรงเรียนดิจิทัล (ดิเรก พรสีมา, 2563) ดังเช่น โรงเรียนพระนารายณ์จังหวัดลพบุรีที่ใช้ระบบดิจิทัลเข้ามาช่วยบริหารจัดการในเรื่องของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนการผลักดันให้โรงเรียนในประเทศของตนเป็นโรงเรียนดิจิทัลจึงออกกฎหมายกำหนดให้ภาครัฐและเอกชนถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของเยาวชน สถานประกอบการของรัฐบาลและเอกชน บริษัท ห้างร้าน พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ จึงต้องจัดให้มีห้องเรียนห้องปฏิบัติการห้องสาธิต และวิทยากรเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนจากโรงเรียนต่าง ๆ ที่จะมาดูงาน มาศึกษา มาค้นคว้า มาหาความรู้ และมาทดลองที่สถานประกอบการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายแต่ภาครัฐกำหนดให้สถานประกอบการได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบต่าง ๆ หลายประเทศอยากได้โรงเรียนดิจิทัล อยากได้ผู้บริหารโรงเรียนดิจิทัลอยากได้ครูดิจิทัลอยากได้นักเรียนดิจิทัลและอยากให้ประชาชนของตนกลายเป็นประชาชนดิจิทัลเพื่อที่จะผลักดันให้ประเทศของตนกลายเป็นประเทศดิจิทัลและผลักดันหลาย ๆ เรื่องในประเทศให้เป็นดิจิทัล

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เห็นความสำคัญ และสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและได้นำผลจากการศึกษาไว้เป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยครูผู้สอนในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ปีการศึกษา 2563 จากสถานศึกษาทั้งหมด 210 โรงเรียน จำนวนครูผู้สอน 2,793 คน กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประกอบด้วยครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ปีการศึกษา 2563 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 338 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง โดยแบ่งเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 79 คน ขนาดกลาง จำนวน 202 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 57 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียนสังกัด

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องรวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลของแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.936 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นสามารถนำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองจากแบบสอบถามจนครบ 338 คน นำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ผล และสรุปผลต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สรุปผลการวิจัยดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งเป็นครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีจำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 80.77 รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 19.23 ประสบการณ์ดำรงตำแหน่งปัจจุบันสูงสุดส่วนใหญ่มากกว่า 10 ปีขึ้นไปจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 41.42 รองลงมา 5 - 10 ปีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 29.59 และต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 28.99 ขนาดของสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดกลางจำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 59.76 รองลงมาโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 23.37 และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.86

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ย พบว่า

1.1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประชาสัมพันธ์ผลงานลงสู่ชุมชนด้วยวิธีการต่าง ๆ ผ่านสื่อดิจิทัลอย่างหลากหลายช่องทาง รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการสร้างเครือข่ายผ่านสื่อดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษามีกระบวนการในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลความรู้ ประสบการณ์ผ่านสื่อดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล ตามลำดับ

1.2 ด้านการเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่วโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่วอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่วอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้สื่อดิจิทัลและสารสนเทศที่รับผิดชอบต่อสังคม ไม่ขัดกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการแบ่งปันข้อมูลผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสามารถใช้เครื่องมือ สื่อ อุปกรณ์และเทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่วตามลำดับ

1.3 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีจรรยาบรรณ และภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล อยู่ในระดับมาก คือ

ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจนรองลงมาคือผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์กรที่ชัดเจนผู้บริหารสถานศึกษาสามารถอธิบายวิธีการต่างๆ เพื่อจูงใจหรือโน้มน้าวบุคลากรในองค์กรให้มีการเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานผ่านสื่อดิจิทัลได้ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดนโยบายดิจิทัลและข้อตกลงร่วมกัน ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามลำดับ

1.4 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลอยู่ในระดับมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลในการสนับสนุนสื่อดิจิทัลรองลงมา คือผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูบุคลากรนำสื่อดิจิทัลมาปรับใช้และบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนบุคลากรในการใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับการทำงานผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริม ผูกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้สื่อดิจิทัลผู้บริหารสถานศึกษาเป็นต้นแบบในการใช้สื่อดิจิทัลตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ย

2.1 ด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมเพื่อเป็นการช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก คือ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ การเชิญผู้ปกครองเข้าประชุมร่วมกับด้านการโรงเรียนเพื่อร่วมหาแนวทางในการปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมตามความต้องการของนักเรียน ส่งเสริมให้ครูมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน ตามลำดับ

2.2 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ส่งเสริมให้ครูดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยเน้นที่การปฏิบัติจริง และการป้องกันและแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมาก คือ ส่งเสริมให้ครูดำเนินกิจกรรมการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องรองลงมาคือ ส่งเสริมให้มีการติดตามดูแลนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหาอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมในการขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา ส่งเสริมให้มีความหลากหลายของการจัดกิจกรรมเพื่อ

แก้ไขปัญหาให้นักเรียน ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาด้านความรู้ทักษะตลอดทั้งเทคนิคในการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน ตามลำดับ

2.3 ด้านการส่งต่อโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาย่อยอยู่ในระดับมาก คือ จัดให้ครูมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่องขณะที่นักเรียนอยู่ในการดูแลช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ รองลงมา คือ ส่งเสริมให้มีการประสานงานกันระหว่างครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนในการส่งต่อภายในและภายนอก ส่งเสริมให้ครูดำเนินการแก้ปัญหาในเบื้องต้นด้วยตนเองก่อนที่จะดำเนินการส่งต่อนักเรียน ให้ความร่วมมือระหว่างครูกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ส่งเสริมให้ครูจัดทำบันทึกการส่งต่อนักเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร ส่งเสริมให้มีการจดเก็บข้อมูลของนักเรียนเพื่อประโยชน์ในการส่งต่อ ตามลำดับ

2.4 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด คือ สนับสนุนให้ใช้ เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างหลากหลาย และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับมากคือ มุ่งเน้นให้มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียนของครู ส่งเสริมให้ครูมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสำรวจตนเอง จัดกิจกรรมแนะแนวเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลในระเบียนสะสมของนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการส่งเสริมให้ครูและบุคลากร มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ

2.5 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นว่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ กำหนดรายละเอียดของตัวบ่งชี้ของเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนได้ชัดเจน และด้านการคัดกรองนักเรียนอยู่ในระดับมาก คือ ส่งเสริมให้ครูมีการใช้เกณฑ์เดียวกันในการคัดกรองนักเรียน รองลงมา คือ สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ชี้แจงการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์เพื่อแบ่งกลุ่มนักเรียน ส่งเสริมให้มีการชัดเจนของเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มนักเรียน ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน: ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในเชิงบวก จากผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

3.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ $\hat{Y} = 1.02 + .76 * x$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $\hat{z}_y = .75 * z_x$

จากสมการพยากรณ์แสดงให้เห็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเปลี่ยนไป 1 หน่วยทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเปลี่ยนไป .76 หน่วย ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ในเชิงบวก ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ย พบว่า

1.1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล นั้นมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล มีกระบวนการในการถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลความรู้ประสบการณ์ การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พุทธมาลา กล่าวว่า การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ การเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือทางดิจิทัลมีความจำเป็นต่อการพัฒนาในวิชาชีพ (ชูชาติ พุทธมาลา, 2561)

1.2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลนั้นมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และมีจรรยาบรรณเนื่องจากผู้บริหารจำเป็นต้องมีความเข้าใจการสื่อสารผ่านทางสื่อและเครื่องมือทางดิจิทัลในแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสม ความแตกต่าง ความเสี่ยงของสื่อ และเครื่องมือพร้อมทั้งสามารถสื่อสาร โดยการใช้ข้อความหรือถ้อยคำอย่างสร้างสรรค์ มีประโยชน์และเคารพผู้อื่น เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม นอกจากนี้ยังรวมถึง ความสามารถ

วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่บนสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ว่าสิ่งไหนเป็น ข้อเท็จจริง สิ่งไหนเป็นความเห็น สิ่งไหนเป็นความจริงบางส่วน สิ่งไหนเป็นความจริงเฉพาะเหตุการณ์ นั้น ๆ เพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของการสื่อสารทางดิจิทัล ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ International Society for Technology in Education: ISTE (2009) กล่าวว่า วิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา มีการใช้สื่อดิจิทัลถูกต้องตามหลักจริยธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย (International Society for Technology in Education, 2009)

1.3 ด้านการเป็นผู้ใช้งานดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่วนั้นมีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องทราบสิทธิเสรีภาพ และความรับผิดชอบเมื่อใช้สิทธินั้นบนสื่อสาธารณะยุคดิจิทัลในฐานะเป็นประชากรของสังคมในระดับต่าง ๆ โดยความรับผิดชอบนี้รวมถึงความรับผิดชอบต่อตัวเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งผลกระทบที่เกิดจากการกระทำและทางกฎหมายด้วยการใช้สิทธิเสรีภาพอย่างถูกต้อง จะทำให้การ อยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน เกิดความสงบสุข ไม่ขัดต่อกฎหมาย จริยธรรม ศีลธรรมของสังคมถือเป็นพื้นฐานประการแรกที่จะต้องทราบ สอดคล้องกับ จีรพล สังข์โพธิ์ และคณะ กล่าวว่า การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักในประเด็นทางสังคม จริยธรรม และกฎหมาย ตลอดจนความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องเพื่อวิวัฒนาการของวัฒนธรรมของสังคมดิจิทัล (จีรพล สังข์โพธิ์ และคณะ, 2560)

1.4 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกดิจิทัลในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลในการสนับสนุนสื่อดิจิทัล ดังนั้นผู้บริหารต้องทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล พื้นฐานของแต่ละคนแตกต่างกัน การเรียนรู้ย่อมเรียนรู้ได้แตกต่างกัน ฉะนั้นผู้บริหารมีหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลในการใช้สื่อดิจิทัล สอดคล้องกับ จันทนา แสนสุข กล่าวว่า การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างสรรค์พลวัตในการใช้เทคโนโลยีให้เป็นปกติจนเกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัลในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน โดยการเสริมสร้างพลังอำนาจครูให้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนโดยใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่าง ๆ และต้องส่งเสริมความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลและการบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่องในองค์กร โดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (จันทนา แสนสุข, 2559)

ดังนั้น ความท้าทายที่ควรตระหนักก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และจะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษา

ให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนไปอย่างไรเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจึงควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ แล้วต่อยอดองค์ความรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์

2. การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ย พบว่า

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยรวมอยู่พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย มีการจัดทำแฟ้มประวัตินักเรียนให้เป็นปัจจุบัน เพราะครูนั้นจำเป็นต้องมีข้อมูลนักเรียนประจำชั้นรายบุคคล การรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูมีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้นดังนั้นการเอาใจใส่กับนักเรียนเป็นรายบุคคลจึงเป็นความจำเป็นที่ครูต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐ์ภา แก้วจินดา ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนพิการเรียนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นกระบวนการในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือทางการศึกษา นักเรียนมีคุณภาพและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ (กนิษฐ์ภา แก้วจินดา, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญา แสงเจริญโรจน์ พบว่า ผู้บริหารต้องมีการกำหนดนโยบายโดยใช้การมีส่วนร่วมกับครูและผู้ปกครองวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกันก่อนทุกครั้ง มอบหมายงานให้ครูดำเนินการในทางเดียวกัน ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับนักเรียน (กัญญา แสงเจริญโรจน์, 2553)

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากโรงเรียนมีการประชุมวางแผนสร้างเครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งโรงเรียน มีการจัดอบรมให้ความรู้ในการคัดกรองให้กับครูนักเรียน และผู้ปกครอง ทราบแนวทางในการดำเนินการคัดกรองนักเรียน มีการติดตามผลงานให้ชัดเจนและต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงพัฒนาหรือกำหนดเป้าหมายในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชุน กิตติโสภาคย์กุล กล่าวว่าแนวทางในการพัฒนาการคัดกรองนักเรียนควรมีการกำหนดเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนให้เป็นมาตรฐาน และในการสรุปผลการจำแนกนักเรียนควรพิจารณาจากข้อมูล นักเรียนหลาย ๆ ด้าน อาศัยความละเอียดถี่ถ้วน โดยใช้เกณฑ์การคัดกรองที่ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจตรงกัน มีการประสานกับผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมในการพิจารณาคัดกรอง ควรระมัดระวังในการสื่อสารที่จะทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่าบุตรหลานของตนอยู่ในกลุ่มที่ผิดปกติแตกต่างจากนักเรียนคนอื่น (อรชุน กิตติโสภาคย์กุล, 2555) ซึ่งยังคงมีความสอดคล้องกับ จุติกรณ นิสสัย ที่พบว่าแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือครูประจำชั้นพิจารณาข้อมูล ด้านพฤติกรรมของนักเรียน ด้านครอบครัว

ของนักเรียน ด้านความสามารถในการเรียนของนักเรียน และข้อมูลด้านสุขภาพของนักเรียนเพื่อจัดนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา (จตุติกรณ์ นิสสัย, 2558)

2.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้โรงเรียนมีการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน เช่น กิจกรรมโฮมรูม การเยี่ยมบ้าน การจัดประชุมผู้ปกครอง จัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิตและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ถ้านักเรียนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของเขาก็คงจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนเหล่านั้นสู่ความเป็นเลิศในด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญา แสงเจริญโรจน์ จากการวิจัยพบว่าการพัฒนาาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยโรงเรียนมีการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมนักเรียนด้านต่าง ๆ สร้างแบบสอบถามความต้องการในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนทั้งจากนักเรียนและผู้ปกครอง สร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายทางการศึกษาในการส่งเสริมนักเรียน เพื่อระดมทรัพยากรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้สำเร็จเป็นที่มุ่งหวังของสังคมต่อไป (กัญญา แสงเจริญโรจน์, 2553) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุติกรณ์ นิสสัย ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือคณะครูควรจัดกิจกรรม เยี่ยมบ้านนักเรียน มีการจัดกิจกรรมโฮมรูม จัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองนักเรียน จัดกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี และคณะครูจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อพัฒนานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา (จตุติกรณ์ นิสสัย, 2558)

2.4 ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเพราะว่าครูเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนอย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาสังคม การป้องกันและแก้ไข้ปัญหา เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียนแต่สิ่งที่ครูจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 3 ประการคือการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข้ปัญหา การติดตามดูแลช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรชุน กิตติโสภาคย์กุล กล่าวว่า การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข้ปัญหานักเรียน ควรยึดหลักการป้องกันเป็นอันดับแรก และการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันสามารถดำเนินชีวิตอยู่สังคมได้อย่างมีความสุข ให้นักเรียนตระหนักถึงโทษและพิษภัยของสิ่งเสพติด ส่วนการช่วยเหลือและแก้ไข้ควรยึดหลักการให้ความช่วยเหลือเป็นรายกรณี มีความเหมาะสมโดยวิธี การศึกษาข้อมูลนักเรียนให้ครอบคลุมปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย (อรชุน กิตติโสภาคย์กุล, 2555)

2.5 การส่งต่อนักเรียน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเพราะว่าโรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียนและผู้ปกครองรู้จักกันเป็นอย่างดี การส่งต่อภายในจะกระทำได้ทุกโอกาส แนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือด้านการส่งต่อนักเรียนเนื่องจากสภาพปัญหาของนักเรียนแต่ละคนมีความรุนแรงที่แตกต่างกัน จำเป็นจะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านดูแลนอกเหนือจากครูประจำชั้นเพื่อให้นักเรียนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถ

ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่เป็นภาระของผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรส่งต่อไป ให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้นักเรียนได้รับเสริมและช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ตามความเห็นของครูผู้สอน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากเพราะว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการสนับสนุนการจัดการและการปฏิบัติ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการชักนำ โน้มน้าวและส่งเสริมบูรณาการเทคโนโลยีในการบริหารงานโรงเรียน และการจัดการเรียนรู้ภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถจัดการให้เกิดความเข้ากันได้หรือผสมกลมกลืนระหว่างเทคโนโลยีและนโยบาย สอดคล้องกับ ดิเรก พรสีมา กล่าวว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูดิจิทัล จัดการเรียนการสอนได้สำเร็จก็จะกลายเป็นผู้บริหารโรงเรียนดิจิทัล และโรงเรียนที่สอนและบริหารโดยครูและผู้บริหารดิจิทัลก็จะกลายเป็นโรงเรียนดิจิทัล เช่น โรงเรียนพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี ที่ใช้ระบบดิจิทัลเข้ามาช่วยบริหารจัดการในเรื่องของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนการผลักดันให้โรงเรียนในประเทศของตนเป็นโรงเรียนดิจิทัล และสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุสิ่งแวดลอมและเทคโนโลยีซึ่งเป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว สภาวะที่เกิดขึ้นส่งผลให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกลุ่มเสี่ยง ทั้งยาเสพติด ภัยคุกคามทางเพศ หรือความล้มเหลวทางการเรียน เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกันทั้งสิ้น (ดิเรก พรสีมา, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ พิชามณัฐ ม่วงแก้ว วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี พบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (พิชามณัฐ ม่วงแก้ว, 2559)

สรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญในกระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน การส่งต่อ ดังนั้น ภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นการนำของผู้บริหารที่มีพฤติกรรมสามารถนำองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะมีการสนับสนุนบุคลากรในการใช้สื่อดิจิทัลร่วมกับการทำงาน การส่งเสริมฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้สื่อดิจิทัล เช่น การอบรมผ่านสื่อออนไลน์ การใช้สื่อออนไลน์ในการสื่อสารภายในองค์กร การใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนการสอน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน ควรให้ครูมีการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างหลากหลายและสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษาอื่นเพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐ์ภา แก้วจินดา. (2556). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนการเรียนรู้รวมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กัญญา แสงเจริญโรจน์. (2553). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองมะปริง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จันทนา แสนสุข. (2559). ภาวะผู้นำ Leadership (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิลกรุ๊ป.

- จิรพล สังข์โพธิ์ และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล : องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยนวัตกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุติกรณ นิสสัย. (2558). การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านหนองปรือสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชูชาติ พุทธมาลา. (2561). องค์ประกอบภาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดิเรก พรสีมา. (2563). ผู้นำยุคนี้ต้องมี Digital Mindset. เรียกใช้เมื่อ 14 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/648785>
- พิชามญช์ ม่วงแก้ว. (2559). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี. ใน ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2559). คุณค่า (Value Creation) ของนวัตกรรม. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2562 จาก www.sasimasuk.com
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2551). หลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2552). สภาพความสำเร็จและแนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อรชุน กิตติโสภาคย์. (2555). ปัญหาและข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- International Society for Technology in Education. (2009). ISTE Standards for Education Leaders. เข้าถึงได้จาก <https://www.iste.org/standards/for-education-leaders>

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
GUIDELINES FOR DEVELOPING COMPETENCIES UNDER
PROFESSIONAL STANDARDS OF EDUCATIONL INSTIUTION
ADMINISTRATORS UNDER KRABI EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE PRIMARY SCOOOL

เด่นตา ชัยเพชร

Denta Chaiphet

จุติพร อัสวโสวรรณ

Jutiporn Assawasowan

สุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์

Surapong Uasiripornrit

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: pocky.pocpoc@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู 2) เปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของโรงเรียน และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 338 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งผ่านการทดสอบค่าความเชื่อมั่นที่ 0.98 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

* Received 9 February 2022; Revised 2 April 2022; Accepted 10 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน และสมรรถนะตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ สมรรถนะที่อยู่ในระดับมาก คือ สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพและสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าด้านวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษายึดหลักการทำงานเป็นทีม วางแผนการทำงานร่วมกับคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายของสถานศึกษา เป็นผู้ผ่านการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตย สนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา ปฏิบัติตนตามกรอบวินัยของราชการ และใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงาน

คำสำคัญ: สมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประถมศึกษากระบี่

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the competences according to the professional standards of educational institutions administrators 2) to compare the competences according to the professional standards of educational institutions administrators. Classified by educational background work experience and school size, and 3) study the guidelines for the development of competences according to professional standards of school administrators. The sample consisted of 338 teachers in schools under the Krabi Primary Educational Service Area Office, Academic Year 2020. The sample size was determined using a ready-made table of Craigie and Morgan. and 5 school administrators. The research instruments were questionnaires and in-depth interviews. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, T-test, F-test, One-Way ANOVA and Content Analysis.

The results of the research showed that;

1. the competence according to the professional standards of the educational institute administrators Overall, it's at the highest level. When considering each aspect, it was found that the competence at the highest level

was the performance according to the performance standards. and competence according to professional ethical behavior patterns High level competence is competence based on professional knowledge and experience and competence according to performance standards.

2. The results of the comparison of the teachers' opinions on the competence according to the professional standards of the school administrators It was found that the educational qualifications were not different. In terms of work experience and school size, there were statistically different opinions at the .05 level.

3. Guidelines for developing competence according to professional standards of educational institute administrators, namely, school administrators adhere to the principle of teamwork, plan to work with teachers and school committees to formulate school policies, be a change leader, promote democratic governance, support educational resources, act in accordance with the discipline framework of the government and use the moral system in the administration.

Keywords: Competency according to professional standards, school administrators, Krabi Primary School

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม ทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมความดีงามในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงานและวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ และประกอบอาชีพได้ มีวิถีชีวิตที่กลมกลืนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในสังคม สามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว และการศึกษายังเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้คนมีหลักคิด รู้จัก เลือกรับ ปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์และสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตตลอดเวลา ระบบการศึกษาจะตอบสนองการทำงานในยุคข้อมูลข่าวสาร การจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จินตนาการมากกว่าในอดีต คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นหัวใจสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ (มนต์ชัย สุวรรณหงส์, 2554) และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (สภาการศึกษา, 2552) ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 43 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ เสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ

ค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน”

ผู้บริหารคือ องค์กรที่ต้องมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาให้สถานศึกษามีคุณภาพนั้น จะต้องพัฒนาให้ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้ที่มีสมรรถนะที่ดีด้วย ดังที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553) ได้บัญญัติมาตราที่ให้ความสำคัญกับผู้บริหารสถานศึกษาไว้หลายมาตรา เช่น 39 ระบุไว้โดยชัดเจนว่าให้มาตราบกระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหาร การจัดการศึกษา ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคลากรและการบริหารงานทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และในมาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจ หน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติ ตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาซึ่งในมาตรานี้ได้ให้ความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษามากเพราะเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปการศึกษาสอดคล้องกับ (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ที่ได้กล่าวสนับสนุนว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบและพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะ หรือมีความรู้ความสามารถเพื่อที่จะสามารถขึ้นและพัฒนาสังคมได้ หากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถสูงและเป็นผู้นำวิชาชีพที่มีความรู้ ความสามารถและคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดการและบริหารสถานศึกษาที่ดีมีประสิทธิภาพ

หลักการสมรรถนะ (Competency) เป็นหลักการที่องค์การต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศได้นำมาใช้ในการบริหารงานอย่างกว้างขวาง โดยการสรรหาเฉพาะ การพัฒนาและการรักษาบุคลากรในองค์กร ซึ่งสมรรถนะ(Competency) ช่วยให้ผลงานบุคลากรตรงตามความต้องการขององค์กรซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จขององค์กร (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, 2549) ทั้งนี้สมรรถนะ (Competency) ยังเป็นหลักสำคัญในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ให้แก่องค์การ โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กรต่าง ๆ จึงพยายามเอาสมรรถนะมาใช้เป็นปัจจัยในการบริหารองค์กร (เทือน ทองแก้ว, 2550) นอกจากนี้ แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1973) ได้วิจัยพบว่าสมรรถนะ (Competency) เป็นพฤติกรรมที่สามารถใช้ทำนายความสำเร็จในการทำงานได้ดีกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการแบบเดิมที่พิจารณาความสามารถของบุคคลจากวุฒิการศึกษา

คะแนนสอบที่รับจากสถาบันการศึกษา คะแนนผลสอบแข่งขันเข้าทำงานซึ่งสมรรถนะมีความหมายรวมถึงความรู้ทักษะคุณสมบัติบุคคลนิสัยและพฤติกรรมที่จำเป็นต่อความสำเร็จของบุคคลและองค์กรในส่วนของภาคราชการในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2548) ได้ปรับปรุงระบบข้าราชการงาน และค่าตอบแทน ในราชการพลเรือนสามัญของไทยไปพร้อม ๆ กัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนากระบวนการสร้างประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน การให้บริการที่ดีของส่วนราชการ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างระบบราชการให้เป็นมืออาชีพ โดยใช้ปรัชญา 3 หลักการสำคัญคือ หลักการพิทักษ์ระบบคุณธรรม หลักการกำหนดและพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการ และหลักการบริหารผลงาน

องค์กรทางการศึกษาของไทย โดยเฉพาะสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุขและมีจิตวิญญาณแห่งความรักชาติ ได้นำแนวคิดเรื่องสมรรถนะมาใช้ ในการพัฒนาคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาคือกำหนดยุทธศาสตร์วิชาชีพทางการศึกษาเพื่อเป็นข้อกำหนดคุณสมบัติด้านวิชาชีพ (Professional Qualification) โดยกำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ มาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการปฏิบัติตน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับทั้งสองเรื่องดังกล่าว ส่วนการกำหนดสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนนั้น คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดให้มีการประเมินสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะประจำสายงาน (Specific Competency) และคุรุสภา (สำนักมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา, 2548) ได้กำหนดสมรรถนะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนไว้ในมาตรฐานด้านความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ

จากสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับการดำเนินการเกี่ยวกับวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ยังปฏิบัติไม่เต็มที่ทั้งในด้านการผลิตการพัฒนาและนอกจากนั้นการดำเนินการตามมาตรฐานวิชาชีพยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควรไม่สามารถทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพได้ตามที่มุ่งหวัง (ธีระ รุญเจริญ, 2550) นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านที่ให้ความสำคัญและได้ศึกษาถึงสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษายังมีปัญหากับสมรรถนะ เช่น (ชัยพงษ์ กองสมบัติ, 2548) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดหนองคาย พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนจังหวัดหนองคายมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะในด้านความรู้ ความเข้าใจต่อหลักการบริหาร คุณธรรมของผู้บริหาร และการเป็นผู้นำหรือมีความรู้ทางวิชาการของผู้บริหาร (นันทพร ศุภะพันธ์, 2551) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะหลักของผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการจัดการภายใต้ข้อกำหนดของส่วนกลาง ผลการวิจัย พบว่าสมรรถนะหลักสำหรับผู้บริหารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการจัดการศึกษาตามที่กำหนดจำนวน 18

สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะด้านการบริหาร การรับบุคคล การแนะนำหลักสูตรทั่วไปหลักสูตรพิเศษ การหาเงินมาช่วยเหลือ การติดตามและประเมินผล การจัดทำของบประมาณสารสนเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำการจูงใจ การวางแผน การพัฒนาวิชาชีพความสัมพันธ์กับชุมชน การสรรหา การสอนและเทคโนโลยี เป็นต้น

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของชาติ โดยเฉพาะการบริหารการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาของตน ซึ่งสามารถเปรียบเทียบผู้บริหารสถานศึกษาได้กับตัวจักรสำคัญที่จะควบคุมการดำเนินงานทุกอย่างภายในสถานศึกษา ให้เป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องกัน สมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำ จึงเป็นเครื่องชี้วัดสำคัญประการหนึ่งว่า เขาจะสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้ประสบความสำเร็จ มากน้อยเพียงใด ผู้บริหารสถานศึกษาที่ฉลาดจะต้องเป็นผู้ที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับสภาวะของสถานศึกษาที่เผชิญอยู่ ประสานความร่วมมือร่วมใจของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุตามภาระหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สูงที่สุด บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและของชาติในที่สุด

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนา ส่งเสริม สมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายในเบื้องต้นคือ การทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะและคุณสมบัติตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา และเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยสามารถสร้างผลลัพธ์จากการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมายระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครู
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2563 รวมทั้งหมด 2,730 คน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2563 จำนวน 338

คนที่ได้จากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง และกลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาแนวทางการพัฒนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งแบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check-List) ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ 2) สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน 3) สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน 4) สมรรถนะตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ลักษณะแบบสอบถามในตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบมาตรวัดลิเกิร์ต (Likert Scales) โดยกำหนดตัวเลือกไว้ 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสนอปัญหาเกี่ยวกับสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไข การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ ที่มีวิทยฐานะชำนาญการ และเชี่ยวชาญ ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.96 ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.98

3. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (SPSS) หาค่าสถิติ ดังนี้ 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (Percentage) 2) การศึกษาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นแบบจำแนกความหมาย 5 ระดับ และ 3) วิเคราะห์สมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยการหาค่า t จากการทดสอบ t-test จำแนกตามประสบการณ์ทำงานและขนาดของโรงเรียน โดยการหาค่า f จากการทดสอบ f-test โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่

โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของ เชฟเฟ (Scheffe' method) 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยนำรายงานแบบสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่” นำมาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุดคือสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดรองลงมาคือ สมรรถนะตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน

2. เปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ดังนี้

2.1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน แสดงว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน สมรรถนะตามมาตรฐานแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบด้านที่แตกต่างกัน แสดงว่าความแตกต่างด้านประสบการณ์การทำงานมีผลต่อความคิดเห็นของครู

2.3 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วน

สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน สมรรถนะตามมาตรฐานแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบด้านที่แตกต่างกัน แสดงว่าความแตกต่างด้านขนาดของโรงเรียนมีผลต่อความคิดเห็นของครู

3. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีดังนี้

3.1 สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เน้นการทำงานเป็นทีม ยึดนโยบายของรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบริบทของชุมชน เพื่อการทำงานที่มีหลักการ หลักเกณฑ์และหลักฐาน มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่บนพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะด้านภาษาและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน

3.2 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องนำกระบวนการ PLC ไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยยึดหลักการทำงานแบบคู่คิด มีการประชุมร่วมกันเพื่อสะท้อนคิดแบบเป็นกัลยาณมิตร สร้างความเชื่อมั่นให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา คอยให้คำปรึกษาแนะนําทั้งให้ครูและบุคลากรทำงานเพียงลำพัง เป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง พร้อมร่วมกันพัฒนางานทุกด้านแบบเชิงบวก สนับสนุนงบประมาณให้กับครูและบุคลากร เพื่อพัฒนาตนเองเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

3.3 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม คำนึงถึงผู้เรียนที่เป็นเยาวชนซึ่งง่ายต่อการเลียนแบบทางพฤติกรรมเป็นสำคัญ ปลูกฝังให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ยึดมั่น สนับสนุน ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนให้รู้เท่าทันโลกออนไลน์ จัดอบรมด้านความรุนแรงปรับทัศนคติร่วมกันแบบปรองดองและเน้นความสามัคคี รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อศิษย์ ด้านความรู้และการดำรงชีวิต

3.4 สมรรถนะตามแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนและปฏิบัติหน้าตามสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างในการวางแผน นำแนวคิดจากนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาตน พัฒนาคน พัฒนางานไปสู่ความสำเร็จ โดยใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงานยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่” ผู้วิจัยเสนอประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากระบี่โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตาม ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ สอดคล้องกับข้อบังคับของ สำนักงานเลขาธิการ คุรุสภา ที่กล่าวว่า มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและ คุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่น ศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่า เป็นบริการที่มีคุณภาพ ตอบสนองได้ว่าการที่มี กฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษา และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมนั้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการ ประกอบวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2548) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคะเน โต้วัฒนา ที่กล่าวว่าครูมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐาน วิชาชีพอยู่ในระดับมาก (สมคะเน โต้วัฒนา, 2556) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษารัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อ วิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหาร สถานศึกษาศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎระเบียบ และแบบแผนของทางราชการจนเป็นแบบอย่างที่ดีได้อย่างเป็น รูปธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวัฒน์ จันทรพิภพ ที่กล่าวว่า ผู้บริหาร สถานศึกษา มีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพที่กำหนดขึ้นเป็นแบบแผนในการประพฤติตน ซึ่งผู้บริหาร ที่ต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพ ทางการศึกษาให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธาแก่ผู้รับบริการและสังคมอันจะนำเกียรติและศักดิ์ศรีแห่ง วิชาชีพ ประกอบไปด้วย จรรยาบรรณต่อตนเอง คือ ต้องมีวินัยในตนเองพัฒนาตนเองด้าน วิชาชีพ และวิสัยทัศน์ต้องรักและศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพและเป็นสมาชิกที่ดี ขององค์กรวิชาชีพ (ญัฐวัฒน์ จันทรพิภพ, 2560)

1.2 สมรรถนะตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริม การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญในการแสดงออกถึง การปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งจัดบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิติพงษ์ วงศ์เรือน ที่กล่าวว่าการพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขนั้นจำเป็นที่ จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเป็นลำดับแรก (นิติพงษ์ วงศ์เรือน, 2547)

1.3 สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำความรู้ ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง จนเกิดผลงานเชิงประจักษ์เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานหรือสมาชิกในองค์กร สอดคล้องกับสมรรถนะประจำสายงานที่คณะกรรมการครูและบุคลากรทางการศึกษา (กคส.) กำหนดไว้ในเกณฑ์การประเมินวิทยฐานะ คือ สมรรถนะในการพัฒนาตนเองซึ่งประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ตนเอง 2) การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 3) การใช้ภาษาอังกฤษ ในการแสวงหาความรู้ 4) การติดตามความเคลื่อนไหวทางวิชาการและวิชาชีพ 5) การประมวลความรู้และนำความรู้ไปใช้ สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อเข้าสู่วิชาชีพแล้วต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อคงไว้ซึ่งองค์ความรู้ ทักษะในการประกอบวิชาชีพ สมรรถนะในการปฏิบัติงานที่จำเป็นตลอดจนบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรม เกิดจิตวิญญาณของครูตามจรรยาบรรณของวิชาชีพด้วยการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ทั้งนี้ เพื่อรองรับการประเมินความรู้ ประสบการณ์ในการประกอบวิชาชีพ ตลอดจนความชำนาญในการประกอบวิชาชีพตามระดับคุณภาพของมาตรฐานในการประกอบวิชาชีพและได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติในการพัฒนาสังคมต่อไป (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2549)

1.4 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาและตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาบุคลากร ผู้เรียน ชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากผู้บริหารปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพของตนเองและครูอยู่เสมอ พัฒนากิจกรรมวิชาการให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์ จัดระบบการทำงานโดยเน้นผลที่เกิดแก่ผู้เรียน เป็นสำคัญสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา ที่กล่าวว่า คุณสมบัติเบื้องต้นที่สำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพคือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพ ได้แก่ การเป็นผู้ริเริ่ม ผู้ร่วมงาน ผู้ร่วมจัดงานหรือกิจกรรม รวมทั้งการเป็นผู้เสนอผลงานและเผยแพร่ผลงานขององค์กร เพื่อให้สมาชิกยอมรับและเห็นคุณประโยชน์ของผู้บริหารที่มีต่อการพัฒนาองค์กร ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาต่อการบริหารงาน ตลอดจนการนำองค์กรให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2540) สอดคล้องกับแนวคิดของ สัมมา รัตนธีย์ ที่กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องตระหนักว่าทุกกิจกรรมในการบริหารจัดการต้องเน้นให้เกิดคุณภาพตามเป้าหมายเป็นที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสีย โดยมุ่งเน้นคุณภาพของผู้เรียน ผู้บริหาร

สถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาถือว่าเป็นกลไกหลักและมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ที่จะต้องทำหน้าที่และรับผิดชอบโดยตรงในการดูแล ควบคุม กำกับและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและทำงานในส่วนต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทำงานเพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าตนเองได้ทำหน้าที่ของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยต้องเข้าใจเนื้อหาเชิงวิชาการ การประเมินผล และเทคนิคการสอน มีการทำงานเพื่อเสริมสร้างทักษะร่วมกับครู การรวบรวม วิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ ผู้นำถูกคาดหวังให้ทำงานร่วมกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนได้รับการตอบสนอง (สัมมา ธนธัญ, 2553)

2. การเปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ปรากฏรายละเอียดดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติ t-test พบว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพสูง ส่งเสริมและสนับสนุนครูอย่างเท่าเทียม ทำให้ครูไม่ว่าจะมีวุฒิการศึกษาใดก็ตาม เกิดความเชื่อมั่นยอมรับและศรัทธาต่อผู้บริหารสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เนื้อทิพย์ จันทรปุ๋ย และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ที่กล่าวว่า ครูมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน (เนื้อทิพย์ จันทรปุ๋ย และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2564)

2.2 การเปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) พบว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน สมรรถนะตามมาตรฐานแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหา

ความแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheff's สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มากกว่าครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 5 ปี ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 10 ปีขึ้นไปมีความรู้ ประสบการณ์และแนวคิดใหม่ๆ ซึ่งสามารถนำมาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงไชย พรรัตน์โชค ที่กล่าวว่า ปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน (ธงไชย พรรัตน์โชค, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพัชร หินแก้ว ที่กล่าวว่า ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ในด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกันในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้านการบริการที่ดีด้านการทำงานเป็นทีม ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวม แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กมลพัชร หินแก้ว, 2555)

2.3 การเปรียบเทียบสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) พบว่าครูตามขนาดโรงเรียนต่างกัน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน สมรรถนะตามมาตรฐานแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่างกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ Scheff's สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ และสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าครูโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้นไป มีความคิดเห็นสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มากกว่าครูโรงเรียนขนาดเล็ก สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าครูโรงเรียนขนาดใหญ่ขึ้นไป มีความคิดเห็นสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มากกว่าครูโรงเรียนขนาดกลาง อาจเป็นเพราะบริบทของโรงเรียนแต่ละขนาดมีปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนครูในลักษณะที่ไม่เหมือนกัน ทำให้ความคิดต่างกัน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ ประจวบ แจ้โพธิ์ ครูที่ทำงานในขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยพบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง (ประจวบ แจ้โพธิ์, 2556)

3. แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3.1 สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ เน้นการทำงานเป็นทีม ยึดนโยบายของรัฐบาล เพื่อการทำงานที่มีหลักการ หลักเกณฑ์และหลักฐาน มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่บนพื้นฐานคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะด้านภาษาและเทคโนโลยีที่ทันสมัยในปัจจุบัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานที่เป็นระบบ เน้นการทำงานเป็นทีม ทำให้การพัฒนาทางด้านต่าง ๆ เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนมณี ศิลาณกิจ ที่กล่าวว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยเชิงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้อง มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก และผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาให้ได้อย่างเหมาะสม (ชนมณี ศิลาณกิจ, 2563) สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวว่าการทำงานเป็นทีมจัดเป็นกระบวนการพื้นฐานในการพัฒนากลุ่มบุคคลที่ทำงานด้วยกัน เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้เรียนรู้ว่าจะทำอย่างไรจึงบรรลุเป้าหมายของแต่ละบุคคล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลพร้อมทั้งสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

3.2 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำกระบวนการ PLC ไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากร คอยให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้ครูและบุคลากรในการทำงานแบบไม่โดดเดี่ยว ต้องเป็นผู้นำทางการเปลี่ยนแปลง พร้อมพัฒนางานทุกด้านแบบเชิงบวก สนับสนุนงบประมาณให้กับครูและบุคลากรได้พัฒนาตนเองในการเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานแบบร่วมมือจากทุกฝ่าย รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนปัจจัยด้านต่าง ๆ จะทำให้สถานศึกษาเกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พวงสมจิตร ที่กล่าวว่าชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพคือวิธีการพัฒนาครูด้วยการจัดบรรยายให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันส่งผลให้ครูไม่โดดเดี่ยว และมีเครือข่ายในการทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นชุมชนที่มีฉันทะและความศรัทธาในการทำงาน เป็นชุมชนที่เอื้ออาทร มีคุณธรรมและเป็นกัลยาณมิตร

กันในทางวิชาการ เป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้ การนำ PLC มาใช้ในสถานศึกษาในโรงเรียนจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเป็นผู้นำที่สนับสนุนและแบ่งปันการเรียนรู้ร่วมกัน และการประยุกต์ใช้ความรู้ค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมของสมาชิก เจื้อนไขที่ช่วยผดุงความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้และการแบ่งปันการปฏิบัติ (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขจรศักดิ์ เขียวน้อย และคณะ ที่กล่าวว่า ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาดำรงครูผู้ช่วยและครูกระทำตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้เหมาะสม กับสถานการณ์เจื้อนไขหรือสิ่งแวดล้อมโดยมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้งานสำเร็จ และผู้ร่วมงานพึงพอใจในการทำงาน มีการผลักดันสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการรวมตัวกันเป็นทีมด้วยความเต็มใจเพื่อสร้างพลังของการเป็นชุมชนนักปฏิบัติ เรียนรู้ร่วมกัน เป็นผู้นำร่วมกัน บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และการกิจร่วมกัน สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผล ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนทำงาน ร่วมกันอย่างมีความสุข (ขจรศักดิ์ เขียวน้อย และคณะ, 2562)

3.3 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม คำนึงถึงผู้เรียนที่เป็นเยาวชนซึ่งง่ายต่อการเลียนแบบทางพฤติกรรม เป็นสำคัญ ปลูกฝังให้ครูและบุคลากรให้ยึดมั่น สนับสนุน ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย และศรัทธาในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับครู บุคลากรและผู้เรียนให้รู้เท่าทันโลกออนไลน์ จัดอบรมเกี่ยวกับการวัดความรุนแรงในสังคมเพื่อ ปรับทัศนคติร่วมกันแบบปรองดองและเน้นความสามัคคีรวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อศิษย์ ด้านความรู้และการดำรงชีวิต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเป็น แบบอย่างที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลให้ครูและบุคลากรมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ที่บัญญัติว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และองค์ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ผู้ใด จะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล พบว่าประเด็นที่ให้น้ำหนักความสำคัญมากที่สุดคือ ผู้บริหารมีความประพฤติดี และเป็นแบบอย่างให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารมีคุณธรรมเป็นที่ตั้ง โปร่งใส ยุติธรรม ไม่คอร์รัปชัน และผู้บริหารมุ่งเน้นการทำงานโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม รองลงมา คือ ผู้บริหารคิด ไกล มองไกล มีเจตคติในทางบวกผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้บริหาร มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ยึดมั่นในอุดมการณ์ของการทำงานใน หน้าที่ ผู้บริหารมีความพยายาม อุดหนุน เอาชนะอุปสรรคทั้งปวงอย่างไม่ย่อท้อ ผู้บริหารปฏิบัติ ตนอยู่ในศีลธรรมคำสอนตามหลัก ศาสนา ผู้บริหารอยู่บนความซื่อสัตย์ สุจริต ผู้บริหารมีมนุษยสัมพันธ์ และเข้ากับผู้อื่นได้ดี และ

ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2554) สอดคล้องกับแนวคิดของ นิติพงษ์ วงศ์เรื่อน ที่กล่าวว่า การพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนนั้น จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเป็นลำดับแรก (นิติพงษ์ วงศ์เรื่อน, 2547)

3.4 สมรรถนะตามมาตรฐานแบบแผนพฤติกรรมจรรยาบรรณวิชาชีพ
 ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนและปฏิบัติตามสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างในการวางแผน นำแนวคิดจากนวัตกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติเพื่อ พัฒนาตน พัฒนาคณะ พัฒนางานไปสู่ความสำเร็จ โดยใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารงาน ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน เพื่อสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารคือระเบียบกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่ผู้ประกอบ วิชาชีพบริหารต้องปฏิบัติ เพื่อไม่ให้เกิดความผิดอันเป็นการกระทำใด ๆ โดยกล่าวอ้างว่าตนเอง ไม่รู้ตามมา สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภูมิ สมศ (2559) ที่กล่าวว่า แนวทางการบริหาร สถานศึกษา คือ ควบคุมการประพฤติปฏิบัติ ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ส่งเสริม ดำเนินการ นิเทศกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา ดำเนินการ แลกเปลี่ยนและ ส่งเสริมโครงการคุณธรรมระหว่างสถานศึกษาและประเมินผลการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ โดยให้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพร้อมทั้ง ยกย่อง เชิดชู บุคลากรที่มีคุณธรรม กำหนดแนวทางในการ ตรวจสอบรายงานผลการดำเนินงานการใช้งบประมาณ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การดำเนินงานเพื่อให้ สอดคล้องกับงานประกันคุณภาพ นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการทำงาน วางแผนด้าน งบประมาณ (กิตติภูมิ สมศ, 2560)

สรุป

การพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ มีสำคัญอย่างยิ่งในการจัดระบบคุณภาพภายในสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติตนตามสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพ จะนำสถานศึกษาไปสู่ เป้าหมายได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติตนอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่ อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

2. สมรรถนะตามแบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพพระดับมากที่สุดรองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับฟังความคิดเห็นที่มีเหตุผลของศิษย์และผู้รับบริการให้มากขึ้น

3. สมรรถนะตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพพระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการงบประมาณให้เป็นระบบ มีความถูกต้อง และมีหลักฐานที่ชัดเจนเพื่อความโปร่งใส

4. สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานระดับมากรองลงมา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น เนื่องจากการบริหารสถานศึกษาแนวใหม่มีความจำเป็นต้องนำนวัตกรรม มาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อที่มีต่อสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในหลายกลุ่ม เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ฯลฯ

2. ควรนำผลการศึกษาไปวางแผนพัฒนา ปรับปรุงงานทั้ง 4 ด้าน แล้วนำผลการพัฒนาไปรายงาน เพื่อเป็นประโยชน์แก่สถานศึกษาอื่น ๆ ในการนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลพัชร หินแก้ว. (2555). สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กิตติภูมิ สมศ. (2560). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ขจรศักดิ์ เขียวน้อย และคณะ. (2562). การพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชนมณี ศิลาณากิจ. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยพงษ์ กองสมบัติ. (2548). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดหนองคาย. ใน การค้นคว้าอิสระการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ, 10(1), 34-41.

- ณัฐวัฒน์ จันทรพิภพ. (2560). ความพึงพอใจของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3. ใน สาร
นิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- เทื้อน ทองแก้ว. (2550). สมรรถนะ Competency) : หลักการและแนวปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ธงชัย พรธิตินิช. (2558). การศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหาร
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูป
การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- นันทพร ศุภะพันธ์. (2551). การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
เอกชน ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 2. ใน ปริญญาานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสารมิตร์.
- นิติพงษ์ วงศ์เรือน. (2547). การบริหารกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- เนือทิพย์ จันทรปุ้ย และภาวิดา ธาราศรีสุทธิ. (2564). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะของ
ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตเมืองปรางค์กู่ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(1), 26-40.
- ประจวบ แจ้โพธิ์. (2556). ความคิดเห็นของครูต่อบทบาทผู้บริหารในการพัฒนาการทำงานเป็น
ทีมของครูในโรงเรียน สำนักงานเขตบึงกุ่ม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2554). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ปัญญาชน.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2563 จาก
<https://www.mwit.ac.th/~person/01-Statutes/NationalEducation.pdf>
- มนต์ชัย สุวรรณหงส์. (2554). สภาพการปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในของครูโรงเรียน
บริหารธุรกิจอยุธยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา เขต 1 สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน.
ใน งานวิจัยการจัดการศึกษาตามหลักสูตรอาชีวศึกษา. โรงเรียนบริหารธุรกิจอยุธยา.

- สภาการศึกษา. (2552). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สมคะเน โตวัฒนา. (2556). พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สัμμα ธนินธ์. (2553). ทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). โครงการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาแนวใหม่ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 : การอบรมผสมผสาน. เรียกใช้เมื่อ 17 มีนาคม 2563 จาก <http://social.obec.go.th/library/document/asean.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องสมรรถนะของข้าราชการ. พ.ศ. 2545. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2563 จาก [http:// www.aviation.go.th/rbm/Competency.pdf](http://www.aviation.go.th/rbm/Competency.pdf)
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2540). เกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของคุรุสภา 2540. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537. กรุงเทพมหานคร: คุรุสภา.
- สำนักมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา. (2548). ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ. ราชกิจจานุเบกษา.
- สุกัญญา รัตมิตรรณโชติ. (2549). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- McClelland. (1973). Testing for Competency rather than Intelligence. American: Psychologist.

นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
สู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช*
INNOVATION OF CULTURAL KNOWLEDGE AND LOCAL WISDOM
MANAGEMENT FOR COMMUNITY DEVELOPMENT
IN NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จุฑาสกนธ์ บุญนำ

Jutasakhon Boonnam

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์

Nilrat Nawakitphaitoon

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail:Jutasakhon_boon@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความคิดเห็น แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ความถี่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ องค์ประกอบการจัดการความรู้วัฒนธรรม ประกอบด้วย การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ และการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้

2. การพัฒนานวัตกรรมกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรอง การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้

คำสำคัญ: นวัตกรรมจัดการความรู้, วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น, การพัฒนาชุมชน

* Received 18 February 2022; Revised 26 May 2022; Accepted 20 June 2022

ABSTRACT

This research aimed to 1) study, analyze, and synthesize the innovation of knowledge, cultural and local wisdom management to the community development of Nakhon Si Thammarat Province, and 2) develop the innovation of knowledge, cultural and local wisdom management in the community development of Nakhon Si Thammarat Province. This mixed-method research applied quantitative and qualitative research, the research tools included document analysis, interview, questionnaire, opinion, and quality assessment form, and the data were analyzed using content and frequency analysis.

The research showed that:

1. The study results of an analysis and synthesis of knowledge management components included the management of knowledge, culture, and local wisdom for tangible objects and the management of knowledge, culture, and local wisdom for intangible objects.

2. The innovation development of the knowledge, cultural, and local wisdom management process included the indication, creation, and seeking of knowledge, systematic knowledge management, processing and screening, knowledge exchange, and learning.

Keywords: Knowledge management innovation, Culture and local wisdom, Community development

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยี เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในทุกมิติทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยี ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคม และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดการครอบงำทางด้านความคิด การมองโลก แบบแผนการประพฤติปฏิบัติการบริโภคนิยม และปัญหาทางสังคมวัฒนธรรมอื่น ๆ ตามมา อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการหย่าร้างและความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาการมีค่านิยมที่เบี่ยงเบนหรือไม่พึงประสงค์ของสังคม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่จะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในขณะที่จำนวนประชากรวัยแรงงานได้เริ่มลดลง ส่งผลให้เกิดการขาดแคลน แรงงานในภาวะที่ผลิตภาพแรงงานไทยก็ย่ำต่ำ เนื่องจากปัญหาคุณภาพแรงงาน ความล่าช้าในการพัฒนาเทคโนโลยีและปัญหาในการบริหารจัดการ จึงเป็นข้อจำกัดในการเพิ่มขีดความสามารถ

ในการแข่งขัน และศักยภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการสร้างรายได้ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนด้วย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคุณภาพคนพบว่า ยังมีปัญหาในแต่ละช่วงวัยและส่งผลกระทบต่อเนื่อง ถึงกันตลอดช่วงอายุตั้งแต่พัฒนาการไม่สมวัย ในเด็กปฐมวัย ผลลัพธ์ทางการศึกษาของเด็กวัยเรียนค่อนข้างต่ำ การพัฒนาความรู้และทักษะ ของแรงงานไม่ตรงกับตลาดงาน ขณะที่ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ครอบครัวมีรูปแบบที่หลากหลายและเปราะบางสูงส่งผลต่อการบ่มเพาะให้เด็กเติบโตอย่างมี คุณภาพ ประกอบกับการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในวัฒนธรรมผ่านสังคม ยุคดิจิทัล ในขณะที่คนไทยจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมได้อย่าง เหมาะสม ส่งผลต่อวิถีชีวิต ค่านิยม ทักษะคิด และพฤติกรรมในการดำเนินชีวิต การพัฒนาในระยะ ต่อไปจึงต้องให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เริ่มตั้งแต่กลุ่ม เด็กปฐมวัยที่ต้องพัฒนาให้มีสุขภาพกาย และใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้และ ทักษะชีวิต เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพควบคู่กับการพัฒนา คนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัยมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม ส่วนรวมมีทักษะ ความรู้และความสามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐาน ของการมีสถาบันสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชนและภาคเอกชนที่ร่วมกันพัฒนาทุนมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง อีกทั้ง ยังเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติวัฒนธรรม พบว่า มีปัจจัยที่ต้องเร่งรัดการ ดำเนินงาน หลายประการ อาทิ 1) การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรัก ความหวงแหนและ ภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การยกระดับการบริหารจัดการมรดกและ ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทางเศรษฐกิจ 3) การนำทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้า และบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาด 4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมทั้งสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ 5) การพัฒนารูปแบบและเทคนิค การแสดงของไทย ให้มีความทันสมัย น่าสนใจและได้มาตรฐานในระดับสากล 6) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทาง สังคมในมิติทางวัฒนธรรม 7) การสร้างความรู้ ความเข้าใจและความสำคัญของประชาคม อาเซียนในมิติ 2 ศาสนาวัฒนธรรม 8) การส่งเสริมและยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรม ภาพยนตร์และวิดิทัศน์แบบครบวงจร 9) การนำมิติทางศาสนา วัฒนธรรมไปใช้ในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 10) การบูรณาการ การดำเนินงานศาสนาและ วัฒนธรรม ทั้งนี้ การขับเคลื่อนการพัฒนาดังกล่าวต้องมีความสอดคล้องกับ กรอบทิศทางการ พัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559)

จากปัญหาข้างต้นการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อันจะเป็นข้อมูลนำไปสู่การจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัฒนาต่อยอดให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ และสังเคราะห์ โดยวิธีการศึกษาตามแนวคิด (สุภางค์ จันทวานิช, 2556) วิธีการศึกษาเอกสารตามตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศึกษาองค์ประกอบนวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary study) วิเคราะห์องค์ประกอบ การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary analysis) สังเคราะห์โดยวิธีการสังเคราะห์ตามแนวคิด สุภางค์ จันทวานิช สังเคราะห์การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการสังเคราะห์เอกสาร (Documentary synthesis)

2. ผู้วิจัยได้พัฒนานวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชน โดยการตรวจสอบคุณภาพตามการประเมินคุณภาพของกัสกี (Guskey) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) ทั้ง 4 ด้าน ด้านความเหมาะสม (Propriety) พิจารณาจากความครอบคลุมองค์ประกอบการใช้ถ้อยคำ สำนวน การจัดกลุ่ม หรือลำดับของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมกับสถานการณ์ ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) พิจารณาจากความสามารถในการนำไปสู่การปฏิบัติด้านความสอดคล้อง (Congruity) พิจารณาจากความสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทของบุคลากร ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) พิจารณาจากผลดีที่เกิดจากนวัตกรรม เป็นการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลมาปรับปรุง ทดลองนำร่อง กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ปรับปรุงนวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. แหล่งข้อมูล /ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

แหล่งข้อมูล คือ หนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยเกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎี นวัตกรรม การจัดการความรู้ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตรหรือจัดทำย้อนหลังไม่เกิน 10 ปี สืบค้นจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านนวัตกรรม ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการความรู้ ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบการศึกษาเอกสาร (Documentary study) มีลักษณะเป็นรายการ ศึกษาเอกสารงานวิจัย บทความเกี่ยวกับการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2 แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) มีลักษณะเป็นรายการ วิเคราะห์เพื่อสรุปหลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อความเข้าใจโดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นการวิเคราะห์เอกสาร

4.3 แบบสังเคราะห์เอกสาร (Documentary synthesis) มีลักษณะเป็น รายการหลักการแนวคิดทฤษฎีการวิจัยและพัฒนา ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.4 แบบประเมินความเหมาะสม นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช มีองค์ประกอบองค์ประกอบ ของการประเมิน ตามการประเมินคุณภาพของ กัสกี้ (Guskey) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) ทั้ง 4 ด้าน ด้านความเหมาะสม (Propriety) พิจารณาจากความครอบคลุมองค์ประกอบการใช้ ถ้อยคำ สำนวน การจัดกลุ่ม หรือลำดับของเนื้อหา ตลอดจนความเหมาะสมกับสถานการณ์ ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) พิจารณาจากความสามารถในการนำไปสู่การปฏิบัติ ด้านความ สอดคล้อง (Congruity) พิจารณาจากความสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ บริบทของบุคลากร ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) พิจารณาจากผลดีที่จะเกิดขึ้นนวัตกรรมการจัดการความรู้

4.5 แบบประเมินคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วน วัด 5 ระดับ มีค่าคะแนนและการแปลค่าคะแนน มาตราส่วนประมาณค่า โดยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

5. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

5.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือแบบ วิเคราะห์เอกสาร (สุภางค์ จันทวนิช, 2556)

5.2 ผู้วิจัยสร้างแบบวิเคราะห์เอกสาร ตามขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิเคราะห์เอกสาร

5.3 ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างแบบสังเคราะห์เอกสาร ตามหลักการแนวคิด กรอบแนวคิด การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.4 ผู้วิจัยนำแบบการสังเคราะห์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอคำแนะนำ ปรับปรุงและแก้ไข

5.5 ผู้วิจัยศึกษาเกณฑ์การประเมินคุณภาพนวัตกรรม องค์ประกอบของการ ประเมินนวัตกรรม มาสร้างแบบประเมินคุณภาพ

5.6 ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างแบบประเมินคุณภาพ มาพัฒนา เป็นแบบประเมินคุณภาพ

5.7 ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของแบบประเมินคุณภาพ จำนวน 5 ตัวเลือก

5.8 นำแบบประเมินที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปหาผู้เชี่ยวชาญในการ ตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือวิจัย โดยวิธีการประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5.9 นำผลจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (IOC) (สุวิมล ว่องวาณิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย, 2543) ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ .05 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา การวิเคราะห์ เอกสารข้อมูลตามความเหมาะสมสอดคล้องของแบบประเมินรูปแบบ โดยใช้การคำนวณค่า ดัชนีความสอดคล้องตามสูตร Rowinelli and Hambelton (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2544)

5.10 นำข้อมูลที่รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 และปรับปรุงแก้ไขให้มีความ ชัดเจน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 นำแบบศึกษาเอกสารที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำ มาใช้ในการศึกษา เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สื่อต่าง ๆ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.2 นำแบบวิเคราะห์เอกสารที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วมาใช้ในการ วิเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สื่อต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.3 นำแบบสังเคราะห์เอกสารที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วมาใช้ในการ สังเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ วารสาร สื่อต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

6.4 ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน นวัตกรรม

6.5 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวม

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด หลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้ตารางวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

7.1 นำข้อมูลแนวคิดของนักการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ในตารางวิเคราะห์เนื้อหา

7.2 ผู้วิจัยใช้ความถี่ของข้อมูลที่แจกแจงโดยเลือกใช้นิยามของนักการศึกษาที่มีความถี่สูงมาใช้ในการวิจัย

7.3 ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเป็นโครงร่างองค์ประกอบและเกี่ยวกับนวัตกรรม การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.4 นำแบบประเมินที่ได้รับทั้งหมดมาวิเคราะห์สถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการ คำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

7.5 วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของการประเมินตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพ นวัตกรรมโดยค่าโดยเฉลี่ย $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลค่าเฉลี่ยเป็นระดับ คุณภาพ หลังจากเก็บข้อมูลแล้วผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ วิเคราะห์สถิติพื้นฐานของแบบประเมินคุณภาพโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และแปลค่าเฉลี่ยเป็นระดับความเหมาะสม เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปล ความหมายที่ตั้งไว้ แล้วสรุปว่า ความเหมาะสมในระดับใด เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน

ผลการวิจัย

นวัตกรรมการจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาหลักการเกี่ยวกับองค์ประกอบ นวัตกรรมการจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย

การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ (Material culture must be) หมายถึง สิ่งของหรือวัตถุอันเกิดจากความคิดและการประดิษฐ์ขึ้นมา ของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน ศิลปากริกรรม หนังสือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย เครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น

การจัดการความรู้ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ (Non-material culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เป็นวัฒนธรรม ทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด ศีลธรรมจรรยา กฎหมาย พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับเกิดจาก ประสบการณ์ การฝึกฝนในกลุ่มของตนว่าดีงาม ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติ จะเกิดขึ้นได้นั้น ล้วนมาจากการมีวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ

- กระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย
1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการพิจารณาว่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่ชุมชนนครศรีธรรมราช จำแนกประเภทได้ รูปแบบใด มีองค์ประกอบอะไรสามารถถ่ายทอดความรู้หรือการสอนลงในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้
 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) เป็นการสร้าง แสวงหา รวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ทั้งภายใน/ภายนอกชุมชน รักษาความรู้เดิม เพื่ออนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนไว้
 3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการกำหนดโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งชนิด ประเภท เพื่อให้สืบค้น เรียกคืน และใช้งานได้ง่าย โดยใช้ระบบฐานข้อมูล สารสนเทศในการจัดเก็บ
 4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) เป็นการปรับปรุงรูปแบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูล
 5. การแลกเปลี่ยนความรู้และการเรียนรู้ (Exchange knowledge and learning) เป็นการนำความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ในไปใช้ เกิดการเรียนรู้ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

อภิปรายผล

นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราชผลการวิจัยซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถนำไปสู่การอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ นวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวิธีการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์เอกสาร และสังเคราะห์เอกสาร มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ (Material culture must be) หมายถึง สิ่งของหรือวัตถุอันเกิดจากความคิดและการประดิษฐ์ขึ้นมาของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน ศิลปจารึก หนังสือ อาหาร ยารักษาโรค เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ ที่อยู่อาศัย เครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น 2) การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ (Non-material culture) หมายถึง วัฒนธรรมด้านนามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ เป็นวัฒนธรรมทางด้านจิตใจ เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม แนวคิด ศิลธรรมจรรยา กฎหมาย พิธีกรรม ศิลปะการแสดง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา และเป็นที่ยอมรับเกิดจากประสบการณ์ การฝึกฝน ในกลุ่มของตนว่าดีงาม ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของชาติจะเกิดขึ้นได้นั้น ล้วนมาจากการมีวัฒนธรรมทางจิตใจเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับกนกวรรณ ชูชาญ การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ความรู้ทางวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Knowledge) คือความรู้ชัดแจ้ง Explicit Knowledge) ที่สามารถมองเห็น สัมผัสหรือจับต้องได้ มีลักษณะเป็นกายภาพ (Tangible) เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ศิลปจารึก พงศาวดาร หนังสือ ตำรา เป็นต้น ซึ่งความรู้ทางวัฒนธรรมประเภทนี้ค่อนข้างยากต่อการสูญหาย และ 2) ความรู้ทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Knowledge) มีคือความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) ที่ไม่สามารถมองเห็น สัมผัส หรือจับต้องไม่ได้ มีลักษณะไม่เป็นกายภาพ (Intangible) เช่น ภาษา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ (กนกวรรณ ชูชาญ, 2552)

2. กระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) เป็นการพิจารณาว่าวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในพื้นที่ชุมชนนครศรีธรรมราช จำแนกประเภทได้ รูปแบบใด มีองค์ประกอบอะไร สามารถถ่ายทอดความรู้หรือการสอนลงในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ได้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition) เป็นการสร้าง แสวงหา รวบรวมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ความรู้ทั้งภายใน/ภายนอกชุมชน รักษาความรู้เดิม เพื่อนุรักษ์ สืบสาร

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนไว้ แยกความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้วออกไป 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization) เป็นการกำหนดโครงสร้างความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งชนิด ประเภท เพื่อให้สืบค้น เรียกค้น และใช้งานได้ง่าย โดยใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในการจัดเก็บ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement) เป็นการปรับปรุงรูปแบบวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วนสมบูรณ์เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูล 5) การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ (Exchange knowledge and learning) เป็นการนำความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา และทำให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน เช่น เกิดระบบการเรียนรู้จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ไปใช้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของทับทิม เป้งมล และคณะ การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนพบว่า กระบวนการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ทับทิม เป้งมล และคณะ, 2561) และกิตติคุณ ดิชนะ และฉัตรวิทย์ องค์กรซึ่งจัดการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของคนไทยเชื้อสายมาลายู จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษา 7 ขั้นตอน คือ 1) การระบุความต้องการ 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 3) การแสวงหาและสร้างความรู้ 4) การรวบรวมความรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การดึงความรู้มาใช้และแบ่งปัน และ 7) การฝึกฝังความรู้ และวนกลับมาเริ่มต้นทำซ้ำที่กระบวนการแรก เพื่อให้การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมเกิดความยั่งยืนตลอดไป (กิตติคุณ ดิชนะ และฉัตรวิทย์ องค์กรซึ่ง, 2560)

สรุป

จากการดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยที่ได้นำเสนอแล้วนั้น ปรากฏว่าได้ผลบรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นผลการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ นวัตกรรมจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาชุมชนจังหวัดนครราชสีมา มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุที่จับต้องได้ (Management of cultural knowledge and local wisdom through tangible objects)
 2. การจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ไม่ใช่วัตถุจับต้องไม่ได้ (Management of cultural knowledge and local wisdom that are not intangible)
- กระบวนการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย
1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)
 2. การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Creation and Acquisition)
 3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (Knowledge Organization)

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)
5. การแลกเปลี่ยนความรู้ และการเรียนรู้ (Exchange knowledge and learning)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรนำนวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นปรับใช้กับชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการจัดการความรู้โดยการทำเป็นกรณีศึกษา
2. ควรนำนวัตกรรมการจัดการความรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นไปพัฒนาขั้นตอนต่อไปทดลองใช้กับชุมชนโดยคำนึงถึงบริบทชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
3. ควรมีผลการดำเนินงานเป็นระยะ ติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชน เพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). ร่างกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ 20 ปี ด้านวัฒนธรรม ตามกรอบทิศทางยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- กิตติคุณ ดีชนะ และฉัตรวรรณ์ องค์กร. (2560). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของคนไทย เชื้อสายมาลายู จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 9(2), 179-187.
- ทับทิม เป็งมล และคณะ. (2561). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 2(3), 93-106.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุริยาสาน.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2544). หลักการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). ทฤษฎีการประเมิน (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2556). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย. (2543). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อบ่มบ่มความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย :
การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขัง ในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช*

THE APPLICATION OF BUDDHIST DHAMMA PRINCIPLES OF PRISONERS IN NAKHON SI THAMMARAT CENTRAL JAIL

ปริญญา จันทรทอง

Parinya Chanthong

เดชชาติ ตรัทรพย์

Detchat Treesap

สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

Supreecha Chamnanphuttiphon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: parinyachanthong@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้ต้องขังในเดือนเมษายน 2563 จำนวน 6,286 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเคริชซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลำดับขั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

* Received 6 September 2021; Revised 6 June 2022; Accepted 14 June 2022

พบว่า ด้านสมานัตตตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอัตถจริยา ส่วนด้านทาน มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะฐานความผิด และแดนควบคุม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ด้านทานมากที่สุด ได้แก่ ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมเห็นแก่ตัว ขาดการแบ่งปัน ขาดการเสียสละ และขาดรายได้ทางการเงินในการใช้สอย รองลงมา ด้านปิยวาจา ได้แก่ ผู้ต้องขังใช้วาจาไม่สุภาพ หยาบคาย เสียดสี ผู้ต้องขังอยู่ในสังคมต่างวัฒนธรรม ต่างภาษา กัน ส่วนด้านสมานัตตตา ได้แก่ พฤติกรรมส่วนบุคคลของผู้ต้องขังที่ไม่รู้จักหน้าที่ ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคน้อยที่สุด

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช พบว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ การจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาอุปนิสัย โดยเจ้าหน้าที่หรือเชียววิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เพื่อส่งเสริมและเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรม สอดแทรกกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดความคิดช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นเรื่องการสงเคราะห์ผู้อื่นให้เพิ่มขึ้น สร้างความรู้สึกที่ดีต่อปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในเรือนจำ

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักพุทธธรรม, ผู้ต้องขัง, เรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช

ABSTRACT

This thematic paper aimed to study 1) the application of Buddhist dhamma principles of prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail, 2) problems and obstacles to the application of Buddhist dhamma principles of prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail, and 3) the solutions for problems and obstacles of the application of Buddhist dhamma principles of prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail. This mixed methods research included quantitative research using 6,286 prisoners in April 2020 as the research population. The researcher determined the sample size by applying Krejcie and Morgan's table measurement and using stratified random sampling to get the sample group of 361 people. The research instrument for data collection was a questionnaire with closed and open-ended questions. The statistics for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. For qualitative research, there were 12 key informants selected by purposive

sampling. The research instrument for data collection was the interview. Then the data were analyzed using content analysis accompanied by the context

The findings were as follows:

1. Overall, the prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail applied the Buddhist dhamma principles at a high level. When considering each aspect in descending order of the average, it was found that the aspect of Samanattata had the highest average. Next below was Atthacariya, and the aspect of Dana had the lowest average. When classifying in terms of sexes, ages, degrees of education, nature of the offense, and control boundary, it was found that overall, the application of Buddhist dhamma principles of prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail was high.

2. For problems and obstacles to the application of Buddhist dhamma principles of prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail, it was found that the respondents mainly expressed their opinions about problems and obstacles in Dana: the prisoners had selfish behavior, lack of sharing, lack of sacrifice, and lack of financial income. The next below was Piyavaca: the prisoner's speech was impolite, rude, and sarcastic because they live in a society with different cultures and languages. For the aspect of Samanattata, the personal behavior of the prisoners was as follows: they did not know their responsibility and broke the rules. The respondents less expressed their opinions on the problems and obstacles.

3. For the solutions to problems and obstacles for the application of Buddhist dhamma principles of prisoners in Nakhon Si Thammarat central jail, it was found that from in-depth interviews, the informants commented on solutions to problems and obstacles as follows: organizing a training program on character development by staff or by inviting external speakers to educate and increase morals and ethics, including inserting various activities could help create ideas of helping each other, focus more on helping others, and create a feeling of good behavior in prison.

Keywords: Application, Buddhist Dhamma Principles, Prisoners, Nakhon Si Thammarat Central Jail

บทนำ

มนุษย์แต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎระเบียบที่แตกต่างกันไป เมื่อมีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาทำให้มนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นสังคม ต้องสามารถปรับตัวให้ทันตามการเปลี่ยนแปลง บางคนปรับตัวได้เร็ว บางคนปรับตัวได้ช้าขึ้นอยู่กับทักษะชีวิตและประสบการณ์ เช่น การติดต่อสื่อสารทางโซเชียล การสั่งซื้อสินค้าทางออนไลน์ เป็นต้น หลักการพื้นฐานของการมีวิถีคิดและการใช้ชีวิตที่ดี ให้มีคุณค่าแล้วหรือยัง ความสุขและความทุกข์อะไรจะเกิดหรือไม่เกิดไม่มีใครกำหนดได้นอกจากตนเอง ความสุขเกิดจากรู้จักการมองคนอื่นในแง่ดี หลักคือการที่เรามองคนอื่นด้วยสายตาแห่งความสุขปราศจากการโกรธเกลียด ไม่มองโลกในแง่ที่ร้ายเกินไป ทำปัจจุบันให้ดีที่สุดมีความสุข อย่าไปกังวลถึงอดีตหรืออนาคตที่ยังมาไม่ถึง เพราะเราไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ทำทุกอย่างให้ดีที่สุด สิ่งทีหล่อเลี้ยงจิตใจของมนุษย์ทำให้เกิดความมานะ ความเพียรพยายาม คนเราจึงจำเป็นต้องมีความหวังอยู่เสมอ แม้ว่าจะมีชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบากเพียงใด จงคิดและทำทุกอย่างในวันนี้อย่างเต็มที่และมีความหวังอยู่เสมอ รู้จักการให้ การให้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของหรือของมีค่า แต่หมายถึงของที่ประมาณค่าไม่ได้ เช่น น้ำใจ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นั้น เป็นวิธีการเสริมสร้างความสุขทางใจอย่างหนึ่งและให้เราคิดเสมอว่าการให้นั้น มักจะนำสิ่งดี ๆ มาสู่ทั้งผู้ให้และผู้รับ (ชัยวัฒน์ สุวิชัย, 2560)

เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชเป็นหน่วยงานสังกัดกรมราชทัณฑ์ ที่เป็นเรือนจำขนาดใหญ่ประจำเขต 8 ประจำภาคใต้ รองรับผู้ต้องขังที่มีกำหนดโทษทุกระดับตลอดถึงประหารชีวิต ได้รับการยอมรับว่ามีศักยภาพในการควบคุมสูง ทั้งมาตรฐานการควบคุมและสภาพแนวกำแพงของเรือนจำที่แข็งแรง มั่นคง ทำให้เรือนจำในเขตพื้นที่ที่มีผู้ต้องขังกำหนดโทษเกินความสามารถในการควบคุม จึงต้องย้ายผู้ต้องขัง จากเรือนจำดังกล่าว หลังจากศาลได้พิพากษาแล้วมาควบคุมที่เรือนจำกลางนครศรีธรรมราชเป็นจำนวนมาก หลายเรือนจำมาอยู่รวมกันสร้างความแออัดเกิดขึ้น เป็นสถานการณ์ผู้ต้องขังล้นคุกเนื่องจากพื้นที่ของเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชไม่ได้ออกแบบมารองรับผู้ต้องขังจำนวนมากเหมือนในปัจจุบัน เมื่อมาอยู่รวมกันจำนวนมากขึ้นก็จะพยายามสร้างสังคมคนจังหวัดเดียวกัน บ้านเดียวกันเกิดขึ้น เมื่อมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเกิดการเอารัดเอาเปรียบ แย่งชิง เพื่อให้ได้ความสะดวกสบาย ทั้งด้านอาหาร ที่พักผ่อน ตลอดจนการใช้ชีวิตในเรือนจำ ส่งผลให้มีการทะเลาะวิวาทเกิดขึ้น ขาดความสามัคคี ขาดน้ำใจที่จะแบ่งปันเอื้อเฟื้อ ใช้ชีวิตอย่างไม่เป็นสุขในสังคมเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชได้ตระหนักถึง แนวทางแก้ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ แย่งชิง สร้างความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน การอยู่รวมกัน อย่างมีความสุขให้เกิดขึ้นมาในสังคมผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยมีการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาช่วยแก้ปัญหา ส่งเสริมการเรียนรู้การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังใน

เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช หลักธรรมที่ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้เฝ้าผู้ไม่ตรีเอื้อเพื่อ เกื้อกูลคือหลักสังคัตถุธรรมมีอยู่ 4 ประการได้แก่ทาน คือ 1) การให้ การเสียสละหรือการ เอื้อเพื่อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำ ที่ไพเราะอ่อนหวานพูดด้วยความจริงใจไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมสำหรับกาลเทศะ 3) อตถจริยา คือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550)

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช เพื่อ ส่งเสริมความมีน้ำใจ เอื้อเพื่อแบ่งปัน การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขลดการเอาเปรียบ ระหว่างผู้ต้องขัง ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังสามารถใช้ชีวิตในเรือนจำได้อย่างมีความสุข ยังนำผลที่ได้ จากการวิจัยไปช่วยพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังในการใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุข รู้รักสามัคคี แบ่งปันซึ่งกันและกัน ภายในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชและยังผลให้พัฒนาพฤตินิสัยของ ผู้ต้องขังให้ดีขึ้นเมื่อพ้นโทษไป สามารถอยู่ในสังคมภายนอกได้และเป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ กลางนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของ ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

ประชากร ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช จำนวน 6,286 คน (ข้อมูล สถิติวันที่ 1 เมษายน 2563)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครชีซีและมอร์แกน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลำดับชั้น (Stratified Random sampling) คำนวณหา กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งผู้ต้องขังออกเป็น 4 แดนควบคุม ใช้การสุ่มแบบเป็นสัดส่วน แล้วเทียบ บัญญัติไตรยางศ์ เพื่อหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน ซึ่งมีวิธี คือ จำนวนผู้ต้องขังแต่ละ แดนหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วยขนาดกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้สัดส่วนครบทุกแดน ควบคุมแล้ว จะได้กลุ่มตัวอย่าง จึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีนำสัดส่วนแต่ละแดนควบคุม หารด้วยจำนวนห้องนอน เมื่อได้สัดส่วนแต่ละห้องแล้วทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบการสุ่ม

ตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ใช้วิธีจับฉลากตามหมายเลขรายชื่อแต่ละห้อง โดยทำทุกชั้นตอนจนครบทุกแดนควบคุม

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพใช้เทคนิคจากการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกตามตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ แต่ละแดนควบคุม โดยมีผู้บังคับแดนควบคุม จำนวน 1 คน รองผู้บังคับแดนควบคุม จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่ประจำแดนควบคุม จำนวน 1 คน ทั้งหมด 4 แดนควบคุม จำนวนทั้งสิ้น 12 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นโดยผู้วิจัย จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยแบบสอบถาม (Questionnaires) มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะฐานความผิด และแดนควบคุม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อดังนี้

- ด้านทาน	จำนวน 5 ข้อ
- ด้านปิยวาจา	จำนวน 5 ข้อ
- ด้านอัตถจริยา	จำนวน 5 ข้อ
- ด้านสมานัตตตา	จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามแนวคิดของลิเคิร์ท ดังนี้

5	หมายถึง ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้ระดับมากที่สุด
4	หมายถึง ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้ระดับมาก
3	หมายถึง ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้ระดับปานกลาง
2	หมายถึง ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้ระดับน้อย
1	หมายถึง ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แนวคำถามสำหรับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยคำถามสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกถูกพัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์ ปัญหาและอุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และคำถามสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกไปเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ขอรับหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บัญชาการเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. แจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์

4. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเดินทางไปเก็บข้อมูลตามวัน เวลาที่นัดหมายไว้ สถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นสถานที่ในแต่ละแดนควบคุมที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ปฏิบัติหน้าที่อยู่ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการจดบันทึกเป็นเอกสารและบันทึกภาพ เมื่อได้รับอนุญาต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ปังจยส่วนบุคคลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าความถี่

2. ศึกษาระดับการประยุกต์ใช้ของผู้ต้องขังที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพิจารณาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราชโดยพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายความว่า มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายความว่า มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายความว่า มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายความว่า มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายความว่า มีการประยุกต์ใช้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะทำการจัดข้อมูล (Data grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสนทนาที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Content analysis technique)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

1. จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ คือ เพศชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 299 คน คิดเป็นร้อยละ 82.83 และเพศหญิง จำนวนทั้งสิ้น 62 คน คิดเป็นร้อยละ 17.17
2. จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ คือ อายุ 30-39 ปี จำนวนทั้งสิ้น 164 คน คิดเป็นร้อยละ 45.43, อายุ 40-49 ปี จำนวนทั้งสิ้น 85 คน คิดเป็นร้อยละ 23.55 อายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวนทั้งสิ้น 83 คน คิดเป็นร้อยละ 22.99 และอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 29 คน คิดเป็นร้อยละ 8.03
3. จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ คือ ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวนทั้งสิ้น 168 คน คิดเป็นร้อยละ 46.54 ประถมศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 113 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.30 ปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวนทั้งสิ้น 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.91 และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวนทั้งสิ้น 37 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25
4. จำแนกตามลักษณะฐานความผิด พบว่า ผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ คือ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวนทั้งสิ้น 253 คน คิดเป็นร้อยละ 70.08 ความผิดเกี่ยวกับชีวิต จำนวนทั้งสิ้น 74 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 ความผิดเกี่ยวกับเพศ จำนวนทั้งสิ้น 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.99 และความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวนทั้งสิ้น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.43
5. จำแนกตามแดนควบคุม พบว่า ผู้ต้องขังที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ คือ แดนควบคุม 5 จำนวนทั้งสิ้น 101 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 แดนควบคุม 4 จำนวนทั้งสิ้น 99 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40 แดนควบคุม 6 จำนวนทั้งสิ้น 99 คน คิดเป็นร้อยละ 27.40 และแดนควบคุม 8 จำนวนทั้งสิ้น 62 คน คิดเป็นร้อยละ 17.20

ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช โดยรวม พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.95 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.68 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

แสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะฐานความผิด และแดนควบคุม ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายและเพศหญิง อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เพศชาย พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.98 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.85 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.70 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เพศหญิง พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.85 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.79 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.62 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ พบว่า อายุต่ำกว่า 30 ปี, 30-39 ปี 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อายุต่ำกว่า 30 ปี พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.93 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.85 ส่วนด้านปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.69 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อายุ 30-39 ปี พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.89 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.77 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.60 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อายุ 40-49 ปี พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.08 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.77 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อายุ 50 ปีขึ้นไป พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.03 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.80 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และปริญญาตรีหรือสูงกว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ระดับประถมศึกษา พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.02 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.93 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.69 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.91 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.80

ส่วนด้านทานและปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.67 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ระดับอนุปริญาหรือเทียบเท่า พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.81 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.69 ส่วนปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.51 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ระดับปริญาตรีหรือสูงกว่า พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.09 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.87 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.78 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

4. ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำแนกลักษณะฐานความผิด พบว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับชีวิต ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความผิดเกี่ยวกับเพศ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.89 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.79 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.61 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ความผิดเกี่ยวกับชีวิต พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.08 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนด้านปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.79 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน พบว่า ด้านสมานัตตตาและด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 4.00 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนด้านปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.83 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ความผิดเกี่ยวกับเพศ พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.34 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 4.02 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

5. ผลการวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช จำแนกตามแดนควบคุม พบว่า แดนควบคุม 4 แดนควบคุม 5 แดนควบคุม 6 และ แดนควบคุม 8 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย แดนควบคุม 4 พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.95 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.69 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แดนควบคุม 5 พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.91 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.80 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.64 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แดนควบคุม 6 พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 4.07 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนด้านปิยวาจา ค่าเฉลี่ย 3.75 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด แดนควบคุม 8 พบว่า ด้านสมานัตตตา ค่าเฉลี่ย 3.85 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอรรถจริยา ค่าเฉลี่ย 3.79 ส่วนด้านทาน ค่าเฉลี่ย 3.62 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ผลการรวบรวมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ดังนี้

ด้านทาน ได้แก่ ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมเห็นแก่ตัว ขาดการแบ่งปัน ขาดการเสียสละ ผู้ต้องขาดรายได้ ไม่เพียงพอในการใช้จ่าย ด้านปิยวาจา ได้แก่ ผู้ต้องขังใช้วาจา ไม่สุภาพ หยาดคาย เสียดีลี ผู้ต้องขัง มีการใช้ชีวิตจากภายนอกที่ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษาถิ่น ใช้วาจาที่ไม่

ไพเราะ ด้านอัตถจริยา ได้แก่ ผู้ต้องขังมีพฤติกรรมเห็นตัว เอารัดเอาเปรียบ การแย่งชิง ผู้ต้องขังวินัยในการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านสมานัตตตา ได้แก่ พฤติกรรมส่วนบุคคลของผู้ต้องขังไม่รู้จักหน้าที่ ผู้ต้องขังไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ

ผลการรวบรวมเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาคาประจำยุคที่ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช ดังนี้

ด้านทาน ได้แก่ มีการจัดโครงการฝึกอบรมพัฒนาพฤตินิสัยในการแบ่งปัน การช่วยเหลือจัดกิจกรรมที่สามารถแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่น ด้านปิยวาจา ได้แก่ จัดอบรมจากวิทยากรภายนอกให้รู้จัก การปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา คิทธิ พุทธิ ทำดี จัดอบรมพัฒนาพฤตินิสัย ปลุกฝังจิตใจที่ดี ด้านอัตถจริยา ได้แก่ จัดโครงการอบรม ให้ความรู้ในด้านการประพฤติกและการใช้ชีวิต การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรม ให้เป็นแบบอย่างในการทำประโยชน์ ด้านสมานัตตตา ได้แก่ มีการฝึกอบรมจากวิทยากรเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคลต่อเพื่อนร่วมสังคม อบรมการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

ด้านทาน มีปัญหาและอุปสรรคจากการมีรายได้ที่จะใช้จ่ายในชีวิตประจำวันไม่มากนัก อันมาจากขาดการติดต่อจากครอบครัว การเรียนรู้และการถูกปลูกฝังอุปนิสัยจากครอบครัวให้รู้จักการให้ทานค่อนข้างน้อย ต้องเอาตัวรอดไปในแต่ละวัน ด้านปิยวาจา มีปัญหาและอุปสรรคจากอุปนิสัยส่วนตัวและการอบรมจากสถาบันครอบครัว ความเคยชินกับการใช้ภาษาถิ่น ทำให้การใช้วาจาที่ไพเราะอ่อนหวานค่อนข้างน้อย ด้านอัตถจริยา มีปัญหาและอุปสรรคจากความคิดของผู้ต้องขังในการเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่นว่าเป็นการถูกหลอกใช้บ้าง ไม่ใช่หน้าที่ของตนบ้าง และอุปนิสัยส่วนตัวที่มีความคิดช่วยเหลือค่อนข้างน้อย ด้านสมานัตตตา มีปัญหาและอุปสรรคจากการปฏิบัติตนผิดต่อกฎระเบียบอันเป็นอุปนิสัยส่วนตัว การต้องเอาตัวรอดจากการมาอยู่ในสังคมอีกรูปแบบที่ตนเองต้องปรับตัวให้สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นให้ได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาคาประจำยุคที่ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช

การใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช มีแนวทางการแก้ไขปัญหาคาประจำยุคด้วยการจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาอุปนิสัย โดยเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้เพื่อส่งเสริมและเพิ่มพูนคุณธรรมจริยธรรม สอดแทรกกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดความคิดช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นเรื่องการสงเคราะห์ผู้อื่นให้เพิ่มขึ้น สร้างความรู้สึกที่ดีต่อบุคคลในการอยู่ร่วมกันในเรือนจำ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ดังนี้

ผลการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช โดยรวม มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้ต้องขังมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่ดี เป็นผู้ที่มีความประพฤติเสมอดันเสมอลาย มีการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น มีการใช้วาจาที่ไพเราะและเสริมกำลังใจที่ดีต่อเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน อีกทั้งงานวิจัยของ พระสุนทร ธมมวโร (บุญคง) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยองตามระดับการนำไปใช้ของประชาชนในชุมชนหนองสนม โดยรวม อยู่ในระดับมาก (เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชนในชุมชนหนองสนม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านสมานัตตตา ด้านปิยวาจา ด้านทาน และด้านอัตถจริยา ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (พระสุนทร ธมมวโร (บุญคง), 2560)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ด้านทาน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ด้านทาน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้ต้องขังมีการให้กำลังใจกับเพื่อนผู้ต้องขังที่ประสบปัญหาการดำเนินชีวิต เนื่องจากมองเห็นถึงสถานะของตนเองกับเพื่อนผู้ต้องขัง ต้องใช้ชีวิตในรูปแบบเดียวกันซึ่งตามงานวิจัยของ พระสุนทร ธมมวโร (บุญคง) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนมจังหวัดระยอง” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยองตามระดับการนำไปใช้ของประชาชนในชุมชนหนองสนม พบว่า ด้านทาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า เมื่อประชาชนมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันเป็นส่วนมาก เมื่อปรุงอาหารมักจะแบ่งให้เพื่อนบ้านได้ชิมเป็นประจำ ร่วมบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ ให้แก่ชุมชนเมื่อมีกิจกรรมคอยสวดส่งดูแลบ้าน ในยามที่เจ้าของบ้านไม่อยู่ เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อน ยินดีให้ความช่วยเหลือทันที ร่วมกับเพื่อนบ้านในการออกโรงทานเลี้ยงอาหารในงานต่าง ๆ และให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่ทางชุมชนจัดขึ้นตามลำดับ (พระสุนทร ธมมวโร (บุญคง), 2560)

ด้านปิยวาจา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ด้านปิยวาจา มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้ต้องขังมีการใช้วาจาที่สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน ส่งผลให้บรรยากาศการอยู่ร่วมกัน มีความสุข อารมณ์

จิตใจเบิกบาน หากมีปัญหาก็จะทำให้อารมณ์แต่ละฝ่ายสงบลงได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีการศึกษางานวิจัยของ กริธา คงพยัคฆ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ข้อ 1 ที่ว่า เจ้าหน้าที่ของเทศบาลพูดจาทักทายกับประชาชนด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน ร่องลงมาได้แก่ ข้อ 2 ที่ว่า เจ้าหน้าที่ของเทศบาลยิ้มแย้มแจ่มใสและพูดจาด้วยความสุภาพจริงใจ ส่วนข้อ 4 ที่ว่าเจ้าหน้าที่ ของเทศบาลเต็มใจรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผู้มารับบริการอย่างสุภาพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ (กริธา คงพยัคฆ์, 2562)

ด้านอรรถจริยา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ด้านอรรถจริยา มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่า ผู้ต้องขัง ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เสียสละแรงกายแรงใจให้กับงานที่ตนเองรับผิดชอบ รักษาทรัพย์สินที่ใช้เป็นสาธารณะให้เกิดความเสียหาย น้อยที่สุด นอกจากนี้มีงานวิจัยของ พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนวงษา) ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนา ชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” พบว่า ความคิดเห็นของ พระภิกษุสงฆ์ต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ด้านอรรถจริยา โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อ โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ “การ สาธารณูปการท่านเห็นว่าพระสังฆาธิการมีส่วนร่วมกับการประชาชนในการจัดโครงการรักษา สิ่งแวดล้อมในชุมชน เพียงใด” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยรองลงมา คือ “การสาธารณสงเคราะห์ท่าน เห็นว่าพระสังฆาธิการมีการให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชน เช่น การศึกษา สาธารณสุข การปกครอง การช่วยกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชน เพียงใด” ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “การศึกษาสงเคราะห์ ท่านเห็นว่าพระสังฆาธิการมีการบริจาคทุนทรัพย์ เพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐ หรือเอกชนเพียงใด” (พระวิศรุต ฐิตโสภโณ (อนวงษา), 2561)

ด้านสมานัตตตา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลาง นครศรีธรรมราช ด้านสมานัตตตา มีค่าแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปราชัยได้ว่า ผู้ต้องขัง ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบที่เรือนจำได้กำหนดไว้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะ เรือนจำมีผู้ต้องขังจำนวนมาก อยู่ร่วมกัน จึงต้องยึดกฎระเบียบ ให้ถือปฏิบัติ ซึ่งส่วนใหญ่ ผู้ต้องขังให้ความเคารพต่อกฎระเบียบดังกล่าว ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธนพร คุณสมปนโน (อาคะนิช) และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการ ดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ของประชาชนบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นด้านสมานัตตตา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.26 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 เมื่อพิจารณาแต่ละข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ย 4.20 – 5.00 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือเปิดโอกาสให้เพื่อน ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนได้เวลาประชุมยืดหลักประชาธิปไตยท่านมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานด้วยความเป็นกันเอง อย่างเสมอต้นเสมอปลายและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นกันเอง ไม่ถือตัวเข้ากับคนได้ทุกระดับ (พระธนพร คุณสมปนโน (อาคะนิช) และคณะ, 2560)

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช พบว่าผู้ต้องขังจะมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมจากหลักสังคหวัตถุ 4 ในด้านสมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนตามระเบียบของเรือนจำ การให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นอย่างดี แต่ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมจากหลักสังคหวัตถุ 4 ในด้านทาน คือ การถูกปลุกฝังจากครอบครัวที่มีสั่งสอนให้รู้จักการแบ่งปัน การมีน้ำใจค่อนข้างน้อย อันสืบเนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยตัวเองเป็นอันดับแรก จึงไม่สามารถแบ่งปันให้กับสังคมได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ การจัดกิจกรรม อบรม จากเจ้าหน้าที่หรือเชียววิทยากรจากภายนอกมาปลุกฝังนิสัยการช่วยเหลือแบ่งปันและอบรมสั่งสอนความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรเชียววิทยากรผู้มีความรู้มาอบรมเรื่องหลักพุทธธรรมให้กับผู้ต้องขังอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีความรู้ความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่ถูกต้องยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังเข้าถึงหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น
2. ส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านทาน การให้กำลังใจ การเสียสละ แก่เพื่อนผู้ต้องขัง เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังให้ดียิ่งขึ้น
3. ควรเชียววิทยากรมาจัดกิจกรรมนันทนาการเกี่ยวกับการพูดในที่สาธารณะ
4. ควรจัดกิจกรรมกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์เพื่อสร้างความเป็นผู้นำในการเข้าร่วมกิจกรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่ม นครศรีธรรมราช
2. ควรศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. ควรศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กรีธา คงพยัคฆ์. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการบริการสาธารณะของเทศบาล ตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุวิชัย. (2560). การใช้ชีวิตให้มีคุณค่าในแต่ละวัน. เรียกใช้เมื่อ 23 มีนาคม 2563 จาก <https://siamrath.co.th/n/8571>
- พระชนพร คุณสมปนโน (อาคะนิช) และคณะ. (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านศิลา ตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัยรัฐศาสตรบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์การปกครอง. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระวิศรุต ธิตโสภณ (อนวงษา). (2561). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชน
ในชุมชนท้องถิ่น อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช*
LIFE QUALITY DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHA DHAMMA
PRINCIPLES OF PEOPLE IN THONGLUMGEAK COMMUNITY, CHANYAI
DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เครือวรรณ เทพดำ

Kruewan Tapdume

สุปรีชา ชำนาญภูมิพร

Supreecha Chamnanphuttiphon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: thame3202@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 375 คน จากประชาชนในชุมชน จำนวน 4,037 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่าประชาชนไม่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ความไม่เสมอภาคในการอยู่ร่วมกัน

* Received 3 December 2021; Revised 5 May 2022; Accepted 20 June 2022

ขาดคำแนะนำ เพื่อเสริมสร้างทักษะในด้านต่าง ๆ และไม่มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะ (สุขภาพ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านวิริยะ (อารมณ์) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

3. หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องควรมีเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและหลักพุทธธรรมแก่ชุมชน โดยใช้แนวทางในการให้คำแนะนำ สนับสนุนส่งเสริมและการอบรมเพิ่มพูนปัญญาและคุณธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักพุทธธรรม, ประชาชนชุมชนท้องถิ่น

ABSTRACT

This research aimed to 1) study life quality development under the Buddhist dhamma principles of people in Thonglumgeak community, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province, and 2) study problems and obstacles in life quality development under the Buddhist dhamma principles of people in Thonglumgeak community, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province, and 3) suggest the guidelines to develop life quality under the Buddhist dhamma principles for people in Thonglumgeak community, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province. The research applied mixed-method research. For quantitative research, the data were collected from the sample group, 375 people from the population of 4,037 people in Thonglumgeak community, Chian Yai District, Nakhon Si Thammarat Province. The statistics were composed of frequency, percentage, mean, and standard deviation. For qualitative research, five key informants were chosen by purposive sampling, and the data were collected through an in-depth unstructured interview.

The research showed that:

1. General conditions, problems, and obstacles in life quality development: people did not give importance to attending the activities, there was inequality in living together, a lack of suggestions to improve skills and experiences, and no follow-up for the environment change in the community.

2. Overall, factors affecting the life quality development were at an average level. When considering each aspect, arranged in descending order of

the average, Chantha (health) had the highest average, and Viriyah (emotion) had the lowest average.

3. Suggestions for life quality development: the government sectors or related organizations should have staffs to suggest the guideline for life quality development and the Buddhist dhamma principles to the community. The guidelines should be suggested to support, promote, and increase intellect and virtue.

Keywords: Life quality development, Buddha Dhamma principle, Pelple Thonglumgeak community

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างรากฐานและเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคมโดยการพัฒนาทางด้านร่างกาย และจิตใจ รู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผลและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เป็นแนวทางการส่งเสริมอาชีพและเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว ทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีตลอดเวลา ส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนได้ และให้ความร่วมมือในการส่งเสริมวัฒนธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไปสู่แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นคุณธรรมนำไปสู่ความสำเร็จที่มีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่น ปรารถนาสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อุตสาหะ ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ ความคิดมุ่งมั่นไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำในสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตผูกใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย อุทิศตัวอุทิศใจในสิ่งที่ทำ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล ซึ่งถ้าบุคคลสามารถเชื่อมโยงหลัก หรือกระบวนการทั้ง 4 ข้อ (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) ก็เกิดผลสำเร็จขึ้นได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักธรรมที่นำมาใช้ประยุกต์ บูรณาการในการทำงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จ แต่เราจะต้องอาศัยการศึกษาหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความหมาย การนำไปใช้ของหลักอิทธิบาท 4 ด้วยการฝึกตนให้เกิดความชำนาญ มีความเพียร และความพยายามเป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553ข)

ปัจจุบันสภาพปัญหาของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นลำเจียก มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนมีภาระหนี้สิน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เนื่องจากไม่มีอาชีพที่แน่นอนเยาวชนชนมีค่านิยมด้านวัตถุนิยม ทำให้ขาดความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

ในชุมชน รวมไปถึงกิจกรรมศาสนกิจต่าง ๆ ทำให้ไม่มีส่วนร่วมและไม่ตระหนักถึงความห่วงหา
ชุมชนของตนเอง ชุมชนท้องลำเจียกมีประชากรหนาแน่น ทำให้ไม่ค่อยมีพื้นที่สีเขียว การขาด
แคลนน้ำอุปโภค บริโภค ประชาชนไม่มีอาชีพเสริมหลังจากการทำอาชีพหลัก ไม่มีการส่งเสริม
การรวมกลุ่มอาชีพอย่างต่อเนื่อง ผลผลิตทางการเกษตรลดลง เพราะบางพื้นที่ประสบปัญหา
พื้นที่ทำการเกษตรขาดอินทรีย์วัตถุ ผู้นำหมู่บ้านยังขาดความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์
ต่อการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ผู้นำองค์กรต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน มีผู้สูงอายุในหมู่บ้านจำนวน
มากขึ้น และไม่มีกิจกรรมทำร่วมกันหรือมีการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับประชาชนกลุ่มที่ว่างงาน
หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ในหมู่บ้านมีแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ไม่มีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย
ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เป็นโรคไข้เลือดออก ประชาชนขาดความใส่ใจในการดูแลสุขภาพตนเอง
ไม่สนใจในการออกกำลังกายเพื่อร่างกายที่แข็งแรง มีภาวะเจ็บป่วยและมีโรคประจำตัว เช่น
ความดันโลหิตสูง ฯลฯ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่
ในแบบเดิมเปลี่ยนแปลงไป ขาดความเอาใจใส่ในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของคนในหมู่บ้าน
มีความเห็นแก่ตัว และไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ขาดแคลนน้ำอุปโภค
บริโภคภายในหมู่บ้าน และน้ำไม่สะอาดเพียงพอ บางบ้านยังไม่มีเครื่องสูบน้ำมาใช้ อีกทั้งยังขาดการ
ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน รวมไปถึงการหาตลาดเพื่อรองรับ
กับผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในหมู่บ้าน กลุ่มเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านมีเวลาว่าง
เที่ยวเตร่ ไม่ได้ทำอะไรเพื่อครอบครัวหรือส่วนรวม ขาดแหล่งศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม
ขาดศูนย์การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น อาชีพเสริม การเพิ่มรายได้ การเลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ฯลฯ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตาม
หลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
จึงได้เลือกศึกษาหลักพุทธธรรมเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง และสามารถ
นำไปใช้ได้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อศึกษาปัญหา
และอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา
คุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนและสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้อง
ลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของ
ประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชน
ในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร (Population)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนประชากร 4,037 คน สถิติบ้านและประชากรของพื้นที่ตำบลท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. กลุ่มตัวอย่าง (Samples)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 375 คน

วิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้นำชุมชนซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการคัดเลือกผู้นำชุมชนทั้งหมด 5 ท่าน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัยเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured) จะใช้การสนทนาอย่างเป็นธรรมชาติตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้วิจารณญาณของผู้สัมภาษณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์มีอิสระในการตอบคำถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม โดยมีลักษณะแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยนำไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริงโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้ต่อเดือน ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถามโดยให้เลือกตอบมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในเขตชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิด (Open - ended questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสัมภาษณ์ สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดของการวิจัยในการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 จำแนกตาม เพศ พบว่า เพศชาย ร้อยละ 54.10 และเพศหญิง ร้อยละ 45.90 น้อยที่สุด

1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 18-30 ปี ร้อยละ 28.0 รองลงมา มีอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.1 น้อยที่สุด ตามลำดับ

1.3 จำแนกตามการศึกษา พบว่า ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช.ปวส. ร้อยละ 49.1 รองลงมา มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 31.2 และมีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 1.9 น้อยที่สุด ตามลำดับ

1.4 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอาชีพ เกษตรกรรม/กสิกรรม ร้อยละ 76.8 รองลงมา มีอาชีพข้าราชการ ร้อยละ 11.7 และมีอาชีพ รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 2.1 น้อยที่สุด ตามลำดับ

1.5. จำแนกตามรายได้ต่อเดือน พบว่า ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.5 มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 8,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.9 มีรายได้ต่อเดือน 8,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.1 น้อยที่สุด ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านฉันทะ (สุขภาพ) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิมังสา (สติปัญญา) และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิริยะ (อารมณ์) มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. ผลการรวมปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มากที่สุด คือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านฉันทะ (สุขภาพ) รองลงมา ด้านจิตตะ (ความสัมพันธ์ภาพทางสังคม) และด้านวิริยะ (อารมณ์) น้อยที่สุดตามลำดับ

4. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้

4.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิริยะ (อารมณ์) ควรช่วยกันแลรักษาความปลอดภัยภายในชุมชนเพื่อลดความกังวลถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันมีการแนะนำเพื่อแรงจูงใจในการอยู่ร่วมกันของประชาชนที่มีอาชีพ รายได้ต่างกันเพื่อลดความไม่พอใจในตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้ของประชาชนในสังคมและสนับสนุนส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

4.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตตะ (ความสัมพันธ์ภาพทางสังคม) ควรมีการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอทำให้ประชาชนมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ทักษะในด้านต่าง ๆ ควรสร้างความสามัคคีในชุมชน

4.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิมังสา (สติปัญญา) ควรมีการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ควรศึกษาค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองและรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ควรส่งเสริมและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในชุมชนอยู่เสมอ

4.4 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านฉันทะ (สุขภาพ) ควรมีเจ้าหน้าที่หรือผู้นำชุมชนสร้างแรงจูงใจในแนะนำการดูแลสุขภาพของประชาชน ส่งเสริมให้ประชาชนได้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และการสนับสนุนอุปกรณ์จากทางภาครัฐ/เอกชนควรกระจายให้ทั่วถึง มีการอบรมส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการเลือกบริโภคอาหารหลัก 5 หมู่ และควรให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน การมีส่วนร่วม การประชุมชมหมู่บ้านของทุก ๆ เดือน

4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 ท่าน มีดังนี้

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 5 ท่าน ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ว่า ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรม

ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างไรก็ตามประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านฉันทะ (สุขภาพ) 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิริยะ (อารมณ์) 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตตะ (ความสัมพันธ์ทางสังคม) 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิมังสา (สติปัญญา)

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านฉันทะ (สุขภาพ)

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 5 ท่าน พบว่า ควรมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำสนับสนุนให้ประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเองโดยใช้องค์ความรู้ทางด้าน ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ทรัพยากรพื้นฐานทั่วไปตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงหลักความปลอดภัยและถูกสุขอนามัยเพื่อสุขภาพทางด้านร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี มีกิจกรรมการนันทนาการร่วมกันเกี่ยวกับการออกกำลังกาย การเลือกบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะและครบ 5 หมู่ และการดูแลด้านสาธารณสุขเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีอยู่ร่วมกันภายในชุมชนอย่างมีความสุข

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิริยะ (อารมณ์)

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 5 ท่าน พบว่า ควรมีการสนับสนุนโครงการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนภายในชุมชน ลดการว่างงานทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่องหลีกเลี่ยงปัญหาความกดดันให้กับประชาชนสามารถปฏิบัติตนร่วมกันกับกลุ่มคนหมู่มากและให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือแบ่งปันอย่างเหมาะสม มีจิตใจโอปอ้อมอารี สามารถร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เช่น การฟังธรรม การสวดมนต์ การร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา หรือการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนโดยไม่มีข้อแม้

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตตะ (ความสัมพันธ์ทางสังคม)

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 5 ท่าน พบว่า ประชาชนควรได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ดีในแต่ละครัวเรือน รู้จักแบ่งปันกันและช่วยเหลือกันในทุก ๆ กิจกรรม สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อมีข้อโต้แย้งระหว่างคนที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันด้วยการใช้ความรู้สามารถคิดวิเคราะห์และมีเหตุผลในการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ประชาชนสามารถสังเกตการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนโดยการพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ไม่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิมังสา (สติปัญญา)

สรุปการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ 5 ท่าน พบว่า ประชาชนควรได้รับการเอาใจใส่จากทางเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ควรที่จะมีกลุ่มอาสาสมัครที่เกิดขึ้นจากชุมชนและมีการบริหารจัดการโดย

ชุมชนเอง โดยมีการดำเนินการผ่านโครงการที่เป็นการส่งเสริมดูแลสุขภาพทุกช่วงวัย โดยมีโครงการดูแลส่งเสริมฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ รู้ทันข่าวสารในสังคมปัจจุบัน และตัดสินใจได้ด้วยเหตุผล ด้วยการใช้สติปัญญา เพื่อให้ประชาชนได้สังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนอย่างมีเหตุผล

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการศึกษาพบว่าประชาชนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนมีการการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นบทบาทของประชาชนในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดปัญหาของชุมชนลงได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปรางทิพย์ ภักดีศิริไพโรจน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบล ท่าผา อำเภอกะเคา จังหวัดลำปาง คุณภาพชีวิตโดยรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับคุณภาพชีวิตดีมาก เมื่อใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ พบว่าระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสัมพันธภาพ ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ด้านโครงการภายในชุมชนผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอโดยรวม ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ผลการศึกษาความแตกต่างระหว่างตัวแปรกับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน พบว่า ตัวแปรในด้านเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ และรายได้ มีผลต่อคุณภาพชีวิตโดยรวมเมื่อวัดด้วยแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อยฉบับภาษาไทย และแบบวัดคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอโดยรวม สำหรับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ด้านที่ 1 การส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ การส่งเสริมกลุ่มจิตอาสาที่เกิดขึ้นมาจากชุมชนและมีการบริหารจัดการโดยชุมชนให้เข้มแข็ง และการสนับสนุนโครงการที่ดำเนินการให้มีความต่อเนื่องยั่งยืน ด้านที่ 2 การส่งเสริมด้านสัมพันธภาพทางสังคม ควรมีการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมประเพณีที่ดีงาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และการสร้างองค์ความรู้ของประเพณีและ

ภูมิปัญญาของชุมชน ด้านที่ 3 การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านที่ 4 การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้มีการอบรมความรู้เฉพาะทาง และการส่งเสริมให้มีอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น และด้านที่ 5 ด้านความมั่นคงปลอดภัยการส่งเสริมกลุ่มจิตอาสาในการรักษาความสงบเรียบร้อย และการสร้างองค์ความรู้ด้านความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้สามารถดูแลความปลอดภัยในชุมชน (ปรางทิพย์ ภักดีศรีไพรวัลย์, 2559)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านฉันทะ (สุขภาพ) พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่าประชาชนมีเวลาออกกำลังกายเป็นประจำเพื่อสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์และพักผ่อนเป็นไปตามปกติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประชาชนรู้จักควบคุมอารมณ์โดยการหมั่นฝึกให้ทานและมีการฝึกสมาธิอยู่เสมอมีกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ไหว้พระ ฟังธรรม ประชาชนมีเวลาว่างกับการทำงานอดิเรกและการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการที่จัดขึ้นภายในชุมชนด้วยความสมัครใจ และวิธีการเลือกบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะและครบ 5 หมู่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกบริโภคอาหารยังเป็นเรื่องที่เชื่อส่วนบุคคลประชาชนจึงเลือกบริโภคอาหารที่พอหาได้จากภายในชุมชนเป็นหลัก สาเหตุเนื่องมาจากประชาชนในชุมชนอาศัยร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่อาชีพและรายได้ของแต่ละครอบครัวมีแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีณยู เย็นผาสุก และ รุ่งภพ คงฤทธิ์ระจัน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสงคราม ด้านร่างกายอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อันดับหนึ่งมีร่างกายแข็งแรงที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ในแต่ละวัน เช่น การทำงานหรือการดำเนินกิจกรรมประจำวัน รองลงมา อันดับสอง มีการดูแลสุขภาพใส่ใจการรับประทานอาหารอย่างเหมาะสม และอันดับสุดท้าย ไม่มีโรคประจำตัวที่ต้องใช้ยาหรือรักษาอย่างต่อเนื่อง (ศรีณยู เย็นผาสุก และรุ่งภพ คงฤทธิ์ระจัน, 2562)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิริยะ (อารมณ์) พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่าประชาชนมีการควบคุมอารมณ์โดยการหมั่นฝึกให้ทาน เข้าวัด ฟังธรรม ร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในชุมชนระดับปานกลาง การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนเข้ากับบุคคลและชุมชนได้ทุกสถานะอาชีพ การสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี เป็นคนอภัยภัยดีเข้ากับทุกคนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา เฉลียวชาติ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบล

ขององค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ อำเภอมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ เป็นเพราะกระบวนการหรือกิจกรรมบางกิจกรรม ประชาชนสามารถให้ความร่วมมือหรือเข้าร่วมได้ด้วยตนเองโดยความสมัครใจ เช่น การให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ แก่องค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็นหรือความต้องการผ่านช่องทางต่าง ๆ และการเข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย ตลอดจนเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำขึ้น เช่น การแข่งขันกีฬาการเข้าร่วมประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น ในส่วนของการมีส่วนร่วมอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ ตามระเบียบกฎหมายต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุซึ่งลักษณะนี้จะเป็นการคัดเลือกจากผู้แทนของหมู่บ้านทำให้การมีส่วนร่วมอยู่ในความรับผิดชอบกับคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น (ปัญญา เกลียวชาติ, 2560)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตตะ (ความสัมพันธภาพทางสังคม) พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ประชาชนมีการเข้าร่วมอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ประชาชนสามารถคิดพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีความรัก ความสามัคคี เป็นหนึ่งอันเดียวกัน มีการช่วยเหลือในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น มีการสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน และสามารถศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขโดยถือหลักพุทธธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน คือ หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุดมจันทวรรณ (อุตตโม) การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ชาวบ้านสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขโดยถือหลักพุทธธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน คือ สังคหวัตถุ ซึ่งเมื่อในชุมชนมีความเดือดร้อนในด้านปัจจัยทั้งสี่ บุคลากรในองค์กรจะให้ความช่วยเหลือ หมายถึง การให้ทาน อันเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและให้คำแนะนำ และรวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนบ้าน เมื่อเพื่อนบ้านทำงานผิดพลาดหรือไม่ประสบความสำเร็จ ก็จะแสดงความมีน้ำใจงาม น้ำใจดี มีความรัก ความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น เมื่อมีความเดือดร้อนในการทำงาน ต้องการความช่วยเหลือก็ให้ความช่วยเหลือด้วยการพูดให้กำลังใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้คำแนะนำ ชี้แจงอย่างถูกต้อง ไม่พูดจาดูหมิ่น เสียดีสีเพื่อนบ้านแต่พูดจាកันด้วยความไพเราะน่าฟัง เมื่อต้องการความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย ก็ให้ความสำคัญ ขวนขวาย ช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ หรือการให้ความสำคัญกับชุมชนของตนเองด้วยการช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ภายในชุมชน บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเมื่อเกิด

ปัญหาขึ้นในชุมชน ก็เข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบผู้อื่นอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันกับเพื่อนบ้านทุกครั้ง (พระครูอุดมจันทวรรณ (อตุตโม), 2561)

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านวิม้งสา (สติปัญญา) พบว่า ประชาชนที่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการของชุมชนสามารถกระจายเป็นกลุ่มเครือข่ายภายในชุมชนซึ่งทำให้ง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนถึงให้ข้อมูลต่าง ๆ แก่สมาชิกในชุมชนผ่านการสื่อสารภายในกลุ่ม ประชาชนที่มี เพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง อาทิเช่น การอ่านหนังสือ การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ประชาชนมีการสังเกตและติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และประชาชนมีการศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านเป็นประจำและสม่ำเสมอเพื่อให้มีส่วนร่วมรับรู้ รับฟังนโยบายของส่วนราชการ และนำเสนอปัญหาหรือความต้องการของชุมชนหรือของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมแก่หมู่บ้านของตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิศร ยืนยง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของประชาชนในจังหวัดนครนายก อยู่ในระดับปานกลาง เป็นเพราะประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล อีกทั้งประชาชนได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นผลย้อนกลับต่อการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ที่หน่วยงานของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำขึ้น เนื่องจากกิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นเกี่ยวข้องและเป็นการบริหารราชการเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนประชาชนจึงควรเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผล (ธนิศร ยืนยง, 2561)

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชน

ห้องลำเจียก อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ว่างงาน ขาดความรู้ด้านการส่งเสริมอาชีพ กังวลถึงความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ขาดการแนะนำเกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกันในสังคม ประชาชน ควรได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ดีในแต่ละครัวเรือน รู้จัก แบ่งปันกันและช่วยเหลือกันในทุก ๆ กิจกรรม ควรมีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ สนับสนุน ให้ประชาชนดูแลสุขภาพของตนเองโดยใช้องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญา เทคโนโลยี ทรัพยากรพื้นฐานทั่วไปตามความเหมาะสมโดยคำนึงถึงหลักความปลอดภัยและถูกสุขอนามัย เพื่อสุขภาพทางด้านร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี มีกิจกรรมการนันทนาการร่วมกันเกี่ยวกับการ ออกกำลังกาย การเลือกบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะและครบ 5 หมู่ และการดูแลสุขภาพ สาธารณสุขเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีอยู่ร่วมกันภายในชุมชนอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตในพื้นที่อื่น ๆ
3. ควรศึกษารายละเอียดส่วนย่อยของการพัฒนาคุณภาพชีวิตการพัฒนาชุมชน ในแต่ละด้านอย่างละเอียดผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของประชาชนและพัฒนาท้องถิ่น เช่น การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้าบริการ เพื่อความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมี ศักยภาพเพื่อสนับสนุนข้อมูลทางการวิจัยให้ตรงกับความจริงมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ธนิศร ยืนยง. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัด นครนายก. วารสารมหาจุฬานาครธรรมส์, 5(2), 119-135.
- ปรางทิพย์ ภักดีศิริไพวัลย์. (2559). การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 อำเภอเกาะคำ จังหวัดลำปาง. ใน สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขา การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ปัญญา เฉลียวชาติ. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาตำบลของ
องค์การบริหารส่วนตำบลนครสวรรค์ออก อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์.
ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พระครูอุดมจันทวรรณ (อุตตโม). (2561). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของ
ประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 5(2), 216-23.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2553ข). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์
ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- ศรัณยู เย็นผาสุก และรุ่งภพ คงฤทธิ์ระจัน. (2562). การศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนใน
เขตเทศบาลเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 6(1), 181-203.

บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
ในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ROLES OF ECCLESIASTIC MONKS IN PROMMOTING MORALITY AND
ETHICS IN THE SANGHA ADMINISTRATIVE COMMUNITY, NAKHON SI
THAMMARAT PROVINCE

พระวัชรินทร์ วชิรวังโส (ชุมจีน)

Phra Wacharin Wachirawangso (Chumjeen)

เดชชาติ ตรีทรัพย์

Detchat Treesap

พระครูวิจิตรพรหมคุณ

Phrakruwijiitphrommakun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: Wachirawangso136@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน ของพระสงฆ์ในการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 310 คน ตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก

* Received 3 September 2021; Revised 4 April 2022; Accepted 20 June 2022

2. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะ พบว่า ปัญหา อุปสรรค คือ ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ ชุมชนขาดการชักนำความร่วมมือ และการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย ขาดการแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาคือ ด้านครอบครัว ได้แก่ ให้พ่อ แม่เป็นผู้ถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุตรหลาน จะทำให้บุตรหลานรู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี

3. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ควรสนับสนุนให้มีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ลูกหลานของตน ปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม จะเป็นวิธีการสร้างจริยธรรมให้แก่คนในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : บทบาทพระสังฆาธิการ, การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, ชุมชน

ABSTRACT

The thesis aimed to study 1) roles of the ecclesiastic monks in promoting morality and ethics in the Sangha administrative community, Nakhon Si Thammarat province, 2) problems, obstacles, and solutions of the ecclesiastic monks in promoting morality and ethics in the sangha administrative community, Nakhon Si Thammarat province, and 3) guidelines to promote morality and ethics in the community of ecclesiastic monks in The Sangha administrative community, Nakhon Si Thammarat Province. This mixed research was composed of quantitative and qualitative research. For the quantitative research, the sample group was 310 people, including community leaders as village and sub-district headmen in Nakhon Si Thammarat Province. The researchers determined the sample based on Krejcie and Morgan's prefabricated table. Data were analyzed using the application program, and the statistics applied for this research were percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative research, the data were collected through in-depth interviews with five key informants and analyzed using descriptive analysis techniques.

The results showed that;

1. Roles of the ecclesiastic monks in promoting morality and ethics in the community, Nakhon Si Thammarat Province, in all seven aspects were at a high level.

2. The results in compiling the recommendations showed that the problems and obstacles were from the political aspect: lack of cooperation and support from many parties in the community and lack of introduction to moral and ethical development principles. The solutions to the problems start with the family aspect: parents should convey morality to their children and family members to make them know what is good and evil.

3. Guidelines for promoting morality in the community of ecclesiastic monks in Nakhon Si Thammarat province, it was found that the ecclesiastic monks should support or campaign the family for the cultivation of morality for their children to raise moral and ethical awareness. It is a way to create sustainable ethics for people in the community.

Keywords: Roles of the ecclesiastic monks, Promoting morality and ethics, Community

บทนำ

บทบาทของพระสงฆ์ในยุคปัจจุบันนี้โดยพุทธทาสภิกขุกล่าวว่า บทบาทที่พระสงฆ์ทำได้ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) เผยแผ่ด้วยให้ปริยัติ (การศึกษา) 2) เผยแผ่ด้วยการทำให้ดู (ปฏิบัติ) และ 3) เผยแผ่ด้วยการมีความสุขให้ประจักษ์ (ปฏิเวธ) จนเกิดความไว้วางใจในแนวทางส่งผลต่อการริเริ่มประพฤติปฏิบัติตาม ส่วนพระสงฆ์ที่ออกไปแสดงบทบาทต่อชุมชนนั้น พระสงฆ์ในชนบทจึงมีความผูกพันกับชุมชนเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากในแต่ละฤดูกาล มักจะมีกิจกรรมที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับศาสนา และจารีตประเพณีในชุมชนนั้น ๆ ล้วนเป็นการเสริมบทบาท และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน นอกจากนั้นบทบาทที่สำคัญยิ่งและปรากฏอยู่ทั่วไป ได้แก่ การเข้าไปสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา การเข้าไปบรรยายธรรมแบบผสมผสานกับศาสตร์ปัจจุบัน ตามหน่วยงานทั้งในภาครัฐ และภาคเอกชนซึ่งเป็นบทบาทเชิงรุก แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทนั้นจะเกิดขึ้น และประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับการเรียกร้องหรือตอบรับหรือตอบสนองจากสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับวัด ที่ยังมีวัฒนธรรม ประเพณีค่านิยม และความเชื่ออื่น ๆ ที่มีอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่พระสงฆ์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ของประชาชนที่มีความเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนา และเพื่อตอบสนองต่อปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบัน (พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง), 2561)

การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคมนานาประการ โดยเฉพาะปัญหาการขาดคุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย อาทิ ปัญหายาเสพติด อาชญากรรม ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปัญหาแหล่งอบายมุขแหล่งเร่ร่อน การขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ฯลฯ ซึ่ง

ล้วนเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่จะต้องช่วยกันเร่งบริหารจัดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับสังคมไทยที่เหมาะสมให้แก่เด็ก เยาวชน และพลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่รับกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมโดยปราศจากภูมิคุ้มกัน ประชาชนในทุกภาคส่วนของสังคมไทยที่นับวันแต่จะห่างไกลศาสนาขาดการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ละเลยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมทำให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรงมากขึ้น (พระครูพิศาลจริยากร และสุชน ประวัตินันท์, 2562)

เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์สาธุการจะต้องรับและเพิ่มบทบาทจากอดีตที่ทำงานในเชิงรับ เปลี่ยนเป็นเชิงรุกให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาวะสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้ คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์สาธุการจะต้องหันมาเน้นบทบาทในด้านนี้ และให้ความสำคัญมากขึ้นด้วยการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาคุณภาพทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำต้องได้รับการเน้นหนักเอาใจใส่เป็นพิเศษ โดยเฉพาะในชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่ใกล้ชิดกับวัด และพระภิกษุ ต้องได้รับการคุ้มกันที่ดีด้วยการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคมเพียงพอ เช่น การมีความเอื้ออาทรต่อกัน การเสียสละต่อส่วนรวมย่อมนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้และเป็นความเข้มแข็งในการพัฒนาประเทศชาติด้วย ในเมื่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเช่นนี้แล้ว การที่พระสงฆ์หันมาปรับเพิ่มบทบาทของตนเพื่อพัฒนาชุมชนในด้านคุณธรรมจริยธรรมให้มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้คลุกคลีใกล้ชิดกับวงการคณะสงฆ์ และรับใช้ในภารกิจของคณะสงฆ์หลายอย่างมาโดยตลอด จึงสนใจที่จะศึกษาว่า พระสงฆ์สาธุการมีบทบาทต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนอย่างไรบ้าง มีกิจกรรมและปัญหาอุปสรรคในดำเนินบทบาทของพระสงฆ์สาธุการอย่างไร ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของพระสงฆ์สาธุการในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช พระสงฆ์ถือว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่พระสงฆ์สาธุการมีบทบาทด้านการให้ความรู้ และพัฒนาจิตใจแก่คนในชุมชนในการปลูกฝังการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้อยู่ร่วมกันเกื้อกูลกันในชุมชน พระสงฆ์สาธุการมีบทบาทด้านการช่วยพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งนี้พระสงฆ์สาธุการยังมีบทบาทในการช่วยบรรเทาปัญหาและมีส่วนช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตใจของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นถือเป็นงานสังคมสงเคราะห์ที่พระสงฆ์สาธุการจะทำได้โดยตรง ถือเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเน้นด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน ล้วนแล้วพระสงฆ์สาธุการต่างมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาส่งเสริมในการเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนาเพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการที่ดำเนินกิจกรรมด้านส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาของพระสังฆาธิการด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชน ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะผู้นำชุมชนที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านที่อยู่ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 1,550 คน
2. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ตามตารางสำเร็จรูปของ เครชชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน มีวิธีการสุ่มแบบจับฉลาก โดยมีรายชื่อของผู้นำชุมชนทั้ง 23 อำเภอ แล้วนำมาจับฉลาก ให้ได้อำเภอละ 13 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้าง โดยทำการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชน ในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนในเรื่องต่อไปนี้ อย่างไร ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะได้รับข้อคำถามเหมือนกัน โดยผู้วิจัยจะแบ่งบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนโดยผ่านทางด้านต่าง ๆ ทางสังคมทั้ง 7 ด้าน

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในด้านการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนร่วม และมีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการคัดเลือกนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงความรู้ทั้งหมด 5 คน มาทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นที่ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้าง โดยทำการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
4. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้นำชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย ร้อยละ 72.30 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 27.70
 - 1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 43.20 รองลงมา มีอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 38.40 มีอายุ 30 - 40 ปี ร้อยละ 18.40
 - 1.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปวส./ปริญญาตรี หรือสูงกว่า ร้อยละ 47.40 รองลงมา มีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 38.40 และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีร้อยละ 14.20
 - 1.4 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้นำชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอาชีพการเกษตร ร้อยละ 48.10 รองลงมา มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 18.10 มีอาชีพค้าขาย ร้อยละ 17.40 และมีอื่น ๆ เช่น รับจ้าง ร้อยละ 16.50
 - 1.5 จำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้นำชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ 16,001 – 20,000 บาท ร้อยละ 46.50 รองลงมา มีรายได้ 20,001 บาทขึ้นไป ร้อยละ 31.60 และมีรายได้ต่ำกว่า 16,000 บาท ร้อยละ 21.90
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้นำชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน ทั้ง 7 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านศาสนา ส่วนด้านเศรษฐกิจ และด้านสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหามบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค บทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

3.1.1 ด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวขาดการถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุตรหลานและสมาชิกในครอบครัว ชุมชนขาดการรณรงค์ให้คนงดเหล้าเข้าพรรษา เพราะเหล้าเป็นตัวปัญหาในครอบครัว ปัญหาการหย่าร้าง ครอบครัวแตกแยกทิ้งลูกให้เป็นเด็กกำพร้า และปัญหาเด็กหนีออกจากบ้าน

3.1.2 ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ ในชุมชนขาดการชักนำความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย คนในชุมชนขาดการแนะนำเกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมชุมชนขาดผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้การสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมในชุมชนและกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่น

3.1.3 ด้านศาสนา ได้แก่ ชุมชนขาดการให้คำแนะนำ ตักเตือน ให้ความรู้ ให้ความคิดการเอาใจใส่ให้ถูกและเคร่งครัดตามหลักศาสนาคนในชุมชนขาดผู้ให้คำแนะนำ ตักเตือน เอาใจใส่ให้ถูกและเคร่งครัดตามหลักศาสนา ชุมชนไม่มีผู้นำอนุรักษมรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

3.1.4 ด้านการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีครูพระสอนคุณธรรมจริยธรรมประชาชนไม่ค่อยเข้าวัดฟังธรรมมากนักนอกจากตามเทศกาลต่าง ๆ ชุมชนไม่มีผู้นำในการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน และพุทธศาสนิกชน

3.1.5 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ คนชุมชนมีการเอาวัดเอาเปรียบกันเกินไป ขาดผู้นำในส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในตำบล/หมู่บ้าน

3.1.6 ด้านสื่อมวลชน ได้แก่ การขาดความร่วมมือกับสื่อมวลชน เพื่อสนับสนุนเผยแพร่หลักธรรม ขณะเดียวกันสื่อสารมวลชนเองไม่เพิ่มบทบาทในการเผยแพร่หลักธรรม

3.1.7 ด้านนันทนาการ ได้แก่ ชุมชนไม่ได้จัดกิจกรรมให้ประชาชนหรือเยาวชนเข้าชมรมต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้สังคมร่วมกัน ชุมชนไม่มีการจัดกิจกรรมจัดสถานที่ต่าง ๆ

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

3.2.1 ด้านครอบครัว ได้แก่ ให้พ่อ แม่เป็นผู้ถ่ายทอดคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุตรหลาน และสมาชิกในครอบครัว จะทำให้บุตรหลานรู้จักแยกแยะว่าสิ่งใดดีสิ่งใดไม่ดี ร่วมกันรณรงค์ให้คนงดเหล้าเข้าพรรษา เพราะเหล้าเป็นตัวปัญหาในครอบครัวทำให้ครอบครัวแตกแยก ถ้านักเรียนได้ครอบครัวจะมีความรัก ความอบอุ่น ปัญหาทั้งหมดก็จะไม่เกิดขึ้น

3.2.2 ด้านการเมืองการปกครอง ได้แก่ ช่วยกันชักนำ ขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เข้ามาดำเนินการพัฒนาในชุมชน นิมนต์พระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถให้คำแนะนำ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม คนในชุมชนร่วมกันเป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้การสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่น

3.2.3 ด้านศาสนา ได้แก่ ให้คำแนะนำ ตักเตือน ให้ความรู้ ให้ความคิด การเอาใจใส่ให้ถูกอย่างเคร่งครัดตามหลักศาสนา และการประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีและพัฒนาให้ประชาชนในสังคมได้รับความสะดวกมากขึ้น

3.2.4 ด้านการศึกษา ได้แก่ ควรหาพระสงฆ์ที่ครูพระสอนคุณธรรมจริยธรรมเข้าไปสอนในทุกสถาบัน ให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชน และพุทธศาสนิกชน

3.2.5 ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ควรให้การแนะนำคนชุมชนในการไม่เอาไรต์เอาเปรียบกันเกินไปและหันมาสนับสนุนสินค้าและบริการที่ผลิตโดยคนในชุมชนด้วยกัน ร่วมช่วยกันคิด ลงมือทำและแต่งตั้งผู้นำในส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพภายในตำบล/หมู่บ้าน

3.2.6 ด้านสื่อมวลชน ได้แก่ ขอความร่วมมือกับสื่อมวลชน เพื่อสนับสนุนเผยแผ่หลักธรรมะ หลักจริยธรรม เช่นการเทศน์ออกโทรทัศน์ทุกวัน การจัดทำสื่อเกี่ยวกับสงฆ์ถ่ายทอดในสิ่งที่จริง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรส่งเสริมการสร้างคนดีให้สังคมเพิ่มมากขึ้นสื่อมวลชนเองควรเพิ่มบทบาทในการส่งเสริม ยกย่องการทำความดีให้เพิ่มขึ้น ปรับรูปแบบและสาระการนำเสนอข่าวสารข้อมูลให้เป็นข้อมูลด้านดีหรือด้านบวกให้มากขึ้น

3.2.7 ด้านนันทนาการ ได้แก่ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรมีการจัดกิจกรรม จัดสถานที่ต่างๆ เช่น ตามลานวัดภายในวัด จัดให้มีการเขียนคำสุภาษิตติดตามต้นไม้ (ต้นไม้พูดได้) จัดให้มีห้องสมุดภายในวัด และควรมีเพลงเกี่ยวกับเรื่องของพุทธศาสนา เพลงส่งเสริมการรักษาบ้านเมือง เพลงธรรมะ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้

ผลการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านครอบครัว มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านศาสนา ส่วนด้านเศรษฐกิจ และด้านสื่อมวลชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามในชุมชนขาดการชักนำความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่ายคนในชุมชนขาดการแนะนำเกี่ยวกับหลักการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมชุมชนขาดผู้สนับสนุนและส่งเสริมให้การสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่นช่วยกันชักนำ ขอความร่วมมือและการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เข้ามาดำเนินการพัฒนาในชุมชนนิมนต์พระวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถให้คำแนะนำ ปลุกฝัง คุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนหรือผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเติบโตเป็น บุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้ในอนาคตเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

ด้านครอบครัว พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านครอบครัว อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า พระสังฆาธิการได้จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ประชาชนเข้าวัดทำบุญ ฟังธรรมในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางศาสนา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือพระสังฆาธิการได้รณรงค์ให้ประชาชน ลด เลิกอบายมุข หันมาประพฤติตนเป็นคนดี โดยเฉพาะสมาชิกในด้านครอบครัว และพระสังฆาธิการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กที่พ่อแม่หมดความสามารถอบรมด้วยตนเองรวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเฉลิมชัย โชติโก (เปลี่ยนระดับ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของกลุ่มเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านหลักการการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญากับสถานศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้นทางกลุ่มมีเป้าหมายในการทำงานด้านเผยแผ่ให้เยาวชนได้ตระหนักรู้ในศักยภาพพื้นฐานของตนที่ประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลัก ส่งเสริมให้เยาวชนมีแนวคิด

ในการดำเนินชีวิตแบบวัยรุ่นให้ถูกต้องตามครรลองครองธรรมที่จะเป็นในช่วงแห่งวัยที่แสวงหาความหมายของชีวิต (พระเฉลิมชัย โชติโก (เปลี่ยนระดับ), 2560)

ด้านการเมืองการปกครอง พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมในด้านการเมืองการปกครองอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสังฆาธิการได้จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองการปกครอง เช่น การให้ความรู้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่นักการเมืองควรยึดถือ และปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการได้ปลูกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในรูปแบบสื่อต่าง ๆ ไปยังนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่น และพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการชักนำประชาชนให้ร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้านอย่างสามัคคีธรรม และพระสังฆาธิการมีบทบาทในการระงับข้อพิพาทของประชาชนหรืออำนวยความสะดวกยุติธรรมภายในพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การจัดกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน สืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในด้าน กายวาจาการกำหนดนโยบายด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลาการ และด้านการประเมินผลทำให้เยาวชนของชาติมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิด เช่น การหนีเรียน การเที่ยวกลางคืน ในสถานบันเทิง การเล่นการพนัน ชู้สาว การติดยาเสพติด และปัญหาอื่น ๆ นั้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาครอบครัวแตกแยก นักเรียนขาดความอบอุ่น ขาดความเอาใจใส่ดูแลอย่างจริงจังจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน (พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์), 2562)

ด้านศาสนา โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมในด้านด้านศาสนาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพระสังฆาธิการได้สร้างความรู้สึที่ดีโดยออกบิณฑบาตทุกเช้า และรับกนิมนต์ไปทำบุญบ้านของญาติโยม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำในการอนุรักษ์สืบทอดพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม เช่น เป็นผู้นำในการประกอบศาสนพิธีต่าง ๆ และพระสังฆาธิการเป็นผู้ทำหน้าที่อบรมศีลธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชน และเยาวชนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรภา คำทา และสมบัติ วรินทร์นุวัตร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น” พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก การสร้าง

คุณค่าที่ดีในสังคมบนผืนแผ่นดินไทย การอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีสังคมโดยรวมที่มีคุณภาพ ประกอบด้วยความสุข ความพอดี ซึ่งสามารถสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วย คุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษา สิ่งเอื้อประโยชน์ เพื่อการเรียนรู้คุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา เพื่อการพัฒนาคนในระยะยาว อันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศต่อไป (จิรภา คำทา และสมบัติ วรित्रนุวัตร, 2559)

ด้านการศึกษา โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมในด้านด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าพระสงฆ์เป็นพระวิทยากร หรือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาพระสงฆ์มีการจัดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนในชุมชน และพระสงฆ์มีการจัดหาทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียนในชุมชนที่ยากจนทุกระดับการศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร ทุนาบาล เรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร” พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความ มีวินัย ด้านความสุภาพ ด้านความสามัคคี ด้านความสะอาด ด้านความ ซื่อสัตย์ ด้านความมีน้ำใจ อยู่ในระดับดี ได้แก่ ด้านความขยันด้านความประหยัดตามลำดับ (วิภาพร ทุนาบาล, 2561)

ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ผู้นำชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมในด้านด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ได้ส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ พระสงฆ์ได้ร่วมจัดธรรมคัมให้ประชาชนจัดกิจกรรมทางศาสนา และงานประเพณีต่าง ๆ อย่างประหยัด และพระสงฆ์ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการกับการประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุน เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์หรือกองทุนอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้รับการที่ได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนในโรงเรียนร่วมกับครูอาจารย์ประจำ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่ถูกต้องดีงามของบุคคลทางจิตใจและความประพฤติ

ของนักเรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามภารกิจที่พระสงฆ์ต้องรับผิดชอบจึงจำแนกได้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเป็นตัวแทนทางจริยธรรม 2) การเป็นผู้อบรมสั่งสอน 3) การเป็นผู้เตือนสติ 4) การเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม 5) การเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม นั่นเอง (พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง), 2560)

ด้านสื่อมวลชน โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมในด้านด้านสื่อมวลชน อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์สามารถได้เสริมสร้างความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการเผยแพร่กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปสู่ประชาชน และพระสงฆ์ได้มีการเทศน์ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา พระสงฆ์สามารถได้ประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และพระสงฆ์สามารถได้เขียนบทความเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ การเรียบเรียงหนังสือธรรมะเผยแพร่ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมะลิ ชิตธมโม (ทวัมประเสริฐ) เรื่อง "แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 6" พบว่า แนวคิดทางการส่งเสริมศีลธรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาผู้มีบทบาทในการ ส่งเสริมจริยธรรมให้แก่ นักเรียนของครูผู้สอนให้นักเรียนมีค่านิยมทางศีลธรรม และคุณธรรมที่สังคม ยอมรับเป็นปทัสฐานในการวัด บุคคลที่กระทำก็เกิดความพอใจในการกระทำของตนเองซึ่งแสดงออกถึงคุณงามความดี เพื่อบรรลุสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าที่พึงประสงค์ และเพื่อความสงบสุขของสังคมจริยธรรมหรือคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกาย ในลักษณะที่ต้งามถูกต้องอันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคมและจริยธรรมจะมีได้ต้องปลูกฝังฝึกหัด โดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรมลงในใจก่อน (พระมะลิ ชิตธมโม (ทวัมประเสริฐ), 2561)

ด้านนันทนาการ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็เพราะได้ว่า ผู้นำชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชน เขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมในด้านด้านนันทนาการ อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์สามารถได้จัดให้วัดเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษาและศึกษาค้นคว้าทางวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา พระสงฆ์สามารถได้จัดวัดให้เป็นสถานที่เรียนรู้แก่ผู้ใดเรียนรู้ทั้งคนในชุมชน และบุคคลอื่น ๆ และพระสงฆ์สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมร่วมกันของประชาชนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พระนิคม กตปญโญ (นำชม) เรื่อง "การส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี" พบว่า การส่งเสริมหรือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ปัจจุบันทุกฝ่ายมุ่งไปที่

เยาวชนเป็นสำคัญ โดยผู้ที่ได้รับหน้าที่ และเป็นความหวังในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชน ได้แก่ บุคลากรทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ซึ่งเข้าไปมีบทบาทในเรื่องนี้ร่วมกับสถาบันการศึกษา ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพที่จะสามารถส่งเสริม ปลุกฝัง คุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชนหรือผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเติบโตเป็น บุคลากรที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติได้ในอนาคต (พระนิคม กตปญโญ (นำชม), 2561)

สรุป

การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในชุมชนเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในชุมชนควรมีการสนับสนุนหรือรณรงค์ให้มีการปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ลูกหลานของตนและคนในครอบครัวต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นต้นแบบที่ดีทั้งความคิด คำพูดและการกระทำ การปลุกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม วัดจึงสามารถให้การอบรมโดยอ้อมได้ด้วยการตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ให้การอบรมช่วยผลักดันให้มีการนำวิชาศีลธรรมและจริยธรรมบรรจุลงไปหลักสูตรการเรียนทุกระดับ เพื่อปลุกฝังคุณธรรมที่เกิดขึ้นในตัวของนักเรียน คือ ความเป็นผู้มีระเบียบวินัย ความเป็นผู้ที่มีความเมตตากรุณา ความเป็นผู้ที่มีความขยันอดทน ซื่อสัตย์ และสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้นิติธรรมประเพณีตนอยู่ในกรอบกฎหมาย จารีต ประเพณีและพระธรรมวินัยและยึดมั่นในความถูกต้องดีงามและเป็นตัวอย่างที่ดีต่อสังคมมีความซื่อสัตย์จริงใจและขยันอดทนต่อหน้าที่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. พระสงฆ์ควรมีการการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ให้ประชาชนเข้าวัดทำบุญ ฟังธรรมในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางศาสนาให้เยอะกว่านี้ พระสงฆ์ควรช่วยรณรงค์ให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข หันมา ประพฤติตนเป็นคนดี โดยเฉพาะสมาชิกในครอบครัว และควรทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเด็กที่พ่อแม่หมดความสามารถอบรมด้วยตนเองรวมทั้งอนุเคราะห์เด็กกำพร้าและสร้างโอกาสให้เด็กเหล่านี้มากยิ่งขึ้น

2. พระสงฆ์ควรเพิ่มการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองการปกครอง เช่น การให้ความรู้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่นักการเมืองควรยึดถือ ปฏิบัติและเพิ่มการปลุกฝังหลักธรรมคำสอนทางศาสนาที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในรูปแบบสื่อต่าง ๆ ไปยังนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นให้มากขึ้น

3. ควรสร้างคุณค่าที่ดีในสังคมบนผืนแผ่นดินไทย การอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของความเป็นไทยมีสังคมโดยรวมให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย ความสมดุล ความพอดี ซึ่งสามารถสร้างคนให้เป็นคนดี คนเก่ง พร้อมด้วย คุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีต่อไป

4. พระสังฆาธิการร่วมกันกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อช่วยกันส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน คนในชุมชน นักเรียนนักศึกษา และพระสังฆาธิการควรมีการส่งเสริมให้การจัดสอนธรรมศึกษาแก่นักเรียนและประชาชนในชุมชน ควรมีการจัดหาทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียนในชุมชนที่ยากจนทุกระดับการศึกษา มอบหน้าที่ให้พระภิกษุและสามเณรในปกครองได้ช่วยกันดำรงตนเป็นศาสนทายาทที่ดีต่อไป

5. พระสังฆาธิการช่วยส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และได้ร่วมจัดธรรมรงค์ให้ประชาชนจัดกิจกรรมทางศาสนา และงานประเพณีต่าง ๆ อย่างประหยัด และช่วยกันนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการกับการประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุน เช่น กองทุนสัจจะออมทรัพย์หรือกองทุนอื่น ๆ

6. พระสังฆาธิการควรที่จะเสริมสร้างความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการเผยแพร่กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมไปสู่ประชาชน และการได้มีการเทศน์ทางวิทยุทางโทรทัศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม พระสังฆาธิการประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

7. พระสังฆาธิการมีการจัดให้วัดเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษาและศึกษาค้นคว้าทางวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ และจัดวัดให้เป็นสถานที่เรียนรู้แก่ผู้ใดที่เรียนรู้ทั้งคนในชุมชน และบุคคลอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องความคิดเห็นของพระสังฆาธิการกับการเป็นผู้นำในการรณรงค์ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ควรศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุน จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของพระสังฆาธิการได้มีการให้ความรู้แก่พระสงฆ์ และประชาชนทั้งภายในและภายนอกวัดในอำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

จิรภา คำทา และสมบัติ วรินทรนุวัตร. (2559). การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น. Veridian E-Journal Silpakorn University, 9(2), 1962-1978.

- พระครูพิศาลจริยากร และสุชน ประวัติดี. (2562). จริยธรรม: ปัญหาพฤติกรรมและการจัดการในปัจจุบันของสังคมไทย. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 5(2), 131-145.
- พระเฉลิมชัย โชติโก (เปลี่ยนระดับ). (2560). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเมล็ดพันธุ์แห่งปัญญา. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนิคม กตปถุญ (นำชม). (2561). การส่งเสริมการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์). (2562). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมะลิ ชิตธมโม (ท้วมประเสริฐ). (2561). แนวทางการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลยางค้อม อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5(3), 754-671.
- พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อันทอง). (2560). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภาพร ทุนบาล. (2561). การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลักษณะการเจริญมรณสติตามนัยที่ปรากฏในอรรถกถาพระบาลี:
คัมภีร์วิสุทธิมรรค*

CHARACTERISTICS OF DEATH MINDFULNESS AS EVIDENCED
IN PHRA PALI COMMENTARY: VISUDDHIMAGGA SCRIPTURE

พระมหาวิรุธ วิโรจน์ (นิลเพ็ชร)

Phramaha Wiruth Wirojano (Ninpetch)

เชียวชาญ ศิริศักดิ์เสนา

Cheawchan Sirisaksena

ชนาธิป ศรีโท

Chanathip Sritho

พระครูวินัยธรรวชิต ปยุตโต (ทesa)

Phrakruwinaithorn Worachat Payutto (Thasa)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: Wiruth2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

คัมภีร์อรรถกถาวิสุทธิมรรคได้กล่าวถึงการเจริญมรณสติโดยอาการต่าง ๆ ถึง 8 ลักษณะด้วยกัน ซึ่งได้แก่ การระลึกถึงความตายโดยปรากฏจุฬเพชฌฆาต โดยวิบัติแห่งสมบัติ โดยเปรียบเทียบ โดยร่างกายเป็นสาธารณะแก่สัตว์และปัจจัยแห่งความตายมากชนิด โดยอายุเป็นของอ่อนแอ โดยชีวิตไม่มีนิมิต โดยชีวิตมีกำหนดกาล และลักษณะสุดท้าย การระลึกถึงความตายโดยพิจารณาว่าชีวิตมีขณะสั้น ซึ่งนอกจากจะประกอบด้วยการให้ความหมาย การอธิบายถึงอาการต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเจริญมรณสติแล้ว ยังอ้างอิงถึงถ้อยคำของพระอรรถกถาจารย์ประกอบการเรียบเรียงด้วย มีเชิงอรรถที่ให้รายละเอียดของศัพท์ที่ยังคลุมเครือ ไม่แจ่มแจ้งในแง่ของความหมายให้ผู้ค้นคว้าได้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเห็นว่า บรรดาแนวคิด ความหมาย องค์ประกอบของบทความวิชาการต่าง ๆ ที่นำมาเรียบเรียงให้ผู้อ่านศึกษานั้น ท่านประพันธ์ไว้อย่างครอบคลุมรอบด้านยิ่ง อาจกล่าวได้ว่า คัมภีร์วิสุทธิมรรคนั้นนับเป็นชุมทองแห่งสติปัญญาที่หาได้ หากไม่นำมาเผยแพร่ออกไปในวงกว้างแล้ว นับเป็นเรื่องน่าเสียดาย โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่ผู้คนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีของอินเทอร์เน็ต สำหรับเผยแพร่วารสารวิชาการต่าง ๆ ให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงมาก

* Received 17 June 2021; Revised 24 June 2022; Accepted 28 June 2022

ยิ่งขึ้นด้วยแล้ว ยังต้องตระหนักในการใช้สอยเทคโนโลยีเหล่านี้ให้มากกว่าที่เป็นอยู่และใช้ให้เกิดประโยชน์เชิงวิชาการให้ผู้คนทุกระดับชั้นสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็วสมกับเป็นยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: มรณสติ, การนึกถึงความตาย 8 ลักษณะ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค

ABSTRACT

The Visuddhimagga scripture explains the death mindfulness in eight characteristics: the death recall by the appearance of an executioner, the wealth catastrophe, comparison by the body as the public to the beast and the various factors of death, age is weak, life without a sign, life with time, and life is short. In addition to giving meaning and describing the symptoms that indicate the development of death mindfulness, the Visuddhimagga scripture also refers to the lecturers' words in the composition. Some footnotes detail the vague terms and unclear meanings for the researchers to understand more clearly.

The author sees that the concepts, meaning, and elements of various academic articles compiled for readers to study were written comprehensively. It could be said that the Visuddhimagga scripture is a gold treasure trove of wisdom. It will be a pity if it is not released to a broader audience. People are taking advantage of the technology using the internet for publishing various academic journals to provide greater accessibility, especially in today's age. However, we need to be more aware of the use of these technologies than they are and use them to achieve educational benefits for people of all levels by accessing them quickly and easily, as in the actual digital age.

Keywords: Death mindfulness, 8 characteristics of death mindfulness, Visuddhimagga scripture

บทนำ

ในช่วงที่ผู้คนตื่นตระหนกกับเหตุการณ์โรคระบาดโควิด-19 ซึ่งมีผลทำให้เกิดความสูญเสียไปในวงกว้าง ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกวัฒนธรรม ในทั่วทุกมุมโลกต่างพากันเตรียมการรับมือกับการแพร่ระบาดของเชื้อโรคนี้อย่างเข้มข้น จริงจัง ปรากฏว่ามีผู้เสียชีวิตจากโรคภัยชนิดนี้ในปัจจุบันนับเป็นล้านคนทั่วโลก อีกทั้งยังมีจำนวนผู้ติดเชื้อที่ยังอยู่ในระหว่างการรักษา พักฟื้นตัวอยู่อีกเป็นจำนวนมาก รวมถึงมียอดผู้ติดเชื้อที่เพิ่มขึ้นอยู่เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของประเทศไทยนั้นถือได้ว่าการเตรียมการรับมือเป็นอย่างดี มีมาตรการเข้มงวด

เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อโรคชนิดนี้ได้ในระดับหนึ่ง ผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นไม่มี ผู้ติดเชื้อที่กำลังรับการรักษายังคงที่ ยอดผู้เสียชีวิตเพิ่มยังไม่น่ากังวลนัก แต่ยังมีภาระวัง กระจุน เตือนรณรงค์ให้คนไทยได้ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท ยังคงรักษามาตรการทางสาธารณสุขอย่างเข้มงวดในการควบคุมผู้คนเข้าออกประเทศ รักษาระยะห่างทางสังคม สวมใส่หน้ากากอนามัย เป็นต้น

เมื่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป ท่ามกลางสถานการณ์อันไม่ปกติที่เกิดขึ้น แต่จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปกติใหม่ที่เรียกกันคุ้นปากว่า new normal จึงทำให้ผู้คน จำต้องปรับเปลี่ยนให้เป็นการใช้ชีวิตให้เป็นปกติมากที่สุด โดยยอมรับความเปลี่ยนแปลงของ สถานการณ์ใหม่ให้ได้ ทางกาย จากที่ไม่เคยใช้หน้ากากอนามัย กลับจำเป็นต้องใช้อยู่เสมอหาก ต้องพบปะ พูดคุย เข้าสังคมกับผู้อื่นที่แปลกหน้าไม่คุ้นเคย การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจากที่เคย เข้าร่วมกิจกรรมได้ทันที โดยไม่ต้องมีขั้นตอนตรวจสอบใด ๆ มาเป็นอุปสรรค กลับต้องยอมให้ มีการวัดไข้ ด้วยเครื่องมือวัดที่ถูกออกแบบเพื่อรองรับสถานการณ์นี้โดยเฉพาะด้วย ทางใจ จากที่เคย เข้าสังคมสนุกสนาน เฮฮา ไม่รู้สึกโดดเดี่ยว เปลี่ยวเหงา กลับต้องมาจำกัดบริเวณอยู่ในที่ที่ต้อง กักตัวเองไว้ เพื่อป้องกันการติดเชื้อเพิ่ม และอาจเป็นพาหะนำไปสู่การแพร่กระจายไปยังกลุ่มคน ที่รวมตัวกันอย่างปลอดภัยในสังคมอื่น ๆ อีกก็เป็นได้อย่างนี้เป็นต้นก็มี

ที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นมาตรการรับมือกับความตาย คือการป้องกันตนเองอย่างไร ไม่ให้สัมผัสเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด 19 แล้วส่งผลร้ายแรงถึงชีวิตในที่สุด จึงเป็นเรื่องการ เตรียมพร้อมรับมือกับความตายอย่างรอบคอบรัดกุม โดยไม่กลัวตายต่างหาก หากทำไปเพียง เพราะความกลัวตายไม่ ซึ่งสอดคล้องกับการพิจารณาระลึกถึงความตาย 8 ลักษณะที่ท่าน พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพื่อทำความรู้จักความตายอย่างเข้าใจ อันเป็น วัตถุประสงค์โดยตรงของการเขียนบทความวิชาการชิ้นนี้ขึ้น มีผู้รู้กล่าวไว้ว่า หากจะถามว่า มนุษย์กลัวอะไร อาจจะมีสารพัดคำตอบนานาประการสำหรับผู้เกิดมาเป็นมนุษย์ ที่สามารถ ตอบได้จากความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สั่งสมมาแต่อดีต สัมผัสมาตั้งแต่เกิด แต่คำตอบทั้งหมดทั้งมวลนั้น น่าจะสรุปได้เพียงคำตอบเดียวอย่างกระชับรัดกุมนั่นคือ มนุษย์ กลัวความไม่รู้ เพราะไม่รู้ (อวิชชา) นั่นเองจึงทำให้มนุษย์หวาดกลัว สะดุ้งตื่น และประหวั่นพรั่น พริ้งกับสิ่งลึกลับที่ไม่รู้แจ้งชัดอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันได้ ตราบใดที่ยังไม่รู้ไม่เห็นในสิ่งที่ลึกลับนั้นว่าคือ อะไรแน่มันคือ เมื่อสรุปโดยหลักตรรกศาสตร์ โดยเทียบเคียงกับหลักการและเหตุผลแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า ที่มนุษย์กลัวตาย นั้นเพราะมนุษย์ไม่รู้จักความตายก็ย่อมได้ การเขียน บทความนี้ก็เพียงเพื่อต้องการให้ผู้คนทำความรู้จักกับความตายให้มากขึ้น ทำความเข้าใจให้ มากขึ้น เมื่อรู้และเข้าใจมากยิ่งขึ้นแล้ว จะช่วยลดทอนความกลัวตายได้มากขึ้นตามไปด้วย เมื่อ รู้จักทำใจยอมรับความจริงก่อนจะตายได้มากขึ้น เป็นอันหวังได้ว่าความเศร้าหมองแห่งใจ นี้ เกิดขึ้นได้ยากเช่นเดียวกัน เมื่อความเศร้าหมองแห่งใจเกิดได้ยาก หรือไม่เกิดแล้ว ความ

บริสุทธิ์ของใจก็ย่อมมี สุกตคือภพภูมิที่ดี ก็ย่อมเข้าถึงได้โดยไม่ยากสำหรับผู้เจริญมรณสติอยู่เนื่องนิตย์

ยิ่งไปกว่านั้น หากเรารู้จักและเข้าใจความตายได้อย่างรอบด้านแล้ว ประโยชน์ย่อมบังเกิดขึ้นแก่เราได้โดยประจักษ์ เป็นที่พึงแก่ตนได้ยามเข้าสู่มรณกรรม สามารถประคับประคองป้องกันจิตใจไม่ให้เศร้าหมองได้นับเป็นประโยชน์ส่วนตน (อิตตहितประโยชน์) ประโยชน์ผู้อื่นเล่า (ปรหิตประโยชน์) ย่อมสามารถแนะนำ พร่ำสอน ชี้แจง ทำความเข้าใจให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจในความตายนี้ให้ถ่องแท้ อันเป็นการชี้ทางสว่างให้พวกเขาได้เตรียมใจให้พร้อมก่อนเข้าไปสู่มรณกรรมอันจะมาถึงเข้าในอนาคตกาลข้างหน้า เพื่อจักได้ไม่กระวนกระวายใจฟุ้งซ่านขุ่นมัวส่งผลให้ใจเกิดความเศร้าหมองไม่พองใส จนสู่เสี่ยงต่อการเข้าไปสู่ทุกข์คติ อันเป็นโลกหลังความตายอันไม่น่าพึงประสงค์สำหรับมนุษย์ผู้เกิดมาพบพระพุทธศาสนา จะได้ไม่เสียชาติเกิดและขาดทุนชีวิตไปอย่างน่าเสียดาย อันเป็นวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่งของการเรียบเรียงบทความชิ้นนี้ขึ้น

สำหรับเนื้อหาที่นำมาเผยแพร่เป็นแนวทางนำไปสู่การทำความเข้าใจในเรื่องมรณสตินี้จะมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้เข้าถึงความเป็นจริงของความตาย โดยใช้หลักมรณสติ คือการระลึกถึงความตายโดยลักษณะต่าง ๆ ถึง 8 ประการด้วยกัน เมื่อเรามองลักษณะแห่งความตายเหล่านี้ได้ชัดเจนแล้ว อาจทำให้ใจยอมรับ และบรรเทาความลุ่มหลงมัวเมาในชีวิตได้บ้างไม่มากก็น้อย การเทียบเคียงถึงสิ่งที่พรรณนาไว้ในอรรถกถาวิสุทธิมรรคนี้ ทำให้เราได้ความรู้ว่า แม้เราก็จะต้องยอมรับในหลักการเข้าสู่ความสูญเสียในลักษณะเช่นนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกัน

ดังความตอนหนึ่งในวิสุทธิมรรคอันว่าด้วยการมนสิการถึงมรณะคือความตายที่ว่า “แต่สำหรับพระโยคาวจรผู้ใด ด้วยมนสิการเพียงเท่านั้น กรรมฐานยังไม่เป็นอย่างนั้น พระโยคาวจรผู้นั้นพึงระลึกถึงความตายโดยอาการ 8 อย่างนี้คือ วรกปัจจุภูฐานโต พิจารณาความตายโดยปรากฏดุจเพศฆาต สมปตติวิปตติโต โดยวิบัติแห่งสมบัติ อุปสัหรณโต โดยเปรียบเทียบ กายพหุสาธารณโต โดยร่างกายเป็นสาธารณะแก่สัตว์และปัจจัยแห่งความตายมากชนิด อายุทุพพลโต โดยอายุที่นับเป็นของอ่อนแอ อนิมิตตโต โดยชีวิตไม่มีนิมิต อทธานปริจเฉทโต โดยชีวิตมีกำหนดกาล ขณปริตโต โดยชีวิตมีขณะสั้น

การนำเสนอลักษณะการเจริญมรณสติตามนัยพระบาลีในคัมภีร์วิสุทธิมรรคนี้ ผู้เรียบเรียงจะอธิบายนัยที่แฝงอยู่ในความหมายแต่ละลักษณะทั้ง 8 อย่างนี้โดยนិปรียาย พร้อมทั้งแสดงอานิสงส์หรือประโยชน์การมรณสติ คือการระลึกถึงความตายแล้วได้อะไร ส่งผลต่อจิตใจเราได้อย่างไร เราจะนำไปปฏิบัติให้เกิดสมถภาวนา คือการฝึกจิตให้สงบระงับ เกิดความสงบเป็นอารมณ์เดียวได้อย่างไร ซึ่งเนื้อหาในวิสุทธิมรรคท่านกล่าวไว้ชัดเจน นำพิจณการศึกษา ค้นคว้า เรียนรู้ ทำความเข้าใจ พร้อมนำไปปฏิบัติได้ด้วย

ศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยมรณสติ

สำหรับศัพท์เฉพาะทางที่สำคัญจากคัมภีร์วิสุทธิมรรคที่เราควรจดจำทำความเข้าใจให้ถูกต้องนั้น จะขออนุญาตนำเสนอไว้ในส่วนของบทความนี้ด้วย เพื่อประกอบการศึกษาอ้างอิง และสามารถนำไปเผยแพร่ให้เข้าใจได้ง่าย ๆ ตามความหมายอันเป็นพุทธประสงค์หรือไม่นั้น พระพุทธโฆษาจารย์ ท่านได้อ้างอิงถ้อยคำที่ท่านแต่งไว้โดยนำมาจากคัมภีร์อื่น ๆ ประกอบด้วย โดยเฉพาะคำที่เป็นอรรถกถาพระบาลีดังต่อไปนี้

คัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง คัมภีร์ที่แสดงถึงหนทางแห่งความบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นผลงานนิพนธ์ของพระอรรถกถาจารย์ชาวชมพูทวีปนามว่า พระพุทธโฆษาจารย์ แต่งไว้ในสมัยหลังพุทธปรินิพพาน

มรณสติ หมายถึง การระลึกถึงความตายโดยอาการต่าง ๆ

วธกปจจุปฏฐานโต การระลึกถึงความตายโดยปรากฏดุจเพชฌฆาต หมายถึง เห็นความตายเหมือนเพชฌฆาตฆ่าคน เพราะนับแต่เกิดมาเรามีความตายคอยตัดชีวิตอยู่เสมอ

สมปตติวิปตติโต การระลึกถึงความตายโดยเป็นความวิบัติแห่งสมบัติ หมายถึง ความตายมีทั่วไปทั้งแก่คนรวยหรือคนจน

อุปสัสมนโต การระลึกถึงความตายโดยเปรียบเทียบ หมายถึง ผู้ที่มียศมาก มีบุญมาก มีกำลังมาก มีฤทธิ์มาก มีปัญญามาก เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าก็ตาย แม้เราก็จะตายเหมือนอย่างนั้น

กายพหุสาธารณโต การระลึกถึงความตายโดยร่างกายเป็นสาธารณะแก่สัตว์และเป็นปัจจัยแห่งความตายมากชนิด หมายถึง ร่างกายนี้เป็นที่อาศัยของหมู่หนอน 80 ชนิด ซึ่งอาศัยหลบนอน กินอยู่ตามผิวหนัง หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก หรือแม้แต่เยื่อในกระดูก ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความตายประการหนึ่ง

อายุพหุพลโต การระลึกถึงความตายโดยอายุที่นับเป็นของอ่อนแอ หมายถึง ร่างกายของสัตว์ทั้งปวงไม่ใช่ของแข็งแรงอย่างใดเลย เป็นอยู่ได้ด้วยลมหายใจเข้าออกและสิ่งอื่น ๆ เท่านั้น

อนิมิตตโต การระลึกถึงความตายโดยชีวิตไม่มีนิมิต หมายถึง ความตายเป็นของไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีป้ายบอกไว้ว่าจะต้องตายภายในเวลาใด

อหุธานปริจเฉทโต การระลึกถึงความตายโดยชีวิตมีกำหนดกาล หมายถึง ความตายเป็นของประจําแน่นอนของสัตว์ สรรพสัตว์ต้องตายแน่และไม่มีข้อยกเว้นให้ผู้ใดเลยแม้แต่คนเดียว

ชนปรีตโต การระลึกถึงความตายโดยเห็นว่าชีวิตมีขณะสั้น หมายถึง ชีวิตของสัตว์และคนทั้งหลายเป็นของน้อย ไม่มากพอกับความปรารถนาของตนเลย ถ้าจะมีอายุยืนสักเท่าไร ก็ยังนับว่าน้อยอยู่นั่นเอง

ความหมายของมรณะ (ความตาย)

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงความตายไว้ว่า การตายเป็นหน้าที่ของสังขาร เมื่อเหตุปัจจัยบางส่วนหยุดปรุงแต่ง ก็จะมีการตายบางส่วนปรากฏออกมาแทบทุกวันทุกคืน เมื่อว่าโดยปริมาตรแล้วมนุษย์เราจะเผชิญกับความตายอยู่เสมอเพราะสังขารที่ทำหน้าที่ปรุงแต่งหยุดทำหน้าที่ลงในบางขณะก็ว่าได้ (พุทธทาสภิกขุ, 2549)

พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) กล่าวถึงความตายว่า ความตายเป็นความสลายไปแห่งชั้นันท์ ความขาดชีวิตินทรีย์ หรือความเสื่อมสลายไปแห่งธรรมต่าง ๆ เหล่านั้น (พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ), 2548)

พ.ต.อ.ประยูร ดิษฐานพงศ์ กล่าวถึงความตายว่า การที่จิตเคลื่อนจากร่างกาย (จติ) ไปเกิดใหม่ (ปฏิสนธิ) ตามอำนาจแห่งผลกรรม ความตายเป็นลักษณะที่ร่างกายไม่สามารถมีชีวิตอยู่ต่อไปได้อีก สรุปว่าความตายคือการที่ร่างกายสิ้นลมหายใจ (พ.ต.อ.ประยูร ดิษฐานพงศ์, 2549)

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวถึงความตายไว้ว่า ความตายหมายถึงการสิ้นใจ การสิ้นชีวิต การไม่เป็นอยู่ต่อไป การเคลื่อนไหวไม่ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2542, 2542)

สำหรับความตายโดยความหมายทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ หมายถึงภาวะสมองตาย ส่วนในทางพระพุทธศาสนาหมายถึง ความตายคือการสิ้นอายุ ขาดโออุ่นและสิ้นวิญญานหรือจิต (เร็นเร็ง สีลานุกรม, 2549)

ส่วนความหมายของความตายที่ปรากฏในคัมภีร์วิภังค์ และคัมภีร์สังยุตตนิกาย นิทานวรรค กล่าวไว้ว่า ความจติ ความเคลื่อนไป ความทำลายไป ความหายไป ความตายกล่าวคือ มฤตยู การทำกาละ ความแตกแห่งชั้นันท์ ความทอดทิ้งร่างกาย ความขาดแห่งชีวิตินทรีย์ ของเหล่าสัตว์นั้น ๆ จากหมู่สัตว์นั้น ๆ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2547)

ความหมายของมรณสติ

มรณสติ หมายถึง สติที่มีมรณะเป็นอารมณ์อันตั้งมั่นในใจ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2547)

มรณสติ หมายถึง การพิจารณาถึงความตายของหมู่สัตว์ที่ตายไปประกอบสติ ความสังเวช และญาณแล้วยังมนสิการให้เป็นไปโดยนัยเป็นต้นว่า “มรณํ ภวีสสติ ฯ ความตายจักมี ฯ” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2547)

ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายมรณสติไว้ว่า

มรณสติ หมายถึง การระลึกถึงความตายอันจะมีมาถึงตนเป็นธรรมดา พิจารณาให้ใจสงบจากอกุศลธรรม เกิดความไม่ประมาทและไม่หวาดกลัวคิดเร่งชวนชวนบำเพ็ญกิจและทำความดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

มรณสติ หมายถึง การระลึกถึงมรณะกล่าวคือความขาดแห่งชีวิตินทรีย์ที่เนื่องอยู่ในภพอันเดียว (พระครูวิสุทธิธรรมวิมล (ธเนศ อมโล), 2561)

กล่าวโดยสรุป มรณสติ หมายถึง การระลึกถึงความตายโดยอาการต่าง ๆ ซึ่งจะได้อธิบายให้พิสดารในลำดับต่อไป

ประเภทของความตาย

เมื่อกล่าวถึงประเภทแห่งความตาย ท่านได้แบ่งความตายให้เกิดความเข้าใจชัดเจนถึงลักษณะที่ผิดแผกแตกต่างกันไปหลากหลายชนิด มี 2 ชนิดบ้าง 3 ชนิดบ้าง 4 ชนิดบ้างดังนี้

ความตาย 2 ชนิด ได้แก่ ความตายโดยปกติ 1 ความตายโดยไม่ปกติ 1

1. ความตายโดยปกติ เช่น คนแก่ที่ตายลงไปเพราะสิ้นอายุขัย
2. ความตายโดยไม่ปกติ เช่น คนที่ตายก่อนวัยอันควร เป็นต้นว่าถูกรถชนตาย ถูกฆาตกรรม ซึ่งยังไม่แน่ว่าจะตายแต่ก็ตาย (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

ความตาย 2 ชนิด (อีกประการหนึ่ง)

1. กาลมรณะ ย่อมมีด้วยการสิ้นบุญหรือสิ้นอายุ หรือด้วยการสิ้นทั้ง 2 อย่าง
2. อกาลมรณะ ย่อมมีด้วยอำนาจกรรมที่เข้าไปตัดรอนกรรม (พระครูวิสุทธิธรรมวิมล (ธเนศ อมโล), 2561)

ความตาย 3 ชนิด ได้แก่

1. สมมติมรณะ คือความตายโดยสมมติ โดยสมมติเรียกกันว่า นาย ก.ตาย, นาย ข.ตาย, ต้นไม้ตาย, วัวตาย, ไก่ตาย เป็นต้น
2. ขณิกมรณะ คือความตายของรูปนามทุก ๆ ภัคขณะ เมื่อนามรูปดับลงแล้วก็เกิดขึ้นใหม่สืบต่อกันไปอย่างไม่ขาดสายจนกว่าจะถึงอนุปาทิเสสนิพพาน (ดับทั้งกิเลสและเบญจขันธ์ได้แล้ว)
3. สมุทเทมรณะ คือความตายหรือการนิพพานของพระอรหันต์ซึ่งไม่มีการเกิดขึ้นแห่งรูปนามอีก (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

ความตาย 4 ชนิด

1. สมุทเทมรณะ หมายถึง การนิพพานของพระอรหันต์ผู้ซึ่งนิมิตผู้ตัดกิเลสและวิมุตทุกข์ได้สิ้นเชิง
2. ขณิกมรณะ หมายถึง ความดับของรูปนามที่ดับไปตลอดเวลาตราบเท่าที่สันตติแห่งรูปนามยังสืบต่อกันไปอยู่อย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย
3. สมมติมรณะ หมายถึง ความตายที่ชาวโลกสมมติกัน เช่น ต้นไม้ตาย นาคีกาตาย
4. ชีวิตินทรีย์ปัจเจกมรณะ หมายถึง รูปนามของสัตว์ที่ขาดลงในภพหนึ่ง ๆ เช่น คนตาย (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

ความตายของคนเรา จะมีสาเหตุที่ทำให้คนเราถึงแก่ความตายอยู่ 4 ชนิดด้วยกันคือ

1. ความตายเพราะสิ้นอายุ เช่นเวลานี้ คนเรามีอายุชั้ย 75 ปี คนที่มีชีวิตอยู่ถึงกำหนดอายุชั้ย หรือมีชีวิตอยู่เกินกำหนดอายุชั้ยไปบ้างแล้วก็ตายลง
2. ความตายเพราะสิ้นบุญ เช่น เหตุที่ทำให้อายุอยู่ต่อไปได้ยังมีอยู่ แต่บุญที่เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตหมดลง ไม่ได้ทำบุญเพิ่ม ทำให้บุญที่มีอยู่หมดลง จึงต้องตายแล้วไปเกิดที่ใหม่
3. ความตายเพราะสิ้นอายุและบุญ เช่น จะมอดด้านอายุก็หมด มอดด้านบุญก็หมดเช่นกัน คือหมดทั้งอายุที่ดำรงชีวิตมาได้จนครบกำหนดอายุชั้ย ทั้งบุญที่จะให้ชีวิตดำรงอยู่ต่อไปได้
4. ความตายเพราะอุบัติเหตุ คือความตายที่ยังไม่ถึงเวลา เพราะอำนาจกรรมเข้าไปตัดรอน คือคนผู้นั้นยังมีเหตุที่จะให้ดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้จนหมดอายุชั้ย แต่เพราะกรรมที่ได้กระทำในปัจจุบัน จึงส่งผลให้ผู้นั้นตายทันที ดังคนที่ทำปิตุฆาต หรือมาตุฆาต อรหันตฆาต กรรมชั่วก็จะส่งผลให้เขาได้รับผลในทันที หรือเพราะผลแห่งกรรมชั่วในภพก่อนตามมามาทัน จึงทำให้ผู้นั้นต้องตายอย่างฉับพลัน เช่นถูกฆ่าตาย ถูกน้ำท่วมตาย ถูกไฟฟ้าดูดตาย ถูกรถชนตาย ตกน้ำตาย ตกหลังคาบ้านตาย เป็นต้น (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

ความตายกับการไปสู่ภพภูมิที่รองรับ

ธรรมดาคนเราไม่อยากจะตาย แม้ถึงคราวจะตายก็อยากตายดี ไม่อยากตายที่ไม่ดี เมื่อเห็นคนอื่นตาย ตัวเองก็นึกร้อน ๆ หนาว ๆ ว่าสักวันเราคงต้องตายเป็นแน่แท้ แต่ตอนนี้เรายังไม่ตาย หากอยากตายดี ก็ต้องทำความดีเอาไว้ เป็นต้นว่ามีความเมตตาต่อสัตว์โลก ให้ความรัก ความเมตตา มีความสงสาร ช่วยทำบุญต่ออายุให้สัตว์ เช่น ไล่ชีวิตโคกระบือ ช่วยเหลือคนผู้ตกทุกข์ได้ยาก ช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยให้หายจากโรค การทำเช่นนี้เป็นประจำทุกวัน ทุกภพทุกชาติ จนเกิดเป็นวาสนาส่งสมบารมีอยู่รำไป ก็จะทำให้คนผู้นั้นไม่ว่าจะเกิดในภพใดชาติใดก็ตาม ย่อมจะตายดี คือแก่ตายเพราะหมดอายุชั้ย ส่วนที่ตายไม่ดี เพราะขาดความเมตตาต่อสัตว์โลก มีปกติฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ขาดความช่วยเหลือผู้อื่นแม้ตกระกำลำบากก็ซ้ำเติมรังแกเบียดเบียนผู้นั้นให้ทุกข์มากขึ้น การทำเช่นนี้เป็นประจำทุกวันทุกภพทุกชาติ จนเกิดเป็นการสั่งสมบาปกรรมอยู่รำไป ก็จะทำให้คนผู้นั้นไม่ว่าจะเกิดในภพใดชาติใด ก็จะทำให้คนผู้นั้นมีอายุสั้น ตายก่อนวัยอันควร ซึ่งในความตายดีและไม่ดีนี้ คนส่วนมาก หากเลือกได้ก็คงเลือกที่จะตายดีกันทั้งนั้น แต่เราก็เลือกตายไม่ได้ เพราะความตายเป็นสิ่งที่กำหนดหมายไม่ได้ (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

อารมณ์ของบุคคลผู้กำลังเข้าสู่ความตาย

ธรรมดาคนที่จะตาย ขณะกำลังจะตาย จะมีอารมณ์ 3 อย่างคือ

1. กรรม สิ่งที่เรากระทำไว้ จะเป็นบุญหรือบาปก็ตาม ก็จะปรากฏให้เห็น
2. กรรมนิมิต สิ่งที่เราได้กระทำไว้จะปรากฏให้เห็น หากทำบุญไว้ เช่น เคยสร้างสระน้ำไว้ เคยสร้างพระไตรปิฎกพร้อมตู้ เคยให้ทานแก่คนยากไร้ เคยสร้างกุฏิวิหารถวายวัด จะมา

ปรากฏให้เห็น หากทำบาปไว้เช่น เคยฆ่าหมู ขณะตายก็จะร้องโหยหวนแบบหมูขณะถูกฆ่า เคยตีไก่ ขณะตายก็จะทำท่าคล้ายจะตีไก่

3. คตินิमित्त สิ่งที่จะไปเกิด หากจะไปเกิดในภพที่ดี ก็จะได้เห็นปราสาทราชวัง เป็นวิมาน หากจะไปเกิดในภพที่ไม่ดี ก็จะได้เห็นเป็นเหวลึก ป่าดงดิบ รกชัฏ เต็มไปด้วยซากหมานามต่าง ๆ เป็นต้น

อารมณ์ทั้ง 3 นี้จะมาปรากฏก่อนจะตายและขณะจะตายนั้น เมื่ออารมณ์ทั้ง 3 นี้มาปรากฏแล้วย่อมตายอย่างแน่นอน คนเราธรรมดาวิสัยปุถุชนคนทั่วไปแล้วย่อมปรารถนาจะมีชีวิตอยู่ต่อไป ไม่อยากตาย อยากทำอะไรมากมายที่ยังไม่ได้ทำ อยากมีอายุยืน เมื่อมีความอยากเช่นนี้แล้ว ก็ต้องเริ่มทำเสียตั้งแต่วันนี้ ยังไม่สายทีเดียวที่จะทำบุญกุศลไว้ และบุญกุศลนี้ ก็มีให้ทำมากมาย เช่นความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ การช่วยเหลือผู้อื่น การฟังเรื่องที่ดี การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น หรือแม้แต่การที่เราคิดถูกต้องเห็นดีเห็นงาม ก็จัดว่าเป็นบุญทั้งนั้น แต่ในที่นี้จะพูดถึงการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น เรื่องการระลึกถึงความตาย

เดิมทีคนสมัยก่อนเมื่อเห็นคนอื่นตาย ก็นำมาคิดว่า ธรรมดาคนเราเกิดมาแล้วต้องตาย ชีวิตมีความตายเป็นที่สุด ความจริงการที่เราจะคิดถึงความตายไว้ก็ดีเหมือนกัน เพราะการระลึกถึงความตายนี้ จะทำให้คนเราละความยึดมั่นถือมั่นลงไปได้ จะทำให้เราสะสมน้อยลง คนสมัยก่อนเปรียบชีวิตไว้ว่าน้อยนุ้ก เหมือนกับน้ำค้างบนยอดหญ้า พอถูกแสงแดดแผดเผาาก็เหือดแห้งไป เหมือนกันโคที่กำลังจะถูกฆ่า ยิ่งเดินเร็วเท่านั้น ก็ถูกฆ่าเร็วเท่านั้น ดังนั้น เมื่อได้ฟังอุปมาเปรียบเทียบชีวิตเช่นนี้แล้วให้หมั่นระลึกถึงความตายเสียตั้งแต่วันนี้ (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

การระลึกถึงความตายตามแนวพุทธศาสตร์

การระลึกถึงความตายที่ถูกต้องนั้น ท่านว่าให้ระลึกถึงความตายของตนเท่านั้น ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เพราะมีเงื่อนไขอยู่ 3 ข้อดังนี้

1. สติ หากระลึกถึงความตายของคนอื่น เช่น คนผู้นั้นเป็นที่รักเมื่อตายไป ก็จะเสียใจ หรือผู้ที่ตายนั้น เราไม่ชอบเขาเลย เราก็จะดีใจว่าตายเสียได้ก็ดี หากระลึกถึงความตายของผู้อื่นเช่นนี้ จะทำให้จิตของเราเศร้าหมองได้ แต่หากระลึกถึงความตายของตนก็จะได้ไม่เกิดเหตุดังกล่าวข้างต้น แล้วได้สติระลึกไว้ว่าเราจะต้องตายแน่

2. สังเวคะ เมื่อระลึกถึงความตายของตนเองแล้ว หากรู้ว่าตนเองยังอยู่ในความประมาทขาดสติ ไม่ได้ทำบุญไว้ก็จะสลดใจว่า ตัวยังประมาทอยู่เลย ทางที่ดี เราควรรีบทำความดีเสียแต่วันนี้เลย ก่อนที่จะเกิดความสลดใจในชีวิตที่ผ่านมา แต่ก็ต้องอาศัยสติระลึกได้ทัน

3. ญาณ เมื่อระลึกได้ว่า ตนเองต้องตายแน่ ก็จะชวนขวยริบเร่งทำความดี ไม่มีความประมาทในชีวิต เช่นพิจารณาถึงชีวิตว่าดำรงอยู่ได้เพียงแค่มหันตภัยใจเข้าออก ชั่วโมงเพียงกลืนข้าวคำหนึ่งเท่านั้น

เมื่อระลึกถึงความตายโดยมีเงื่อนไข 3 ข้อตามที่กล่าวมา ก็จะเป็นการระลึกความตายที่ถูกต้อง แม้จะตายวันตายพรุ่ง ก็จะไม่มีความกลัวต่อความตาย เมื่อจะตายก็ไม่เศร้าโศก ไม่หลงตาย มีจิตผ่องใสขณะตาย และคนที่มียึดผ่องใสนี้ ย่อมได้ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์ ดังพระพุทธพจน์บาลีที่ตรัสไว้ว่า จิตเต อสงกิลิฏฺเฐ สุคติ ปาฏิกงขา จิตเต อสงกิลิฏฺเฐ ทุกคคติ ปาฏิกงขา เมื่อจิตไม่เศร้าหมองสุคติเป็นอันหวังได้ เมื่อจิตเศร้าหมองทุกคคติเป็นอันหวังได้ (สุขญา ศิริธัญพร, 2552)

ลักษณะการแห่งมรณสติ 8 ประการ

1. การระลึกถึงความตายโดยปรากฏดุจเพชฌฆาต บาลีว่า “วชกปจฺจุปฺภูฏานโต” หมายถึง เห็นความตายเหมือนเพชฌฆาตฆ่าคน เพราะนับแต่เกิดมาเรามีความตายคอยตัดชีวิตอยู่เสมอ พระพุทธโฆษาจารย์ท่านอธิบายเพิ่มเติมว่า เนื่องจากความตายมาพร้อมกับความเกิดและคร่าเอาชีวิตมนุษย์ไป อุปมาเหมือนดอกเห็ดย่อมพาเอาฝุ่นติดตัวขึ้นมาด้วยฉันใด สัตว์ทั้งหลายก็พาเอาความแก่และความตายเกิดมาด้วยฉันนั้น ปฏิสนธิจิตของสัตว์เหล่า นั้นก็ถึงซึ่งความแก่ในลำดับแห่งความเกิดขึ้นนั่นเอง แล้วก็แตก (ดับ) ไปพร้อมกับสัมปยุตขันธ์ทั้งหลาย ดังศิลาตกจากยอดเขาแตกไปฉะนั้น มีจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดอย่างไร ท่านอธิบายว่า จำเดิมแก่กาลที่เกิดแล้วก็บ่ยหน้าสู่ความตายไปไม่กลับเลยแม้สักน้อยเดียว เปรียบดังดวงสุริยะที่ขึ้นแล้วย่อมบ่ยหน้าสู่ความตกไปทำเดียวกันนั้น

2. การระลึกถึงความตายโดยเป็นความวิบัติแห่งสมบัติ บาลีว่า “สมฺปตฺติวิปตฺติโต” หมายถึง ความตายมีทั่วไปทั้งแก่คนรวยหรือคนจน พระพุทธโฆษาจารย์ท่านอธิบายว่า อันสมบัติในโลกนี้จะคงามอยู่ได้ก็ชั่วเวลาที่วิบัติยังไม่ครอบงำ และขึ้นชื่อว่าสมบัติที่จะล่วงพ้นวิบัติรอดอยู่ได้ ไม่มีเลย จริงอย่างนั้น แม้พระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ทรงมีสุข ได้ทรงครอบครองผืนแผ่นดินทั้งชมพูทวีป ทรงใช้จ่ายพระราชทรัพย์ถึงวันละ 100 โกฏิ ทำยที่สุดในปีนั้นปลายแห่งพระชนม์ชีพ ได้ทรงครองความเป็นใหญ่ต่อมะขามป้อมเพียงครึ่งผลเท่านั้น ความแก่และความตายย่อมครอบงำสัตว์ทั้งหลาย คือ พวกกษัตริย์ พวกพราหมณ์ พวกแพศย์ พวกศูทร พวกจันทราล และเหล่าปุกกะสะ (กรรมกรเทษยะ) มิได้ยกเว้นใคร ๆ เลย เปรียบเหมือนภูเขาหินใหญ่สูงเสียดฟ้า บดกลิ้งสัตรีมาทั้งสี่ทิศโดยรอบโดยไม่เว้นใครเลย ฉะนั้น วิบัติคือมรณะจึงเป็นจุดสิ้นสุดแห่งสมบัติคือชีวิตนั่นเอง

3. การระลึกถึงความตายโดยเปรียบเทียบ บาลีว่า “อุปสมฺหณโต” หมายถึง ผู้ที่มียศมาก มีบุญมาก มีกำลังมาก มีฤทธิ์มาก มีปัญญามาก เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า เป็นพระพุทธเจ้าก็ตาย แม้เราก็จะตายเหมือนอย่างนั้น พระพุทธโฆษาจารย์ อธิบายว่า เราพึงระลึกถึงความตายโดยเปรียบเทียบด้วยอาการ 7 คือ 1) โดยความมียศใหญ่ (ยสมหตฺโต) ท่านผู้มียศใหญ่ทั้งหลายมีพระเจ้าสุทโธทนะจักรพรรดิเป็นต้นยังต้องตาย จะกล่าวไปใยถึงพวกเราเล่า 2) โดยความมีบุญมาก (ปุลฺลณฺมหตฺโต) โชติยเศรษฐีเป็นต้นที่ปรากฏว่ามีบุญมากในโลกยังต้องตาย จะกล่าวไป

โยถึงพวกเราเล่า 3) โดยความมีเรี่ยวแรงมาก (ถ้ามมหตโต) นักมวยปล้ำผู้กำลังเรี่ยวแรงดี มีพระวาสุเทพเป็นต้นยังต้องตาย จะกล่าวไปโยถึงพวกเราเล่า 4) โดยความมีฤทธิ์มาก (อิทธิมหตโต) พระโมคคัลลานะผู้มีฤทธิ์มากกว่าใครในโลก ยังต้องเข้าสู่ปากมฤตยูพร้อมกับฤทธิ์ที่ทานมี เหมือนเนื้อเข้าปากเสือ จะกล่าวไปโยถึงพวกเราเล่า 5) โดยความมีปัญญามาก (ปญญามหตโต) พระสารีบุตรยอดอัครสาวกผู้มีปัญญามากยังตกอยู่ในอำนาจแห่งความตาย จะกล่าวไปโยถึงพวกเราเล่า 6) โดยความเป็นพระปัจเจกพุทธะ (ปัจเจกพุทธโต) แม้พุทธบุคคลทั้งหลายเหล่าใดทำความย่ำยีเสียซึ่งศัตรูคือสรรพกิเลส ด้วยพละคือญาณและวิริยะของตน ๆ จนได้บรรลุปัจเจกสัมโพธิเป็นพระสยัมภู มีจริยา เยี่ยงนอแรด แม้พุทธบุคคลเหล่านั้น ก็มีได้พ้นจากความตาย ก็ที่ไหนตัวเราจักพ้นเล่า และ 7) โดยความเป็นพระสมาสัมพุทธะ (สมาสมพุทธโต) แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าจะทรงมีพระรูปกายวิจิตรไปด้วยมหาบุรุษลักษณะ 32 มีอณูพยัญชนะ 80 ประการประดับ มีพระธรรมกายสัมฤทธิ์ด้วยพระคุณรัตนะ มีสีลชั้นอันบริสุทธิ์ด้วยอาการทั้งปวงทรงถึงฝั่งแห่งความมียศใหญ่ ความมีบุญมาก ความมีกำลังมาก ความมีฤทธิ์มาก และความมีปัญญามาก หาผู้เสมอมิได้ ทรงเสมอกับผู้ที่ไม่มิใครเสมอ หาผู้เปรียบมิได้ หากเทียบมิได้ เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงกระนั้นก็ยังทรงดับขันธไปโดยพลันด้วยอำนาจแห่งมรณะ ดูกองไฟใหญ่มอดไปด้วยหยาดฝนแห่งน้ำฉะนั้น

4. การระลึกถึงความตายโดยร่างกายเป็นสาธารณะแก่สัตว์และเป็นปัจจัยแห่งความตายมากชนิด บาลีว่า “กายพหุสาธารณโต” หมายถึง ร่างกายนี้เป็นที่อาศัยของหมู่หนอน 80 ชนิด ซึ่งอาศัยหลบนอน กินอยู่ตามผิวหนัง หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก หรือแม้แต่เยื่อในกระดูก ซึ่งเป็นสาเหตุแห่งความตายประการหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ครั้นกลางวันผ่านไปแล้ว กลางคืนย่างเข้ามา ย่อมพิจารณาเสมอว่า เราอาจจะตายด้วยเหตุต่าง ๆ คืออาจจะกัดเราได้ แมลงปองอาจจะตอมเราได้ ตะขาบอาจจะกัดเราได้ เราอาจจะพลาดตกเหวได้ อาหารที่เรากินแล้วอาจเกิดเป็นพิษได้ น้ำดื่มของเราอาจกำเริบได้ เสมหะของเราอาจกำเริบได้ ลมที่ติดความสืบทอดแห่งชีวิต (สตัถกะ) ของเราอาจกำเริบได้ ความตายอาจจะมีแก่เราได้เพราะเหตุดังกล่าวข้างต้น ฉะนั้น ภาวะคือกาลกิริยานั้นจึงเป็นอันตรายแก่เราได้”

5. การระลึกถึงความตายโดยอายุที่นับเป็นของอ่อนแอ บาลีว่า “อายุพุพพลโต” หมายถึง ร่างกายของสัตว์ทั้งปวงไม่ใช่ของแข็งแรงอย่างใดเลย เป็นอยู่ได้ด้วยลมหายใจเข้าออก และสิ่งอื่น ๆ เท่านั้น เพราะชีวิตของสัตว์ทั้งหลายล้วนต้องเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับธรรมชาติ 5 ประการได้แก่ 1) ผูกพันอยู่กับลมหายใจเข้าออก หายใจออกแล้วไม่เข้าก็ตาย หายใจเข้าแล้วไม่ออกก็ตาย 2) ผูกพันอยู่กับอิริยาบถ หากอิริยาบถใดเกินประมาณไป อายุสังขารย่อมขาด 3) ผูกพันอยู่กับความเย็นความร้อน เมื่อถูกความเย็น ความร้อนที่มากเกินไปชีวิตย่อมขาดสูญไปเช่นกัน 4) ผูกพันอยู่กับมหาภูต ร่างกายมีธาตุ 4 ที่สมดุล ยามใดที่มีธาตุดินมากไปร่างกายก็แข็งกระด้าง มีธาตุน้ำมากไปก็เน่าเหม็น มีธาตุไฟมากไปก็ตัวร้อนไข้ไม่ลดเป็นต้น และ 5) ผูกพันอยู่

กับอาหาร ชีวิตขาดอาหารไม่ได้ เมื่อร่างกายไม่ได้รับอาหาร (กวฬิงการาหาร) เป็นเวลานาน ร่างกายก็อ่อนแอและถึงแก่ชีวิตได้

6. การระลึกถึงความตายโดยชีวิตไม่มีนิमित บาลีว่า “อนิมิตตโต” หมายถึง ความตาย เป็นของไม่มีเครื่องหมาย ไม่มีป้ายบอกไว้ว่าจะต้องตายภายในเวลาใด ท่านพระพุทโธชาจารย์ กล่าวไว้ว่า ธรรม 5 ประการ คือ 1) ชีวิต บอกไม่ได้ว่าจะมีชีวิตอยู่เพียงเท่านี้ หรือจะมีชีวิตอยู่ ต่อจากนี้ไปเท่าไร อาจจะตายเสียตั้งแต่ปฏิสนธิ หรืออยู่รอดตลอดเป็นคนมาได้แล้วอาจจะตาย เสียช่วงเวลาใดก็ไม่อาจบอกได้เลย 2) พยาธิ บอกไม่ได้ว่าจะเสียชีวิตเพราะโรคนี้เท่านั้น ไม่ใช่ โรคอื่น หรือบอกให้รู้ไม่ได้ว่าจะตายเพราะโรคชนิดใดชนิดหนึ่งนั่นเอง 3) กาล บอกไม่ได้ว่าจะ เสียชีวิตเวลาเช้า สาย บ่าย หรือเย็น กำหนดไม่ได้ว่าจะต้องตายในกาลนี้เท่านั้น ไม่ใช่กาลอื่น ๆ 4) สถานที่ที่ทอดร่าง บอกไม่ได้ว่าจะเสียชีวิตอยู่ที่ไหน เกิดในบ้านแล้วไปตายนอกบ้านก็มี เกิดนอกบ้านแต่มาตายในบ้านก็มี สัตว์เกิดบนบกแต่ไปตายตกอยู่ในน้ำก็มี สัตว์เกิดในน้ำไปตาย ตกอยู่บนบกก็มี และ 5) คติ บอกไม่ได้ว่าจติจากภพนี้แล้วจะต้องไปเกิดในภพนี้ จติจากคตินี้ แล้วจะต้องไปเกิดในคตินี้ เพราะบางคนจติจากเทวโลกมาเกิดเป็นคนก็มี จติจากมนุษยโลก ไปเกิดเป็นเทวดาก็มี เพราะฉะนั้นธรรม 5 ประการดังกล่าวของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลก จึงไม่มี นิमित บอกให้รู้ไม่ได้

7. การระลึกถึงความตายโดยชีวิตมีกำหนดกาล บาลีว่า “อทุธานปริจเฉทโต” หมายถึง ความตายเป็นของประจำแน่นอนของสัตว์ สรรพสัตว์ต้องตายแน่และไม่มีข้อยกเว้นให้ผู้ใดเลย แม้แต่คนเดียว พระพุทโธชาจารย์อธิบายเพิ่มเติมว่า ช่วงเวลาแห่งชีวิตมนุษย์ทั้งหลายนั้น แสนสั้น ผู้ใดเป็นอยู่ยืนยาวได้สัก 100 ปี ก็มีบ้าง เกินนั้นไปก็มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อย ฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อายุของมนุษย์นี้น้อย สัมปรายภพก็ต้อง จึงควรทำกุศล ประพฤติพรหมจรรย์ ภิกษุทั้งหลาย ความไม่ตายแห่งสัตว์ผู้เกิดแล้วหาไม่มี ผู้ใด เป็นอยู่ยืนผู้นั้นก็เป็นอยู่สัก 100 ปี เกินนั้นไปก็มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อย” ท่านจึงเปรียบช่วงอายุ อันน้อยนิดของมนุษย์ไว้ถึง 7 ข้อ คือ 1) เหมือนหยาดน้ำค้างบนยอดหญ้า พอต้องแสงอาทิตย์ก็ พลันเหือดแห้งไป 2) เหมือนฟองน้ำในน้ำประเดี๋ยวก็แตกไป 3) เหมือนรอยไม้ขีดในน้ำประเดี๋ยว ก็หายไป 4) เหมือนธารน้ำไหลหลั่งลงมาจากภูเขามีสู่แต่ไหลไปท่าเดียว 5) เหมือนคนแข็งแรง จะบ้วนน้ำลายที่ปลายลิ้นก็ทำได้ทันที 6) เหมือนชิ้นเนื้อที่คนวางลงในกระทะเหล็กที่ร้อนจัด ก็ไหม้อย่างรวดเร็ว 7) เหมือนโคที่เขาจะฆ่าถูกลากจูงไปก็ไถลคนฆ่าและไถลที่ฆ่าเข้าไปทุกที ฉะนั้น

8. การระลึกถึงความตายโดยเห็นว่าชีวิตมีขณะสั้น บาลีว่า “ขณปริตตโต” หมายถึง ชีวิตของสัตว์และคนทั้งหลายเป็นของน้อย ไม่มากพอกับความปรารถนาของตนเลย ถ้าจะมีอายุ ยืนสักเท่าไรก็ยังนับว่าน้อยอยู่นั่นเอง ท่านอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า พอจิตดวงนั้นดับ สัตว์ก็ได้ชื่อว่า ดับคือตาย ดังพระบาลีว่า ในขณะจิตที่เป็นอดีต สัตว์ชื่อว่าเป็นแล้ว มิใช่เป็นอยู่ มิใช่จักเป็น ในขณะจิตที่เป็นอนาคต สัตว์มิใช่เป็นแล้ว มิใช่เป็นอยู่ แต่ชื่อว่าจักเป็น ในขณะจิตอันเป็น

ปัจจุบัน สัตว์ก็มีใช้ไปแล้ว แต่ชื่อว่าเป็นอยู่ และมีใช้จักเป็น ชีวิต อุตภาพ และสุขทุกข์ทั้งมวล ย่อมประกอบอยู่ด้วยจิตดวงเดียว ขณะแห่งชีวิต อุตภาพ และสุขทุกข์จึงเป็นไปเร็วอย่างนี้

คำสอนพระบาลีที่เกี่ยวกับความตาย

สตฺตานํ มรณํ ฐวํ ชีวิตํ อทุฐวํ แปลว่า ความตายของสัตว์ทั้งหลายเป็นของยั่งยืน ชีวิตเป็นของไม่ยั่งยืน,

อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ แปลว่า เราต้องตายแน่นอน มรณํ เม ภวิสฺสตี แปลว่า เราจักต้องตาย

ชีวิตินทริยํ อุปจฺฉิขิซฺสตี แปลว่า รูปชีวิตินทริยํ นามชีวิตินทริยํ จะต้องขาดจากกัน มรณํ เม ฐวํ ชีวิตํ เม อทุฐวํ แปลว่า ความตายเป็นของเราแน่นอน ชีวิตของเราไม่แน่นอน อทุฐวํ เม ชีวิตํ ฐวํ เม มรณํ แปลว่า ชีวิตของเราเป็นของไม่แน่นอน ความตายของเราเป็นของแน่นอน มรณปริโยสานํ เม ชีวิตํ แปลว่า ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด ชีวิตํ เม อนิยตํ มรณํ นิยตํ แปลว่า ชีวิตของเราเป็นของไม่เที่ยงแท้ ความตายเป็นของเที่ยงแท้ และ มรณธมฺโมมฺหิ มรณํ อนตฺตีโต แปลว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา เราไม่ล่วงพ้นความตายไปได้

หากเราขอบใจในบทพระบาลีใด ก็เลือกปริกรรมภาวนาบทพระบาลีนั้นแหละ ในการภาวนานั้น ไม่ว่าเราจะอยู่ที่ใดก็ตาม เราสามารถกำหนดภาวนาได้ทุกที่ แม้ขณะทำงานเราก็กำหนดภาวนาได้ ทำได้ทุกแห่งทุกที่โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่เลย ในขณะที่ระลึกถึงความตายนี้ ขอแนะนำว่าผู้เจริญต้องมีคุณลักษณะ 3 อย่างเสมอคือ สติ สังเวคะ และญาณ ดังที่เคยกล่าวไว้แล้วจึงจะประสบผล

กระบวนการเจริญมรณสติ

เมื่อเราได้ทราบแล้วว่า การเจริญมรณสตินี้ สามารถบรรเทาความเศร้าโศกลงได้ จึงขอสรุปขั้นตอนในการเจริญมรณสติดังต่อไปนี้

1. เรียนรู้ว่าสรรพสัตว์เกิดมาแล้วต้องตาย แม้ตัวเราก็กต้องตายเช่นเดียวกัน
2. ให้พิจารณาถึงความตายที่จะมาถึงแก่ตนเป็นประจำว่าชีวิตของเราไม่เที่ยง ความตายของเราไม่เที่ยง
3. ให้พิจารณาว่า ชีวิตของเรา ดำรงอยู่ได้เพียงชั่วเวลาเดียวชั่ววูบกินคำหนึ่ง หรือมีชีวิตเพียงหายใจเข้า-ออกอยู่เท่านั้น
4. ให้พิจารณาชีวิตว่า ยังประมาทอยู่หรือไม่ ทำความดีหรือความชั่วอยู่ หากยังทำความชั่ว ก็ให้เลิกละความชั่วแล้วทำความดี และเร่งทำความดีให้เพิ่มพูนมากขึ้น
5. หากทำได้เช่นนี้แล้ว เมื่อความตายมาถึงตน ก็จะไม่เศร้าโศก ไม่กลัว ไม่หลงสติ มีจิตผ่องใสใจเบิกบาน เพราะได้เตรียมตัวตายก่อนจะตายจริงไว้พร้อมแล้ว

อานิสงส์การเจริญมรณสติ

เมื่อได้ปฏิบัติตามหลักการเจริญมรณสติดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะมีผลดีที่เห็นประจักษ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ไม่ประมาทเนื่องนิตย คือจะเป็นคนไม่ประมาทมัวเมาในชีวิต ไม่นอนใจว่าชีวิตยืนยาว จะได้รับสร้างความสะดวกต่าง ๆ ไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้
2. จะละความยินดีในชีวิตได้
3. จะรังเกียจบาปความชั่วต่าง ๆ ได้
4. ไม่มากไปด้วยการสะสมกิเลส
5. จะไม่ละโมภในสิ่งของหรือทรัพย์สินทั้งปวง
6. ปราศจากความตระหนี่จะไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว
7. จะรู้สึกในความไม่เที่ยงแห่งสังขาร มีความเข้าใจในความไม่เที่ยง
8. เวลาจะตาย ก็ไม่กลัวความตาย
9. เวลาจะตายก็จะไม่หลงตาย
10. หลังจากตายแล้ว ก็จะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

สรุป

ผู้เรียบเรียงได้นำเรื่องมรณสติมาให้ได้นึกคิดพิจารณา หวังเพียงให้เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาสขณะที่ผู้คนทั่วทุกมุมโลกกำลังประสบพยาธิภัย ซึ่งอาจจะเกิดมรณภัยตามมาอย่างคาดไม่ถึงท่ามกลางสถานการณ์อันไม่แน่นอน อย่างน้อยเพียงเพื่อให้คนที่กำลังเศร้าโศก หรือตื่นตระหนกพลอยคลายความเศร้าโศก บรรเทาความตื่นตระหนกลงได้บ้าง เพราะสรรพสิ่งเกิดขึ้นมาแล้ว ก็มีความแตกสลายไปในที่สุด ไม่พลัดพรากจากกันไปในวันนี้ วันข้างหน้าไม่ช้านานก็จำต้องจากกันไป บ่ายหน้าเข้าหาความตายในที่สุดเช่นเดียวกัน

ความตายเป็นความสลายไปแห่งขันธ ความขาดไปแห่งชีวิตินทรีย์ หรือความเสื่อมสลายไปแห่งธรรมต่าง ๆ เหล่านั้น ส่วนการพิจารณาถึงความตายของหมู่สัตว์ที่ตายไปประกอบสติ ความสังเวช และญาณแล้วยังมนสิการให้เป็นไปจึงเรียกว่ามรณสติ ผู้หวังที่จะเข้าใจในสัจธรรมความจริงที่เรียกว่าความตายนี้ พึงระลึกถึงความตายโดยอาการ 8 อย่างนี้ คือ 1) วรคปจจุปฏฐานโต โดยปรากฏดุจพหุขมชาติ 2) สมฺปตฺติวิปตฺติโต โดยวิบัติแห่งสมบัติ 3) อุปสัสมฺมโต โดยเปรียบเทียบ 4) กายพหุสาธารณโต โดยร่างกายเป็นสาธารณะแก่สัตว์และปัจจัยแห่งความตายมากชนิด 5) อายุทุพพลโต โดยอายุที่นับเป็นของอ่อนแอ 6) อนิมิตฺโต โดยชีวิตไม่มีนิมิต 7) อทฺธานปริจฺเฉทโต โดยชีวิตมีกำหนดกาล และ 8) ขณฺปริตฺโต โดยชีวิตมีขณะสั้น

ดังนั้น ยามเมื่อได้ประสบพบเจอกับมรณภัยคือความตาย हमันเตือนตนเองให้ระลึกมัน อยู่ในความตาย และ हमันใช้คุณธรรม 3 ประการ คือ สติ ความสังเวช และญาณ พิจารณา ให้เกิดปัญญากับตนเองให้ได้ว่า เราจะรู้เท่าทัน เข้าใจลักษณะการแห่งความตายได้อย่างไร ก็เพื่อให้เป็นอุบายวิธีในการระลึกถึงความตายที่จะมีแก่ตนเป็นธรรมดา จะได้ไม่ประมาทในชีวิต ตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- พ.ต.อ.ประยูร ดิษฐานุพงศ์. (2549). ความตายของมนุษย์ตายแล้วไปไหน. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ. 2542. (2542). ความตายหมายถึงอะไร. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2563 จาก <https://1th.me/dvFW9>
- พระครูวิสุทธิธรรมวิมล (ธเนศ อมโล). (2561). ศึกษามรณสติเพื่อการพัฒนาชีวิต. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ). (2548). มรณานุสติ. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). ตายก่อนตายดับไม่มีเหลือ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บ้านลานธรรม.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2547). วิสุทธิมรรคแปล ภาค 2 ตอน 1 (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รื่นเรึง สีสานุกรม. (2549). การตายทางการแพทย์: ในมุมมองศาสนากับวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขญา ศิริธัญพร. (2552). คู่มือตายดี. กรุงเทพมหานคร: คุณา. เรียกใช้เมื่อ 23 กันยายน 2563

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรม
เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี*
THE CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF BUDDHIST INTEGRATION
FOR HUMAN RESOURCE DEVELOPMENT
OF CHONBURI PROVINCIAL POLICE

บุญชिरา ภูชนะจิต

Bunchira Phuchanajita

สุรินทร์ นียมามงกูร

Surin Niyamangkoon

สุรพล สุธะพรหม

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: m.chanajita@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 3) วิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี และ 4) เพื่อนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 3 ปัจจัย คือ 1) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 2) หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3) วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตำรวจภูธรชลบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.287

* Received 7 June 2021; Revised 23 June 2022; Accepted 29 June 2022

3. ผลวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี พบว่าตัวแปรทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ด้านวิธีการฝึก ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านการประเมินผล ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. จากผลการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ทั้ง 5 ด้านพบว่า ตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี สามารถครองใจ ครองตน ครองคน ครองงาน และครองจิตของประชาชนได้

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ, การบูรณาการหลักพุทธธรรม, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ตำรวจ, ฆราวาสธรรม 4

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop the human resource of the Chonburi Provincial Police, 2) study the factors related to the principles of human resource development of the Chonburi Provincial Police, and 3) analyze the causal relationship model of the human resource development of the Chonburi Provincial Police, and 4) propose a causal relationship model of the Buddhist integration for human resource development of the Chonburi Provincial Police.

The findings were as follows;

1. Three factors that promoted human resource development of the Chonburi Provincial Police were as follows: 1) the integration of Buddhist principles for human resource development of the Chonburi Provincial Police, 2) principles of human resource development, and 3) human resource development methods.

2. The analysis results of the factors related to the principles of human resource development of the Chonburi Provincial Police were at the highest level with an average of 4.25 and a standard deviation of 0.287.

3. The analysis results of the causal relationship model of human resource development of the Chonburi Provincial Police showed that the variables in all four aspects: the objectives of development, training methods, implementation, and evaluation directly affected the human resource development of the Chonburi Provincial Police with the statistical significance at 0.01 level.

4. The study results of the causal relationship model of human resource development of the Chonburi Provincial Police in all five aspects revealed that the Chonburi Provincial Police were able to win the people's hearts and minds, including having self-management, man-management, and job-management.

Keywords: The Causal relationship Model, Buddhist integration, Human resource development, Police, Four virtues for a good household life (Gharavasa - Dhammas)

บทนำ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นองค์กรสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะเป็นองค์กรหลักในการดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ตามเป้าหมายของหน่วยงานที่กำหนดไว้ว่า “ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและการบริการที่รวดเร็ว เสมอภาค เป็นธรรม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น มีความหวาดกลัวภัยน้อยลง มีความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายที่โปร่งใส สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้สังคมและประเทศชาติ มีความมั่นคง และสงบสุข” จากแผนปฏิบัติการ 5 ปี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2563 (สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ, 2563) พลตำรวจเอกสุวัจน์ ไฉญยาสุโขทัย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ได้มอบนโยบายการบริหารราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) ที่มุ่งเน้นการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและนโยบายรัฐบาลให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใส และมุ่งมั่น ในการขับเคลื่อนยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางตามวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (พ.ศ.2561-2580) (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2564) ที่ว่า “เป็นองค์กรบังคับใช้กฎหมาย ที่ประชาชนเชื่อมั่นศรัทธา” มีความชัดเจนในการขับเคลื่อนระบบอย่างเต็มกำลังความสามารถ พร้อมทั้งได้กำหนดนโยบายบริหารงานให้กับทุกหน่วยในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการกระจายอำนาจลงสู่ระดับพื้นที่ โดยเฉพาะสถานีตำรวจ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน คือ “ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ สังคม และประเทศชาติ มีความมั่นคงและสนับสนุนการพัฒนาประเทศ” กระทั่งเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นเป้าหมายการปฏิบัติงาน ตาม 3 พันธกิจหลัก คือ 1. ถวายความปลอดภัยพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ 2. บังคับใช้กฎหมายและอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา และการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของราชอาณาจักร โดยยึดถือค่านิยมร่วมกัน คือ COPS หมายถึง สมรรถนะ (Competency) สุจริตเป็นธรรม (Overall Fairness) ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People Oriented) และบริการด้วยใจ (Service Mind)

กองบังคับบัญชาการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี เป็นหน่วยงานในสังกัดตำรวจภูธรภาค 2 ภายใต้การบัญชาการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) ฝ่ายอำนวยการ 2) กองกำกับการสืบสวน 3) กลุ่มงานสอบสวน และ 4) สถานีตำรวจภูธรในสังกัด จำนวน 23 สถานี โดยมีกำลังพลทั้งสิ้น 2,652 นาย (กองบังคับบัญชาการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี, 2557) ประกอบด้วย ตำรวจชั้นสัญญาบัตร 1,023 นาย และตำรวจชั้นประทวน 1,629 นาย ในการปฏิบัติงานได้มีการประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายปกครอง กรมเจ้าท่า สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงหน่วยงานอื่นในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติในพื้นที่ ได้แก่ ตำรวจท่องเที่ยว ตำรวจน้ำ ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง เพื่อร่วมกันทำงานโดยบูรณาการภารกิจเข้าด้วยกันในลักษณะศูนย์บริการ ที่มีเจ้าหน้าที่จากทุกส่วนราชการมาให้บริการร่วมกัน

แม้สำนักงานตำรวจแห่งชาติจะประสบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานต่าง ๆ แต่ยังมีหลักการที่เป็นจรรยาบรรณและระเบียบปฏิบัติแล้วก็ตาม การปลูกจิตสำนึกทางด้านการให้บริการ การปรับทัศนคติในการทำงาน โดยเฉพาะการนำหลักพุทธธรรมเข้ามามีใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ทางด้านจิตใจจะต้องส่งเสริมในด้านจริยธรรมและคุณธรรมให้มากขึ้น เพราะเป็นแนวทางที่สามารถทำได้และจะนำไปสร้างเป็นรูปแบบและตัวอย่างในการกำหนดกลยุทธ์และการวางแผนในการเผยแผ่ธรรมะให้กับตำรวจเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักมรรคาธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ (จริงใจ) ทมะ (ฝึกฝน) ขันติ (อดทน) และจาคะ (เสียสละ) เพื่อที่จะนำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเตือนใจในการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ พ.ศ. 2553 (แนบท้ายกฎ ก.ตร. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553) (กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2554) ส่วนที่ 1 มาตรฐานคุณธรรมและอุดมคติของตำรวจ ข้อ 4 ได้นำอมรนาถบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานให้ตำรวจยึดถือและปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการไว้ ดังนี้

1. การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น
3. การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด
4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ซึ่งตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักขรवासธรรม 4 อันประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ เพื่อที่จะนำมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเตือนใจในการประพฤติตนและปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ

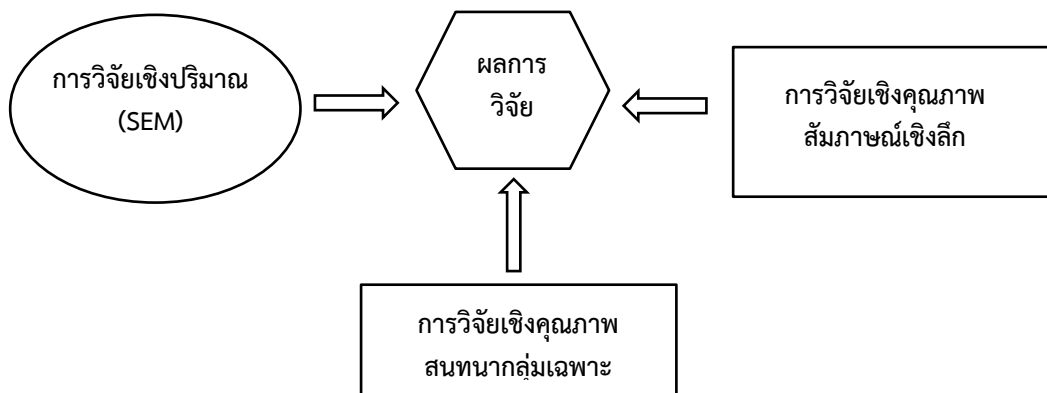
ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่า กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการปฏิบัติงานตามหลักขรवासธรรม 4 เป็นอย่างไร ดังนั้น จึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นต้นแบบและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจในสังกัดอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี
4. เพื่อนำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม รูปแบบการวิจัยแสดงเป็นแผนผัง (Diagram) ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 การวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรต่างๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 1,791 นาย (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี, 2557) ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 390 ตัวอย่าง สำหรับขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัย โดยการพิจารณาจากความเหมาะสมของจำนวนค่าพารามิเตอร์ ที่ทำการประมาณค่าภายใต้โมเดลตามสมมุติฐานในรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรม ตามแนวคิดของนักวิจัยด้านโมเดลการวิเคราะห์ลิสเซลล์ คือ Lindeman, Merenda and Gold (Lindeman RH, Merenda PF, & Gold RZ., 1980) และ Weiss (Weiss, R., 1972) ที่ได้ทำการกำหนดขนาดตัวอย่างตามกฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างและจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรไว้เป็น 1 พารามิเตอร์ ใช้ตัวอย่าง 10 ถึง 20 ตัวอย่าง จากการรอบแนวคิดการวิจัยพบว่า มีค่าพารามิเตอร์ที่จะต้องประมาณค่าภายใต้โมเดลลิสเซลล์ทั้งหมด 39 พารามิเตอร์ ใช้เส้นพารามิเตอร์ละ 10 ตัวอย่าง = $39 \times 10 = 390$ ตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้มีอำนาจกำกับดูแลด้านนโยบาย ผู้บริหารหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ตำรวจที่ผ่านหลักสูตรแล้ว จำนวน 18 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี แบ่งเป็น 5 ส่วน ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยข้อความแยกตามตัวแปร ดังนี้ 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนา 3 ข้อ 2) ด้านวิธีการฝึก 3 ข้อ 3) ด้านการนำไปปฏิบัติ 3 ข้อ 4) ด้านการประเมินผล 3 ข้อ ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับ วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 9 ข้อโดยแยกตามตัวแปร ดังนี้ 1) ด้านการฝึกอบรม 3 ข้อ 2) ด้านการศึกษา 3 ข้อ 4) ด้านการพัฒนา 3 ข้อ ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาธรรม 4 ประกอบด้วยคำถามแยกตามตัวแปรดังนี้ 1) ด้านสัจจะ (จริงใจ) 3 ข้อ 2) ด้านทมะ (ฝึกฝน) 3 ข้อ 3) ด้านขันติ (อดทน) 3 ข้อ 4) ด้านจาคะ (เสียสละ) 3 ข้อ ส่วนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยคำถาม

ดังนี้ 1) ด้านการเป็นที่ยอมรับของประชาชน 3 ข้อ 2) ด้านการมีความรู้ 3 ข้อ 3) ด้านการมีทักษะ 3 ข้อ 4) ด้านการมีความเชี่ยวชาญ 3 ข้อ 5) ด้านการมีคุณธรรม 3 ข้อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ 1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย การเป็นที่ยอมรับของประชาชน การมีความรู้ การมีทักษะ การมีความเชี่ยวชาญ และการมีคุณธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี หรือไม่ อย่างไร 2) หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการพัฒนา วิธีการฝึก การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล เป็นการพัฒนามีความเหมาะสมหรือไม่ และ/หรือด้านใดไม่เหมาะสม และด้านใดยังขาดอยู่ 3) วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา มีความเพียงพอหรือไม่ และ/หรือด้านใดไม่เหมาะสม และต้องเพิ่มเติมด้านใด 4) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการปฏิบัติตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ (จริงใจ) ทมะ (ฝึกฝน) ขันติ (อดทน) จาคะ (เสียสละ) ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี หรือไม่ อย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยดังต่อไปนี้ 1) การศึกษารายวิชาเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และหลักฆราวาสธรรม 4 เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และสังเคราะห์ตัวแปร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี โดยทำการรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์เอกสารโดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสาร แหล่งที่มา และสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร จะเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่น ๆ ต่อไป 2) การศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้ว จำนวน 390 คน 3) ลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามกับ ตำรวจในสถานีตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 23 สถานี ได้แก่ สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี สถานีตำรวจภูธรเสม็ด สถานีตำรวจภูธรเกาะจันทร์ สถานีตำรวจภูธรบ่อทอง สถานีตำรวจภูธรแหลมฉบัง สถานีตำรวจภูธรบางละมุง สถานีตำรวจภูธรสัตหีบ สถานีตำรวจภูธรเกาะสีชัง สถานีตำรวจภูธรแสนสุข สถานีตำรวจภูธรพานทอง สถานีตำรวจภูธรบ้านบึง สถานีตำรวจภูธรหนองใหญ่ สถานีตำรวจภูธรบ่อวิน สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา สถานีตำรวจภูธรพลูตาหลวง สถานีตำรวจภูธรดอนหัวฬ่อ สถานีตำรวจภูธรพนัสนิคม สถานีตำรวจภูธรคลองกิ่ว สถานีตำรวจภูธรศรีราชา สถานีตำรวจภูธรหนองขาม สถานีตำรวจภูธรหนองใหญ่ สถานี

ตำรวจภูธรนาจอมเทียน และสถานีตำรวจภูธรหนองปรือ จำนวน 390 คน 4) เมื่อรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาทั้งหมด จำนวน 390 ชุด แล้วซึ่งคิดเป็น 100% ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูปหรือคนบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 3 ปัจจัย ดังนี้

1.1 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านสัจจะ มีความเคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่ กรุณาปราณีต่อประชาชน ด้านทมะ ไม่มักมากในลาภผล มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ด้านขันติ รู้จักอดทนต่อความเจ็บใจ ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก และด้านจาคะ ดำรงตนในยุติธรรม กระทำการด้วยปัญญา รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต

1.2 หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ด้านวิธีการฝึก ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านการประเมินผล

1.3 วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตำรวจภูธรชลบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.287 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับ

ตามค่าเฉลี่ยพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมีคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 รองลงมา คือ ด้านเป็นที่ยอมรับของประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 ด้านมีทักษะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ด้านมีความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และ ระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านมีความเชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ตามลำดับ

3. ผลวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี พบว่าตัวแปรทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ด้านวิธีการฝึก ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านการประเมินผล ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แยกเป็นด้านวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่าตัวแปรทั้ง 3 ด้านประกอบด้วย ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หลักขรรวาสธรรม 4 พบว่า อิทธิพลทางตรงของหลักขรรวาสธรรม 4 กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ขนาดความสัมพันธ์ (เมทริกซ์สหสัมพันธ์) เท่ากับ 0.55 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีเท่ากับ 0.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า การปฏิบัติตามหลักหลักขรรวาสธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ และด้านจาคะ ทำให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีร้อยละ 64

4. จากผลการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ทั้ง 5 ด้านพบว่า ตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี สามารถครองใจ ครองตน ครองคน ครองงาน และครองจิตของประชาชนได้ เพราะจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ทำให้เกิดการเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น เพราะทำให้ตำรวจถึงพร้อมด้วยความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และคุณธรรม

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ด้านเป็นที่ยอมรับของประชาชน ด้านมีความรู้ ด้านมีทักษะ ด้านมีความเชี่ยวชาญ และด้านมีคุณธรรม ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก แต่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมีคุณธรรม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มุ่งเน้นที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ยึดมั่นการทำงานตามหลักอุดมคติตำรวจ มีน้ำใจและรู้จักช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ ได้ศึกษาเรื่อง “พุทธกระบวนทัศน์การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกาปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรรัฐวิสาหกิจ

ประเภทพลังงานไฟฟ้า” พบว่า บุคลากรในองค์กรควรยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ มีวิธีคิดที่ยอมรับเหตุและผลกันโดยใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อม (อดิศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัต กระสังข์ ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ตามแนวพุทธ ภายใต้กระแสบริโณคินิยม” พบว่า การกำหนดทรัพยากรมนุษย์ ด้านการกำหนด นโยบายพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร จำเป็นต้องมี การกำหนดนโยบายหรือ แผนการพัฒนา และโครงการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมระบบการสั่งสอนอบรมให้ได้ผลยิ่งขึ้น (อนุวัต กระสังข์, 2556) และสอดคล้องกับ สมชาย สรรประเสริฐ ได้ศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ” พบว่า กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยวประกอบด้วย การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ตำรวจท่องเที่ยวมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนา มีระบบ สร้างขวัญกำลังใจเพื่อรักษาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพไว้ โดยพัฒนาเครือข่ายและส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ทั้งในและต่างประเทศ ในการแลกเปลี่ยนและช่วยเหลือ ทางวิชาการในการพัฒนาตำรวจท่องเที่ยว (สมชาย สรรประเสริฐ, 2556)

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.287 เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน และระดับ มาก 1 ด้านตามลำดับ ดังนี้ ด้านมีคุณธรรม ด้านเป็นที่ยอมรับของประชาชน ด้านมีทักษะ ด้าน มีความรู้ และด้านความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสมวลี ชยามฤต ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัลขององค์กรภาครัฐและเอกชน” พบว่า องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องกำหนดค่านิยมให้มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ที่ เหมาะสมกับการขับเคลื่อนเพื่อรองรับยุคดิจิทัล เพื่อมาจัดทำเป็นแนวทางหรือรากฐาน ในการ สร้างพฤติกรรมที่ดีของบุคลากรของทุกคนในองค์กร จนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร สามารถที่จะเรียนรู้และอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยองค์การ ภาครัฐและเอกชน ต้องช่วย ส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะของบุคลากรให้ตรงกับงาน ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อ รองรับยุคดิจิทัล องค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ สามารถนำมาพัฒนาทักษะการทำงานให้เหมาะสม ในยุคดิจิทัลให้ได้รับผลสำเร็จ โดยพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ก้าวทันความทันสมัยของเทคโนโลยี (โสมวลี ชยามฤต, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรย์งค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และสาคร ธรณี ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” พบว่า ลักษณะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ มหาวิทยาลัยดำเนินไปตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัย ลักษณะการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยการบริหารตามระเบียบกฎข้อบังคับที่กำหนดไว้ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญใน การบริหารจัดการเป้าหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัย กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัย เป็นรูปแบบของการพัฒนาตามธรรมชาติ

และการพัฒนาแบบผูกควบคุม ซึ่งมีผลออกมาเป็นการกำหนดกลยุทธ์และมาตรการในการส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากร ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรการสร้างสวัสดิการให้แก่บุคลากร ส่งเสริมกิจกรรมอันเป็นการสร้างความรักและความสามัคคี และการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกระดับ (จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และสาคร ธรรมะที, 2555)

3. ผลวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี

3.1 หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดลพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ขนาดความสัมพันธ์ (เมทริกซ์สหสัมพันธ์) เท่ากับ 0.99 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 1.09 และอิทธิพลทางอ้อม -0.28 เป็นอิทธิพลรวม 0.82 โดยตัวแปรทั้ง 4 ด้านประกอบด้วย ด้านวัตถุประสงค์ ด้านวิธีการฝึก ด้านการนำไปปฏิบัติ และด้านการประเมินผล ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์ เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและ จิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี” พบว่า วัตถุประสงค์การพัฒนาเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม มีทักษะในการทำงานกลุ่ม เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ จิตใจ และเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวภา บัวเวช เรื่อง “รูปแบบการบริหารงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ” ที่พบว่า การบริหารงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านผู้บริหารประกอบด้วย วัตถุประสงค์ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การสร้างบรรยากาศ การสื่อสารในองค์กร 2) ด้านระบบการบริหารองค์กร ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากรเข้าทำงาน ค่าตอบแทน การประสานงานและงบประมาณ 3) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย คุณลักษณะของบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนา และความผูกพัน และ 4) ประเภทของสื่อประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อกิจกรรมพิเศษ สื่อเทคโนโลยี และสื่อเบ็ดเสร็จภายในมหาวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการบริหารงานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในขณะที่ระบบการบริหารองค์การไม่มีอิทธิพลต่อประเภทของสื่อต่าง ๆ (เยาวภา บัวเวช, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพล เต็มสมเกตู เรื่อง “การนำนโยบายการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ในกองบัญชาการตำรวจนครบาล สายงานป้องกันและปราบปราม” ที่พบว่า กลุ่มตำรวจตัวอย่างมีความเห็นระดับปานกลาง ต่อปัจจัยด้านนโยบายธรรมาภิบาล

ปัจจัยด้านการจัดหา ส่งเสริม ควบคุม ประเมินผล การให้คุณให้โทษ อีกทั้งปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและกลุ่มประชาชนที่รับบริการว่า มีผลต่อการนำนโยบายการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติในกองบัญชาการตำรวจนครบาล สายงานป้องกันและปราบปราม ส่วนการปฏิบัติงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรมหลักคุณธรรมหลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่าผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความเห็นปานกลาง ทั้ง 6 หลัก การทดสอบสมมุติฐานความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทั้ง 3 ด้านกับการปฏิบัติงานนโยบายโดยใช้หลักธรรมาภิบาลปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ปานกลางแต่มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้ง 3 ปัจจัย (ยุทธพล เต็มสมเกต, 2563)

3.2 วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดลพบว่า ด้านวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ขนาดความสัมพันธ์ (เมทริกซ์สหสัมพันธ์) เท่ากับ 0.78 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.06 และอิทธิพลทางอ้อม -0.30 เป็นอิทธิพลรวม 0.30 โดยตัวแปรทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ” พบว่า แบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา และการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สายงานกำลังพลกองทัพอากาศคือรูปแบบการฝึกอบรม N-GraDE with ITALIC Model อันประกอบด้วย 1) วินิจฉัยความต้องการเรียนรู้ 2) กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ 3) แหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ 4) กิจกรรมที่หลากหลาย 5) การตัดสินใจเลือกวิธีเรียนรู้ และ 6) การประเมินผลการเรียนรู้ (จรัสศรี จินดารัตนวงศ์, 2555) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาคิน สีสธรรม เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรีตามหลักพุทธบูรณาการ” ที่พบว่า แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นประกอบด้วย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพ คือ ต้องประหยัดต้นทุน ประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลาและมีคุณภาพ โดยใช้ทรัพยากรต่ำสุด การใช้วิธีการ (Mean) ให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่สิ้นเปลืองน้อยที่สุดโดยมี เป้าหมาย(Goal) คือ ประสิทธิภาพ (Effectiveness) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (Efficiency) (ภาคิน สีสธรรม, 2560)

3.3 หลักฆราวาสธรรม 4 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักฆราวาสธรรม 4 กับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ขนาดความสัมพันธ์ (เมทริกซ์

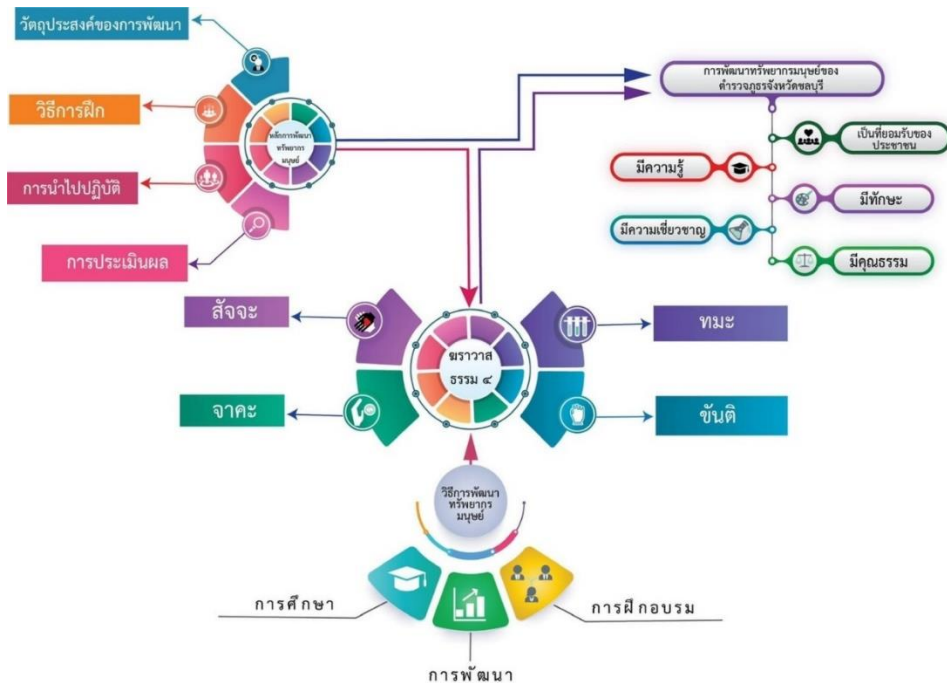
สหสัมพันธ์) เท่ากับ 0.55 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีเท่ากับ 0.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า การปฏิบัติตามหลักหลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ทำให้เกิดการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีได้ถึงร้อยละ 64 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงเพชร สมศรี เรื่อง “วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจ อันจะก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรอย่าง ยั่งยืน คือ 1) วิธีการพัฒนาจริยธรรมตำรวจด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมให้บุคคลหรือ หน่วยงานภายนอก เข้ามามีส่วนในการควบคุมตรวจสอบจริยธรรมของข้าราชการเพิ่มขึ้น 2) วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจด้วยการสนับสนุนให้ดำเนินคดี และลงโทษ ข้าราชการที่ประพฤติมิชอบตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด 3) การต่อต้านหรือไม่ สนับสนุนค่านิยมของข้าราชการตำรวจไทยที่มีอยู่แล้วในสังคม ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ประเทศ 4) ผู้บังคับบัญชาควรประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติราชการ โดยเน้น พัฒนาจากภายในสู่ภายนอก (ดวงเพชร สมศรี, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดิลก บุญอิม เรื่อง “ฆราวาสธรรม 4: สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ” พบว่า แนวทางการพัฒนา คุณภาพชีวิตตามหลักฆราวาสธรรมในพระพุทธศาสนา ด้านหลักการครองเรือน ควรปฏิบัติตาม แนวความซื่อสัตย์ การไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม และเข้าใจถึงความสำคัญ ของตนที่มีอิทธิพลหรือบทบาทและความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น ด้านหลักการอยู่ร่วมกันในชุมชน ควร ปฏิบัติตามแนวความอดกลั้น การฝึกแก้ไขปัญหโดยสันติวิธี และรู้จักขอบเขตและการ แสดงออกของอารมณ์อย่างพอเหมาะ ด้านหลักการทำงานให้สำเร็จ ควรปฏิบัติตามแนวความ อดทน การไม่ท้อถอยต่อปัญหาที่ประสบ และแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกในเรื่องต่าง ๆ พอเหมาะ ด้านหลักการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ควรปฏิบัติตามแนวความเสียสละ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคล เช่นนี้ จะทำให้อยู่ร่วมกันด้วยความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง และปัญหาทางสังคม เกิดสันติสุขในบุคคล ชุมชน และสังคมแบบยั่งยืน (ดิลก บุญอิม, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ สิทธิพานิช ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้ หลักฆราวาสธรรม ในการทำงานของบุคลากรสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า บริบทการทำงานของบุคลากรสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นองค์กรที่มีภารกิจมุ่งเน้นให้บริการวิชาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แก่นักศึกษา บุคลากร ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้สามารถประยุกต์ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน และการเรียนการสอนในทุกระดับ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการทำงานของบุคลากร สำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้นำวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยม ร่วมในการบริหาร จัดการองค์กร เพื่อทราบบริบทและปัญหาในการทำงานของบุคลากร พร้อมทั้งวิเคราะห์ หลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา (สุภาพ สิทธิพานิช, 2560)

4. โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำราวจุทธจังหวัดชลบุรี

ในการวิจัยนี้มีโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำราวจุทธจังหวัดชลบุรี พบว่า 1) หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการพัฒนา วิธีการฝึก การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำราวจุทธจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย การฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำราวจุทธจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) หลักทวารวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สังฆะ ทมะ ชันติ จาคะ ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำราวจุทธจังหวัดชลบุรีเท่ากับ 0.64 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติทัศน์ นิพนธ์พิทยา เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพบกไทย” พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประกอบด้วย 1) พัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง 2) เตรียมกำลังคนเพื่อรองรับการสูญเสียจากการเปลี่ยนแปลง 3) การพัฒนากำลังคุณภาพเพื่อให้เพียงพอสำหรับการเปลี่ยนแปลง 4) การพัฒนาทางก้าวหน้าในสายอาชีพ 5) พัฒนาความเป็นมืออาชีพในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (จิตติทัศน์ นิพนธ์พิทยา, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูษิต วิเศษคามินทร์ เรื่อง “ประสิทธิผลการนํานโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของกองบังคับการตำรวจจราจร” พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการนํานโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของกองบังคับการตำรวจจราจร คือ การปฏิบัติตามหลักทวารวาสธรรม 4 มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการนํานโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของกองบังคับการตำรวจจราจร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ภูษิต วิเศษคามินทร์, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการสนทนากลุ่มเฉพาะแล้วผู้วิจัยสามารถเขียนแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ภาพองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีสามารถนำมาอธิบายในรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ

- 1) การครองจิต (ด้านมีคุณธรรม) ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ ยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ยึดมั่นการทำงานตามหลักอุดมคติตำรวจ มีน้ำใจและรู้จักช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน การฝึกสมาธิ ฟังเทศน์ ฟังธรรม และจิตอาสาเพื่อพัฒนามวลชนสัมพันธ์
- 2) การครองใจ (ด้านเป็นที่ยอมรับของประชาชน) ได้แก่ มีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยความวิริยะอุตสาหะเพื่อประชาชน และสามารถนำความรู้มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานได้
- 3) ครองตน (ด้านมีความรู้) ได้แก่ มีความรู้ตรงกับสายงานที่รับผิดชอบ มีความรู้ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศในสายงาน มีความรู้ทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติสำหรับหน้าที่ มีทักษะและความชำนาญในการแก้ปัญหาในสายงาน มีทักษะและความชำนาญด้านยุทธวิธีตำรวจ
- 4) การครองคน (ด้านทักษะ) ได้แก่ มีการวางแผนในการทำงาน รู้จักการมีมนุษยสัมพันธ์ รู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กล้ารับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ มีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น
- 5) ครองงาน (ด้านมีความเชี่ยวชาญ) ได้แก่ มีความเชี่ยวชาญใน

การทำงานตามสายงาน ได้รับการฝึกทบทวนในสายงานที่รับผิดชอบเป็นประจำ มีประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาในสายงานที่รับผิดชอบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตนเอง ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสัจจะ (จริงใจ) ได้แก่ เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่ ภักดีต่อประชาชน ทำหน้าที่ตนให้ดีที่สุดตามที่ได้รับมอบหมาย จริ่งใจต่องานอย่างเต็มที่ ซื่อตรงต่อความดีและมีคุณธรรม 2) ทมะ (ฝึกฝน) ได้แก่ ไม่มักมากในลาภผล มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สามารถทนต่อความเจ็บใจ ใฝ่รู้ในความเจริญก้าวหน้า เป็นผู้ที่มีปัญญาแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ 3) ขันติ (อดทน) ได้แก่ อดทนต่อความเจ็บใจ ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก ตรงต่อเวลาและมีการยาท มีความรับผิดชอบขยันหมั่นเพียร มีวินัย อดทนได้ต่อสิ่งที่กระทบกระเทือนใจ 4) จาคะ (เสียสละ) ได้แก่ ดำรงตนในยุติธรรม กระทำการด้วยปัญญารักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต พร้อมอุทิศโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ไม่โกรธแค้น พยาบาทอาฆาตใคร

3. หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 4 คือ 1) วัตถุประสงค์ของการพัฒนา ได้แก่ หลักสูตรเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งในสายงาน หลักสูตรมีความทันสมัยทั้งทางด้านวิชาการสังคมและเทคโนโลยี และหลักสูตรสามารถพัฒนาศักยภาพให้เหมาะกับงาน 2) วิธีการฝึก ได้แก่ ได้ความรู้ทางด้านทฤษฎีเพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เกิดความเชี่ยวชาญด้านยุทธวิธีตำรวจ เกิดความชำนาญทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ 3) การนำไปปฏิบัติ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสายงานได้ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติได้ สามารถนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในงานได้ 4) การประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานทำให้ทราบความจำเป็นในการเข้ารับการพัฒนา การประเมินผลทำให้เกิดมาตรฐานการทำงานในระดับเดียวกัน การประเมินผลทำให้องค์กรได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการปรับเพิ่มค่าตอบแทน

4. วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 3 คือ 1) การฝึกอบรม ได้แก่ หลักสูตรที่เข้ารับการอบรมตรงกับความต้องการ การจัดฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตรมีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมในสายงาน การทำคู่มือในการปฏิบัติงานเช่น การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานตามสายงาน ตำรา หรือบทเรียนรวมทั้งบทเรียนออนไลน์ มีความสำคัญและมีประโยชน์ 2) การศึกษา ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาคทฤษฎีมาปรับใช้กับการทำงานได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้จากการฝึกภาคปฏิบัติ มาปรับใช้กับการทำงานสามารถนำความรู้ที่ได้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ได้ตรงกับงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้อย่างเต็มที่ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะนำมาซึ่งการพัฒนานวัตกรรมเพื่อช่วยให้งานบรรลุถึงเป้าหมายอย่างมั่นคง เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการทำงานเสมอ สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ และเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ด้วยตนเอง

สรุป

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้นำเสนอสาระจากวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 4 ด้าน คือ 1) ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 3) วิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี และ 4) นำเสนอโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี 3 ปัจจัย ได้แก่

1. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสัจจะ (จริงใจ) ได้แก่ เคารพเอื้อเฟื้อต่อหน้าที่ กรุณาปราณีต่อประชาชน ทำหน้าที่ตนให้ดีที่สุดตามได้รับมอบหมาย จริงใจต่องานอย่างเต็มที่ ซื่อตรงต่อความดีและมีคุณธรรม 2) ด้านทมะ (ฝึกฝน) ได้แก่ ไม่มักมากในลาภผล มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สามารถทนต่อความเจ็บใจ ใฝ่รู้ในความเจริญก้าวหน้า เป็นผู้แก้ปัญหาแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ 3) ด้านขันติ (อดทน) ได้แก่ อดทนต่อความเจ็บใจ ไม่หวั่นไหวต่อความยากลำบาก ตรงต่อเวลาและมีมารยาท มีความรับผิดชอบขยันหมั่นเพียร มีวินัย อดทนได้ต่อสิ่งที่กระทบกระเทือนใจ 4) ด้านจาคะ (เสียสละ) ได้แก่ ดำรงตนในยุติธรรม กระทำการด้วยปัญญา รักษาความไม่ประมาทเสมอชีวิต พร้อมอุทิศโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ไม่โกรธแค้นพยาบาท อาฆาตใคร

2. หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ได้แก่ หลักสูตรเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งในสายงาน หลักสูตรมีความทันสมัยทั้งทางด้านวิชาการสังคมและเทคโนโลยี และหลักสูตรสามารถพัฒนาศักยภาพให้เหมาะกับงาน 2) ด้านวิธีการฝึก ได้แก่ ได้ความรู้ทางด้านทฤษฎีเพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน เกิดความเชี่ยวชาญด้านยุทธวิธีตำรวจ เกิดความชำนาญทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ 3) ด้านการนำไปปฏิบัติ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสายงานได้ องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติได้ สามารถนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ ทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในงานได้ 4) ด้านการประเมินผล ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงานทำให้ทราบความจำเป็นในการเข้ารับการพัฒนา การประเมินผลทำให้เกิดมาตรฐานการทำงานในระดับเดียวกัน การประเมินผลทำให้องค์กรได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการปรับเพิ่มค่าตอบแทน

3. วิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ หลักสูตรที่เข้ารับการอบรมตรงกับความต้องการ การจัดฝึกอบรมในแต่ละหลักสูตร

มีความเหมาะสมกับการฝึกอบรมในสายงาน การทำคู่มือในการปฏิบัติงาน เช่น การจัดทำคู่มือปฏิบัติงานตามสายงาน ตำรา หรือบทเรียนรวมทั้งบทเรียนออนไลน์ มีความสำคัญและมีประโยชน์ 2) ด้านการศึกษา ได้แก่ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาคทฤษฎีมาปรับใช้กับการทำงานได้อย่างเหมาะสม สามารถนำความรู้จากการฝึกภาคปฏิบัติ มาปรับใช้กับการทำงาน สามารถนำความรู้ที่ได้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ได้ตรงกับงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนได้อย่างเต็มที่ 3) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะนำมาซึ่งการพัฒนานวัตกรรมเพื่อช่วยให้งานบรรลุถึงเป้าหมายอย่างมั่นคง เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการทำงานเสมอ สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ออนไลน์และเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีนั้น กองบัญชาการตำรวจภูธรภาค 2 ที่เป็นหน่วยงานกำกับ ดูแล และรับผิดชอบ ควรกำหนดรูปแบบ ชุดฝึกอบรม และหลักสูตรเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น หลักสูตรตำรวจต้นแบบคุณธรรม
2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีนั้น เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมในหลักสูตรบริหารงานตำรวจทุกชั้น ควรบรรจุให้มีการบูรณาการหลักธรรมและการปฏิบัติทางศาสนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรด้วย
3. รูปแบบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรีนั้น ควรกำหนดนโยบาย หลักการ วิธีการ ผสานหลักธรรม เพื่อไปถึงเป้าหมายตำรวจผู้รับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจในสังกัดกองบังคับการอื่นว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร
2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจในสังกัดกองบังคับการอื่นว่ามีตัวแปรใดที่ส่งผลแตกต่างกัน
3. ควรส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมอื่นมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตำรวจ นอกเหนือจากหลักฆราวาสธรรม 4 มาเป็นตัวแปรในการวิจัย และผลักดันหลักธรรมต่าง ๆ ให้ไปสู่ผลการวิจัยในระดับสากล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งในฐานะคำสอนทางพุทธศาสนา และเป็นตัวชี้วัดคุณธรรมที่เป็นสากลด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี. (2557). รายงานกำลังพลกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ: กรุงเทพมหานคร.
- กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2554). คู่มือเสริมสร้างการปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมและจรรยาบรรณของตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตำรวจ.
- กานต์วี บุญญานุสิทธิ์. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและ จิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. ใน ปริญญาดุขฎิบัณทิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จรัสศรี จินดารัตนวงศ์. (2555). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม แนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการ ปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ. ใน ดุขฎิณิพนธ์ครุศาสตรดุขฎิบัณทิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และสาคร ธาระที. (2555). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ใน รายงานการวิจัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิตติทัตน์ นิพนธ์พิทยา. (2562). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการกองทัพไทย. ใน ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิบัณทิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดิลก บุญอิม. (2561). ฆราวาสธรรม 4: สูตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามวิถีพุทธ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(2), 338-352.
- ดวงเพชร สมศรี. (2556). วิธีการพัฒนาจริยธรรมของข้าราชการตำรวจเชิงพุทธบูรณาการ. ใน ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎิบัณทิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). ผบ.ตร. เป็นประธานมอบนโยบายประจำปีงบประมาณ 2564. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2564 จาก <https://mgronline.com/uptodate/detail/9630000100819>
- ภาคิน สีสุธรรม. (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองนนทบุรีตามหลักพุทธบูรณาการ. ใน ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุขฎิบัณทิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูษิต วิเศษคามินทร์. (2563). ประสิทธิภาพการนำนโยบายการแก้ปัญหาจราจรไปปฏิบัติของกองบังคับการตำรวจจราจร. ใน ดุขฎิณิพนธ์ปรัชญาดุขฎิบัณทิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ยุทธพล เต็มสมเกต. (2563). การนำนโยบายการเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลไปปฏิบัติ ใน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สายงานป้องกันและปราบปราม. ใน ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุष्ฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เยาวภา บัวเวช. (2554). รูปแบบการบริหารงานประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมชาย สรรประเสริฐ. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2564). ยุทธศาสตร์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580). เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2564 จาก <https://www.royalthaipolice.go.th/downloads/strategy.pdf>
- สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ. (2563). แผนปฏิบัติราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. เรียกใช้เมื่อ 19 เมษายน 2564 จาก <http://rtpstrategy.police.go.th/web2020/wp-content/uploads/2020/06/>
- สุภาพ สิทธิพานิช. (2560). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธรรม ในการทำงานของบุคลากรสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 8(2), 44-56.
- โสมวลี ชยามฤต. (2564). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับยุคดิจิทัลของ องค์การภาครัฐและเอกชน. วารสารสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 38-50.
- อดิศักดิ์ ตั้งปทุมชาติ. (2560). พุทธกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร รัฐวิสาหกิจประเภทพลังงานไฟฟ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อนุวัต กระสังข์. (2556). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธ ภายใต้กระแสบริโภคนิยม. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Lindeman RH, Merenda PF, & Gold RZ. (1980). Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis. Scott Foresman: Glenview, IL.
- Weiss, R. (1972). The Provision of Social Relationship. Doing Unto others Englewood Cliff, N. J: Prentice-Hall.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี*

INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR IMPROVING
THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATIONS, CHANTHABURI PROVINCE

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทธิโส (หว่านผล)

Phrakhrupalad Sittichai Visuddho (Wanpol)

สมาน งามสนิท

Sman Ngamsnit

สุรพล สุธะพรหม

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.952 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 390 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์หอคอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูปหรือคน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 9 รูปหรือคน เพื่อยืนยันโมเดลหลังจากการสังเคราะห์ข้อมูล

* Received 28 November 2021; Revised 20 March 2022; Accepted 20 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุผ่านหลักไตรสิกขา 3 ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 40

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยบูรณาการหลักไตรสิกขา 3 มาใช้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the quality-of-life development of the elderly, 2) study the causal relationship for the quality-of-life development of the elderly, and 3) present a model of the integration of Buddhist principles for improving the elderly's quality of life in local administrative organizations, Chanthaburi Province. This mixed research was composed of quantitative and qualitative research. For quantitative research, the researcher used a questionnaire with total reliability of 0.952. Data were collected from the sample group: 390 people of the elderly in the area of the sub-district municipality and the sub-district administrative organization that has schools for the elderly in Chanthaburi province. Data were analyzed to find the frequency, percentage, mean, standard deviation, and Structural Equation Model: SEM using Confirmatory Factor Analysis: CFA. The researcher employed in-depth interviews with 17 key informants for the qualitative research, the data were analyzed using descriptive and content analysis, and focus group discussion was employed with nine experts to confirm the model after the synthesis.

The results of the research were as follows;

1. Overall, the quality-of-life development of the elderly in local administrative organizations in Chanthaburi Province was high.
2. The analysis results of the causal relationship for the development of the elderly's quality of life in the local administrative organizations in Chanthaburi Province showed that the quality-of-life and welfare development for the elderly through the Trisikkha principle affected the quality-of-life development of the elderly of the local administrative organizations in Chanthaburi province by 40 percent.
3. The model of integrating Buddhist principles for the development of the elderly's quality of life in local administrative organizations in Chanthaburi Province was as follows: there were two fundamental factors for the quality-of-life development of the elderly: integrating the Trisikkha principle to promote the quality-of-life development of the elderly.

Keywords: Development, Quality of life, Elderly

บทนำ

ประเทศไทยมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างสังเกตเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน หรือตามสถานที่สาธารณะ และมีการพยากรณ์ในอนาคตยังแสดงให้เห็นว่า สัดส่วนของประชากรสูงอายุจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในอีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน (รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2556) ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ให้กับภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเตรียมรับมือกับการเจ็บป่วย และโรคภัยไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลาน ซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่สมดุล (ประมวล คิตคินสัน, 2555) การถูกทอดทิ้งและถูกละเลยจากบุตรหลาน การถูกระงับการพึ่งพาทางจิตใจจากบุตรหลาน หรือคนในครอบครัวโดยคำพูดและการไม่ให้เกียรติ นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยาย ซึ่งมีปู่ ย่า ตา ยาย บุตร หลานอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วย สามี ภรรยาและบุตรเท่านั้น กล่าวคือมีสมาชิกในครอบครัวอยู่กันไม่เกินสองรุ่น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงวัยที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแล หรือคอยดูแลบุตรหลานให้ปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้สูงวัยไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้

เกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องกับกลุ่มผู้สูงวัยในสังคมไทย (ศากุล ช่างไม้, 2550)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้ โดยมีองค์กร/หน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การร่วมมือของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสะท้อนให้สังคมรู้ว่า ผู้สูงอายุเป็นทรัพย์สินทางปัญญาและทรงคุณค่าควรแก่การดูแลรักษาเพราะ “เขาคือที่พึ่งทางใจ” ของบุตรหลานเป็นที่เคารพนับถือของบุคคลในวงศาความญาติและยังได้รับการยกย่องจากสังคมว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ มีความคิดความอ่านสุขุมรอบคอบ และเคยทำประโยชน์กับสังคมมาแล้ว เพื่อเติมเต็มความผาสุกให้กับชีวิตในท่วงสุดท้ายที่คงเหลืออยู่ (สมโภชน์ อเนกสุข, 2548)

ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี กลุ่มบุคคลผู้สูงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายประกอบกับวัยสูงอายุต้องเผชิญกับเปลี่ยนแปลงหน้าที่การงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด จะทำให้รู้สึกท้อแท้หมดหวัง บุคลิกภาพเปลี่ยนไปจะรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยและต้องการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่นก่อให้เกิดความเครียด ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้เช่น ซึมเศร้า แยกตัวจากสังคม เป็นผู้ที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลานและบางคนอาจจะถูกทอดทิ้ง ให้อยู่ตามลำพัง และจากการเปลี่ยนแปลงสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพอีกทั้งการเกษียณอายุราชการจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลง เกิดการพึ่งพิงทั้งด้านกิจวัตรประจำวัน ตลอดจนกิจกรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้สูงอายุได้ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมจะส่งผลกระทบต่อถึงกันและกัน มีผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ดังนั้น แนวทางในการดูแลผู้สูงอายุก็คือ การช่วยเหลือให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขและพึงพอใจสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่นและดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเองซึ่งหมายถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเอง (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563)

ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างคนให้มีความรู้มีความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบการงานอาชีพได้ การศึกษาพัฒนาคุณภาพชีวิตก็เพื่อให้ได้พัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และเจริญ

ยิ่งขึ้นไป วัตถุประสงค์ในการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการนำมาประยุกต์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และเครื่องมือหรือแนวทางของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักพุทธธรรมโดยมุ่งไปที่หมวดหลักไตรสิกขา เป็นขั้นการพัฒนาคนอย่างสมบูรณ์แบบและในขั้นนี้ต้องมีการศึกษาเรื่องศักยภาพของมนุษย์ ที่สำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ในขั้นนี้คือ 1) ศีล เป็นการฝึกพฤติกรรม โดยมีวินัยเป็นเครื่องมือในการฝึก 2) จิตตสิกขา เป็นการฝึกด้านจิต ฝึกด้านคุณธรรม ความมีจิตเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3) ปัญญา เป็นการฝึกในด้านการรู้การพิจารณา การไตร่ตรองหาเหตุผลของการดำเนินชีวิต (อง.เอกาทศก. (ไทย) 20/91/319) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเพื่อนำเสนอรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้และหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อให้เกิดหลักในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบรูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” ดำเนินการวิจัย ดังนี้

รูปแบบการวิจัยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจและระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสนับสนุนและยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 903 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) คำนวณขนาดตัวอย่างจากเส้นพารามิเตอร์ จำนวน 39 เส้น โดยกำหนดเส้นละ 10 เท่า ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 390 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มประธานชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

ระยะที่ 1 วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอนได้แก่ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีและ 6) แบบสอบถามปัญหา อุปสรรคและผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 390 ชุด จากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีโรงเรียนผู้สูงอายุในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 15 แห่ง โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วน ได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 390 ชุด คิดเป็น 100%

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA)

ระยะที่ 2 วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

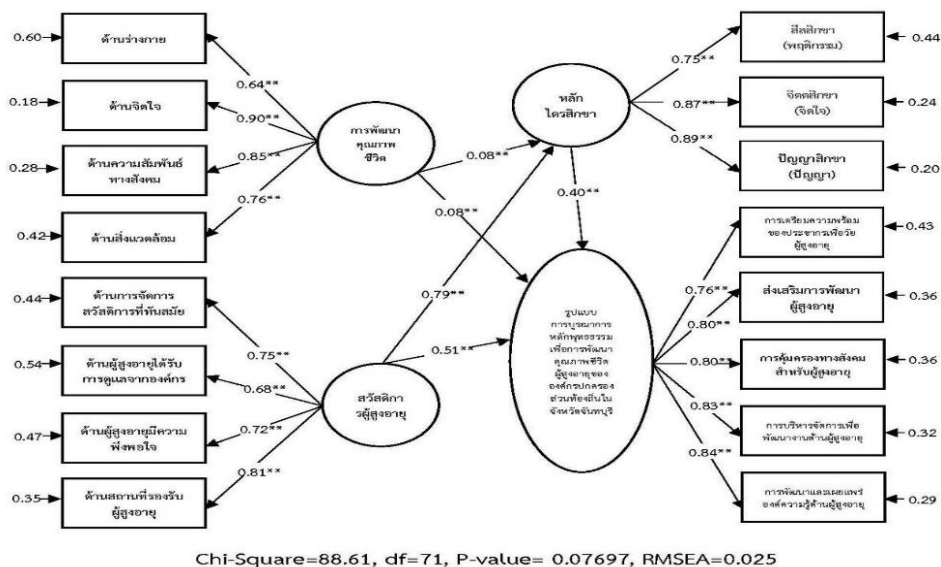
การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แนวการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) สวัสดิการผู้สูงอายุ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา 5) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคนบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหาค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.614 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับ ตามค่าเฉลี่ย พบว่า ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล การพัฒนาคุณภาพชีวิตกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.78 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.08 และอิทธิพลทางอ้อม 0.03 เป็นอิทธิพลรวม 0.11 โดยมีค่าอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

หมายความว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ ด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดจันทบุรีร้อยละ 11

2.2 สวัสดิการผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่าง ตัวแปรในโมเดล พบว่า สวัสดิการผู้สูงอายุกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.92 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง 0.51 และอิทธิพลทางอ้อม 0.32 เป็นอิทธิพลรวม 0.83 โดยที่มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพล ทางอ้อม และอิทธิพลรวมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า สวัสดิการ ผู้สูงอายุ ประกอบด้วย ด้านการจัดการสวัสดิการที่ทันสมัย ด้านผู้สูงอายุได้รับการดูแลจาก องค์กร ด้านผู้สูงอายุมีความพึงพอใจ ด้านสถานที่รองรับผู้สูงอายุ ทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 83

2.3 หลักไตรสิกขา 3 เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักไตรสิกขา 3 อัน ประกอบด้วย ศีลสิกขา (พฤติกรรม) จิตตสิกขา (จิตใจ) ปัญญาสิกขา (ปัญญา) พบว่า มีขนาด ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.90 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี เท่ากับ 40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 หมายความว่า เมื่อนำหลักไตรสิกขา 3 มาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 40

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี 5 ด้านประกอบด้วย 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ 2) ด้าน ส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ 3) ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) ด้านการบริหาร จัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ และ 5) ด้านการ พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ โดยในการพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุโดยการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่ดีทั้ง 2 อย่าง เพื่อเป็นตัวสนับสนุนการพัฒนา คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ นอกจากนั้นยังบูรณา การหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีมากยิ่งขึ้นและในแต่ละด้านมีลักษณะ ดังนี้

3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัด จันทบุรี 5 ด้านมีลักษณะ ดังนี้

3.1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมการเข้าถึงและพัฒนาการจัดบริการการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้

ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อเตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุที่เหมาะสมและการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัยและมีกิจกรรม

3.1.2 ด้านส่งเสริมการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีการฝึกอาชีพและจัดหางานที่เหมาะสมกับวัยและการบริการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เช่น ดูแลสภาพแวดล้อมภายในบ้าน เตรียมอาหารต่าง ๆ

3.1.3 ด้านการคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการด้านรายได้พื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ให้ผู้สูงอายุทราบถึงสิทธิหรือสวัสดิการที่หน่วยงานต่าง ๆ และการบริการเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่อยู่อาศัย

3.1.4 ด้านการบริหารจัดการเพื่อพัฒนางานด้านผู้สูงอายุและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบข้อมูลผู้สูงอายุ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรด้านผู้สูงอายุฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงการพัฒนาในการทำงานของบุคลากร

3.1.5 ด้านการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ ประกอบด้วย การจัดทำและพัฒนาระบบฐานข้อมูลผู้สูงอายุให้ถูกต้องและทันสมัย การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุในสอดคล้องกับแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติ การแจ้งผลการปฏิบัติงานด้านผู้สูงอายุให้ทราบโดยทั่วถึงและการพัฒนาปรับปรุงในส่วนที่ขาดตกบกพร่อง

3.2 โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวเป็นปัจจัยพื้นฐาน 2 ประการ คือ

3.2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีลักษณะดังนี้

3.2.1.1 ด้านร่างกาย (Physical domain) ประกอบด้วย มีนโยบายตรวจสุขภาพผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ มีการแนะนำการดูแลสุขภาพและผู้สูงอายุสามารถช่วยให้ลูกเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี

3.2.1.2 ด้านจิตใจ (Psychological domain) ประกอบด้วย มีนโยบายสร้างสุขภาวะทางจิตใจ มีบุคลากรที่มีความชำนาญการและมีการแนะนำการดูแลสุขภาพทางจิตใจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเข้าใจ

3.2.1.3 ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ประกอบด้วย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานประเพณีและงานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ และผู้สูงอายุสามารถรับรู้และรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นปกติ

3.2.1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ประกอบด้วย สภาพบ้าน มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ การเข้าถึงระบบสาธารณสุขที่สะดวกและมีการทำกิจกรรมสันทนาการ

3.2.2 สวัสดิการผู้สูงอายุ มีลักษณะ ดังนี้

3.2.2.1 ระบบการจัดการที่ทันสมัย ประกอบด้วย การจัดการที่ทันสมัย รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ ความสะดวกในการขอรับบริการและความสะดวกในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

3.2.2.2 ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาล ประกอบด้วย การดูแลผู้สูงอายุอย่างมีระบบมีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ การบริการให้ความรู้ด้วยความเต็มใจจากบุคลากรและการให้บริการอย่างเสมอภาค

3.2.2.3 ผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ ประกอบด้วย การให้บริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่รับบริการ สาธารณะอย่างทั่วถึงและความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่รองรับบริการ

3.2.2.4 สถานที่รองรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย มีสถานที่พักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ มีสถานที่สำหรับรองรับใช้บริการที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

โดยปัจจัยทั้ง 2 ประการจะต้องบูรณาการหลักไตรสิกขา มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1) สीलสิกขา ประกอบด้วย จัดกิจกรรมด้านศาสนา โดยนิมนต์พระมา สอนธรรมะและสนทนาธรรมจากนักบวช จัดปฏิบัติธรรมรักษาศีลที่วัด ทุกวันพระ สวดมนต์ ทำบุญตักบาตรและการปฏิบัติธรรมร่วมกัน ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ร่วมกัน

2) จิตตสิกขา ประกอบด้วย มีการมีการเปิดห้องสวดมนต์หรือห้องทำสมาธิระหว่างรอแพทย์ตรวจ ส่งเสริมฝึกการเย็บปักถักร้อย การทำขนมไทยและมีโครงการฝึกปฏิบัติธรรมให้แก่ผู้สูงอายุทุกวันพระ

3) ปัญญาสิกขา ประกอบด้วย มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกาย จิตใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน วิทยากรมาจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพกายและจิตใจและมีการฝึกอบรมพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเอง

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผล “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” โดยยกข้อค้นพบจากผลการวิจัยที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีพบว่า ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งเป็นเป้าหมายในการมีชีวิตที่ได้รับความสุขและสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจส่งผลให้มีความพึง

พอใจในสภาพที่เป็นอยู่อันก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกนิญฐ์ ศรีทอง และคณะ เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์: กรณีศึกษาวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างชีวิตให้มีความสุข เป็นการพัฒนาชีวิตที่มีคุณค่าด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการปฏิบัติได้รับความสุขทั้งแก่ตนเองและผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติที่เห็นจริง อีกทั้ง เป็นการแก้ปัญหาด้วยการสร้างศรัทธาต่อคุณงามความดีด้วยการทำบุญทำทาน ฟังเทศน์ ฟังธรรม และการปฏิบัติตามพิธีกรรมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทำให้จิตใจสงบด้วยการปฏิบัติกรรมฐานสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน และยังเป็นการนำสังคมให้เป็นปกติสุขอย่างพอเหมาะแก่กาล ทั้งร่างกายและจิตใจเป็นสำคัญ (โกนิญฐ์ ศรีทอง และคณะ, 2546)

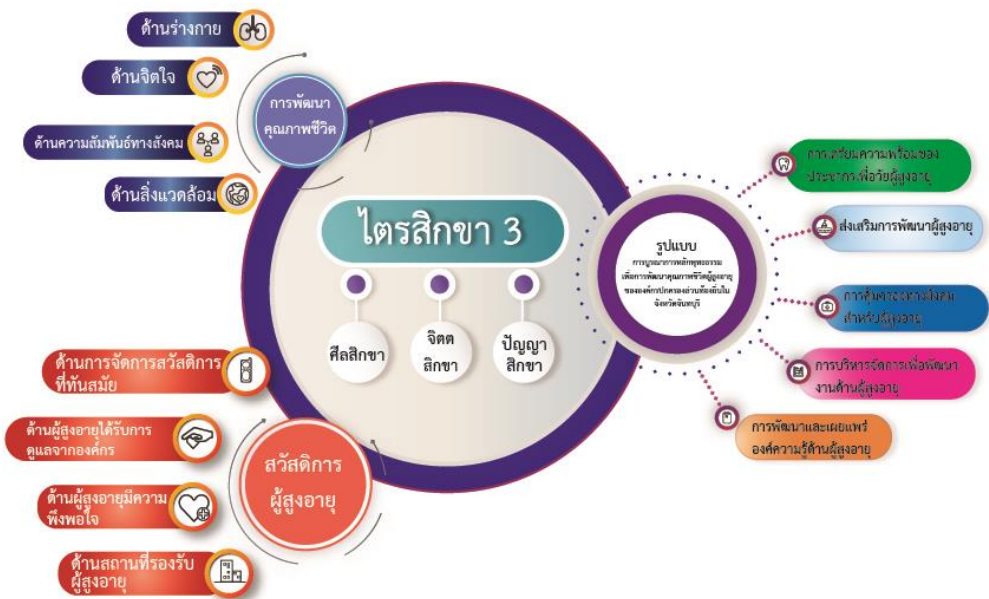
2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า เมื่อพิจารณาอิทธิพลทางตรงของหลักไตรสิกขา 3 พบว่า มีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.90 มีขนาดอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีร้อยละ 40 หมายความว่า เมื่อนำหลักไตรสิกขามาช่วยสนับสนุนจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชญา เทพละอง เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ” พบว่า แนวคิดและทฤษฎีสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องทั้งในพระพุทธศาสนาเถรวาทและวิทยาการสมัยใหม่ คือ ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ ต้องประกอบด้วย 4 ด้าน คือ สุขภาวะด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด บุรณการนำหลัก พุทธธรรมพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมของผู้สูงอายุตามหลักไตรสิกขา (ปรีชญา เทพละอง, 2561)

3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี พบว่า การพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุมีปัจจัยพื้นฐาน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการผู้สูงอายุ มุ่งสู่การพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน โดยผ่านหลักไตรสิกขา แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศิล การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงามมีความสุขโดยมีเจตจำนงที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิและการพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การพัฒนามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ พระสุนทร กิตติคุณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ” อธิบายถึง ผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม 3 ด้าน ชื่อว่า ไตรสิกขา กล่าวคือ 1) การพัฒนาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม เรียกรวมกันว่า ศิล 2) การพัฒนาด้านจิต และสุขภาพให้เป็นจิตใจที่ดีงามมีความสุข โดยมีเจตจำนง

ที่เป็นกุศล และมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกว่า สมาธิ 3) การพัฒนาด้านปัญญา ซึ่งการดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมทั้ง 3 ด้านนั้น ต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงถึงกันอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดหลักไตรสิกขาสามารถนำมาพัฒนา 4 ด้าน คือ กาวนา 4 ประกอบด้วย กายกาวนา คือ การดูแลตนเองด้วยกายภาพศิลปกาวนา คือ การดูแลตนเองด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น จิตตกาวนา คือ การดูแลสภาวะจิตใจตนเอง และปัญญากาวนา คือ การคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ บุคคลที่ปฏิบัติตามหลักกาวนา 4 ย่อมส่งผลให้มีความสุขดีตามมา เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมอย่างแท้จริง (พระสุนทรกิตติคุณ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจะ) เรื่อง “การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ” พบว่า สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา จะต้องมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง โทษของการไม่พัฒนาคุณภาพชีวิต คุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีในพระพุทธศาสนา หลักธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักธรรมสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ พบว่า คุณภาพชีวิตนักเรียนมี 3 ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสุข การนำหลักไตรสิกขาทั้ง 3 ด้าน คือ ศีล สมาธิ และปัญญาปรับประยุกต์กับหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3 ด้าน คือ ทักษะ คุณธรรมจริยธรรม และความสุข เป็นการศึกษาคูหาที่มีชีวิตที่ดังามเป็นสิกขาชีวิตที่ดังามเกิดจากการศึกษานั้นเป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษาไตรสิกขา (พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจะ), 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” สามารถสังเคราะห์ได้เป็นองค์ความรู้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพสามารถอธิบายได้ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี” มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ (2 หลักการ + 1 หลักธรรม) = นำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน ดังต่อไปนี้

2 หลักการ: 2 หลักการซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านร่างกาย (Physical domain) ด้านจิตใจ (Psychological domain) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationships) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) และ 2) สวัสดิการผู้สูงอายุ ได้แก่ ระบบการจัดการที่ทันสมัย ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างดีจากเทศบาลผู้สูงอายุและประชาชนมีความพึงพอใจ สถานที่รองรับผู้สูงอายุ

1 หลักธรรม: หลักไตรสิกขา 3 (ธรรมอันเป็นหลักสำหรับการฝึกฝนอบรมในเรื่องการดำรงชีวิต) ซึ่งเป็นหลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ไปสู่เป้าหมาย ประกอบไปด้วย ศีลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ยั่งยืนซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองจะต้องมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านอารมณ์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสติปัญญา เป็นการเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาครัฐควรสนับสนุนในการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งอาจผ่านตัวแทนชุมชน กรรมการชุมชน หรือโรงเรียนผู้สูงอายุ ไปสู่การปฏิบัติกับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี
2. ภาครัฐควรเตรียมการให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้อาศัยในชุมชนหรือท้องถิ่นที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้อาศัยในชุมชน ท้องถิ่นเหล่านั้นเกิดความเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ
3. ควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามาส่วนร่วมในวางแผนพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ
4. ควรการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ออกแบบมาเพื่อสำหรับผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงบริการอย่างเท่าเทียม และปลอดภัย เช่น ที่จอดรถ ทางลาด บ้ายสัญลักษณ์ ห้องน้ำ และจุดบริการข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างหน่วยงานท้องถิ่นกับภาคเอกชน เพื่อนำข้อมูลจุดเด่นที่ได้มาปรับปรุง และนำไปพัฒนาการบริหารงานด้านผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาแนวทางพระพุทธศาสนาในประเด็นอื่น ๆ เช่น จริต 6 ภาวนา 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อนำมาบูรณาการกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2563). ข้อมูลพื้นฐานของสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดจันทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 2 ตุลาคม 2563 จาก <http://chanthaburilocal.go.th/public>.
- โกนิฐ์ ศรีทอง และคณะ. (2546). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวพุทธศาสตร์: กรณีศึกษาวัดอัมพวันจังหวัดสิงห์บุรี. ใน รายงานการวิจัย คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประมวล คิดคินสัน. (2555). วัยท่าย วัยทอง. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- ปรีชญา เทพละออง. (2561). ปแบบการพัฒนาสุขภาวะองค์กรรวมเชิงพุทธสำหรับชมรมผู้สูงอายุ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 14(ฉบับพิเศษ), 206-217.

- พระมนตรี กิจจสโร (วิโรจะ). (2561). การปรับใช้หลักไตรสิกขาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนโรงเรียนศรีวิไลวิทยา อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. วารสารธาตุพนมปริทรรศน์, 2(2), 99-100.
- พระสุนทรกิตติคุณ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 3(1), 11-25.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. (2556). มโนทัศน์ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ: มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศากุล ช่างไม้. (2550). สังคมไทยกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2548). รูปแบบการดำรงชีวิตของผู้สูงวัยอายุเกิน 100 ปี จังหวัดชลบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์, 17(1), 95-107.

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี*
MORAL AND ETHICAL PROMOTION FOR STUDENTS AT TRIAMUDOM
SUKSA PATTANAKARN SURAT THANI SCHOOL

พระคมสันต์ พรหมโชโต (พรมเมฆ)

Phrakomsan Prammachoto (Prommek)

เดชชาติ ตีรทรัพย์

Detchat Treesap

พระครูวิจิตรพรหมคุณ

Phrakruwijitphrommakun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: Mr.komsan.prommek@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ได้กลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan จำนวน 191 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปสถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และกาวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี โดยรวม พบว่า โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก
2. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรค คือ ด้านความมีเมตตา กรุณา ได้แก่ ขาดความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ ขาดความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น แนวทางแก้ไข ปัญหา

* Received 3 September 2021; Revised 4 April 2022; Accepted 23 June 2022

คือ ด้านความเมตตา กรุณา ได้แก่ ควรปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตเมตตา มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ และสัตว์

3 แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พัฒนาการ สุราษฎร์ธานี พบว่า ควรนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปส่งเสริมมากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีให้มีhiriโอบีตปละอายในสิ่งไม่ดีและกลัวต่อการทำความผิด ส่งเสริมระเบียบวินัยในให้นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนเอง ควรสร้างจิตสำนึกช่วยเหลือผู้อื่น มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีจิตอาสาในการช่วยเหลือสังคมอย่างที่สุด

คำสำคัญ: การส่งเสริม, คุณธรรม, จริยธรรม, นักเรียน, โรงเรียน

ABSTRACT

The thesis aimed to study 1) moral and ethical promotion for students at Treamudom Suksa Pattanakarn Surat Thani School, 2) problems, obstacles, and solutions to promote morality and ethics for students in Treamudom Suksa Pattanakarn Surat Thani school, 3) guidelines to promote morality and ethics for students in Treamudom Suksa Pattanakarn Surat Thani school. This mixed research was composed of quantitative and qualitative research. For the quantitative research, the sample group was 191 people. The researchers determined the sample based on Krejcie and Morgan's prefabricated table. Data were analyzed using the application program, and the statistics applied for this research were percentage, mean, and standard deviation. The data were collected through five key informants and analyzed using descriptive analysis techniques for the qualitative research.

The results showed that;

1. Moral and ethical development for students at Treamudom Suksa Pattanakarn Surat Thani School in all six aspects was high.

2. The results in compiling the recommendations showed that problems and obstacles were from an aspect of Metta (kindness): lack of kindness for humans and animals and lack of compassion for others. The solutions were from the aspect of Metta: the students should be educated to have kindness and love for humans and animals.

3. Guidelines for moral and ethical promotion for students in Treamudom Suksa Pattanakarn Surat Thani school were as follows: the Buddhist principles should be applied for more promotion to make the students have good

consciousness and inhibition, ashamed of their sins, and avoid evil doing. There should build and promote all disciplinaries to students to make them know their duties, cultivate consciousness for helping others, understand and be grateful to benefactors, and promote self-sacrifice to students to have the most social contribution.

Keywords: Promotion, Morality, Ethics, Students, Schools

บทนำ

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ มีศักยภาพเป็นคนเก่งคนดีและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมั่นคงในด้านสังคมของชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ของงานของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรมการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ บุนหา วชิระศักดิ์มงคล ที่ว่าการศึกษาคือกระบวนการทางสังคมที่จะเลือกสรรและควบคุมสิ่งแวดล้อมและดำเนินการเพื่อพัฒนาคนให้เกิดผลดีและเป็นที่ยอมรับนับถือตามความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วจากรายงานสภาวะสังคม สถิติคดีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าในไตรมาสสี่ ปี 2562 มีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีรวม 20,842 คดี ความผิดส่วนใหญ่เป็นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาเสพติดและคดีชีวิตและร่างกายตามลำดับผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นเพศชายสูงถึงร้อยละ 51.02 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ร้อยละ 14.15 และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ร้อยละ 10.44 ตามลำดับ จากสถิติดังกล่าว พบว่า สิ่งที่เกิดขึ้นนับเป็นปัญหาของเด็กและเยาวชนที่ไปหลงผิดหากไม่มีมาตรการแก้ไขให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้กลับตัวเป็นคนดีได้ ปัญหาที่จะทวีความรุนแรงขึ้นจนพัฒนาเป็นอาชญากรได้ในที่สุด และแนวโน้มที่จะทำให้เด็กและเยาวชนโน้มเอียงกลายเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนในอนาคต จากสถิติคดีการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2562

สภาพแวดล้อมของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์จากการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมที่หลากหลายจากต่างประเทศมีสื่อและเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดนส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วและรุนแรงเด็กและเยาวชนมีสภาพจิตใจอ่อนแอและภูมิคุ้มกันบกพร่องทางสังคมขาดวิจารณญาณในการคัดสรรที่จะเลือกรับสิ่งที่ดีและวัฒนธรรมที่พึงประสงค์มาใช้เป็นเหตุให้ค่านิยมพฤติกรรม

สังคมวิถีชีวิตโลกทัศน์มนุษย์และความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปเกิดค่านิยมแนวใหม่เลียนแบบค่านิยมตะวันตกเป็นแบบบริโภคนิยมและวัตถุนิยมกลายเป็นวัตถุนิยมสร้างความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการอย่างไร้ศีลธรรมและจริยธรรมซึ่งต่างจากค่านิยมตะวันออกโดยเฉพาะสังคมไทยที่มีค่านิยมคุณธรรมในอดีตเป็นแบบคุณธรรมนิยมสังคมไทยปัจจุบันเกิดวิกฤติคุณธรรมและจริยธรรม มีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุดมีแนวโน้มจำนวนอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นผู้ก่ออาชญากรรมเปลี่ยนแปลงเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ส่งผลกระทบเกิดปัญหาขึ้นในกลุ่มของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี ที่ยังขาดการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่างยั่งยืน คือ อาจจะมีอยู่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวรในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจมีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านใฝ่รู้ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความเมตตากรุณา ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ โดยการเริ่มปลูกฝังความรู้ความเข้าใจและประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมเพื่อที่จะมุ่งพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนที่มีสมบูรณ์ คือ พัฒนาให้นักเรียนเป็นทั้งคนเก่งคนดีและมีความสุขเพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลที่ปฏิรูปการศึกษาแต่ทั้งนี้ตัวชี้วัดที่จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนที่มีสมบูรณ์ได้นั้นยังคงต้องพิจารณาจากปัจจัยหลายด้านด้วยกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ทราบปัญหาอุปสรรคและแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน จะได้เป็นข้อมูลสำหรับศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

วิจัยเชิงปริมาณ

1. นักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุราษฎร์ธานี ระดับมัธยมศึกษาจำนวน 374 คน ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2563

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 คน

วิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี โดยการคัดเลือกทั้งหมด 5 ท่าน มาทำการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างโดยทำการศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) สถานภาพทางครอบครัว 4) อาชีพผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยผู้วิจัยจะแบ่งการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความใฝ่รู้ 2) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต 3) ด้านความมีระเบียบวินัย 4) ด้านความเมตตากรุณา 5) ด้านความกตัญญูต่อบุคคล 6) ด้านการบำเพ็ญประโยชน์

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

4. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เพศ ชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 72 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 และมีเพศ หญิง มีจำนวนทั้งสิ้น 119 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3

1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 17 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 75 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 มีอายุ 16 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 64 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 และมีอายุ 18 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 52 คน คิดเป็นร้อยละ 27.2

1.3 จำแนกตามสถานภาพทางครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีสถานภาพครอบครัวอยู่กับบิดามารดา มีจำนวนทั้งสิ้น 127 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 มีสถานภาพครอบครัวอยู่กับมารดา มีจำนวนทั้งสิ้น 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 มีสถานภาพครอบครัวอยู่กับบิดา มีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9 และมีสถานภาพครอบครัวอื่น ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 14 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3

1.4 จำแนกตามอาชีพผู้ปกครอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผู้ปกครอง มีอาชีพเกษตรกรรม/รับจ้าง มีจำนวนทั้งสิ้น 140 คน คิดเป็นร้อยละ 73.3 ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวนทั้งสิ้น 38 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 ผู้ปกครองมีอาชีพอื่น ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 และผู้ปกครองมีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวนทั้งสิ้น 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี โดยรวม พบว่า มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความกตัญญูกตเวที มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความเมตตากรุณา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลการรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี ดังนี้

3.1 ด้านความใฝ่รู้ ได้แก่ โรงเรียนได้จัดการค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาน้อยเกินไปกิจกรรมการเรียนรู้ในภาคปฏิบัติยังไม่จริงจังเท่าที่ควร การใช้สื่อในการเรียนการสอนยังไม่พอต่อการเรียนรู้ เช่น เครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีปัญหา

3.2 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ การเก็บของผู้อื่นได้แล้วไม่นำไปประกาศเพื่อรับคืนแก่เจ้าของ ไม่ช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของโรงเรียนหรือส่วนรวม การไม่ค่อยมีหิริโอตตัปปะในการทำสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม

3.3 ด้านความมีระเบียบวินัย ได้แก่ การทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าแถวซื้ออาหารยังไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร การแต่งกายยังไม่เรียบร้อยตามกฎระเบียบของโรงเรียนกำหนดไว้ การไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ

3.4 ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนนักเรียนด้วยกันยังไม่มีเท่าที่ควร การไม่ค่อยสนใจในความเมตตากรุณาหรือในการทำความดี ขาดความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์

3.5 ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ การไม่ค่อยสนใจแสดงความเคารพนับถือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ไม่มีเท่าที่ควร การไม่ค่อยสนใจศึกษาถึงหลักความกตัญญูและปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณ

3.6 ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ การไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวมเท่าที่ควร การไม่ค่อยสนใจในการบำเพ็ญประโยชน์ทั้งในและนอกสถานที่ อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้ไม่เพียงพอสำหรับการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี ดังนี้

1. ด้านความใฝ่รู้ ได้แก่ ควรเพิ่มกิจกรรมเกี่ยวกับการค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา ควรนำนักเรียนไปปฏิบัติธรรมในวัด ควรใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยให้นักเรียนเพื่อเพิ่มความน่าสนใจ

2. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ ควรประกาศเกียรติคุณแก่นักเรียนที่ได้ทำความดี ความชอบต่อนักเรียนทั้งหมดเพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการทำความดีต่อไป ควรรณรงค์ให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของทรัพย์สินส่วนรวม ควรส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่น

3. ด้านความมีระเบียบวินัย ได้แก่ ควรฝึกให้นักเรียนเข้าแถวทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเป็นนิสัย จัดทำป้ายแสดงการแต่งกายที่ถูกระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ควรส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียนก่อนเข้าเรียนทุกวัน

4. ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการแบ่งปันแก่เพื่อนๆ ให้นักเรียนทำสมุดบันทึกความดีและจดบันทึกทุกครั้ง ควรปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตเมตตา มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย

5. ด้านความกตัญญูทเวทีย ได้แก่ ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันแม่โดยเชิญผู้ปกครองของนักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าวัดปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ควรใช้สื่อการสอนที่ทันสมัยที่เป็นภาพหรือวิดีโอเกี่ยวกับผู้ที่มีความกตัญญูทเวทียเพื่อให้ นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง

6. ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ ควรประกาศเกียรติคุณแก่นักเรียนที่ทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชนหรือนอกสถานที่ สนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสาธารณประโยชน์นอกโรงเรียน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี” ดังนี้

1. ผลการศึกษาวิเคราะห์การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน โดยรวมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความกตัญญูทเวทีย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และด้านความเมตตากรุณา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตเป็นประจำอยู่แล้ว ด้วยว่านักเรียนได้รับการส่งเสริม และปลูกฝังจากครู ผู้ปกครอง และโดยเฉพาะครูพระที่ได้เข้าไปสอนในโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักคุณธรรมจริยธรรม และการปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชนนัท ชัยมงคล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรีนัยก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากทม.นคร" ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรีนัยกภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการมีวินัยและรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูทเวทีย ด้านความประหยัด และด้านความเมตตา (พระมหาชนนัท ชัยมงคล, 2561)

ด้านความใฝ่รู้ พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความใฝ่รู้ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดย

เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมการเรียนรู้หลักศีลธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนฟังรายการธรรมะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ก็อธิบายได้ว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจและใส่ใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อมีรายการธรรมะก็จะสนใจรับฟังและเมื่อครูได้สอนเกี่ยวกับหลักศีล 5 ก็จะตั้งใจฟังและนำไปปฏิบัติในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษกร วัฒนบุตร ได้วิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่" ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ในการปลูกจิตสำนึกให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตตามที่ต้องการ ได้แก่ นักเรียนต้องมีความประพฤติเรียบร้อย แต่งกายดี มีวินัย มารยาทงาม มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ขยันหมั่นเพียร ใฝ่เรียนรู้ (บุษกร วัฒนบุตร, 2560)

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียน มีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์เมื่อเก็บของผู้อื่นได้ประกาศหาเจ้าของเพื่อรับคืน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนรับผิดชอบต่อหน้าที่เมื่อได้รับมอบหมายจากครู อาจารย์ และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนคอยช่วยเหลือครูอาจารย์ดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีหิริโอตตัปปะละอายตนเอง ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีงามซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ก็อธิบายได้ว่า โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อเก็บของผู้อื่นได้ก็มักจะนำไปคืนเจ้าของบ่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อเก็บเงินของผู้อื่นได้ ก็นำไปประกาศหาเจ้าของ ส่วนใหญ่จะช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน รับผิดชอบต่อหน้าที่เมื่อได้รับมอบหมายจากครู ตรงต่อเวลาในการมาเข้าแถว มีหิริโอตตัปปะละอายตนเอง ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีงามซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว และพระอธิการศิริพงศา ภทฺทปัญโญ (ธรรมกุล) เรื่อง "คุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงาม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี" ผลการวิจัยพบว่า คุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงาม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความซื่อสัตย์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความมีวินัย ส่วนด้านความมีน้ำใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี และอาชีพของบิดามารดา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงาม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีอาชีพของบิดามารดา ต่างกันพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ระดับชั้นปีต่างกันพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และที่มี

เพศต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กันตภณ หนูทองแก้ว และพระอธิการศิริพงษา ภูทูปญโญ (ธรรมกุล), 2559)

ด้านความมีระเบียบวินัย พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความมีระเบียบวินัย อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าแถวทุกครั้งเมื่อซื้ออาหารในโรงอาหาร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้ อภิปรายได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติตามถูกต้องเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ข้อบังคับ ข้อตกลงของโรงเรียน ด้วยว่าก่อนจะเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้ ทุกคนต้องยอมรับกฎระเบียบอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย การมาโรงเรียน การเข้าแถว การรักษาความสะอาด นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการเข้าแถว การต่อคิวเพื่อซื้อสิ่งของ ไม่แซงคิว ด้วยทางโรงเรียนได้ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัยเสมอเมื่อต้องซื้ออาหารในโรงครัว ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภาพร ทุนาบาล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมนำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิจัยตามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมากเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความ มีวินัย ด้านความสุภาพ ด้านความสามัคคี ด้านความสะอาดด้านความ ซื่อสัตย์ ด้านความมีน้ำใจ อยู่ในระดับดีปานกลาง ได้แก่ ด้านความขยัน ด้านความประหยัด ตามลำดับ (วิภาพร ทุนาบาล, 2561)

ด้านความเมตตากรุณา พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความเมตตากรุณา อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รู้จักแบ่งปันแก่เพื่อน ๆ เป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือผู้ป่วยหรือคนยากไร้ และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรักความเมตตาต่อสัตว์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักเรียนความสำคัญของการให้ ความรักเมตตากรุณาต่อผู้เดือดร้อน ซึ่งครูได้ปลูกฝังตลอดเวลาถึงการแบ่งปัน อันทำให้เป็นที่รักของคนอื่น ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ชอบที่จะช่วยเหลือเพื่อนที่ไม่ค่อยมีเงินในการซื้อขนม อาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรภา คำทา และสมบัติ วรินทร์นุวัตร เรื่อง "การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษาคณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น" ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีระดับคุณธรรมและจริยธรรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลข

คณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านความเมตตา ด้านความรับผิดชอบ ด้านความอดทนอดกลั้น ด้านความมีวินัย และด้านความเสียสละ ส่วนด้านความซื่อสัตย์ และด้านความกตัญญูกตเวที นักศึกษามีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด (จิรภา คำทา และสมบัติ วรินทร์นุวัตร, 2559)

ด้านความกตัญญูกตเวที พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความกตัญญูกตเวที อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนดูแลพ่อแม่ ผู้ปกครองเมื่อเจ็บป่วย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความยกย่องนับถือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ด้วยความจริงใจไม่ลบหลู่ดูหมิ่น และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามคำตักเตือนของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักเรียนได้มีครูพระมาสอนศีลธรรม คุณธรรม ปลุกฝังให้นักเรียนได้เป็นคนดี มีความกตัญญูรู้คุณของพ่อแม่ ครู อาจารย์ เพื่อน ๆ รู้คุณและตอบแทนคุณของพ่อแม่ โดยการไม่ลบหลู่ดูหมิ่น ทำให้นักเรียนได้ซึมซับ และปฏิบัติตนเป็นผู้รู้คุณและตอบแทนบุคคลอื่นเสมอ โดยเฉพาะพ่อแม่ ครูอาจารย์ คือไม่ดูถูกก้าวร้าว ช่วยเหลือกิจการงานของท่าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชานนท์ ชัยมงคล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร" พบว่า ผลการวิเคราะห์สภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายกภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ตามลำดับดังนี้ ด้านการมีวินัยและรับผิดชอบ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านความประหยัด และด้านความเมตตา (พระมหาชานนท์ ชัยมงคล, 2561)

ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ พบว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี มีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้านความกตัญญูกตเวที อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีจิตอาสาในการทำหน้าที่ต่าง ๆ เป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยทำ 219 ความสะอาดบริเวณโรงเรียนเป็นประจำ และโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมาก เมื่อทางโรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่การพัฒนาโรงเรียน ทำความสะอาดโรงเรียนและบริเวณรอบ ๆ โรงเรียน ก็จะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อช่วยเหลือคุณครู และรับอาสาครูเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ อยู่เสมอ เหตุก็ด้วยทางโรงเรียนได้เน้นการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมโกศาจารย์ ได้กล่าวว่า การบำเพ็ญประโยชน์ตามนัยยะที่ปรากฏในหนังสือศีลธรรม

กับการแก้ปัญหาสังคม คือการทำหน้าที่ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น หรือทำให้แก่สังคมส่วนรวม นอกจากนั้นการบำเพ็ญประโยชน์ยังมีความหมายถึงการเสียสละ คือการมีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือบุคคลอื่น อีกประการหนึ่งคือ การกระทำตัวเองเพื่อกำจัดความสุขที่ตนเองจะพึงได้เพื่อผู้อื่น ทั้งเสียสละกิจการอันจะพึงได้บางประการ และความสุขบางอย่างเพื่ออุทิศแก่หลักธรรมะได้ (พระธรรมโกศาจารย์, 2548)

สรุป

การศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี พบว่า บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ครูพระสอนศีลธรรมที่เข้าไปสอนในโรงเรียน ควรส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้านให้ถึงระดับมากที่สุด โดยควรจัดเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนามากขึ้น นิมนต์ครูพระมาสอนและอบรมศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนธรรมศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักคุณธรรมจริยธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรทำการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมถึงระดับมากที่สุด โดยควรจัดเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น นิมนต์ครูพระมาสอนและอบรมศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น สนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนธรรมศึกษา
2. ควรทำการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมถึงระดับมากที่สุด โดยสนับสนุนให้นักเรียนจัดกิจกรรมรักการอ่านให้มากขึ้นและมีการสรุปผล โดยควรเพิ่มกิจกรรมเกี่ยวกับการค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา
3. ควรทำการส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมถึงระดับมากที่สุด การประกาศเกียรติคุณแก่นักเรียนที่ทำความดีหน้าแถวทุกวัน การรณรงค์ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของทรัพย์สินส่วนรวม สนับสนุนโดยการให้คะแนนพฤติกรรมที่พึงประสงค์แก่นักเรียนที่เรียนเก่งและมีความซื่อสัตย์สุจริตให้มากขึ้น
4. ควรฝึกให้นักเรียนเข้าแถวทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเป็นนิสัย จัดทำป้ายแสดงการแต่งกายที่ถูกระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติตามได้ถูกต้อง ส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียนก่อนเข้าเรียนเป็นประจำมากขึ้น

5. ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนออกนอกพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำสมุดบันทึกความดีทุกครั้ง การปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตเมตตา มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายให้มากขึ้น

6. ควรจัดกิจกรรมวันพ่อวันแม่โดยเชิญพ่อแม่ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วย ควรส่งเสริมให้นักเรียนให้เข้าวัดปฏิบัติธรรมเป็นประจำ และใช้สื่อการสอนที่เป็นภาพหรือวิดีโอเกี่ยวกับเด็กกตัญญูฉายให้นักเรียนดูเพื่อเป็นตัวอย่างเป็นประจำมากขึ้น

7. ควรประกาศเกียรติคุณแก่นักเรียนที่ทำคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ออกไปบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน สนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์นอกโรงเรียนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี

2. ควรศึกษาการขัดเกลาคุณธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี

3. ควรศึกษาการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการสำหรับนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กันตภณ หนูทองแก้ว และพระอธิการศิริพงษ์ ภาทปญโญ (ธรรมกุล). (2559). คุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทรงาม ตำบลท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. มหาจุฬานาครทรรศน์, 3(1), 30-43.

จิรภา คำทา และสมบัติ วรินทรนุวัตร. (2559). การศึกษาคุณธรรมและจริยธรรมของนักศึกษา คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น. Veridian E-Journal Silpakorn University, 9(2), 1962-1978.

บุษกร วัฒนบุตร. (2560). กลยุทธ์การปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 20(1), 43-51.

พระธรรมโกศาจารย์. (2548). ศีลธรรมกับการแก้ปัญหาสังคม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระมหาชานนท์ ชัยมงคล. (2561). การศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลวัดปรีณายก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.

วิภาพร ทุนบาล. (2561). การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมขั้นพื้นฐานของนักเรียน โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2 กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการ คณะสงฆ์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช*
SCHOOLS ADMINISTRATION TO WORD CLASS STANDARD IN
SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA

อณัส ชาดัดคาน

Anas Sadadkhan

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์

Nilrat Navakijpaitoon

บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

Boorinpat Prommas

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: anaskhan@mns.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล และ 3) แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 245 คน เครื่องมือเก็บข้อมูล ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที ค่าเอฟ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายหมวด ได้แก่ หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดผลลัพธ์ หมวดการนำองค์กร หมวดการวัดการวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร และหมวดการจัดการกระบวนการ

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 22 February 2022; Revised 11 April 2022; Accepted 20 June 2022

3. แนวทางเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ การบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเลือก รวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และการปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศ สินทรัพย์ทางความรู้ และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการบูรณาการข้อมูล สารสนเทศให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน การมัดใจ การพัฒนา และการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับการทำงาน กำหนดสมรรถนะหลัก ระบบงาน ออกแบบการจัดการ ปรับปรุงกระบวนการ และการบริหารจัดการเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

คำสำคัญ: การบริหาร, โรงเรียนมาตรฐานสากล, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the school administration to be the international standard schools, 2) compare the school administration to be the international standard schools, and 3) study guidelines for school administration to be the international standard schools under the Office of Nakhon Si Thammarat Secondary Education Service Area. The sample consisted of 245 administrators and teachers. The research tools for data collection were a questionnaire with a reliability of 0.95 and an in-depth interview. The statistics included percentage, mean, standard deviation, T-test, F-test, and content analysis.

The results showed that;

1. Overall, the school administration to be the international standard was at a high level. Each category included strategic planning, an emphasis on learner and stakeholder, outcome, organizational leadership, measurement-analysis-learning management, the emphasis on personnel, and process management.
2. The comparison of school administration to be the international standard schools showed that the school sizes and work experience were different at the statistical significance level of .05.
3. Guidelines for school administration to be the international standard schools were as follows: the international standard schools must have explicit goals. School administrators must focus on the preparation of strategic plans. There should be the management of student and stakeholder engagement, the selection; collection; analysis; management; and improvement of information,

information, knowledge assets, and information technology management. Also, there should be the integration of data and information to be consistent in the same direction, persuasion, development, and staffing to suit the work, core competency determination, work systems, management design, process improvement, and management of school performance appraisals to promote the academic excellence.

Keywords: Administration, International Standard Schools, Schools Under the Office

บทนำ

ปัจจุบันระบบฐานเศรษฐกิจความรู้ ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ทำให้สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมมากขึ้น การเมืองแบบเสรี ประชาธิปไตยเป็นที่นิยมยอมรับกันทั่วโลก ประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนโลก บนพื้นฐานของศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกัน จะมีความสามารถ ในการแข่งขันและร่วมมือกับประชาคมโลกได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถ พัฒนาคน และสังคมไทยให้มีสมรรถนะในการแข่งขันที่มีคุณภาพสูงขึ้น รู้จักเลือกที่จะรับกระแสวัฒนธรรม ของ ต่างชาติ ปลุกจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย รวมถึงกระจายอำนาจ สู่ท้องถิ่นในการจัด การศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้ทันต่อสภาวะการณ์โลก แต่ละ ประเทศจึงต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ที่มี ทักษะและความสามารถในการปรับตัวให้มีคุณลักษณะ สำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ ได้อย่างรู้เท่าทัน สงบ สันติ มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

รูปแบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนคนไทยมีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการของสังคมโลก จึงเป็น หน้าที่หลักของกระทรวงศึกษาธิการที่จะต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างการบริหาร กระบวนการ บริหารจัดการศึกษา หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับสภาพการ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการของโลก จากปัญหา ดังกล่าวมา ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็น กลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 วรรคสาม วรรคสี่และวรรคห้า บัญญัติหน้าที่ของ รัฐเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ วรรคสาม กล่าวว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับ การศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้ มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน วรรคสี่ กล่าวว่า ใน การจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การ จัด การศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา

แห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย วรรคห้า กล่าวว่า การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถ เชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ และหมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 บัญญัติไว้ว่า รัฐพึงจัดให้มี ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็น กรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกัน ไปสู่เป้าหมายดังกล่าว (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลในองค์รวม ทั้งมิติของความรู้ และคุณธรรมคู่กัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอันจะส่งผลให้ประชาคมโลกอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข สุดท้าย ที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการส่งเสริมสู่ความเป็นสากล ได้แก่ การสอน ภาษาต่างประเทศในโรงเรียนต้องมี ประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงควร ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ อย่างเต็มศักยภาพ (สำนักบริหาร การมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาต้อง ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) และแนวการดำเนินงานในแผนการศึกษา แห่งชาติ ส่งผลให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษา กำหนด นโยบายให้มีโรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Standard School) ขึ้น ซึ่งเป็นนวัตกรรม การจัดการศึกษา ที่ใช้ยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อน การพัฒนา และยกระดับการจัดการศึกษา ให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่ากับสากล ผู้เรียนมีศักยภาพและความสามารถทัดเทียม กับผู้เรียนนานาชาติประเทศ โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เริ่มดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2553 โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับปณิญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ทั้ง 4 ด้าน คือ Learning to Know, Learning to Do, Learning to Live Together และ Learning to Be รวมถึงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

การขับเคลื่อนโรงเรียนมาตรฐานสากลเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมาย คือ คุณภาพ การบริหารจัดการที่เป็นเลิศ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดทำเกณฑ์ รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ตามเกณฑ์รางวัล คุณภาพแห่งชาติ (TQA) ขึ้น สำหรับให้โรงเรียนนำแนวทางของเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้ โดย เทียบเคียงให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ

เกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่องเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) ประกอบด้วย การวัดความเป็นเลิศใน 7 ด้านที่สำคัญ โดยแบ่งย่อยออกเป็นกระบวนการ 6 หมวด และผลลัพธ์ 1 หมวด ได้แก่ 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) การดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากลมี วัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก 2) การจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล และ 3) การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ โดยมีโรงเรียนเป้าหมาย 500 โรงเรียนเป็นกลุ่มบุกเบิก ในพ.ศ. 2555 สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้คัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการรุ่นสองจำนวน 232 โรงเรียน พ.ศ. 2559 โรงเรียนผ่านการประเมินตรวจเยี่ยมและติดตามระดับ OBECQA จำนวน 63 โรงเรียน และ พ.ศ. 2561 โรงเรียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 808 โรงเรียน เพื่อให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้การพัฒนาคูณภาพผู้เรียนในโรงเรียนมาตรฐานสากลบังเกิดผลเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดด้านผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากลขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2561 ซึ่งจะสามารถสะท้อนความสำเร็จสุดท้ายและเป็นเข็มทิศให้โรงเรียนได้พัฒนาตนเองตามบริบทและศักยภาพแบบยั่งยืนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 5 เป้าหมาย ได้แก่ 1) เป็นเลิศทางวิชาการ 2) สื่อสารสองภาษา 3) ถิ่นทางความคิด 4) ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และ 5) ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและยกระดับการจัดการศึกษาของประเทศ เพราะเป็นนวัตกรรมที่สามารถรองรับภารกิจในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของคนไทย ก้าวสู่ประเทศไทยในยุค 4.0 ที่พัฒนาประเทศด้วยการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้สังคมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศสรุปและเชื่อว่า คุณภาพการศึกษาของประเทศไทย เมื่อเทียบกับคุณภาพการศึกษานานาชาติยังอยู่ในระดับต่ำ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นที่ต่างชาติมีต่อประเทศไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงการศึกษาไทยให้มีคุณภาพ ทัดเทียมกับการศึกษาของนานาชาติซึ่งการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันและความสำเร็จของโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันสมัย มองการณ์ไกลมีความยืดหยุ่น สามารถจัดการบริหารวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่จุดหมาย ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ที่สามารถนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์การทางการศึกษาในยุคประเทศไทยยุค 4.0 ผู้บริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษา

ในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ต้องตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมองเห็นโอกาสใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จึงมีความตระหนักและมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลสารสนเทศและแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลของทุกระดับ รวมถึงเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากลทุกคนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ตามตัวแปรสถานภาพ ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู (โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล) จำนวน 13 แห่ง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 13 คน ครู จำนวน 610 คน รวมทั้งสิ้น 623 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เฉพาะสถานศึกษา ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวน 9 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเทียบจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V., & D. W. Morgan, 1970) และทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 9 คน และครูจำนวน 236 คน รวมทั้งสิ้น 245 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพ และขนาดของสถานศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล 7 หมวด ประกอบด้วย 1) หมวดการนำองค์กร 2) หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) หมวดการวัดการวิเคราะห์และการ

จัดการเรียนรู้ 5) หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร 6) หมวดการจัดการกระบวนการ 7) หมวดผลลัพธ์ และแนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช และนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try Out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำผลของแบบสอบถามมาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.95 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้ สามารถ นำไปเก็บข้อมูลจริงต่อไป แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของเนื้อหาการวิจัย และวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยาม ศัพท์เฉพาะแล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกนำเสนอต่อ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อคำถาม โครงสร้าง ของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียน มาตรฐานสากล และกรอบประเด็นและข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตาม วัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ รวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองจากแบบสอบถามจนครบ 245 คน นำ ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผล และสรุปผลต่อไป

ผลการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียน มาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหาร สถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวม

การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
หมวดการนำองค์กร	4.48	0.49	มาก
หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.56	0.53	มากที่สุด
หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.51	0.60	มากที่สุด
หมวดการวัดการวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้	4.39	0.65	มาก
หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร	4.36	0.62	มาก
หมวดการจัดการกระบวนการ	4.33	0.60	มาก
หมวดผลลัพธ์	4.50	0.51	มาก
รวม	4.45	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียน มาตรฐานสากลการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายหมวด พบว่า หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา คือ หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\bar{X} = 4.51$) ต่อมาหมวดผลลัพธ์ ($\bar{X} = 4.50$) หมวดการนำองค์กร ($\bar{X} = 4.48$) หมวดการวัดการวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.39$) หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร ($\bar{X} = 4.36$) และหมวดที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หมวดการจัดการกระบวนการ ($\bar{X} = 4.33$) ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า

3.1 หมวดการนำองค์กร โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมีเป้าหมาย หรือตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการมุ่งไปสู่การเป็นมาตรฐานสากล ทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม ผลการดำเนินการของโรงเรียน รวมทั้งระบบธรรมาภิบาลของโรงเรียน และการดำเนินการเกี่ยวกับจริยธรรม กฎหมาย ความรับผิดชอบต่อชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาข้อมูลองค์กรเพื่อการวางแผนอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม

3.2 หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ และมีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการของโรงเรียน บริหารงานตามสถานศึกษามีการจัดทำกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาโรงเรียน

3.3 หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ปกครอง และชุมชน มีการเชิญชวนให้นักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียให้มารับบริการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

3.4 หมวดการวัดการวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเลือก รวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และการ

ปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศ และสินทรัพย์ทางความรู้ และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีการบูรณาการข้อมูล สารสนเทศให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3.5 หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการมัดใจ การพัฒนา และการจัดบุคลากรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการทำงาน เพื่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมในองค์กรและเพื่อนำไปสู่ผลการดำเนินการที่ดี

3.6 หมวดการจัดการกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะหลัก ระบบงาน และการออกแบบการจัดการ และปรับปรุงกระบวนการที่สำคัญ นำกระบวนการใช้ทรัพยากรกับระบบงานภายใน และมีการกำหนดกระบวนการในระบบงานโดยรวมเป็นขั้นตอนภายใน

3.7 หมวดผลลัพธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน และการปรับปรุงในด้านที่สำคัญ มีผลรายงานการศึกษาเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ และสถานศึกษามีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

อภิปรายผล

1. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นตัวแปรสำคัญ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมี และผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีการจัดทำกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการพัฒนาโรงเรียน และมีการวางแผนในการกำหนดความท้าทายและความเป็นไปได้ กำหนดกรอบเวลาของการวางแผนระยะสั้นและระยะยาวได้ และหมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการนำข้อมูลนักเรียนของโรงเรียน คู่เทียบเคียงมาประกอบการพิจารณา และสถานศึกษามีการเชิญชวนให้นักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียให้มารับบริการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินดา พลีรักษ์ ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาครู ซึ่งส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูให้สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้ สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการ เรียนรู้ (จินดา พลีรักษ์, 2559) และยังสอดคล้องกับ วราวุฒิ พลตรี ที่พบว่า แนวทาง การดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผน เชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการจัดการกระบวนการ มี และด้านผลลัพธ์ มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน และการปรับปรุง ในด้านที่สำคัญ (วราวุฒิ พลตรี และประสิทธิ์ ชูติชูเดช, 2560)

2. การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านตำแหน่งหน้าที่ในสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน อภิปรายได้ว่าขนาดสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่จะสามารถพัฒนาครูได้มากกว่า เนื่องจากมีงบประมาณในการส่งครูเข้ารับการอบรม ในขณะที่ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพบว่า ครูที่เข้าทำงานใหม่ ๆ จะมีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้มากกว่า และทำให้นักเรียนสามารถสื่อสารกันเองและกับครูเป็นภาษาอังกฤษได้ แต่ตรงข้ามกับ รัตนานุช จวบแจ้ง พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ได้แก่ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสีย ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร และด้านผลลัพธ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (รัตนานุช จวบแจ้ง, 2560) แต่สอดคล้องกับ เมธี ทองคำ ที่พบว่า การบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากล จำแนกตามขนาดของโรงเรียน มีระดับการบริหารจัดการระบบคุณภาพแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (เมธี ทองคำ, 2558) และยังสอดคล้องกับ สุรัตน์ ชุ่มทอง ที่พบว่า คุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากล จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่หลักในสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 (สุรัตน์ ชุ่มทอง และสำเร็จ อ่อนสัมพันธุ์, 2560) และการศึกษาของ อัครวรรณ เผือกผ่อง พบว่า บริบทการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล มีวัตถุประสงค์ในการบริหารเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศไทย นักเรียนมีความเป็นเลิศวิชาการ สื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา สำหรับทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลกและเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้นอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ครูใช้การวิจัยสื่อวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และสามารถนำโรงเรียนสู่การเป็นมาตรฐานสากล และโรงเรียนมีครูที่มีความรู้ตรงสาขาวิชาที่สอนเพียงพอ การจัดการศึกษาที่ยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ แสดงผลงานด้านการพัฒนาครู และการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรในแต่ละช่วงชั้นอย่างเหมาะสม โรงเรียน ต้องปฏิบัติตามแนวนโยบายการพัฒนาโรงเรียนและวางแผนจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพด้าน

ปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียนเป็นหลัก และนักเรียนสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (อัครวรรณ เผือกผ่อง, 2561)

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับหมวด การนำองค์กร โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมีเป้าหมาย หรือตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการมุ่งไปสู่ การเป็นมาตรฐานสากล หมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถ ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ และบริหารสถานศึกษามีการจัดทำกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนา โรงเรียน หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ สถานศึกษามีการนำข้อมูล นักเรียนของโรงเรียนมาเทียบเคียงมาประกอบการพิจารณา และสถานศึกษามีการเชิญชวน ให้นักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียให้มารับบริการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต หมวดผลลัพธ์ ได้แก่ สถานศึกษามีผลรายงานการศึกษาเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศที่สูงขึ้น และสถานศึกษามีการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการหมวดการนำองค์กร ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาสร้างบรรยากาศในโรงเรียน เพื่อส่งเสริม กำกับ ติดตามการทำงาน หมวดการวัด การวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ สถานศึกษามีวิธีการรวบรวม บูรณาการข้อมูล สารสนเทศให้มีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร ได้แก่ สถานศึกษามีการเสริมสร้างวัฒนธรรมในองค์กรเพื่อนำไปสู่ผลการดำเนินการที่ดี และ หมวด การจัดการกระบวนการ ได้แก่ สถานศึกษามีกระบวนการใช้ทรัพยากรกับระบบงานภายใน และสถานศึกษามีการกำหนดกระบวนการในระบบงานโดยรวมเป็นขั้นตอนภายใน ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพิน บุญประเสริฐ พบว่า โครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล เป็นนวัตกรรม การจัดการศึกษา ที่นำมาใช้เป็นมาตรการเร่งด่วนในการยกระดับการจัดการศึกษาของไทย ให้มีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่ากับประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาสูง แนวทางการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ประสบผลสำเร็จนั้น ต้องดำเนินการทุกด้านพร้อมกัน ได้แก่ การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพครูทั้งด้านความรู้และสมรรถนะ หลักสูตรสถานศึกษา ควรกระชับ และบูรณาการการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นสหวิทยาการของวิชาแกนหลักเป็นฐาน เปิดกว้างให้โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของตน การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ ผ่านเครือข่าย ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน การจัดชั้นเรียนควรคละนักเรียนเก่ง- ปานกลาง-อ่อน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการเรียนและกระบวนการทางสังคม การวัดและ ประเมินผลในระดับโรงเรียนควรดำเนินการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และวิเคราะห์ผู้เรียน ส่วน การประเมินในระดับชั้นเรียน ควรเน้นการทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะ แทนการเน้นเนื้อหา ด้านคุณภาพผู้เรียน ควรเน้นการพัฒนาทักษะเป็นสำคัญ ได้แก่ ทักษะ พื้นฐาน และทักษะการทำงาน รวมไปถึงการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน (ยุพิน บุญ

ประเสริฐ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญจนชญา น พลอยแสงฉาย พบว่า การพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ การวางแผนงาน การจัดระบบการเรียน รู้ทักษะมาตรฐานสากล การบริหารงานบุคลากร การดำเนินการประเมินผล การสร้างความร่วมมือ การรายงานผลการบริหาร และการบริหารงบประมาณ 2) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียน มาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ด้าน คือ การวางแผน การวางระบบการเรียนรู้ การพัฒนา บุคลากร การประเมินผล การสร้างความร่วมมือ การรายงานผล และการบริหารงบประมาณ และ 3) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมและในแต่ละ องค์ ประกอบมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบได้ (กัญจนชญา น พลอยแสงฉาย, 2560)

สรุป

การศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียน มาตรฐานสากลประกอบด้วย 7 หมวดที่สำคัญ คือ หมวดการนำองค์กร หมวดการวางแผน เชิงกลยุทธ์ หมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดการวัดการวิเคราะห์และการ จัดการเรียนรู้ หมวดการมุ่งเน้นบุคลากร หมวดการจัดการกระบวนการ และหมวดผลลัพธ์ มีความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยผู้บริหาร ครู และ บุคลากรในสถานศึกษาตลอดถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องช่วยกัน เพื่อให้บริหารสถานศึกษา สู่โรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับหมวด การวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีการจัดทำกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการพัฒนาโรงเรียน และมีการวางแผนในการกำหนดความท้าทายและความเป็นไปได้ กำหนดกรอบเวลาของการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว และหมวดการมุ่งเน้นผู้เรียนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสถานศึกษามีการนำข้อมูลนักเรียนของโรงเรียนคู่เทียบเคียง มาประกอบการพิจารณา และสถานศึกษามีการเชิญชวนให้นักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียให้มา รับบริการทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

2. การบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร พบว่า ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงานต่างกัน มีการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ซึ่งขนาดของโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียน ขนาดเล็ก จะมีการวางแผนการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลได้ง่าย และส่วน ใหญ่เป็นครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 20 ปีขึ้นไป ทำให้มีความรู้และประสบการณ์ใน การทำงานมากขึ้น

3. แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร พบว่า โรงเรียนมาตรฐานสากลต้องมีเป้าหมาย หรือ ตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการมุ่งไปสู่การเป็นมาตรฐานสากล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ กับการจัดทำแผนกลยุทธ์ สร้างความผูกพันกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และการปรับปรุงข้อมูล สารสนเทศ และสินทรัพย์ทางความรู้ มีการพัฒนา และการจัดบุคลากรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการทำงาน กำหนดสมรรถนะหลัก ระบบงาน และการออกแบบการจัดการ และต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการ ประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน การปรับปรุงในด้านที่สำคัญ และสถานศึกษามีการ ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารตามแนวทางรางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ส่งผล ต่อการเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล
2. ควรศึกษาความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล
3. ควรศึกษาปัจจัยที่มีส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ในโรงเรียนมัธยมทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล World-Class Standard School ปรับปรุง พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารการ มัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กัญจน์ชญาณ์ พลอยแสงฉาย. (2560). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล สำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสาร บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 14(27), 99-107.

- จินดา พลีรักษ์. (2559). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาเพื่่มุ่งสู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า, 3(1), 9-16.
- เมธี ทองคำ. (2558). การบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ยุพิน บุญประเสริฐ และคณะ. (2562). แนวทางสู่ความสำเร็จของการจัดการศึกษาในโรงเรียนมาตรฐานสากล. วารสารศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 3(1), 25-33.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560).
- รัตนานุช จวบแจ้ง. (2560). การบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วราวุฒิ พลตรี และประสิทธิ์ ชูติชูเดช. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), 122-139.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). ผลการประเมิน PISA 2018 การอ่านคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์. ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). คู่มือการประเมินสมรรถนะครู. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). แนวปฏิบัติตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักส์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักบริหารการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2555). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุรัตน์ ชุ่มทอง และสำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. (2560). คุณลักษณะโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(1), 623-635.
- อัศววรรณ เพื่อกฟ่อง. (2561). การบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลของสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรสงครามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- Krejcie, R. V., & D. W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Scillities. Education and Phychological Measurement, 30(3), 607-610.

บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค
ของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1*
ROLES OF COMMUNITY LEADERS ON THE DEVELOPMENT OF
COMMUNITY UTILITY SYSTEM IN NAKHON SI THAMMARAT CITY
MUNICIPALITY AREA 1

ทวี ย้อยนวล

Tawee Yoynuan

สุปรียา ชำนาญพุฒิพร

Supreecha Chamnanphuttiophon

พระครูวิจิตรพรหมคุณ

Phrakruwijiitphrommakun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: taweeyoynuan2509@gmail.com

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 18,043 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน โดยเทคนิคในการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 15 December 2021; Revised 21 June 2022; Accepted 24 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านถนน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.58$) รองลงมา คือ ด้านไฟฟ้า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.52$) ส่วนด้านขยะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.16$)

2. ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ปัญหาน้ำประปาขุ่น เหลือง มีกลิ่น ไม่สามารถใช้อุปโภคบริโภคได้ น้ำประปาไม่ไหล หรือไหลน้อยกว่าที่ควร และท่อประปาแตกอยู่สม่ำเสมอ

คำสำคัญ: บทบาทผู้นำชุมชน, การพัฒนา, สาธารณูปโภค

ABSTRACT

This thematic paper aimed to study 1) roles of community leaders in the development of community utility in Nakhon Si Thammarat City Municipality Area 1, 2) problems and obstacles to developing the community utility in Nakhon Si Thammarat City Municipality Area 1, and 3) the guidelines for the development of community utility in Nakhon Si Thammarat City Municipality Area 1. The population was 18,043 people in Nakhon Si Thammarat Municipality Area 1. The sample group's size was determined using the Krejcie & Morgan's ready-made table. The researcher employed the stratified random sampling technique to get the sample group consisting of 377 people by dividing the population into small groups and using the random sampling to get the sample group under the proportion of the sample's size. A research tool used to collect the data was a questionnaire. The data were analyzed using the application package, and the statistics used in this research were percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that;

1. Roles of community leaders on the development of community utility in Nakhon Si Thammarat City Municipality Area 1 in all four aspects were average. When considering each aspect arranged in descending order, it was found that the road aspect had the highest average ($\bar{X}=3.58$), followed by the electrical aspect ($\bar{X}=3.52$), and the garbage aspect had the lowest average ($\bar{X}=3.16$).

2. Problems and obstacles to developing community utility in Nakhon Si Thammarat City Municipality Area 1 were as follows: the water supply became turbid, yellow, and fetid to be undrinkable for the people, no water or low water flow, and a regular broken water main.

Keywords: Roles of Community Leader, Development, Utilities

บทนำ

ปัญหาเกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคซึ่งผู้ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากผู้นำท้องถิ่นโดยเฉพาะการแสดงบทบาทในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 นั้นเองทางการบริหารงานทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะแท้จริงแล้วประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงานภาครัฐอย่างแท้จริง (สุพัฒพงศ์ แยมอิม, 2563) ผู้นำชุมชนจึงต้องมีวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของ (ชวงค์ ฉายะบุตร, 2559) ชุมชนซึ่งนั่นก็คือการเริ่มมาจากตัวผู้นำชุมชนนั่นเองหากชุมชนนั้นมีผู้นำที่ดี ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลยปัญหาของชาวบ้านรู้จักการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามีจิตอาสาไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ความสะดวกส่วนตัวช่วยส่วนร่วมมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ ชาวบ้านภายในชุมชนก็จะให้ความไว้วางใจแก่ผู้นำของชุมชนนั้นได้ตลอดจนการกำหนดนโยบาย การวางแผนต่างผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคมักถูกใช้ในความหมาย ที่รองรับการใช้งานของประชาชน เช่น ถนน ระบบประปา ระบบน้ำทิ้ง ระบบไฟฟ้าและระบบสื่อสาร โครงสร้างพื้นฐานสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมเพื่อผลิตสินค้าหรือบริการ และระบบพื้นฐานที่ตอบสนองประชาชนชนิดของโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคม มีดังนี้ ถนนและทางหลวง โครงสร้างที่เกี่ยวข้อง เช่น สะพาน อุโมงค์ ท่อระบายน้ำ กำแพงกันดิน ป้ายบอกทาง ไฟถนน ไฟจราจร ทางเท้า ระบบขนส่งทางราง รถไฟ รางรถไฟ สถานีรถไฟ คลอง ท่าเรือ และประการการ สนามบิน ระบบจราจรของเครื่องบิน ระบบขนส่งคน รถเมล์ ระบบพลังงาน ได้แก่ โรงงานไฟฟ้า แก๊สธรรมชาติ ปิโตรเลียม ถ่านหิน ระบบจัดการน้ำ เช่น ระบบประปา ระบบป้องกันน้ำท่วม เขื่อน ฝ่าย ระบบบำบัดน้ำเสีย ท่อระบายน้ำ ระบบส่งน้ำ เช่น คลองชลประทาน ระบบกำจัดขยะ เช่นระบบบำบัดขยะระบบบำบัดน้ำเสีย โรงงานรีไซเคิล หรืออีกหนึ่งความหมายก็คือสาธารณูปโภคเป็นบริการสาธารณะที่จัดทำเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในสิ่งอุปโภคที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เช่น การไฟฟ้า การประปา การเดินรถประจำทาง โทรศัพท์ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557)

ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราชเขต 1 ซึ่งมีทั้งหมด 11 ชุมชน โดยจะมีปัญหาในด้านสาธารณูปโภคอยู่ทุกชุมชน และสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหานั้นเกิดจากการที่ผู้นำไม่ปฏิบัติหน้าที่ปล่อยปละละเลย ไม่แก้ไขปัญหา ส่งผลทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาในด้านสาธารณูปโภคใน

ด้านต่าง ๆ และไม่สามารถพึ่งพาใครได้ ซึ่งปัญหาที่พบเห็นได้ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ได้แก่ ปัญหาด้านไฟฟ้า คือ ไฟฟ้ารั่ว และไฟฟ้าดับบ่อย ไฟฟ้าส่องสว่างในชุมชนมีน้อย ด้านน้ำประปา คือท่อประปาแตก น้ำไม่ไหล ส่งผลให้ชาวบ้านเดือดร้อน น้ำใช้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ด้านถนน คือ ถนนในชุมชนเป็นหลุมเป็นบ่อทำให้การจราจร ใช้งานลำบากยิ่งขึ้น ในด้านขยะนั้นเกิดจากการที่เทศบาลไม่มาทำการเก็บขยะ ทำให้ขยะมีกลิ่นเหม็น ส่งผลให้ชาวบ้านเดือดร้อน และในด้านการจราจรก็มีถนนเป็นหลุมเป็นบ่อไม่เสมอกันส่งผลทำให้ภายในชุมชนเกิดอุบัติเหตุได้

เพื่อความเจริญก้าวหน้าหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดของคนในชุมชน การคัดเลือกผู้นำชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะผู้นำชุมชนนั้นมีผลต่อการคงอยู่ ความเจริญ หรือการล่มสลายของชุมชน ตลอดจนการสร้างความสำเร็จก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ของชุมชน จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ความสำคัญของผู้นำชุมชนยังมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นยุคโลกาภิวัตน์ ความสำคัญของผู้นำชุมชนยังมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยเฉพาะระดับท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่โลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ทางการบริหารงานทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะแท้จริงแล้วประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารงานภาครัฐอย่างแท้จริง (สุพัฒน์พงษ์ แยมอิม, 2563) ผู้นำชุมชนจึงต้องมีวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของ (ชูวงศ์ ฉายาบุตร, 2559) ชุมชนซึ่งนั่นก็คือการเริ่มมาจากตัวผู้นำชุมชนนั่นเองหากชุมชนนั้นมีผู้นำที่ดี ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลยปัญหาของชาวบ้าน รู้จักการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีจิตอาสาไม่คิดถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ละความสุขส่วนตัวช่วยส่วนร่วม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ชาวบ้านภายในชุมชนก็จะให้ความไว้วางใจแก่ผู้นำของชุมชนนั้นได้ ตลอดจนการกำหนดนโยบาย การวางแผนต่างผู้นำท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1

ดังนั้นกล่าวมาแล้วข้างต้นบทบาทความสำคัญเหล่านี้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลในทางปฏิบัติ และจะก่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือมุ่งประสงค์ให้สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนนั้น ๆ เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับกระแสการกระจาย อำนาจของรัฐ ผู้ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเกิดจากผู้นำท้องถิ่นโดยเฉพาะการแสดงบทบาทในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของบทบาทผู้นำชุมชนในเขต 1 ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ด้วยเหตุผลสำคัญคือบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขต 1 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขต 1 เขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 18,056 คน ตามข้อมูลกองงานทะเบียนราษฎร เทศบาลนครนครศรีธรรมราช ปี 2563

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนชุมชนในเขต 1 เทศบาลนครนครศรีธรรมราช กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษากำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซีมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ทั้งนี้ จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาเฉลี่ย 18,056 คน ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน .05 (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 377 คน โดยเทคนิคในการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยแยกประชากรออกเป็นกลุ่มประชากรย่อย ๆ แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้าง โดยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบมีคำตอบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มี 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ โดยมีการให้คะแนนระดับการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้ประสานไปยังผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

3. หลังจากให้กลุ่มตัวอย่างลงมือตอบแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืน

4. ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนครบ 100 % ทั้งหมด 377 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รับแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลทั้งหมด สร้างคู่มือลงรหัสและนำข้อมูลมาลงรหัส จากนั้นนำข้อมูลที่ลงรหัสเรียบร้อยแล้วไปบันทึกในแผ่นข้อมูล (CD) แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1” ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนในชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวนทั้งสิ้น 215 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 และเป็นเพศหญิง มีจำนวนทั้งสิ้น 162 คน คิดเป็นร้อยละ 43.00

1.2 จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 152 คน คิดเป็นร้อยละ 40.30 รองลงมา มีอายุ 20-30 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 98 คน คิดเป็นร้อยละ 26.10 และมีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี มีจำนวนทั้งสิ้น 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.30

1.3 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับ ต่ำกว่าปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 181 คน คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมา มีการศึกษาระดับ ปริญญาตรี มีจำนวนทั้งสิ้น 130 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 มีการศึกษาในระดับปริญญาโท มีจำนวนทั้งสิ้น 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60 และมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาโท มีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90

1.4 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนในชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย จำนวนทั้งสิ้น 151 คน คิดเป็นร้อยละ 40.10 รองลงมามีอาชีพ เป็นพนักงานบริษัทเอกชน / ลูกจ้าง จำนวนทั้งสิ้น 63 คน คิดเป็นร้อยละ 16.70 และมีอาชีพ อื่น ๆ จำนวนทั้งสิ้น 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50

1.5 จำแนกตามรายได้ พบว่า ประชาชนในชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท จำนวนทั้งสิ้น 153 คน คิดเป็นร้อยละ 40.60 รองลงมา มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวนทั้งสิ้น 91 คน คิดเป็นร้อยละ 24.10 และมีรายได้มากกว่า 40,000 บาท จำนวนทั้งสิ้น 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.70

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบ สาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาล นครนครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมพบว่า ประชาชนในชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำ ชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไป นาน้อย พบว่า ด้านถนน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านไฟฟ้า ส่วนด้านขยะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการรวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรคที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 ดังนี้

3.1 ด้านไฟฟ้า ได้แก่ ปัญหาการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะให้แสงสว่างยังไม่ทั่วถึง ตามถนนสายรองตามซอยต่าง ๆ ยังมีไม่เพียงพอไฟฟ้าสาธารณะบางจุดดวงโคมยังไม่ ได้มาตรฐาน ทำให้แสงสว่างในเวลากลางคืนมีไม่เพียงพอ

3.2 ด้านประปา ได้แก่ ปัญหาน้ำประปาขุ่น เหลือง มีกลิ่น ไม่สามารถ ใช้อุปโภคบริโภคได้น้ำประปาไม่ไหล หรือไหลน้อยกว่าที่ควร ท่อประปาแตกอยู่สม่ำเสมอ

3.3 ด้านถนน ได้แก่ ถนนไม่เรียบเสมอรวมถึงถนนบางจุดยังไม่ได้มีการ เชื่อมต่อและถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ มีการจอดรถยนต์ ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้ประสบ ปัญหาการจราจรติดขัด

4.3 ด้านขยะ ได้แก่ ขยะเกลื่อนกลาด รวมทั้งถังขยะเต็มส่งกลิ่นเหม็น ขยะไม่ได้จัดเก็บทุกวัน ถังขยะไม่เพียงพอ รวมถึงเครื่องใช้เครื่องมือ เช่น รถเก็บขยะไม่เพียงพอ

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาล นครนครศรีธรรมราช เขต 1 ดังนี้

4.1 ด้านไฟฟ้า ส่งเสริมให้มีการขยายเขตระบบไฟฟ้าให้มีแสงสว่างครอบคลุม ทุกพื้นที่ในชุมชน เพิ่มงบประมาณติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะให้แสงสว่างยังให้ทั่วถึง ตามถนนสาย รองตามซอยต่าง ๆ ให้เพียงพอ แกไขไฟฟ้าสาธารณะบางจุดดวงโคมยังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ แสงสว่างในเวลากลางคืนมีเพียงพอ พัฒนาระบบไฟฟ้าในชุมชนให้มีความมั่นคง สามารถรองรับ

ความต้องการใช้ไฟฟ้าของประชาชนในชุมชนในระยะยาวมีความมั่นคงรายพื้นที่ สร้างสมดุลระบบไฟฟ้าตามชอยในชุมชน ส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าต้นทุนต่ำ ไม่เพิ่มภาระผู้ใช้ไฟฟ้า และไม่เพิ่มอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และชุมชนในระยะยาว พัฒนาความพร้อมของระบบไฟฟ้าเพื่อให้เกิดการผลิตไฟฟ้า สามารถรองรับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไฟฟ้าในภาพรวมของชุมชน ด้านไฟฟ้าสาธารณะ ควรดำเนินการขยายเขตระบบไฟฟ้าภายในเขตชุมชนให้ทั่วถึงโดยเฉพาะบริเวณจุดเสี่ยง เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นในเวลากลางคืน ควรดำเนินการวางแผนจัดลำดับความสำคัญและลำดับในการซ่อมให้เป็นระบบ เพื่อป้องกันงานซ่อมที่ติดค้าง ควรดำเนินการรับโอนระบบสาธารณูปโภคจากหมู่บ้านจัดสรรหรือจากนิติบุคคลมาดูแล เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณูปโภคอย่างเท่าเทียมกัน

4.2 ด้านประปา พัฒนาการให้บริการระบบประปาเพื่อบริโภคที่มีความสะอาด ครอบคลุมทุกชุมชนในเมือง และในจุดสาธารณะส่งเสริมให้มีการดูแลรักษา พัฒนาซ่อมแซมบำรุงแหล่งน้ำ และระบบประปาในชุมชน ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบำรุงรักษาแหล่งน้ำให้ประชาชนมีแหล่งน้ำเพียงพอเพื่อการบริโภคและอุปโภค รวมถึงพัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในฤดูแล้ง พัฒนาปรับปรุงและแก้ไขกิจการประปาโดยการจัดหาที่ดินเพื่อเพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำดิบปรับปรุง และขยายกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพ ระบบการจ่ายน้ำ และระบบการจัดเก็บน้ำ ตลอดจนจนถึงการซ่อมแซมบำรุงให้มีประสิทธิภาพ พัฒนานามัยสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้รับผิตชอบงานประปา ร่วมเรียนรู้และฝึกปฏิบัติภาคสนามในการดูแลระบบประปา และการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการน้ำบริโภคที่สะอาดได้มาตรฐาน ลดความเสี่ยงผลกระทบต่อสุขภาพจากสิ่งปนเปื้อนที่มากับน้ำได้ ระบบประปาหมู่บ้านได้รับการพัฒนาคุณภาพน้ำประปาหมู่บ้านได้รับการพัฒนาคุณภาพน้ำประปาผ่านเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาดื่มได้กรมอนามัย ด้านน้ำประปาเพื่อการอุปโภค บริโภคควรดำเนินการขยายเขตระบบประปา หมู่บ้าน เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการ ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนได้ อย่างทั่วถึง ควรดำเนินการแก้ไขโดยการทำ ความสะอาด และเปลี่ยนระบบกรองน้ำ เพื่อให้ น้ำประปาที่ได้มีความสะอาดและ ปลอดภัยต่อผู้บริโภคควรมีการประชาสัมพันธ์ว่าจะมีการหยุดการส่งน้ำวันไหน อย่างไร เพื่อให้ประชาชนได้ทำการกักเก็บน้ำไว้ใช้ให้ เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคในช่วงเวลาที่หยุดส่งน้ำ

4.3 ด้านถนน การพัฒนาถนนสาธารณะ ควรดำเนินการขยายถนนบริเวณไหล่ทางให้มีขนาดที่กว้างขึ้น ปรับปรุงผิวจราจรให้มีสภาพที่เรียบเสมอกัน และควรดำเนินการตีเส้นจราจร เพื่อแบ่งช่องจราจรให้ชัดเจน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้รถใช้ถนนและผู้สัญจรไปมา ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบำรุงถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำให้เป็นไปด้วยความสะดวก การพัฒนาเพื่อหาทางลดจำนวนการเกิดอุบัติเหตุจากการเดินทางโดยรถบัสท้อง

ถนนในชุมชน และให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด ปรับปรุงถนนลูกรังให้เป็นถนนลาดยางหรือถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก เส้นทางเขตชุมชนเพื่อให้การสัญจรไปมาในชุมชนมีความสะดวกสบาย และมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น การพัฒนาสถานที่เพื่อการปรับปรุงฟื้นฟูถนน ซึ่งเป็นความร่วมมือของนักผังเมือง นักออกแบบชุมชนเมือง หรือสถาปนิกที่ต้องทำงานร่วมกับประชาชน เขตชุมชนจะต้องกำหนดพื้นที่สำหรับการพัฒนาถนนสายหลัก ซึ่งต้องระบุรูปแบบของถนนและส่วนประกอบออกมาให้มีความเด่นชัด และกำหนดพื้นที่สาธารณะไม่น้อยกว่า 1 แห่งในบริเวณใจกลางเมืองพร้อมกับการกำหนดรูปแบบถนนที่มีบทบาทเหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เช่น ถนนที่เป็น Transit Mall หรือ Festival Street ที่เข้าถึงได้ด้วยการสัญจรสีเขียว

4.4 ด้านขยะ สร้างจิตสำนึกเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ส่งเสริมให้มีการจัดการขยะมูลฝอย ประกอบด้วย การรวบรวมจัดเก็บ และนำไปกำจัด จัดกิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญในการด้านการลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยโดยตรง กิจกรรมการลด คัดแยกและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยสามารถดำเนินการได้ในทุกระดับ ทั้งในระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ หากมีองค์กร หรือเครือข่ายอาสาสมัคร ให้การร่วมมือกันอย่างเป็นระบบแล้ว ก็จะทำให้กิจกรรมลด คัดแยกและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสำหรับ เป็ดธนาคารขยะในเขตชุมชน มีการซื้อขายขยะรีไซเคิลในโรงเรียนหรือชุมชนโดยรายได้ที่เกิดขึ้นจะถูกบันทึกลงบนสมุดฝากของสมาชิก ซึ่งสามารถฝากหรือถอนได้ในลักษณะเดียวกันกับธนาคารพาณิชย์ ขยะรีไซเคิลจะถูกเก็บรวบรวมไว้และจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อของเก่าต่อไป การใช้ประโยชน์ขยะ คือการนำ 246 ขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแปรรูปใช้ใหม่ การใช้ซ้ำการใช้ประโยชน์ด้านพลังงาน การหมักปุ๋ย และการนำ 246 ขยะมาเป็นเชื้อเพลิงแข็ง เป็นต้น

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1” ดังนี้

1. ผลการศึกษาวเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 ดังนี้

ผลการศึกษาวเคราะห์บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ประชาชนในชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านถนน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านไฟฟ้า ส่วนด้านขยะ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค

หมายถึง บริการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรจะได้รับในชุมชน รัฐจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและรับภาระในการให้บริการ (อาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม) บริการดังกล่าวจะ ปรากฏในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ สาธารณูปโภคเป็นตัวขับเคลื่อนของเมือง (เทศบาล) หรือชุมชน และทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นตัวส่งเสริมและตัววัดระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น สาธารณูปโภค จึงได้แก่ ถนน โทรศัพท์ แก๊ส ไฟฟ้า ประปา การระบายน้ำ การกำจัดขยะ ฯลฯ ซึ่งสามารถจะจัดกลุ่มประเภทของสาธารณูปโภคได้ดังนี้ คือ ถนน โทรศัพท์ การขนส่งแก๊ส ไฟฟ้า เชื้อเพลิง ประปา ระบายน้ำ กำจัดขยะ การสื่อสาร

ด้านไฟฟ้า พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 ด้านไฟฟ้า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนในการขยายเขตติดตั้งไฟฟ้าหน้าถนนสาธารณะ รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนมีส่วนในการช่วยเหลือคนในชุมชนในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับไฟฟ้า และผู้นำชุมชนได้มีส่วนในการบริการความรู้ในการประหยัดไฟฟ้าในชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทรทิพย์ นันทะ ไตศึกษาเรื่องสถานภาพและความจำเป็นในการคงอยู่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา พบว่า ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากการคงอยู่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบในด้านพื้นที่เพราะพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกับองค์การบริหารส่วนตำบลทับซ้อนกันการดำเนินกิจกรรมหรืออำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะส่วนใหญ่มีความซ้ำซ้อนกันทำให้รายได้ที่เคยจัดเก็บลดลงทำให้ไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ตามอำนาจหน้าที่ส่วนในด้านโครงสร้างบริหารงานคล้ายกับเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบงานในลักษณะเดียวกันไม่มีความชัดเจนในงานที่ปฏิบัติผลที่ตามมาจึงเกิดความซ้ำซ้อนทางด้านโครงสร้างและการบริหาร (จันทรทิพย์ นันทะ, 2558)

ด้านประปา พบว่า โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนในชุมชน ที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมในด้านประปา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำชุมชนได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับน้ำประปา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้นำชุมชนได้มีการแจ้งข่าวเกี่ยวกับการให้บริการน้ำประปาของเทศบาล และผู้นำชุมชนได้มีส่วนในการช่วยดำเนินการติดตั้งและให้คำปรึกษาในงานมิเตอร์วัดน้ำ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกับ ยุทธนา จันแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งของตำรวจในสถานีตำรวจภูธรสีดา อำเภอ

สีดา จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการความขัดแย้งของตำรวจสถานีตำรวจภูธรสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 5 ด้าน คือด้านการหลีกเลี่ยง ด้านการปรองดอง ด้านการต่อสู้ ด้านการร่วมมือร่วมใจ ด้านการประนีประนอมหรือการเจรจาต่อรอง โดยรวม การจัดการความขัดแย้งอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งของตำรวจสูงสุดคือ ด้านการปรองดอง รองลงมาคือด้านการร่วมมือร่วมใจ และด้านต่ำสุด คือ ด้านการต่อสู้ (ยุทธนา จันแก้ว, 2557)

ด้านถนน โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ก็ปรากฏได้ว่า ประชาชนในชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 ด้านถนน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำชุมชนได้มีส่วนในการปรับปรุงซ่อมแซมและขยายทางสาธารณะในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้นำชุมชนได้มีส่วนในการนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างทางสาธารณะในชุมชน และผู้นำชุมชนได้มีส่วนในการแก้ปัญหาทางสาธารณะในยามที่เกิดข่าจรุด มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาวัชร สิริมงฺคโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.32) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านสถานที่ ด้านการสร้างแรงจูงใจและ ด้านการให้บริการ อยู่ในระดับมาก (พระมหาวัชร สิริมงฺคโล, 2557)

ด้านขยะ โดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็ปรากฏได้ว่า ประชาชนในชุมชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช เขต 1 ด้านขยะ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะในชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ผู้นำชุมชนดำเนินการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะและรักษาความสะอาดให้กับชุมชน และผู้นำชุมชนได้บริการความรู้ด้านการกำจัดขยะในชุมชน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐชนันท์ เชียงพลกษ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนชนบทบ้านโคกม่วงอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า สภาพการจัดการขยะมูลฝอยเบื้องต้นใช้วิธีเผากลางแจ้ง นำไปลักลอบทิ้ง ณ พื้นที่นอกหมู่บ้าน และพื้นที่ดินเขา ซึ่งเป็นพื้นที่เอกชนและพื้นที่สาธารณะประโยชน์เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดเข้ามารับผิดชอบในการจัดเก็บและขนย้ายเพื่อการกำจัด ด้านประเภทและปริมาณขยะมูลฝอยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยของทางการเกษตรโดยขยะมูลฝอยชุมชน แบ่งได้ 2 ประเภทย่อย คือ ขยะเปียกและขยะแห้ง

จากการใช้แบบบันทึกการเก็บข้อมูลน้ำหนักขยะในครัวเรือน พบว่า ประชาชนบ้านโคกม่วงมีอัตราการเกิดขยะเฉลี่ยใกล้เคียง 0.1 กิโลกรัม/คน/วัน ส่วนพื้นที่รองรับจากการลักลอบทิ้งขยะสะสมก่อนศึกษาเท่ากับ 761.8 กิโลกรัม และมีอัตราการสะสมเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 37.03 กิโลกรัม/ปี (ณัฐชนันท์ เชียงพฤกษ์ และคณะ, 2558)

สรุป

การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค หมายถึง บริการขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรจะได้รับ ในชุมชน รัฐจะเป็นผู้กำหนดนโยบายและรับภาระในการให้บริการ (อาจจะโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม) บริการดังกล่าวจะปรากฏในในเขตเมืองเป็นส่วนใหญ่ สาธารณูปโภคเป็นตัวชี้ขอบเขต ของเมือง (เทศบาล) หรือชุมชน และทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นตัวส่งเสริมและตัววัดระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในชุมชนนั้น ๆ ดังนั้น สาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน โทรศัพท์ แก๊ส ไฟฟ้า ประปา การระบายน้ำ การกำจัดขยะ ฯลฯ ซึ่งสามารถจะจัดกลุ่มประเภทของสาธารณูปโภคได้ดังนี้ คือ ถนน โทรศัพท์ การขนส่งแก๊ส ไฟฟ้า เชื้อเพลิง ประปา ระบายน้ำ กำจัดขยะ การสื่อสาร และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างสมดุล และกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองให้เป็นเมืองน่าอยู่เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้นำชุมชนจะต้องเร่งส่งเสริม สร้างความเข้าใจในบทบาทของการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชน เพื่อให้สามารถใช้บทบาทของตนในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจจำเป็นต้องตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมบทบาท ของผู้นำชุมชนที่มีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชน
2. ผู้นำชุมชนจะต้องเร่งส่งเสริม และพัฒนาชุมชน ช่วยเหลือให้คำปรึกษาในการดำเนินการเกี่ยวกับน้ำประปา ได้มีการแจ้งข่าวเกี่ยวกับการให้บริการน้ำประปาของเทศบาล เมื่อน้ำประปามีปัญหาหรือน้ำประปาพุ่งขึ้นผู้นำชุมชนควรดำเนินการประสานงานกับทางฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวดเร็ว มี ควรมีส่วนในการช่วยดำเนินการติดตั้งและให้คำปรึกษาในงานมิเตอร์วัดน้ำ เมื่อน้ำประปาขาดแคลนและควรมีส่วนในการแก้ปัญหาภายในพื้นที่มากขึ้น
3. ผู้นำชุมชนควรช่วยในการนำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างทางสาธารณะในชุมชน การแก้ปัญหาทางสาธารณะในยามที่เกิดข่าวด ได้มีส่วนในการมีจิตอาสาเพื่อกำจัดสิ่งกีดขวางทางสาธารณะในชุมชน และมีส่วนในการแจ้งข่าวการเปิด-ปิดเส้นทางสัญจรในชุมชน

การปรับปรุงซ่อมแซมและขยายทางสาธารณะในชุมชน การจัดการสิ่งเอื้อประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนในระยะยาวอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนต่อไป

4. ผู้นำชุมชนควรเพิ่มระดับมาตรฐานให้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้นำชุมชนที่จะต้องเร่งส่งเสริม แก้ปัญหาและร่วมในการบริหารจัดการขยะ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการขอให้มาถึงขยะไว้หน้าบ้านมาก มีส่วนในการแจ้งข่าวการดำเนินการจัดเก็บและคัดแยกขยะของชุมชนเทศบาล และควรเพิ่มบริการความรู้ด้านการกำจัดขยะในชุมชน และดำเนินการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะและรักษาความสะอาดให้กับชุมชน จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องการคัดแยกขยะเป็นประจำทุกอาทิตย์ จัดธรรมเดลิเวอรี่เข้าถึงประชาชนให้มากขึ้น เพื่อชุมชนสะอาดและน่าอยู่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้นำชุมชนมีต่อการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคของชุมชนในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของผู้นำชุมชนและเป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนต่อไป

2. ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมสร้างความมั่นคงให้กับประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เขต 1

3. ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ในเขตอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

4. ควรมีการศึกษาบทบาทผู้นำชุมชนในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

จันทร์ทิพย์ นันทะ. (2558). สถานภาพและความจำเป็นในการคงอยู่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2559). การปกครองท้องถิ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

ณัฐชนันท์ เชียงพุกษ์ และคณะ. (2558). การวิจัยสภาพการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนชนบทบ้านโคกม่วง อำเภอโนนสังจังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารวิจัย มสธ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 11(2), 9-28.

พระมหาธัชธร สิริมจฺจโล. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดหนองแวง (พระอารามหลวง) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ยุทธนา จันแก้ว. (2557). การจัดการความขัดแย้งของตำรวจในสถานีตำรวจภูธรสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุพัฒพงศ์ แยมอิม. (2563). ความคิดและนวัตกรรมการเมืองการปกครองท้องถิ่น. นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์ประยูรการพิมพ์.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2557). เหตุอยู่ที่ท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันคลังปัญญาค้นหายุทธศาสตร์เพื่ออนาคตไทย มหาวิทยาลัยรังสิต.

แนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสะท้อนมุมมองผ่านนิทานชาดก*

THE ENVIRONMENTAL CONSERVATION CONCEPTS REFLECTING PERSPECTIVES THROUGH JATAKA TALES

อำพล บุทธาสาร

Amphon Buddasarn

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

พระมหาวิชาญ กนต์สีโล (กำเหนิดกลับ)

Phramahavichan Kantaseelo (Kamnoetklab)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: phramahavichan.kan@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสะท้อนมุมมองผ่านนิทานชาดก มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำเสนอมุมมองการให้ความสำคัญและแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งนอกจากแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ปรากฏในสิกขาบทของพระภิกษุอยู่หลายสิกขาบทในพระวินัยปิฎก เช่น ห้ามพระภิกษุพรากของเขียว ห้ามพระภิกษุขุดน้ำลายลงในแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังมีปรากฏอยู่ในนิทานชาดกอย่างหลากหลาย เช่น วัณณุปถชาดก ขตาสนชาดก ชรุทปานชาดก ให้ความสำคัญและสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับเรื่องน้ำ หากคนชาตนั้นนั กีย่อมนำมาสู่ความตาย กุสสนาฬิชาดก มหาวาณิชาดก ให้ความสำคัญและสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ เพราะหากขาดป่าไม้ย่อมนำมาสู่ภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย และภัยแล้งขาดน้ำ เป็นต้น ส่วนอัมพชาดก ให้ความสำคัญและสะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า ซึ่งนิทานชาดกเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เห็นผ่านตัวละครที่หลากหลาย พร้อมสอดแทรกแนวคิดทัศนคติทั้งในด้านลบหากมนุษย์ทำลายสิ่งแวดล้อมและด้านบวกคือด้านที่ให้คุณหากมนุษย์ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น หากนำแนวคิดดังกล่าวไปสอดแทรกในเนื้อหาการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้ว เชื่อว่าจะสามารถช่วยให้เด็กและเยาวชนได้สำนึกตระหนักจนกระทั่งนำมาสู่การช่วยกัน

* Received 28 October 2021; Revised 28 June 2022; Accepted 29 June 2022

อนุรักษ์มากกว่าทำลายสิ่งแวดล้อมรวมทั้งเกิดการวางแผนปกป้องสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยได้อย่างแน่นอน

คำสำคัญ: แนวคิดการอนุรักษ์, สิ่งแวดล้อม, นิทานชาดก

ABSTRACTS

This academic article on the environmental conservation concepts reflecting perspectives through Jataka tales aims to present the perspectives on the importance and concepts of environmental conservation that appear in the Tripitaka scripture. Environmental conservation appears in many monks' precepts in the Vinaya Pitaka; for example, monks are forbidden to take green things and spit their saliva into rivers and canals. However, the concept of environmental conservation also appears in various Jataka tales such as Wannupatta Jataka, Gatasana Jataka, and Sarutapana Jataka, giving importance and reflecting water points of view. If a person lacks water, it will lead to death. Kusanali Jataka and Mahavani Jataka give importance to and reflect the views on forest conservation because the lack of forests will lead to disasters such as floods, windstorms, and drought. Aumpha Jataka focuses on and reflects the views related to wildlife conservation. All of these Jataka tales reflect views on environmental conservation through various characters along with inserting the concepts and attitudes of both the negative side: if humans destroy nature, and the positive side: the benefits humans will gain if humans do not destroy the environment. Therefore, if these concepts are incorporated into the teaching and learning contents at the fundamental education level, it is believed that it can help children and young people to realize their awareness and lead to conservation rather than destroying the environment, including cherishing the environment in Thailand.

Keywords: Conservation concepts, Environment, Jataka tales

บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์โลกแคบเข้ากลายเป็นชุมชนเดียวกัน แต่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกนี้กลับยังมีปัญหาความขัดแย้งและเบียดเบียนกัน แบ่งแยกกันเป็นกลุ่มเป็นพวกตลอดจนรบราฆ่าฟันกัน ในขณะเดียวกัน โลกกลับมีปัญหาส่งแวดล้อมซึ่งนับวันจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นต้นว่าในยุโรปและสหรัฐอเมริกาเกิดน้ำท่วมใหญ่ เกิดภาวะฤดูหนาวที่สั้นลง ฤดูใบไม้ผลิมาเร็วขึ้น และ

ประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ ซึ่งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญขึ้น ทำให้เกิดความแปรปรวนและส่งผลกระทบต่อธรรมชาติอย่างร้ายแรง กล่าวคือ เกิดภาวะแห้งแล้ง เกิดพายุและฝนตกกระหน่ำอย่างรุนแรง น้ำท่วมใหญ่ ทำให้พื้นที่การเกษตรได้รับเสียหายอย่างมาก และเกิดไฟไหม้ป่าเผาผลาญพื้นที่มากกว่าล้านไร่ เกิดหมอกควันปกคลุมเป็นบริเวณกว้างไปหลายประเทศ และในช่วงที่มีมรสุมทำให้เกิดฤดูร้อนยาวนานผิดปกติ นอกจากนี้ปรากฏการณ์เอลนีโญ ยังส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรในประเทศออสเตรเลีย ทำให้การส่งออกพืชเกษตรลดลงถึง 4,300 ล้านบาท และก่อนหน้านี้ปรากฏการณ์ เอลนีโญ ก็ได้อาละวาดที่ประเทศเปรูซึ่งอยู่ในทวีปอเมริกาใต้มาแล้ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศไม่น้อยกว่า 40,000 ล้านบาทเศษ (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) ขณะเดียวกันประเทศกัวเตมาลาและคอซตาริกาก็ได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญเช่นเดียวกัน ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้เกิดภาวะแห้งแล้งอย่างรุนแรงเท่านั้น หากยังส่งผลให้ผลผลิตของประเทศดังกล่าวประสบความเสียหายอย่างรุนแรงถึง 40-50 เปอร์เซ็นต์ด้วย

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติดังกล่าวนี้ ล้วนเกิดมาจากน้ำมือของมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความโลภ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป มีการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีความพยายามในระดับโลกที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากบุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย และแบบแผนหรือวิธีการการพัฒนาต่าง ๆ เป็นต้นว่า องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมสุดยอดในเรื่องของโลก (Earth Summit) ขึ้น ณ นครริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อ พ.ศ. 2535 ว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) เพื่อเป็นเวทีระหว่างประเทศในการกำหนดยุทธศาสตร์เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาในทุกสาขาเข้าด้วยกัน เพื่อให้มวลมนุษยชาติสามารถดำรงชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537)

สำหรับประเทศไทยซึ่งในอดีตเคยมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์และเป็นสังคมเกษตรกรรมที่เน้นการเพาะปลูกข้าวเพื่อเลี้ยงตนเองและการส่งออกก็เป็นเช่นเดียวกับประเทศโลกที่สามอื่น ๆ ที่ต้องการเร่งรัดพัฒนาให้เป็นอย่างประเทศตะวันตกเพื่อให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศด้อยพัฒนา แผนแม่บทในการพัฒนาทุกอย่างได้มีการเลียนแบบอย่างตะวันตกไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจสังคม ตลอดจนนโยบายส่งเสริมการเข้ามาลงทุนของต่างชาติในด้านอุตสาหกรรม ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องนำเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ด้วย ในขณะเดียวกันประเทศไทยก็ยังตามกระแสการพัฒนาของประเทศที่พัฒนาแล้วเรื่อยไปชนิดที่ตามอยู่ห่างไกลออกไปในอดีต ทั้ง ๆ ที่ประเทศที่พัฒนาแล้วเหล่านั้น เมื่อพัฒนามาถึงจุด ๆ หนึ่งแล้วได้ประสบกับปัญหามากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาชีวิตทั้งทางกายและทางใจ สังคม และความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม ผลของการพัฒนาได้แสดงความสำเร็จเป็นรูปธรรมให้เห็นว่าได้ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านอื่น ๆ อย่าง

เป็นลูกโซ่ เพราะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศ ซึ่งจากรายงานประจำปี 2563 ของกรมควบคุมมลพิษได้รายงานไว้ว่า สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ทั้งด้านอากาศ ขยะมูลฝอย และน้ำเสีย มีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เป็นผลมาจากรัฐบาลได้มีนโยบายสำคัญที่มุ่งป้องกัน แก้ไข และลดปัญหามลพิษ เช่น การกำหนดให้การแก้ไขปัญหามลพิษ ด้านฝุ่นละออง PM 2.5 เป็นวาระแห่งชาติการผลักดันให้มีการจัดทำมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง เป็นต้น นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่ช่วยกันขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้นโยบายของรัฐบาล และการผลักดันการดำเนินงานตามมาตรการภายใต้แผนปฏิบัติการฉบับต่าง ๆ เช่น แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนวาระแห่งชาติ “การแก้ไข ปัญหามลพิษด้านฝุ่นละออง” Roadmap การจัดการขยะพลาสติก พ.ศ. 2561-2573 แผนปฏิบัติการ ด้านการจัดการขยะพลาสติกระยะที่ 1 พ.ศ. 2563-2565 และแผนปฏิบัติการยกระดับคุณภาพน้ำของกลุ่มน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้เมื่อต้นปี 2563 การเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่การดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ (New Normal) การออกมาตรการ ขอความร่วมมือให้หน่วยงานส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติงาน สถานที่พัก (Work From Home) เพิ่มขึ้น ประกอบกับการควบคุมการเดินทางระหว่างประเทศ และข้ามจังหวัดส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างประเทศ การลดกิจกรรม การเดินทาง ลดการใช้พลังงาน ตลอดจนพฤติกรรม การบริโภคของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้ บริการสั่งซื้อสินค้าโดยเฉพาะอาหารผ่านระบบออนไลน์ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การมีนโยบายเพื่อควบคุม แก้ไข ปัญหาสถานการณ์มลพิษที่เกิดขึ้น เช่น การแก้ไขปัญหา หมอกควัน การยกระดับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา ฝุ่นละออง PM 2.5 การดำเนินโครงการ “Everyday Say No To Plastic Bags” และการลงนามบันทึกความร่วมมือ ระหว่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับผู้ให้บริการส่งอาหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว จากการบริการส่งอาหาร รวมทั้งการขับเคลื่อน แผนปฏิบัติการเพื่อยกระดับคุณภาพน้ำในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมดีส่งผลต่อสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

อย่างไรก็ตาม ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ ประชาชนร้อยละ 95% เป็นพุทธศาสนิกชน สิ่งหนึ่งที่ช่วยอบรม กร่อมเกล่า และปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในประเทศมีคุณธรรม จริยธรรม และมีความกตัญญูรู้คุณในธรรมชาติ มีความสันโดษ เห็นแก่ตัวน้อยลงก็คือหลักธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งหลักธรรมวินัยที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกนั้น หากเรานำมาศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้านั้นก็ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมาก โดยมีข้อห้ามไม่ให้ภิกษุทำลายสภาพแวดล้อม ที่เรียกว่าวินัย

บัญญัติ และมีการสั่งสอน อบรม และปลูกจิตสำนึกให้ภิกษุทั้งหลายเห็นความสำคัญของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเอื้ออำนวยต่อการบรรลุธรรมได้ ที่เรียกว่าหลักธรรม นอกจากแนวความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจะปรากฏในธรรมวินัยแล้ว ในนิทานชาดกก็ยังแฝงไว้ด้วยแนวคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้เป็นจำนวนมาก เพราะวิธีการสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระอรหันตศาสดาแบ่งออกไว้เป็น 9 อย่าง ที่เรียกว่า นวังคสัตตทสาสตร์ เพราะฉะนั้นนิทานชาดกจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนคนรุ่นหลังหรือบุคคลที่มีสติปัญญาน้อยไม่สามารถที่เข้าใจในหลักธรรมอันลึกซึ้ง ได้มาศึกษาค้นคว้า เพื่อปลูกฝังให้มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความกตัญญูรู้คุณในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพราะในชนชาติอื่น ๆ อาหรับ เปอร์เซีย และกรีก ก็มีการนำเอานิทานอีสปมาให้เด็กหรือเยาวชนในชาติได้ศึกษาค้นคว้า เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไปในตัวด้วย

ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นมาในโลกนี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น ถ้าหากไม่มีสิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ มนุษย์ก็ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกนี้ได้ ป่าไม้สร้างความชุ่มชื้น ทำให้ฝนตก และเมื่อฝนตก ป่าไม้ก็อุ้มน้ำไว้ไม่ให้น้ำท่วมฉับพลัน เป็นกลไกทางธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กัน ถ้าขาดป่าไม้ฝนก็จะแล้ง ถ้าฝนตกลงมาน้ำก็จะท่วม ถ้าไม่มีป่าสัตว์ป่าก็อยู่ไม่ได้ เรียกว่ามีความสัมพันธ์กันตลอด ภาษาพระท่านเรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท คือ ทุกสิ่งทุกอย่างอาศัยกันและกันเกิดขึ้น ไม่มีสิ่งใดอยู่ได้อย่างโดดเดี่ยว ล้วนแต่เกิดขึ้นตามกฎของปฏิจจสมุปบาท นั่นคือ

1. เมื่อสิ่งนี้เป็น สิ่งนั้นก็เป็น (เมื่อ ก. เป็น ข. จึงเป็น)
2. เมื่อสิ่งนี้เกิด สิ่งนั้นจึงเกิด (เมื่อ ก. เกิด ข. จึงเกิด)
3. เมื่อสิ่งนี้ไม่เป็น สิ่งนั้นก็ไม่เป็น (เมื่อ ก. ไม่เป็น ข. ก็ไม่เป็น)
4. เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนั้นก็ดับ (เมื่อ ก. ดับ ข. ก็ดับ) (ส.น. 16/64/33)

คนไทยในสมัยโบราณ ได้เข้าใจเรื่องนี้จึงนำเอามากล่าวเป็นเรื่องความสัมพันธ์ของธรรมชาติว่า “น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า ข้าพึ่งเจ้า บ่าวพึ่งนาย” ในทำนองกลับกัน “นายก็พึ่งบ่าว เจ้าก็พึ่งข้า ปากีพึ่งเสือ เรือกีพึ่งน้ำ” เสือพึ่งป่า ป่าพึ่งเสือนั้น เขาก็เอาไปพูดต่อว่า “เสือพึ่งเพราะป่าปก ป่ารกเพราะเสื่อยัง ดินดีเพราะหญ้าบัง หญ้ายังเพราะดินดี” (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2538) อันนี้แสดงให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมโดยธรรมชาตินั้น ถ้าหากว่ามนุษย์ไม่เข้าไปทำลายสิ่งต่าง ๆ ก็จะเกิดความสมดุล มีความเจริญเติบโตมีป่าไม้ มีสัตว์ป่า มีกรรungan ต้นไม้ให้ออกซิเจนแก่อากาศ ทำให้อากาศบริสุทธิ์ดีขึ้น ประเทศชาติจะน่าอยู่เพราะมีสิ่งแวดล้อมที่ดี สุขภาพของคนก็ดีขึ้น

พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งแวดล้อมไว้ว่า “ปฏิรูปเทสวาโส...เอตมมงคฺลฺมฺตตฺมํ การอยู่ในประเทศหรือสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเป็นอุดมมงคล” (ขุ.ขุ.25/3-12/7-8) การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยพัฒนาชีวิตให้มีธรรม เมื่อมนุษย์มีธรรม สิ่งแวดล้อมก็จะพัฒนาตาม แต่ถ้ามนุษย์อยู่อย่างไม่มีธรรมก็จะรักษาสภาพแวดล้อมไม่ได้และทำลายสิ่งแวดล้อม และถ้าเราจัดการสิ่งแวดล้อมของโลกโดยไม่ถูกต้อง สัตว์โลกที่รวมถึงมนุษย์จะอยู่ไม่ได้ เราไม่จำเป็นต้องไปคิดเปลี่ยนแผ่นดินเพื่อให้แผ่นดินโลกอยู่รอด แผ่นดินโลกนี้อยู่รอดไปอีกนาน แต่อาจจะอยู่รอดโดยไม่มีมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ เราจึงต้องเปลี่ยนมนุษย์เพื่อให้มนุษย์สามารถคงอยู่ต่อไปอย่างผาสุก เราจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตเปลี่ยนจิตใจของมนุษย์และปรับกระบวนการพัฒนาให้ถูกต้อง เพื่อลูกหลานของเราจะได้มีแผ่นดินโลกที่เหมาะสมแก่การอยู่อาศัย

ท่าทีของพระพุทธศาสนาต่อสิ่งแวดล้อม

เป็นที่ทราบกันดีว่าพระพุทธเจ้าของเรานั้น พระองค์ประสูติในป่า ตรัสรู้ในป่า และเสด็จดับขันธปรินิพพานในป่า ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์นั้นล้วนแล้วแต่คลุกคลี หรือประทับอยู่กับป่าทั้งสิ้น เช่น วัดป่าไผ่เวฬุวัน ชวิกกัมพวัน และบนเขาคิชฌกูฏ เป็นต้น ดังนั้น พระองค์จึงทรงบัญญัติวินัย หรือแสดงธรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ภิกษุซึ่งเป็นสาวกของพระองค์ ให้เห็นคุณค่าของป่า ในขณะที่เดียวกันก็มีข้อห้ามไม่ให้ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ อย่างไรก็ตามเมื่อภิกษุหรือพุทธศาสนิกได้ศึกษาพุทธศาสนาให้ละเอียดแล้วก็จะรู้ได้ว่า พุทธศาสนานั้นมีท่าทีอย่างไรต่อสิ่งแวดล้อม ท่าทีที่ยอมรับหรือปฏิเสธ หรือวางเฉย ซึ่งเรื่องนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2537) ผู้ซึ่งเป็นปราชญ์ในวงการพุทธศาสนาในปัจจุบัน ได้สรุปท่าทีของพระพุทธศาสนาต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไว้ 3 ประเด็นด้วยกันคือ

1. ท่าทีที่มองธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งรื่นรมย์ และชื่นชมความงามมีความสุขกับธรรมชาติ ซึ่งลักษณะท่าทีเช่นนี้เป็นท่าทีที่มองธรรมชาติสิ่งแวดล้อมด้วยจิตใจที่เบิกบานสดชื่น อันจะนำไปสู่การน้อมนำจิตให้อ่อนโยน และพร้อมจะฝึกหัดพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไปอีก ความรู้สึกที่มีความสุขกับสิ่งแวดล้อมดังกล่าวนี้ เป็นความสุขที่เกิดจากการมองเห็นสิ่งแวดล้อมที่ยังคงอยู่ในสภาพเดิมของมัน ซึ่งต่างกับแนวความคิดที่ต้องการจะนำสิ่งแวดล้อมมาเพื่อสนองความต้องการอยู่เสมอในขณะเดียวกันท่าทีของการชื่นชมความงามของธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้ปรากฏในหลักคำสอนของพุทธศาสนาหลายแห่ง เช่น ในเวสสันดรชาดกได้มีคำบรรยายธรรมชาติ พรรณนาป่า โดยมีความรู้สึกในทางสุนทรีย์หรือมีความสุขรื่นรมย์ ชื่นชมความงามดังนี้ “ในบริเวณอาศรมนั้น มีหมู่มะม่วง มะขวิด ขนุน ไม้รัง ไม้ท้าว สมอทิเภก สมอไทย มะขามป้อม ไม้โพธิ์ ไม้พุทรา มะพลับ ต้นไทร และมะสัง มะขางหวานและมะเดื่อ มีผลสุกแดงเรื่อ ๆ อยู่ในที่ต่ำ ๆ คล้ายงาช้าง กล้วยหอม ผลจันทร์ มีรสหวานเหมือนน้ำผึ้ง รวงผึ้งไม่มีตัวมียาวในนั้น คนเอื้อมมือปลิดมาบริโภคได้เอง ในบริเวณอาศรมนั้น มีต้นมะม่วง บางต้นออกช่อแย้มบานบางต้นมีดอกและใบร่วงหล่นผลิผลดาดดินบางอย่างยังดิบบางอย่างสุกแล้ว

ผลมะม่วงดิบและสุกทั้งสองอย่างนั้นมีสีดังหลังคบ อนึ่งในบริเวณอาศรมนั้นบุรุษยืนอยู่ภายใต้
ก็เก็บมะม่วงกินได้ ผลมะม่วงดิบและสุกทั้งหลายมีสีสวย กลิ่นหอมและรสอร่อยที่สุด...”
(ขุ.ชา.อ.10/315)

2. ท่าที่ที่มองสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติเป็นเพื่อนร่วมกฎธรรมชาติดด้วยกัน ลักษณะท่าที่
เช่นนี้เป็นการยอมรับความเสมอภาคของสิ่งทั้งหลายอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติดที่เรียกว่าไตรลักษณ์
หรือสามัญลักษณะ คือลักษณะที่ทั่วไปหรือเสมอเหมือนกันแก่สิ่งทั้งปวงมี 3 ประการ ได้แก่
1) อนิจจตา ความไม่เที่ยง 2) ทุกขตา ความเป็นทุกข์ ภาวะที่ถูกบีบคั้นด้วยการเกิดขึ้นและ
สลายตัว ภาวะที่กดตันฝืนและขัดแย้งอยู่ในตัวเพราะปัจจัยที่ปรุงแต่งให้มีสภาพเป็นอย่างนั้น
เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้คงอยู่ในสภาพนั้นไม่ได้ และ 3) อนัตตตา ความไม่มีอะไรเป็นตัวตน
คือเป็นเพียงแต่การประกอบขึ้นของชั้นทั้งหลายเท่านั้นดังนั้น พุทธศาสนาจึงถือว่า มนุษย์และ
สิ่งแวดล้อมมีคุณค่าหรือมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎเกณฑ์นี้

3. ท่าที่ที่มองธรรมชาติสิ่งแวดล้อมมีคุณค่าเกื้อกูลต่อการพัฒนาตนของมนุษย์ โดย
ท่าที่นี้ถือว่าธรรมชาติทั้งหลายรวมทั้งที่เป็นสัตว์และพืชเป็นสิ่งแวดล้อมที่นำเรื่อนรมย์สวยงาม
เป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความสุข และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมนั้นก็เป็นส่วนประกอบหรือเป็นปัจจัย
ในการฝึกฝนพัฒนาตนของมนุษย์ เพราะพระพุทธศาสนาถือเอาธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็น
องค์ประกอบอย่างหนึ่งในการศึกษาของมนุษย์ คือการศึกษาในเรื่องที่จะพัฒนามนุษย์ให้มีจิตใจ
เจริญงอกงามเป็นมนุษย์ที่มีคุณธรรมต่าง ๆ ได้ เพราะการที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสียบสบ
ปราศจากเสียงรบกวนและกิจกรรมที่วุ่นวายย่อมทำให้ได้ความสงบทางกายซึ่งเรียกว่า กายวิเวก
เมื่อมีความสงบทางกายแล้วย่อมทำให้จิตใจมีความรู้สึกสงบ มีความอิมใจ มีความสดชื่น ทำให้
เกิดจิตวิเวกคือ ความสงบทางจิตใจ และเมื่อจิตใจสงบไม่มีอารมณ์วุ่นวายใจเข้ามารบกวน
ก่อให้เกิดสมาธิ และทำให้จิตอยู่ในสภาพที่พร้อมจะฝึกฝนพัฒนาให้ก้าวหน้าขึ้นไปอีก นั่นคือ
การนำจิตที่พร้อมอย่างนั้นเพื่อนำไปใช้ในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดปัญญาเห็นความจริง
ของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งทำให้จิตเป็นอิสระหรือสงบจากกิเลสที่เรียกว่า อุปวิเวก

จากท่าที่ของพุทธศาสนาที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนายอมรับว่าบุคคล
ต้องอาศัยสถานที่และสิ่งแวดล้อมอันเหมาะสมแก่การบำเพ็ญเพียร เพื่อช่วยเกื้อกูลหรือส่งเสริม
ประคับประคองรักษาสมาธิให้ก้าวหน้าต่อไปได้ ในพระสูตรตันตปิฎกก็มีข้อความซึ่งกล่าวถึง
คุณประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมว่าส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ดังเช่นพระเถระทั้งหลายที่ไปบำเพ็ญ
เพียรอยู่ในป่าได้พรรณนาถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อมว่ามีผลต่อการปฏิบัติธรรมไว้ ดังนี้ “เมื่อใด
บัณฑิตมีจิตเบิกบาน นั่งเพ่งพิจารณาธรรมอยู่ที่ฝั่งริมแม่น้ำทั้งหลาย อันดาราตาชไปด้วยดอก
โกสุมและดอกมะลิที่เกิดในป่า อันวิจิตรงดงามย่อมไม่ได้ประสยบินต้อยอันยิ่งไปกว่าการนั่ง
เพ่งพิจารณาธรรมนั้น” (ขุ.เถร.26/369/259)

เพราะฉะนั้น ท่าที่ของพุทธศาสนาจึงเป็นท่าที่ที่มองสิ่งแวดล้อมเป็นเพื่อนร่วมกฎไตรลักษณ์ และมีคุณค่าหรือมีคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาทั้งด้านจิตใจและ

ปัญญาของมนุษย์ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นท่าทีแห่งความเป็นมิตรและมีคุณสมบัติอันเกื้อหนุนกัน ในการดำเนินชีวิตหรือการดำรงอยู่ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ดังคำกล่าวของศาสตราจารย์ รัววี ภาวิไล ที่ว่าชีวิตที่มีคุณภาพพึงประสงค์คือชีวิตที่อาศัยสภาพแวดล้อมทั้งปวงเอื้ออำนวย สุขภาพกาย เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาการทางจิตใจให้เกิดบูรณาการทางความรู้สึกนึกคิด เต็มที่ตามศักยภาพภายในเพราะมนุษย์มีความสามารถสร้างสรรค์ และผลิตผลรวมกันเข้าเป็น สังคมที่มั่นคงผาสุกสมบูรณ์และปราศจากความขัดแย้ง (รัววี ภาวิไล, 2525)

นิทานชาดกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดังที่กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่า ในคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์ที่บันทึกคำสอนของ พระพุทธเจ้าไว้ รวมทั้งหมด 84,000 พระธรรมขันธ์ หากเราเลือกศึกษาเฉพาะในส่วนที่เห็นว่า มีแนวความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแฝงอยู่ด้วย จะเห็นได้ว่ามีทั้งส่วนวินัย หรือข้อห้าม สำหรับพระภิกษุ และส่วนที่เป็นหลักธรรมที่ชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติมีความสำคัญอย่างไร เอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรมอย่างไร

นอกจากนี้ก็ยังมียุทธนิทานชาดก ที่ถือว่าเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งในวงศัตถศาสตร์ ของพระพุทธเจ้า ลักษณะโดยทั่วไปนั้น เป็นการแสดงธรรมโดยยกเรื่องราวในอดีตชาติของ พระพุทธเจ้าและพระสาวกมาเล่าประกอบการนำเสนอหลักธรรมที่สำคัญ ในพระไตรปิฎกไม่ได้ แสดงเรื่องราวนิทานไว้อย่างละเอียด แต่ได้บันทึกเฉพาะคำพูดและคำสนทนาที่ประกอบด้วยคติ ธรรมไว้ ส่วนเนื้อเรื่องของนิทานนั้นศึกษาเพิ่มเติมได้จากคัมภีร์ระดับอรรถกถา แม้ว่าลักษณะ ของนิทานชาดกในอรรถกถาจะเป็นที่น่าเคลือบแคลงสงสัยถึงความเป็นจริงที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ก็ ตาม แต่นิทานชาดกเหล่านี้ก็เหมาะสมแก่การนำไปสอนเด็กเพราะเด็กนั้นยังไม่บรรลุวุฒิภาวะ พอที่จะคิดหาเหตุผลมาพิสูจน์เรื่องราวต่าง ๆ ได้เหมือนกับผู้ใหญ่ ดังที่ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2538) ได้กล่าวไว้ว่า “นิทานชาดกนั้นเหมาะแก่การนำไปสอนเด็กให้เกิด ความรักธรรมชาติเป็นอย่างดี เพราะแสดงให้เห็นว่าสัตว์และพืชมีความสำคัญเหมือนกัน เด็กมีความรู้เพียงสามัคคีคิดว่าสัตว์ก็เหมือนมนุษย์ และสามารถสื่อสารด้วยภาษาได้ไม่ต่างจาก มนุษย์ เด็กจึงถือสัตว์เป็นเพื่อนเล่น นั่นคือความรักธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในใจของเด็กทั่วไป ดังนั้นนิทานชาดก 547 เรื่องล้วนมีสาระที่เสริมสร้างความรักธรรมชาติขึ้นในจิตใจของเด็ก”

อนึ่ง นิทานชาดกมีทั้งหมด 547 เรื่อง ถ้านำมาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นแนวความคิดในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งหมด ก็คงจะดยุติยาวเกินไป แต่ในที่นี้ผู้เขียนจะทำการแยกวิเคราะห์ในส่วน ที่เห็นว่าเน้นไปทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านใด พอเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

1. นิทานชาดกเกี่ยวกับการอนุรักษ์น้ำ

1.1 วิณญูปถชาดก (ขุ.ชา. 27/13-18/1) พระพุทธเจ้าตรัสเล่าเรื่องราว พระโผติสัตว์ทรงเสวยชาติเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน ครั้งหนึ่งได้นำหมู่ม้าพ่อค้าเกวียนข้าม ทะเลทรายที่เป็นทางกันดาร ซึ่งไม่สามารถเดินทางในเวลากลางวันได้ เนื่องจากความแห้งแล้ง

และความร้อนของทะเลทรายที่ถูกแสงอาทิตย์สาดส่อง จึงต้องอาศัยเดินทางในเวลากลางคืน โดยมีผู้นำทาง แต่คนนำทางเผลอหลับจึงทำให้หมู่เกวียนที่เทียมด้วยโคเดินหลงทางน้ำและพื้นที่ได้เตรียมไว้พอดีกับการเดินทางก็หมดลงทำให้หมู่เกวียนทั้งพ่อค้าและโคได้รับความเดือดร้อน หัวหน้าพ่อค้าจึงแสวงหาแหล่งน้ำได้พบห้วยคาบอหนึ่งกลางทะเลทรายจึงสันนิษฐานว่าน่าจะมีน้ำอยู่ข้างล่าง ได้ให้หมู่ชนที่ร่วมเดินทางช่วยกันขุดหาน้ำ แต่เมื่อขุดลึกลงไปกลับพบก้อนหินไม่อาจขุดต่อ ชนเหล่านั้นพากันท้อแท้หมดอาลัย ส่วนหัวหน้าพ่อค้าได้ลงไปฟังเสียงน้ำที่อยู่ใต้ก้อนหินจึงสั่งให้คนรับใช้ใกล้ชิดเอาคอนเหล็กทุบก้อนหินจนแตก ในที่สุดก็ได้พบน้ำทำให้หมู่เกวียนไม่อดตายและยังได้ปักธงทำเป็นเครื่องหมาย เพื่อให้คนหมู่อื่นได้ใช้สอยด้วย (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี, 2541) ชาตกนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความไม่เกียจคร้าน มีกำลังความเพียรสามารถได้รับประโยชน์ที่ต้องการได้ทุกระดับ แม้กระทั่งบนหนทางในทะเลทราย ก็ยังสามารถขุดหาน้ำได้ ตามคำสอนที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎกว่า “ชนทั้งหลายผู้ไม่เกียจคร้านขุดที่ทางทราย ได้พบน้ำในที่นั้นตรงเนินแห่งลุ่มน้ำฉันใด มุนีผู้ถึงกำลังความเพียร ไม่เกียจคร้าน พึงได้พบความสงบใจ ฉันนั้น” (ขุ.ชา. 27/2/1) การที่มนุษย์ขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่ก็ไม่ควรท้อถอย แต่ควรชวนขวนขวายแสวงหาแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ในเรื่องนี้จะเห็นตัวอย่างได้ที่ประเทศอิสราเอล ซึ่งเป็นประเทศที่แห้งแล้งกันดารมาก่อน แต่ด้วยความเพียรพยายามอุตสาหะของคนในประเทศ ในการคิดค้นแสวงหาแหล่งน้ำ ผลสุดท้ายก็ประสบความสำเร็จ เดียวนี้ประเทศอิสราเอลสามารถที่จะปลูกพืชผักต่าง ๆ ได้อย่างเขียวขจีเต็มไปหมด ชาตกเรื่องนี้จึงได้แสดงให้เห็นจริยธรรมเรื่องความเพียรและยังสอนให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่นด้วย

1.2 ขตาสนชาตก พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องเล่าว่า พระโพธิสัตว์ถือกำเนิดในหมู่นกและได้เป็นหัวหน้าฝูงนกฝูงหนึ่งที่อาศัยต้นไม้ใหญ่ที่ตั้งอยู่ริมสระน้ำธรรมชาติ นกที่เป็นบริวารได้ถ่ายมูลลงสระทำให้น้ำในสระสกปรก นาคราชที่อาศัยอยู่ในสระน้ำได้พ่นควันและไฟขึ้นจากสระน้ำเพื่อไล่นก ทำให้นกอยู่ไม่ได้ต้องหนีไปที่อื่น นกที่หนีไปก็สิ้นชีวิตเพราะไฟที่เกิดจากสระน้ำ (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี, 2541) ชาตกนี้แสดงให้เห็นถึงการทำให้แหล่งน้ำเกิดความสกปรก ย่อมส่งผลกลับมาทำร้ายผู้ที่อาศัยแหล่งน้ำนั้นเองได้รับความเดือดร้อน ในพระไตรปิฎกได้บันทึกเพียงคำพูดไว้ว่า “ความเกษมมีอยู่บนแผ่นน้ำใด บนแผ่นน้ำนั้นกลับมีข้าศึกมารบกวน ไฟลุกโพล่งอยู่ท่ามกลางน้ำ วันนี้พวกเราอยู่ที่ต้นไม้อันเกิดที่แผ่นดินนี้ไม่ได้ ท่านทั้งหลายจงพากันหลีกไปเสียในทิศทั้งหลายเถิด วันนี้ภัยเกิดขึ้นจากที่พึงของเรา” (ขุ.ชา.27/133/13) ข้อความนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าการที่ได้ทำลายที่พึงของตนเองนั้น ได้ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเอง ดังนั้น ในฐานะที่น้ำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับทุกชีวิตบนผืนโลกนี้มีคุณค่า และเป็นที่พึงของมนุษย์ด้วย มนุษย์จึงควรรู้จักที่จะระวังไม่ให้เกิดการกระทำใด ๆ ของตนส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งน้ำที่มีอยู่แล้ว ชาตกนี้จึงแสดงให้เห็นจริยธรรมในด้านความกตัญญูตเวที (รู้คนและตอบแทนคุณ) ความกตัญญูตเวทีนี้ ถือได้ว่า

เป็นจริยธรรมสำคัญในการอนุรักษ์น้ำ เพราะความกตัญญูท่วที่ไม่ใช่จำกัดเฉพาะมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงความกตัญญูท่วที่ต่อธรรมชาติรอบตัวมนุษย์อันหมายรวมถึงสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตด้วย ดังที่ (พระราชวรมนิ (ประยูร ธมมจิตโต), 2541) ได้กล่าวไว้ว่า “ขอให้มนุษย์รู้คุณค่าของธรรมชาติบ้าง ความกตัญญูนั้นไม่มีเฉพาะมนุษย์กับมนุษย์เท่านั้น เราไม่เพียงกตัญญูต่อบุคคลอย่างเดียว ความรู้คุณค่าของวัตถุสิ่งของก็เป็นกตัญญู ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง บ้านที่พักอาศัย ธรรมชาติแวดล้อมที่เราอยู่ ทุกสิ่งล้วนมีบุญคุณ สิ่งใดให้ที่พัก ความสะดวกสบายแก่เรา เราต้องถนอมรักษา นี่คือการกตัญญู ใครที่มีความกตัญญูรู้คุณค่าท่านเรียกว่าเป็นคนดี”

1.3 ชรูปานชาตก (ขุ.ชา.27/256/123) พระพุทธเจ้าตรัสเล่าเรื่องราว พระโอรสศรัทธากำเนิดเป็นหัวหน้าพ่อค้าเกวียน ได้พาหมู่พ่อค้าเกวียนออกเดินทางไปในทางกันดาร เมื่อขาดแคลนน้ำจึงแสวงหาแหล่งน้ำ ได้พบบ่อน้ำเก่าแห่งหนึ่ง จึงช่วยกันขุดเพื่อหาน้ำ แต่กลับได้พบทรัพย์สินจำนวนมากมีแก้วไพฑูรย์เป็นต้น พ่อค้าเหล่านั้นก็ยังไม่พอใจได้ขุดลึกลงไปอีกเพื่อจะได้ทรัพย์มากขึ้น แม้ว่าหัวหน้าพ่อค้าจะห้ามปรามให้เลิกขุดต่อ แต่ก็ไม่ฟังเมื่อขุดลึกลงไปได้รับกวนพญานาคที่อาศัยอยู่ภายใต้จึงถูกพญานาคนั้นพอกับพิษใส่จนตาย เหลือแต่หัวหน้าพ่อค้าเพียงคนเดียวที่ได้เกิดความสุขใจกับทรัพย์ที่ได้ครั้งแรกไม่โลภมาก (คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี, 2541) ชาตกนี้แม้จะเป็นเรื่องราวในอดีตแต่เมื่อศึกษา วิเคราะห์แล้วสามารถสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ในปัจจุบันได้ชัดเจน เช่น มีข่าวที่ชาวบ้านเข้าไปลักลอบขุดหาสมบัติในถ้ำลิเจียแล้วเสียชีวิตทั้งหมด หรือชาวดินถล่มทับชาวบ้านตายที่จังหวัดพิจิตร เพราะไปขุดหาแร่ทองคำ เป็นต้น ในเรื่องการขุดบ่อน้ำ หากจะขุดบ่อน้ำเพื่อนำมาใช้สอยควรขุดบ่อน้ำนั้นให้พอดี ไม่ขุดลึกเกินไป จะก่อให้เกิดอันตรายแก่มนุษย์ผู้ขุดได้ เช่น อาจเกิดดินถล่ม เป็นต้น ดังนั้นสิ่งที่ได้รับจากชาตกเรื่องนี้ ก็คือ จริยธรรมเรื่องความสันโดษ มนุษย์ไม่ควรใช้สอยทรัพยากรน้ำด้วยความโลภ แต่ต้องรู้จักพอใจกับสิ่งหามาได้โดยถูกต้องพอประมาณ ไม่เบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันเอง ไม่เบียดเบียนสัตว์ และพืชพรรณไม้ที่ต้องอาศัยน้ำเพื่อดำรงชีพเช่นกัน

2. นิทานชาตกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้

2.1 กุสณานิชาตก: พระพุทธเจ้าตรัสเล่าว่า สมัยที่พระเจ้าพรหมทัตครองกรุงพาราณสี ในพระราชอุทยานมีเทพารักษ์อาศัยอยู่ประจำต้นไม้ทุกต้น เทพารักษ์ประจำกอหญ้าคา (กุสณานิ) เป็นเพื่อนสนิทกับเทพารักษ์ประจำต้นไม้มงคล (สมุขกะ) ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพระราชชา ครึ่งหนึ่งเสาของปราสาทซารุต พระราชารับสั่งให้ช่างไม้หาต้นไม้แก่นหนา มาซ่อมแซมเสานั้น พวกช่างไม้เข้าไปในพระราชอุทยาน เห็นต้นไม้มงคลทำเป็นเสาปราสาทได้ จึงกราบทูลให้พระราชาทราบจึงทรงอนุญาต พวกช่างไม้จึงได้นำเครื่องพลีกรรมไปบวงสรวงต้นไม้มงคลโดยตั้งใจจะตัดในวันรุ่งขึ้น เทพารักษ์ประจำต้นไม้มงคลทราบว่าต้นไม้ที่ตนอาศัยอยู่จะถูกทำลาย จึงร้องให้คร่ำครวญ พวกเทพารักษ์อื่น ๆ ไม่รู้จะช่วยเหลือประการ

โต เทพารักษ์ประจำหอญาคาทราบเรื่อง จึงกล่าวว่า “ท่านอย่าวิตกไปเลย เราจะไม่ให้ตัดต้นไม้ขึ้นได้” พอรุ่งเช้าเมื่อช่างไม้ไปถึงต้นไม้มงคลนั้น เทพารักษ์ประจำหอญาคาจึงแปลงตัวเป็นกิ้งก่า วิ่งนำหน้าช่างไม้เข้าสู่โคนไม้มงคลหายตัวไปในต้นไม้แล้วโผล่ขึ้นที่ยอดต้นไม้ พวกช่างไม้เห็นดังนั้น จึงเข้าใจว่าต้นไม้เป็นโหลง ไม่สมควรทำเป็นเสาปราสาทจึงเลิกล้มความคิดที่จะตัดต้นไม้มงคลนั้น เทพารักษ์ประจำต้นไม้มงคลจึงได้สิ่งสถิตอยู่ ณ ต้นไม้ดังเดิม และกล่าวสรรเสริญเทพารักษ์ประจำหอญาคาว่าสามารถช่วยเหลือนตนได้ แม้ว่าจะเป็นเทพารักษ์ชั้นต่ำก็ตาม (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536) ชาตกรเรื่องนี้ถือว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งต้องการปลูกฝังความเชื่อเกี่ยวกับต้นไม้ใหญ่จะต้องมีเทวดาสงอยู่ ถ้าใครไปตัดจะต้องประสบกับภัยพิบัติต่าง ๆ แม้ในปัจจุบันนี้ความเชื่อในเรื่องนี้ก็ยังมีอยู่ในกลุ่มชาวบ้านทางภาคเหนือและภาคอีสาน อย่างไรก็ตามความเชื่อเช่นนี้แม้จะคงมลายไปในกลุ่มปัญญาชน แต่ถือว่าเป็นจิตวิทยาอย่างดีที่จะช่วยอนุรักษ์ต้นไม้ให้อยู่คู่ป่าเขาได้ หากความเชื่อที่มลายนี้มีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ไม่น่าจะเสียตรงไหน ในทางตรงกันข้าม ผู้คนในปัจจุบันที่คิดว่าตัวเองเจริญแล้ว ไม่เชื่ออะไรที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยเหตุผล จึงได้ทำลายป่าไม้โดยไม่คิดเกรงกลัวต่อสิ่งชาวบ้านเขาเชื่อถือ ผลกระทบที่ตามมาจึงเป็นอย่างที่เราคุ้นเคยในปัจจุบัน อนึ่งชาตกรเรื่องนี้นอกจากจะให้ข้อคิดแก่เด็กหรือเยาวชนในการอนุรักษ์ต้นไม้แล้ว เพราะถ้าเราไปทำลายต้นไม้ ก็เท่ากับไปทำลายที่อยู่อาศัยของเทวดา หรือทำให้คนอื่นเดือดร้อนเพราะการกระทำของตน ชาตกรเรื่องนี้ยังสอนไม่ให้ดูหมิ่นศักดิ์ศรีของผู้น้อยหรือของผู้ต่ำศักดิ์ เพราะบางครั้งเราอาจจะได้พึ่งพาอาศัยเขาบ้างก็ได้ เหมือนนิทานอีสปเรื่องหนูกับราชสีห์ ซึ่งข้อความในพระไตรปิฎกมีใจความว่า “บุคคลผู้เสมอกัน ประเสริฐกว่ากัน หรือเลวกว่ากัน ก็ควรคบกันไว้ เพราะมิตรเหล่านั้นเมื่อความเลื่อมเกิดขึ้น ก็พึงทำประโยชน์อันอุดมให้ได้ ดูเราผู้เป็นรุกขเทวดา และเทวดาผู้เกิดที่หอญาคาคบกันฉะนั้น” (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536)

2.2 มหาวาณิชชาตกร (27/593/452) เรื่องมีอยู่ว่า ในอดีตกาล พวกพ่อค้าจำนวนมากเดินทางไปค้าขายต่างเมืองด้วยกัน ระหว่างทางได้ถึงดินแดนทุรกันดาร ไม่มีอาหารและน้ำเหลืออยู่ แต่พวกเขายังโชคดีที่ได้พบต้นไม้ใหญ่ เมื่อพวกเขาตัดกิ่งด้านหนึ่งก็มีสายน้ำไหลออกมาจากกิ่งนั้นให้พวกพ่อค้าได้ดื่มกิน จากนั้นพวกเขายังตัดกิ่งอีกด้านหนึ่งเพื่อเก็บผลไม้มานำเป็นอาหาร พวกพ่อค้ามีความโลภมาก บริภาษกันว่านี่เป็นต้นไม้วิเศษ เมื่อพวกเขาตัดกิ่งยังได้อาหารขนาดนี้ ถ้าโค่นทั้งต้นคงจะพบของดีมากมาย พ่อค้าทั้งหมดเห็นว่าควรโค่นต้นไม้ยกเว้นแต่หัวหน้าพ่อค้าที่ห้ามปรามไว้ แต่ไม่มีใครเชื่อฟัง พวกเขาตัดโค่นต้นไม้โค่นมันลงมาพอต้นไม้ล้มลง พญานาคได้ออกมาฆ่าพ่อค้าเหล่านั้น ได้ไว้ชีวิตหัวหน้าพ่อค้าเพียงคนเดียว นิทานชาตกรเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า “นั่งหรือนอนไต่ร่มเงาของต้นไม้ได้ ไม่ควรหักรานกิ่งของต้นไม้ นั้น ผู้ประทุษร้ายมิตรเป็นคนเลวแท้ ๆ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

3. นิทานชาดกเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่า

3.1 อัมพชาดก (ขุ.ชา. 27/6765/306-307) เรื่องมีอยู่ว่า มีฤๅษี 500 คนอาศัยอยู่ในป่าแห่งหนึ่ง ต่อมาเกิดความแห้งแล้งกันดารในป่านั้น สัตว์ทั้งหลายไม่มีน้ำดื่ม ฤๅษีผู้มีน้ำใจคนหนึ่งโค่นต้นไม้ทำเป็นรางน้ำและตักน้ำมาใส่ในรางน้ำนั้น เพื่อให้สัตว์ป่าทั้งหลายได้ดื่มกิน สัตว์จำนวนมากพากันมาดื่มน้ำนั้น ฤๅษีตนนั้นจะไม่มีเวลาไปหาผลไม้เพราะยุ่งกับการบริการตักน้ำให้สัตว์ ฝูงสัตว์จึงประชุมปรึกษากันว่า “ฤๅษีตนนี้ผอมแห้งเพราะอดอาหาร ฉะนั้นพวกเราควรจะตอบแทนบุญคุณของท่าน ต่อไปนี้สัตว์ที่จะมาดื่มน้ำต้องคาบผลไม้มาให้ฤๅษีเป็นการตอบแทนบุญคุณของท่าน” ตั้งแต่นั้นมาสัตว์ที่มาดื่มน้ำได้คาบเอาผลไม้มากองไว้ให้ฤๅษีตนนั้น ผลไม้เหล่านั้นมีจำนวนมากพอที่จะเลี้ยงฤๅษีทั้ง 500 คน นิทานชาดกเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความน่ารักและความมีน้ำใจของสัตว์ เพราะไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ย่อมมีความรักสุขเกลียดทุกข์เช่นเดียวกัน สัตว์นั้นถ้าหากใครมีจิตคิดเมตตาหรือให้น้ำและอาหาร สัตว์ก็จะไม่แสดงอาการดุร้ายให้กับผู้นั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าใครมีจิตที่โหดเหี้ยม ชอบแต่ฆ่าและทำร้าย สัตว์ก็จะไม่เข้าใกล้ หรือบางครั้งก็จะทำร้ายตอบ จะเห็นได้จากตัวอย่างพระป่าที่ท่านมีจิตเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลาย ย่อมที่จะอยู่ป่าได้อย่างปลอดภัย โดยไม่ได้รับอันตรายจากสัตว์ป่า หรือแม้พระพุทธรูปของเราก็ต้องทรงอาศัยช้างปาลิเลื่อยกะและลิงดูแลปฏฐาก เมื่อคราวที่ทรงหนีไปอยู่ป่า เพราะเปื้อนภัยต่อพวกภิกษุชาวโกสัมพี ดังนั้นชาดกเรื่องนี้จึงเป็นอุทาหรณ์หรือคติข้อคิดให้กับเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดีอีกเรื่องหนึ่ง เพื่อปลูกฝังให้มีความรักสัตว์ และสอนให้รู้ว่าสัตว์ทั้งหลายก็รักสุขเกลียดทุกข์ หรือกลัวความตายเช่นเดียวกับมนุษย์

นอกจากนั้น ในชาดก ก็มีเรื่องราวอยู่ไม่น้อยที่ห้ามการล่าสัตว์และการใช้สัตว์บูชายัญ ในนังคุตตชาดก ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการทำพิธีบูชายัญไว้ในเรื่องราวดังนี้ สาวกของพระอัครนี กำลังจะทำพิธีบูชาเทพเจ้าองค์นี้ด้วยแม่วัว ปรากฏว่าขโมยได้มาขโมยแม่วัวไปแล้ว เขาจึงได้คิดว่าหากเทพเจ้าไม่สามารถจะดูแลของบูชายัญของตนเองได้แล้ว เทพเจ้าจะดูแลสาวกอย่างไร ในทุมเมธชาดก ก็มีเรื่องราวการยกเลิกใช้สัตว์ทำพิธีบูชายัญ โดยที่พระราชาทรงใช้วิธีการอันชาญฉลาด ทรงให้มีประกาศว่า พระองค์ขึ้นครองราชย์ได้ด้วยเหตุที่ได้เคยอธิษฐานและทำพิธีบวงสรวงแก่รุกขเทวดาในต้นไทร โดยทรงอธิษฐานไว้ว่า “ข้าพเจ้าจักฆ่าหมู่คนที่พากันยึดถือกรรมแห่งคนทุศีล 5 ประการ มีฆ่าสัตว์เป็นต้น และที่พากันประพฤติยึดถืออกุศลกรรมบถ 10 ประการ ในรัชกาลของข้าพเจ้า แล้วจักทำพิธีกรรมด้วยลำไส้ และเลือดเนื้อของคนเหล่านั้น” (ขุ.ธ.122/469) ด้วยเหตุนี้การปฏิบัติซึ่งถือการฆ่าสัตว์เพื่อบูชายัญเป็นประเพณีมาแต่เดิมจึงได้ยกเลิกไป ชาดกเรื่องนี้จึงเป็นอุทาหรณ์สอนใจให้กับผู้นำประเทศในการใช้วิธีการอันชาญฉลาด เพื่อที่จะรณรงค์ต่อต้านไม่ให้มีการล่าสัตว์ป่าอีกต่อไป

สรุป

จากการศึกษานิทานชาดกที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่านิทานชาดกที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนานั้น ล้วนแต่มีเนื้อหาสาระและบันเทิงใจแก่ผู้อ่านเป็นอย่างดี และที่สำคัญยังแฝงไว้ด้วยคติข้อคิด อุทาหรณ์สอนใจ ซึ่งมีจุดประสงค์ให้ผู้อ่านได้รับธรรมรสและได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนเกิดจิตสำนึกในการแสดงออกซึ่งความกตัญญู กตเวทิต่อมนุษย์ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ป่าไม้ แหล่งน้ำ และสัตว์ป่า นอกจากนี้ นิทานชาดกยังเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ในการสอนเด็ก เพื่อเป็นการขัดเกลาจิตใจของเด็กให้อ่อนโยน เกิดความสำนึกรักตนเองผู้อื่น และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เพราะนิทานชาดกเหล่านี้แต่งขึ้นในบรรยากาศที่ย้อนยุค ซึ่งเป็นสมัยที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังไม่ถูกทำลายดังเช่นทุกวันนี้ และจินตนาการของผู้แต่งก็ให้สัตว์ในสมัยนั้นพูดได้ด้วย เพื่อที่จะสื่อให้ผู้คนในปัจจุบันที่ดูเหมือนจะห่างเหินศีลธรรมมากขึ้น ได้รู้ว่าสัตว์เหล่านี้ก็มีจิตใจ มีความคิด มีความรู้สึกเกลียดทุกข์และกลัวตายเหมือนกับมนุษย์ ต้นไม้ในสมัยนั้นก็มีการขเหวตาอาศัยอยู่ หรือจะเรียกว่าเป็นวิมานของรุกขเทวดาก็ได้ เพราะแปลตามตัวแล้วรุกขเทวดาก็คือเทวดาประจำต้นไม้แน่นอน ดังที่ปรากฏในวินัยปิฎก ที่ภิกษุรูปหนึ่งไปตัดต้นไม้มาทำกุฏิแล้วไปตัดถูกแขนของลูกเทวดาเข้า เทวดาจึงมาทูลฟ้องพระพุทธเจ้า และพระองค์ก็ทรงบัญญัติห้ามไม่ให้ภิกษุตัดต้นไม้ จริงอยู่เราอาจจะพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ แต่สิ่งหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนก็คือความเชื่อที่ว่าต้นไม้เป็นที่อยู่อาศัยของรุกขเทวดาของผู้คนในสมัยก่อน พุทธกาล สมัยพุทธกาล และมาถึงปัจจุบันความเชื่อเช่นนี้ก็ยังมีอยู่เป็นบางส่วน ผลอันมาจากความเชื่อเช่นนี้ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าตัดไม้ทำลายป่าหรือตัดน้อยลง สำหรับในพระสูตรจะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าและพระสาวกทั้งหลายได้พรรณนาถึงความมั่งคั่งของป่า ตลอดจนให้ความสำคัญกับป่าไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ามนุษย์ เพราะป่านั้นได้เอื้ออำนวยหรือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ภิกษุและพุทธศาสนิกชนบรรลุธรรมได้ และตลอดพระชนม์ชีพของพระพุทธเจ้าก็ทรงใช้ชีวิตอยู่แต่ในป่า

ดังนั้น คณะสงฆ์ในพุทธศาสนาโดยหลักธรรมและภาคปฏิบัติ ถือว่าได้รับการรดกทางวัฒนธรรม โดยการให้บริการถนอมรักษาป่าและสัตว์ป่าไว้เป็นอย่างดี วัดป่านั้นมิได้เป็นอุดมคติเฉพาะในสังคมชาวพุทธเท่านั้น แต่ยังเป็นที่พักปรารภในอารยธรรมโลกด้วย เราควรพิจารณาว่าป่านั้นเป็นองค์การพิเศษที่เปี่ยมไปด้วยความกรุณาอันหาประมาณมิได้ มิเคยเรียกร้องประโยชน์จากสิ่งต่าง ๆ ที่ป่าได้โอบอุ้มไว้โดยธรรมชาติ ในทางตรงกันข้ามยังอำนวยความสะดวก ประโยชน์ เพื่อการยังชีพของมนุษย์และสัตว์ การคุ้มครองปกป้องสรรพสัตว์ และให้ร่มเงา แม้แก่ผู้ที่ทำลายเอง นอกจากนี้ในวินัยและพระสูตรที่มีการกล่าวถึงความสำคัญของป่าและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแล้ว ก็ยังมีนิทานชาดกที่จะช่วยปลูกฝังความคิดในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ให้แก่เด็กและเยาวชนได้อีกแรงหนึ่ง เพราะฉะนั้นนิทานชาดกจึงควรที่กระทรวงศึกษาธิการจะนำมาบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนของเด็กชั้นประถมศึกษา เพื่อที่เด็กเหล่านี้จะได้เติบโตเป็น

ผู้ใหญ่ที่มีจิตสำนึกรักในธรรมชาติ และจะได้ไม่เป็นผู้ใหญ่ที่ชอบทำลายธรรมชาติดังเช่นปัจจุบันนี้ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุเคยพูดไว้ว่า “มนุษย์ทำลายธรรมชาติ และธรรมชาตินั้นแหละจะตอบแทนมนุษย์เข้าสักวันหนึ่ง” และคำกล่าวของท่านนั้นก็เกิดขึ้นจริงแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2563. สไตส์ครีเอทีฟเฮ้าส์: กรุงเทพมหานคร.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). นิทานชาดก (พระเจ้า 500 ชาดก) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. (2541). นิบาตชาดก เล่ม 1, 2, 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2537). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2538). ธรรมะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2541). รวมปาฐกถาธรรม ชุดพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2536). 100 ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย 2436-2536. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ระวี ภาวิไล. (กันยายน 2525). คุณภาพชีวิต. จดหมายข่าวสภาวะแวดล้อม, หน้า 19.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายใน มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 – 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงานพร้อมอีเมล

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาวดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่อง ให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิชันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสาร จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

- 1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ชื่อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)
- 2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)
- 3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัมภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ชมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ชมมจิตโต และคณะ, 2548)
- 5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าที่นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)
- 4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง**1) พระไตรปิฎก อรรถกถา**

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธารงนาวาสวัสดิ์. (2548). ไต้ทะเลมีความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมเผด็จศึก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัณชัย และ มนตรี ตูจินดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เศรษฐวรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

๑) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชขจร ภูทิพย์. (2562). วิธีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี)./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน/เดือน/ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่องยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เจื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16.pt).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16 pt)

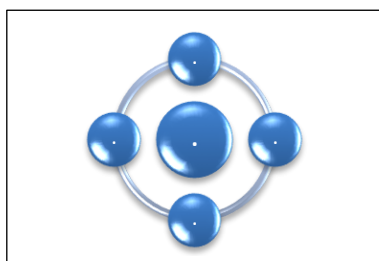
2.....(16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt)

ผลการวิจัย (18pt)

.....(16 pt)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

....(16.pt).....

.....

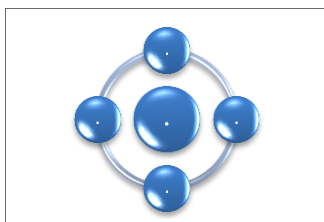
.....

เนื้อหา : Body (18 pt)

....(16.pt).....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)

....(16.pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

....(16.pt).....

.....

Eng (16.pt).....

.....